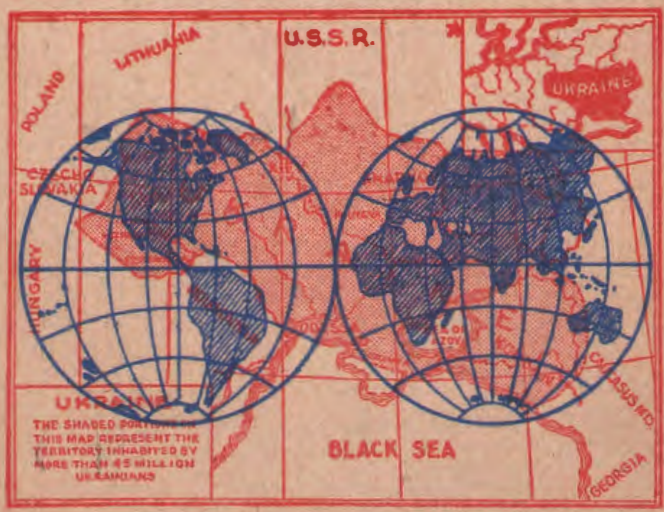

311

АЛМАНАХ

ІНФОРМАЦІЙНА КНИЖКА

УКРАЇНСЬКОГО РОБІТНИЧОГО СОЮЗУ 1945-1950

ALMANAC ARSENAL OF FACTS

UKRAINIAN WORKINGMEN'S
diasporiana.org.ua

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ВАС І ВАШОЇ РОДИНИ В УКР. РОБ. СОЮЗІ

1. Класа Е (Twenty Year Endowment): Член платить вкладки залежно від віку і суми на яку забезпечився на 20 років. Колиб помер на протязі тих 20 років, його спадкоємці дістануть повну суму забезпечення на яку він був асекурований. По 20 роках виплачується йому за життя готівкою суму, на яку записався.

2. Класа Т (Twenty Year Payment Life): Член платить вкладки залежно від віку і суми на яку забезпечився на 20 років. По тім часі не платить більше вкладок і остає забезпечений аж до кінця свого життя. Після смерті його спадкоємці дістають повну суму забезпечення на яку він записався.

В класах Е-20 і Т-20 приймається членів від 16 до 50 року життя на суми 500, 1,000, 1,500 і 2,000 доларів.

3. Класа В-70 (Endowment at Age 70): Член платить вкладки залежно від віку аж до 70 року життя. Враз його смерті спадкоємці дістають повну суму забезпечення. Коли член доживе до 70 року життя, тоді сам одержить готівкою повну суму, на яку був забезпечений.

4. Класа В-85 (Endowment at Age 85): Тесаме забезпечення що й класа В-70, лише з тою різницею що дешевше. Зате член дістає забезпечення за життя в готівці аж колиб дожив до 85 років. В класі В-70 приймається членів від 16 до 50 року життя, а в класі В-85 приймається членів від 16 до 55 років життя, й на суми 250, 500, 750 і 1,000 доларів.

В усіх чотирох класах забезпечення Е, Т, В-70 і В-85 після трох років є вже звороти в готівці (кеш вельо) або право на позичку й виплачене або безплатне продовження забезпечення (пейд ап ор екстендед іншуренс).

Адреса Головної Канцелярії У. Р. Союза:
UKRAINIAN WORKINGMEN'S ASSOCIATION
524-26 Olive St., Scranton 10, Pa.

АЛМАНАХ

ІНФОРМАЦІЙНА КНИЖКА

УКРАЇНСЬКОГО
РОБІТНИЧОГО СОЮЗУ

НА РОКИ

1945-1950

ALMANAC
ARSENAL OF FACTS

UKRAINIAN
WORKINGMEN'S ASSOCIATION

1944

З Друкарні Народної Волі
524 Olive Street, Scranton 10, Pa.

У днях 25 й 26 жовтня, 1945, буде 35 літ як засновано У. Р. Союз. Через воєнні обставини не маємо змоги відзначити ці роковини, так як ми цього бажалиб, та як цього бажалиб собі члени У. Р. Союзу. Нехай же ця невеличка праця заступить це, бодай тимчасово поки буде можна видати щось більше в сорокову річницю У. Р. Союзу.

Віримо що наш “Алманах” буде корисний нашим людям. Але не нам про це судити. Судити про це нашим читачам, членам У. Р. Союзу та українцям взагалі. Отже, з тою вірою даємо Вам, читачам, цю книжку до Ваших рук.

Користайте з неї, як найдете у ній те що Вам видасться корисне. Присилайте до нас Ваші заваги. Розумна конструктивна критика з Вашого боку допоможе нам в майбутньому поліпшити й удосконалити, те що в цім першім виданні не дописує або є не таке яке Ви бажалиб у такій книжці бачити.

Скрентон, Па., в листопаді, 1944.

Головна Рада Українського Робітничого Союзу

КАЛЕНДАР УКРАЇНСЬКОГО РОБІТНИЧОГО СОЮЗУ НА 1945 РІК

РАХУНОК ЧАСУ

Рік 1945 є 7454-им роком византійської ери, 6658-им юліянського навороту, 5705-им роком за жидівським численням, 1945-им від народження Христа, а 1363-им роком магометанської ери.

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЕНДАР ПЕРЕД ХРИСТОМ

754 від заложення Риму, 607 від зруйнування Ніневії, найстарішого міста яке знає історія. 601 як асирійці видумали годинник на воді. 556 від народження Будди. 400 від смерті Сократа. 124 від винаходу паперу до писання (паперусу). 81 від винаходу мила. 45 від вбиття цесаря Юлія Цезара.

ЧАСИ ПІСЛЯ ХРИСТА

1—Народився Христос.	1861—Знесення кріпацтва в Росії.
70—Римляни зруйнували Єрусалим.	1863—Знесення невольництва в Америці.
313—Константин Великий дав волю християнській церкві.	1904—Початок російсько - японської війни.
325—Перший Собор в Нікеї.	1910—Зорганізовано Український Робітничий Союз.
451—Наїзд гунів на Европу.	1914—Початок 1-шої світової війни.
570—Народився Магомет.	1917—Революція в Петербурзі.
863—Складення словянської азбуки.	1918—Кінець 1-шої світової війни.
1454—Гуттенберг винайшов друк.	1923—Амбасадори віддають Галичину Польщі.
1453—Турки добули Царгород.	1939—Почалася теперішня світова війна.
1492—Колюмб відкрив Америку.	1941—Німеччина пішла війною проти Світів.
1517—Початок революції Лютра.	1941—Японія напала на Перл Гарбор.
1618—Початок 30-літньої війни.	1941—Злучені Держави Америки проголошують війну проти Японії й Німеччини.
1772—Перший поділ Польщі.	
1773—Знесення закону езуїтів.	
1776—Злучені Держави Америки проголосили самостійність.	
1789—Початок французької революції.	
1848—Знесення панщини в Австрії.	

КАЛЕНДАРНІ СПРАВИ

Рік 1945 є роком звичайним. Має 365 днів. Мясниця від Різдва Христового до мясопусного пушення 9 тижнів і один день. Тріодь починається 12 лютого (стар. стилю), 25 лютого (нов. стилю). Мясне пушення 28 лютого (ст. ст.) 7 березня (нов. ст.). Сирне пушення 1 березня (ст. ст.) 14 (нов. ст.).

В руці літо 6-те. Євдокії в середу сирної неділі. 40 мучеників у четвер 1-шої неділі посту. Алек-

сія в п'ятницю, 2-гої неділі посту. Благовіщення в суботу 3-тої неділі посту. Великдень 6 травня (н. ст.) 23 квітня (ст. ст.). Юрія в неділю паски. Вознесення 14 червня (н. ст.), 1 червня (ст. ст.). Зелені свята 25 червня (н. ст.), 11 (ст. ст.). Петрів піст 1 липня (н. ст.), 18 червня (ст. ст.) Петрівки один тиждень і три дні. Петра й Павла в четвер, 12 липня (н. ст.), 29 червня (ст. ст.).

назву дня, а щоб довідатися який був день при якійсь поданій даті з минулого, мусимо заглядати до давніх календарів, або робити важкі досліди на підставі пев-

них таблиць. А знати відразу крім минулої й майбутньої дати також день тижня, це річ дуже цікава, а часто й важна. Ці недогідності відбиваються й на практичній житті.

МІСЯЦЬ

Місяць обертається довкола землі протягом (пересічно) 27 днів, 7 годин та 43:2 хвилин. Але, з огляду на те, що місяць обертається разом з землею довкола сонця, — то “місяць часу” (від Молодика до Молодика) вносить пересічно 29 днів 12 годин та 44.05 хвилин. Такий “місяць часу” зветься “синодичним переходом місяця”.

Пересічна віддаль місяця від землі становить 238,857 миль. Найбільша віддаль може часами досягнути 252,710 миль, а найменча віддаль, до якої місяць може наблизитись до землі, вносить 221,463 милі.

Місяць навпоперек вносить 2,160 миль. Як відберемо з віддалі місяця від землі радіус місяця зложений з радіусом землі (цебто 3,963 та 1,080 миль), то найбільше наближення поверхней цих двох планет внесе 216,420 миль.

Місяць крутиться довкола своєї осі, обертаючись довкола неї за той самий час, за який він обертається довкола землі, тобто за 27.32 днів.

Поверхня місяця вносить коло 14,657,000 квадратних миль. Завбільшки є місяць яких пядесять разів менчий як земля.

Осередок важкості і землі і місяця, цебто точка, довкола якої обидва обертаються поспішаючи навкруги сонця, є в середині землі, — 1,050 миль завглибшки під поверхнею.

Морські припливи і відпливи, які трапляються кожного дня, залежать від місяця й від сонця, але найбільше від місяця. Місяць впливає на припливи і відпливи більш ніж два рази стільки що сонце (правдивий стосунок вносить 11 супроти 5).

“РУСАЛКА ДНІСТРОВА”

“Русалка Дністрова” — це була перша книжка в Галичині, яку написав щиро-народньою мовою і видав 1837 року галицький поет, священник Маркіян Шашкевич. Шашкевич навчав, щоб люди не тільки писали українською мовою, але й балакали нею вдома, в родині, в школі, в урядах і скрізь взагалі. Бо до того часу, в Галичині люди часто балакали по польськи. Навіть проповіді в церквах виголошували польською мовою. Тільки селяни-хлібороби трималися своєї рідної мови і все говорили по українськи. Шашкевич навчав любити мову українську. Він казав: “Сполошиш мені долю й проженеш щастя, вирвеш мені очі й душу, але не вирвеш ні серця, ні мови, ні віри, бо українське в мене серце й українська мова та віра”.

СМАЧНА ПАСКА

Взяти одну склянку горячого масла, дві склянки горячої сметанки, всипати до того дві жмені найліпшого пшеничного борошна (муки), розмішати добре. Як остигне, то збити туди одно сире яйце й додати трохи (яку унцію) дріжджей, розбовтати у склянці молока. Як тісто зійде, то покласти вісім жовтків, розтертих на біло з двома фунтами цукру. Висипати решту борошна, добре вимісити й залишити на дві години, нехай підходить. Тоді вибити тісто руками, аж стане рідке; переложити до форми (форму передтим вимазати маслом та посипати тертими сухарями). Як тісто зійде знову, то поставити у піч.

СІЧЕНЬ 1945

1-ий місяць

January

має 31 днів

Гр.	Дні	Юл.	Українські Свята	Латинські Свята
1	П	19	ГРУД. Муч. Боніфат. і Евт.	Обріз. Іс. Хр. Новий Рік
2	В	20	Предпр. Різ. Хр. Свч. Іг. Б.	Макарія
3	С	21	Муч. Юліанії і св. Пет. м. К.	Геновефи
4	Ч	22	Влмч. Анаст., Теод., Евода	Тита
5	П	23	10,000 муч. Крит. і пр. Пав.	Емілії
6	С	24	Навеч. Різ. Хр. і прмч. Евг.	Трьох Королів
7	Н	25	Різдво Ісуса Христа	1-а неділя по 3-х Корол.
8	П	26	Собор. Преч. Діви і св. Йос.	Северина
9	В	27	Св. Первомч. і Архид. Стеф.	Аполонії
10	С	28	20,000 муч. в Ник. і м. Агаф.	Вільгельма
11	Ч	29	14,000 д. убит. Ір.; пр. Мар.	Гонраті
12	П	30	Муч. Анізії і преп. Зотика	Аркадія
13	С	31	По Різдві. Преп. Мелянії	Леонтія
14	Н	1	С. Об. І. Хр. Н. Рік, св. В. В.	2-а неділя по 3-х Кор.
15	П	2	Пр. Силь. Печ., св. Теог., Т.	Маркіла
16	В	3	Прор. Малахії і муч. Гордія	Мавра
17	С	4	Собор 70 Ап., пр. Теоклиста	Антонія пустинника
18	Ч	5	Нав. Богояв., м. Теопемпта	Престіл св. Петра
19	П	6	Богоявлення Господне	Генриха
20	С	7	Собор св. І. Хрестителя	Фабіяна
21	Н	8	Н. по Просвіч. Пр. Георгія	Неділя старозапустна
22	П	9	М. Пол. і Неарха; Пет. еп. С.	Вінкентія
23	В	10	Григорія еп. Ниського	Раймунда
24	С	11	Преп. Теодозія Великого	Тимотея
25	Ч	12	Мч. Татіяни і св. Сави Серб.	Навернення св. Павла
26	П	13	Муч. Єрмила і Стратоніка	Полікарпа
27	С	14	Преп. Отців в Синаї	Івана Золотоустого
28	Н	15	29 по С. Пр. Пав. Тив. і І. К.	Неділя мясопустна
29	П	16	Покл. кайданам св. Ап. Пет.	Франца Салеського
30	В	17	Преп. Антонія Великого	Мартина
31	С	18	Св. Атаназія і Кирила	Петра з Ноляси

6 (24 грудня старого стилю) **Багата Кутя** або **Свят-Вечір**. — На Україні вірили, що як ніч на кутю зоряна, то буде добрий врожай. Вірили, що того дня худоба з собою розмовляє. В кожній хаті, окрім куті, має ще бути узвар (суш). По вечері ворожать: з сіна зпід куті висмикують травинку: як довга, — то буде врожай, а коротка, — то не буде. Підкидають до стелі ложку куті: як багато приліпилось зернят до стелі, то добре буде "поліття на бджоли".

7 (25 грудня). **Різдво**. — Якого дня Різдво, такого дня треба буде починати жати. — Колядують; ходять з вертелом, з козою.

13. (31 грудня) **Маланки. Щедра Кутя**. — Щедрують; ходять з "Маланкою". Ясна зоряна ніч віщує добрий, здоровий рік.

14. (1 січня). **Новий Рік. Святого Василя**. — Як в цей день на дереві іней, то буде добрий врожай. Ходять по хатах "засівати".

18 (5 січня) **Голодна Кутя**. — Кроплять худобу й будинки свяченою водою.

19 (6 січня) **Водохристі, Йордан**. — Свято свяченої води.

ЛЮТИЙ 1945

2-ий місяць

February

має 28 днів

Гр.	Дні	Юл.	Українські Свята	Латинські Свята
1	Ч	19	СІЧ. Преп. Макарія Єгип.	Ігнатія
2	П	20	Преп. Евтимія Великого	Матери Божої Громнич.
3	С	21	Преп. Максима іспов.	Власія
4	Н	22	30-та. Апост. Тимотея	Неділя сиропустна
5	П	23	Свмч. Климентія еп. Анкир.	Агафії
6	В	24	Преп. Ксені і муч. Вавили	Тита
7	С	25	Св. Григорія Богослова	Ромуальда
8	Ч	26	Преп. Ксенофонта і друж.	Івана
9	П	27	Перен. мощ. св. Йоана Зол.	Кирила Александрійськ.
10	С	28	Преп. Єфрема Сирина	Схоластики
11	Н	29	31-а. Пер. мощ. Ігнатія Бог.	Неділя запустна
12	П	30	3-ох Святих. Вас. Григ. і Ів.	7 основат. Сервітів
13	В	31	Чудот. і безср. Кира і Івана	Григорія папи
14	С	1	ЛЮТИЙ. Муч. Трифона	Попелева Серед. Вален.
15	Ч	2	Стріт. Госп. Муч. Йордана	Фавстина
16	П	3	Симеона і Анни прор.	Юліяни
17	С	4	Преп. Ізидора	Юліана
18	Н	5	32-а, о. Закхеї. Муч. Агафії	Неділя вступна. Симеона
19	П	6	Пр. Вукола еп. Смирн., м. Д.	Конрада
20	В	7	Муч. Партенія і Луки	Льва еп.
21	С	8	Влмч. Теодора Стратилата	Фелікса
22	Ч	9	Муч. Никифора	Маргарети
23	П	10	Муч. Харлампія	Петра Даміяна
24	С	11	Свщмч. Власія	Матія Апостола
25	Н	12	Мит. і Фарисея. Св. Мелетія	Неділя суха. Цезарія
26	П	13	Преп. Мартиніяна	Гавриїла
27	В	14	Преп. Авксентія	Александра
28	С	15	Апост. Оннісима	Леандра

“Питає лютий, чи обутий”.

“Настав лютий — тверезий взутий, а пияк не босяк”.

“Лютий воду підпускає, марець забірає”.

“По Святім Вуколі (19) сохнуть хусти на колі”.

6 (24 січня старого стилю) **Оксани.** — “Оксана ціну на збіжжя визначає”, кажуть на Україні люди.

15 (2 лютого) **Стрітєння.** — Зустрічається зима з літом, змагаються кому тепер бути. Люди кажуть, що “Як на Стрітєння напється півень води, то набереться господар біди”. — Свяченої води цього дня вживають від пристрєту. — Давніше, виряжаючи бувало чумака в дорогу, кропили свяченою водою воли, й чумака, і віз. — “Як на Громниці напється півень водиці, то на Юра корова наїється травиці”.

24 (11 лютого) **Св. Власія.** — Люди на Україні вважають Св. Власія за опікуна худоби. Хто святкує цей день, то в такого худоба все буде добра.

БЕРЕЗЕНЬ 1945

3-ий місяць

March

має 31 днів

Гр.	Дні	Юл.	Українські Свята	Латинські Свята
1	Ч	16	ЛЮТ. Муч. Памф., Вал. і др.	Альбіни
2	П	17	Велмч. Теодора Тирона	Павла
3	С	18	Агапита еп. Синад., Льва еп.	Кунекунди
4	Н	19	Бл. Сина. Ап. Архипа, Фил.	Неділя глуха. Казимира
5	П	20	Льва еп., пр. Агатона чудот.	Адріана
6	В	21	Преп. Тимотея в Символіх	Перпетуї
7	С	22	Найдення мощ. Муч. Євгенії	Томи з Аквіну
8	Ч	23	Свщмч. Полікарпа, пр. Ів.	Вінкентія
9	П	24	1 і 2 найд. Гол. І. Хрест.	Францішки
10	С	25	Св. Тарасія архиеп. Царгор.	40 мучеників
11	Н	26	Мясоп. Св. Порф. еп. Гаськ.	Неділя серпу. Констант.
12	П	27	Преп. іспов. Прокоп. Декап.	Григорія Великого
13	В	28	Преп. Вас., Марии і Кира	Никифора
14	С	1	БЕРЕЗ. Преп. Муч. Євдокії	Матильди
15	Ч	2	Свщмч. Теодота	Климентя
16	П	3	Свщмч. Евтроп., Клен. і Вас.	Кіріякія
17	С	4	Пр. Герас., м. Пав. і Юліанії	Патрікія
18	Н	5	Сироп. М. Конона, пр. Марка	Неділя чорна. Кир. Єрус.
19	П	6	42 мучеників в Аморії	Йосифа Обручника
20	В	7	Свщмч. Херсон., еп. Вас. і д.	Архипа
21	С	8	Пр. Теофіл., свщмч. Теодор.	Венедикта
22	Ч	9	40 муч. Севаст., Акакія і др.	Катерини Ген.
23	П	10	М. Конд., Кипр., Дион. і др.	Фелікса
24	С	11	Св. Софронія	Архистрат. Гавріїла
25	Н	12	1 посту. Пр. Теоф., св. Гр. Д.	Благовіщення. Нед. Квіт.
26	П	13	Пер. мощ. Пр. Ник., пат. І.	Емануїла
27	В	14	Рос. кн. Київ., пр. Теог. м.К.	Івана Дамаскина
28	С	15	М. Аг., Пуп., Тим. Ром. і Н.	Івана Капістрана
29	Ч	16	Серап. арх. Нов., м. Трохим.	Кірила
30	П	17	Преп. Алексія чол. Божого	Квірина
31	С	18	Св. Кир. арх. Єрус., м. Тр.	Бальбіни

"Ще покаже марець, що замерзне старець", або ще кажуть "Як прийде марець, одмерзне старцю палець".

9 (24 лютого старого стилю) **Обертання.** — Люди кажуть, що "Іван завертає птахи із вирію". Скільки летить журавлів, то по стільки золотих буде корець жита.

11 (26 лютого) **Мясниці.** — Жінки справляють "колодки": Колодка в понеділок родиться, у вівторок — хреститься, в середу — "по хрестинах", у четвер — умірає, у п'ятницю — її ховають, а в суботу — плачуть по ній. В останній день жінки й дівчата прив'язують парубкам колодку до руки, чи до ноги, за те що не женилися. Парубки мусять викупитися.

14 (1 березня) **Явдохи.** — Бабак свище в полі, — перший знак весни. Вже можна сіяти розсаду в горшках та овес.

22 (9 березня) **Сорок Святих.** — Від цього дня має ще бути 40 морозів (20 ранішніх і 20 вечірніх).

30 (17 березня) **Теплого Олексі.** — Шука-риба лід хвостом розбиває.

КВІТЕНЬ 1945

4-ий місяць

April

має 30 днів

Гр.	Дні	Юл.	Українські Свята	Латинські Свята
1	Н	19	БЕР. 2 посту. М.Хриз. і Дар.	Неділя Великодня
2	П	20	Св. Отців Івана, Серг., Патр.	Світлий Понеділок
3	В	21	Ів. Ліствичника, Якова іспв.	Ришарда
4	С	22	Свщмч. Вас. пресв. Анкир.	Ізидора
5	Ч	23	Преп. Никона Печ.	Вінкентія
6	П	24	Пр. Артемона еп. Сел., пр. Я.	Келестина папи
7	С	25	Благовіщ. Пресв. Богород.	Франца
8	Н	26	3 посту. Соб. Арх. Гавриїла	Неділя біла. Дионізія
9	П	27	Матр. Солунської, пр. Івана	Марії Клеопи
10	В	28	Пр. Іляріона, Євстрат. пост.	Єзекиїла
11	С	29	Пр. Марка еп., м. Кир. Діак.	Льва папи
12	Ч	30	Пр. Ів. Ліствич., м. Зах. і З.	Юлія папи
13	П	31	Преп. Іпатія Цілителя Печ.	Герменигільди
14	С	1	КВІТ. Преп. Марії Єгип.	Юстина
15	Н	2	4 посту. Пр. Тита, м. Амф.	Неділя 2-а по Великодні
16	П	3	Преп. Никити	Анастасії
17	В	4	Преп. Йосифа і Георгія	Анікити
18	С	5	Муч. Агатопода і Теодула	Аполонія
19	Ч	6	Методія уч. Славян і Пр. Гр.	Крескентія
20	П	7	М. Руф. і Акил.; пр. Серап.	Сульпіція
21	С	8	Пр. Ніф. еп. Нов., м. Павс.	Анзельма
22	Н	9	5 посту. М. Евпс., пр. Вад.	Сотера. Неділя 3-а по В.
23	П	10	Муч. Терентія, Максима	Войтіха
24	В	11	Свч. Антипи еп., Пр. Парм.	Феделіса
25	С	12	Василія іспов., Пр. Атанасії	Євангелиста Марка
26	Ч	13	Свщмч. Артемона	Клита
27	П	14	Мар. іспов. М.: Ів., Ант., Ев.	Петра Канізія
28	С	15	Метисл. Київ., м. Анас. і Вас.	Павла від Хреста
29	Н	16	Неділя Квітня. Муч. Агапії	Неділя 4-а по Великодні
30	П	17	Свч. Симеона еп. Перського	Катерини Сієнської

“Теплий квітень, мокрий май, — буде хлібець як той гай.

“Прийшов Тодул (18) теплий вітер подув”.

“Весна — днем красна”.

7 (25 березня старого стилю) **Благовіщення**. — “На Благовіщення і птиця гнізда не ве”, кажуть на Україні люди.

18 (5 березня). В середу на “середохреснім тижні” (четвертий тиждень Великого Посту) печуть пшенишні хрестики, а також сіють розсаду й мак, щоб не боялись морозу.

29 (16 березня) **Вербна Неділя**. — “Прийшов Вербич, — три кожухи тербич”, “Не я бю, — лоза бе, за тиждень Великдень”.

Увага: Чи ваші діти й внуки уже вписані до Українського Робітничого Союзу? Якщо ні, так впишіть їх негайно, бо кожна свідомо українська родина повинна належати до цієї братньої заповомогової організації.

ТРАВЕНЬ 1945

5-ий місяць

Мау

має 31 днів

Гр.	Дні	Юл.	Українські Свята	Латинські Свята
1	В	18	КВ. Пр. Ів., Косми еп. і Авк.	Филипа
2	С	19	Пр. Ів. Вет., пр. Триф. патр.	Атаназія
3	Ч	20	М. Гавр. отр., Пр. Теод., Ан.	Найдення св. Хреста
4	П	21	Свч. Теод., м. Діск. (Вел.)	Моніки
5	С	22	Пр. Теод. Сик., Вітал. і Нат.	Пія папи
6	Н	23	В. Хр. (Великдень) Св. Юрія	Неділя 5-а по Великодні
7	П	24	Світ. Понед. Йос. Многост.	Флявії і Домітілі
8	В	25	С. Віт. Апост. і Єв. Марка	Станислава
9	С	26	Свч. Василя еп., св. Глаф. д.	Григорія Назіанського
10	Ч	27	Пр. Стефана і свч. Симеона	Вознесення. Ізидора
11	П	28	Кир. еп. Турівс., Ап. Яс. і С.	Франца
12	С	29	9 муч. в Кизиці	Панкратія
13	Н	30	Томина. Ап. Якова З., Ник.Н.	Неділя 6-а по Великодні
14	П	1	ТР. Пр. Єремії, свч. Макарія	Боніфатія
15	В	2	Св. Ат. В., Алек. і п. м. Б. і Г.	Івана де Ля Саль
16	С	3	Пр. Теодозія Печ., м. Тим.	Івана Непомука
17	Ч	4	Препмч. Пелягії діви	Пасхаліса
18	П	5	Вч. Ірини, м. Неофіта і пр. М.	Венантія
19	С	6	Йова многотрадального	Петра
20	Н	7	Мироносиць. Явл. Чес. Хр.	Зелені Свята
21	П	8	Ап. Єв. Ів. Богосл., Арсенія	Святого Духа
22	В	9	Пер. м. св. Николая, пр. Ісаїї	Юлії
23	С	10	Ап. Симона Зил., пр. Ізидори	Дезидерія
24	Ч	11	Рів. Кир. і Мет., пр. Соф. П.	Йоанни
25	П	12	Елифанія еп. Кипру	Григорія 7-го, папи
26	С	13	М. Гликерії д., м. Лаод. і Г.	Филипа Нерія
27	Н	14	Розслаб. Ник. з., Печ., пр. С.	Неділя Пресв. Тройці
28	П	15	Преп. Пахомія Великого	Августина, еп. Кантр.
29	В	16	Пр. Теодора осв., м. Віта і д.	Марії Магдалини
30	С	17	Ап. Андроніка	Фелікса
31	Ч	18	М. д.: Ал., Тек., Фаїни К., Ю.	Петронелі

6 (23 квітня старого стилю) **Великдень**. — “Хто під Великдень спить, той цілий рік буде напів-сонний”. Починаючи з Великодня починають співати гагілок. “Діждалися паски, дай Боже діждатися і Божої ласки”.

6 (23 квітня) **Юра**. — “Як дощ на Юр'я, то буде хліб і в дурня”. Юр господарить над вовками, а також опікується худобою та хліборобством.

8 (25 квітня) **Марка**. — “На святого Марка сіється гречка татарка”. Марко тримає ключі від дощів. Треба постити цього дня, щоб милостивий був.

13 (30 квітня) **Проводи**. — Провожають Великдень і поминають покійних та цвинтарі.

23 (10 травня) **Зилота**. — Цього дня збирають цілюще зілля й шукають скарбів.

30 (17 травня) **Рахманський Великдень**. — Шкаралупа від Великодніх крашанок допливає цього дня Рахманів. Як побачать вони цю шкаралупу, то починають святкувати свій Великдень.

ЧЕРВЕНЬ 1945

6-ий місяць

June

має 30 днів

Гр.	Дні	Юл.	Українські Свята	Латинські Свята
1	П	19	ТРАВ. Свч. Патр. еп. і Акак.	Якова
2	С	20	М. Тал., Алек., Астер.; пр. Ів.	Еразма
3	Н	21	Н. Самарянки. Рів. ц. К. і Єл.	Н. 2 по Сош. Кльотильди
4	П	22	Муч. Василиска, Маркела	Францішки
5	В	23	Препмч. Мих. Синадського	Боніфатія
6	С	24	Пр. Симеона; Пр. Ник. ст.	Норберта
7	Ч	25	3 Найд. гол. І. Хрест., м. Кел.	Роберта
8	П	26	Ап. Карпа, Алфея; Авер., Єл.	Медарда, еп.
9	С	27	Свч. Терапонта; Теод., Дид.	Феліціана
10	Н	28	Нед. о сліпім. Пр. Ник. Єлик.	Неділя 3-а по Сошевст.
11	П	29	Пр. Теодозії д., Александра	Варвари
12	В	30	Пр. Ісаакія Д., Муч. Наталії	Онуфрія
13	С	31	Ап. Ермія з 70; Мага волхва	Антонія
14	Ч	1	ЧЕР. Вознесен. Юстина філ.	Василія Великого
15	П	2	Вч. Ів. Сучав. Никиф. Царг.	Бенона
16	С	3	М. Лук. і отр.; Клявд., Іп. П.	Адольфа
17	Н	4	Н. св. О. Св. Митр., Март., М.	Неділя 4 по Сошевствію
18	П	5	Бл. Констант. митр. Київсь.	Єфрема діякона
19	В	6	Пр. Висар. Єг., пр. Іляр. Д.	Юліяни
20	С	7	Теод. Анк., Кириакії, Калер.	Сильверія
21	Ч	8	Єфрема Ан., Теод. еп. Теоф.	Альбюзія Гонзаги
22	П	9	Кир. Антіох., Тек., Март., М.	Павлина
23	С	10	Преп. Силуана Печ., Ів. м. Т.	Зенона
24	Н	11	Сошествіє св. Духа	Неділя 5 по Сошевствію
25	П	12	Пр. Онуфр. Вел., Пет. Атон.	Вільгельма
26	В	13	Акилини, пр. Анни, Ів.; Діод.	Павла і Івана
27	С	14	Єлисея; Мстислава, Методія	Владислава
28	Ч	15	Амоса, Віта, Модеста, Крис.	Іринія
29	П	16	Пр. Тихона, м. Тигрія пресв.	Петра і Павла
30	С	17	Мануїла, Сав., Ізмаїла, Йос.	Згад. Ап. Павла

“До Святого Духа не кидай кожуха, а по святім Дусі ще в кожусі”.

“Як цвіте біб — важно на хліб, а як мак, то вже не так”.

18 (5 червня старого стилю) **Константина**. — На Константина, кажуть, годі орати, бо цар Константин громами орудує: вибе пашу так далеко, як далеко чути крик того, що поганяє воли. — Жінки перевязують червоною ниткою з пояса цвіт на огірках “щоб вязалися так густо, як густо пасок цей вязався.”

24 (11 червня) **Зелені Свята**. — Люди замаюють хати в середині і зверху “клеванням” (або “маем”), а долівку посипають запашним зіллям. — На Зелені свята, русалки, порозпускавши коси, виходять з глибини річок, плавають при місячному світлі, бігають скрізь по полі, гойдаються на гілках у лісі. Як спіймають кого, то залоскочуть на смєть. Треба полин мати із собою та любисток. Такого, що має полин, русалки не зачіпають. Русалки до людей, назагал, добрі, й нераз приносять людям велике щастя. Подекуди в Україні Зелені свята звать “Гренухою”.

ЛИПЕНЬ 1945

7-ий місяць

July

має 31 днів

Гр.	Дні	Юл.	Українські Свята	Латинські Свята
1	Н	18	ЧЕР. 2 по Сош. Пр. Леонтія	Неділя 6 по Сошествію
2	П	19	Юди брата Госп., пр. Паісія	Посіщ. Пр. Діви Марії
3	В	20	Свч. Методія, п. Угод. З. В.	Анатолія
4	С	21	М. Юліяна Т., пр. Юлія прес.	Теодора
5	Ч	22	Св. Євсевія, Галакт., Юліянії	Антонія
6	П	23	Агрини д., Евст., Гая, Урв.	Лукії, діви
7	С	24	Різ. І. Хрест. Муч. Кириакія	Кирила і Методія
8	Н	25	3 по С. Преп. мч. Февронії	Неділя 7 по Сошествію
9	П	26	Пр. Давида Солун., Амфіона	Вероніки
10	В	27	Пр. Самсона; бл. Мартина	7 братів Макавейських
11	С	28	Пр. Сергія, Гермог.; Ів. Дам.	Пія, папи
12	Ч	29	Петра і Павла Апостолів	Івана Гваль
13	П	30	С. 12 Ап.; Михаїла, Меліт.	Анаклита
14	С	1	ЛИП. Косми, Дам. б., Льва	Бонавентури
15	Н	2	4 по С. Пол. чес. Р. Д. М. у В.	Неділя 8 по Сошествію
16	П	3	Якинта, Марка, пр. Анатолія	Мат. Бож. Шкаплірної
17	В	4	Анд. Кр.; Теодот., Теодотії	Алексія
18	С	5	Атаназ. Ат.; Лампада, Анни	Каміля
19	Ч	6	Сисоя Печ., Лукії, Ісавра	Вінкентія з Павльо
20	П	7	Пр. Томи і Акакія; Кириакії	Чеслава
21	С	8	В. Прокопія, Теодозії, Авди	Пракседі
22	Н	9	5 по С. Свщмч. Панкратія	Неділя 9 по Сошествію
23	П	10	Преп. Антонія Печерського	Аполінарія
24	В	11	Смерть ук. кн. Ольги, Емф.	Христини
25	С	12	Прокла й Ілярія; Михаїла	Ап. Якова Старшого
26	Ч	13	С. Арх. Гавриїла; Стеф. Сав.	Анни, Матери Пр. Д. М.
27	П	14	Ап. Акили, муч. Юста	Наталії
28	С	15	Володим. Вел., Кн. України	Віктора
29	Н	16	6 по С. Свщмч. Атиногена	Неділя 10 по Сошествію
30	П	17	Влкмч. Марини, пр. Леоніда	Руфіма мученика
31	В	18	Муч. Еміліяна, і Якинта	Ігнатія Льюолі

“Петрівка — на хліб катівка”.

“Коби сінокоси, то найдуться коси”.

“Як прийшла косовиця, то жінка кородиться; як прийшли жнива, ходить жінка мов нежива, а як прийшла Покрова, то й жінка здорова”.

“Як до Купайла проса з ложку, то буде й в ложку”.

“Прийшов Петро, вирвав листок, прийшов Ілля вирвав і два, прийшов Спас, бери рукавиці про запас”.

7 (24 червня старого стилю) **Івана Купала**. — Вночі проти Івана Купала цвіте папороть. Которий мудрий зламає цвіт папорті до рук, то такий може потому знайти закопаний скарб. На Купала ворожать у лісі коло ями; пускають вінці на воду, співають купальських пісень, плігають попарно через вогонь. Дівчата (а також і парубки) на Купала купаються. За старих часів, свято Купала було одним з найбільших свят на Україні. Воно стояло поруч з Різдом та Великоднем. Але влада старалась це свято викоринити.

СЕРПЕНЬ 1945

8-ий місяць

August

має 31 днів

Гр.	Дні	Юл.	Українські Свята	Латинські Свята
1	С	19	ЛИП. Преп. Макрини і Дія	Петра в оковах
2	Ч	20	Пр. Ілії. Зн. моц. Атаназ. Б.	Альфонса
3	П	21	Пр. Онуфрія і Онисима П.	Найд. моц. св. Стефана
4	С	22	Рівн. Марії М., Марк., Корн.	Домініка
5	Н	23	7 по Сош. Муч. Трофима	Неділя 11 по Сошевствю
6	П	24	Св. м. Бориса і Гліба; Полік.	Преображення Господне
7	В	25	Усп. прав. Анни; Олимп. д.	Каєтана
8	С	26	Свч. Ермолая; Мойсея ч. П.	Киріяка
9	Ч	27	Пантелеймона, Наума, Анф.	Романа
10	П	28	Прохора, Никан., Тим., Пар.	Лаврентія
11	С	29	Калиніка К., Сераф. м. діви	Сузанни
12	Н	30	8 по С. Ап. Сили і Силуана	Неділя 12 по Сошевствю
13	П	31	Св. Евдокима Капад., Уліти	Євзевія
14	В	1	СЕРП. Поч. Спас. Хр. Укр.	Успення Преч. Богород.
15	С	2	Пер. м. св. Стеф.; бл. Вас.	Иоакима
16	Ч	3	Пр. Ісаакія, Дал., Фавс., Кос.	Якінта
17	П	4	7 мол. в Єфесі спл. Максим.	Єлени
18	С	5	Євсигнія, Кантидія, Нонни	Неділя 13 по Сошевствю
19	Н	6	Преоб. Госп. Теоклиста еп.	Стефана
20	П	7	Преп. Пімена; Муч. Марина	Стефана
21	В	8	Пр. Григорія П., Еміліяна іс.	Іванни Шанталь
22	С	9	Мат., Юліяна, Марк., Ів., Ф.	Тимотея
23	Ч	10	Лаврент., Сикста еп., Романа	Филипа
24	П	11	Прч. Василя і Теодора Печ.	Вартоломея
25	С	12	Фотія, Памфила, Капитона	Людвика
26	Н	13	10 по С. Конкордії, Ірини	Неділя 14 по Сошевствю
27	П	14	Перен. моц. Теодозія Печ.	Йосифа з Калясанс
28	В	15	Успення Пресв. Богородиці	Августина
29	С	16	Нерук. Обр. Іс. Хр., Діюмила	Усікнов. Голови І. Хрест.
30	Ч	17	Аліпія П., Мирона, Филипа	Рожі з Ліми
31	П	18	Флора, Лавра, Серап., Геор.	Раймунда

1 (19 липня старого стилю) **Мокрини**. — Як цього дня паде дощ, то знак, що ціла осінь мокра буде.

2 (20 липня) **Іллі**. — Кажуть "Ілля наробив гнилла". Люди вірять, що цього дня конче повинен бути дощ, бо Ілля орудує дощем, громами та блискавкою. По Іллі грім та блискавка трапляються частіше. У серпні бувають такі громовиці, що не сплять і горобці (так звані "горобині ночі").

9 (27 липня) **Паликопа**. — Не можна цього дня жати й возити снопи до клуні, бо за непошанування свята згорить від грому усе збіжжя.

14 (1 серпня) **Маковія**. — На обід цього дня конче стараються мати коржі з маком та з медом. Городину святять.

19 (6 серпня) **Спаса**. — Цього дня святять овочі, у бджіл відбірають мід. Родичі, яким коли померла дитина, не їдять цього дня жадного овочу, щоб Матінка Божа на тім світі дала який овоч померлій дитині.

28 (15 серпня) **Перша Пречиста**. — Велике свято на всій Україні.

ВЕРЕСЕНЬ 1945

9-ий місяць

September

має 30 днів

Гр.	Дні	Юл.	Українські Свята	Латинські Свята
1	С	19	СЕРП. Муч. Андрея Страт.	Броніслава
2	Н	20	11 по Сош. Прор. Самуїла	Неділя 15 по Сошествію
3	П	21	Преп. Авраамія, Ап. Тадея	Ізабелі
4	В	22	Агатон., Зот., Теопр., Акин.	Розалії
5	С	23	Свч. Іриней, Калиника п. ц.	Лаврентія
6	Ч	24	П. м. Петра митр. Київ., Евт.	Захарії
7	П	25	Тита, Вариса, Євлог. Едеси	Регіні діви
8	С	26	Адріяна, Натал., Тіфоя, Сис.	Різдво Преч. Діви Марії
9	Н	27	12 по С. Преп. Пімена Печ.	Неділя 16 по Сошествію
10	П	28	Знайд. м. Йова Поч., Сави	Николая з Толента
11	В	29	Ускн. гол. І. Хрест., Анаст.	Прота
12	С	30	Алек., Івана, Павла, Вріена	Гвідона
13	Ч	31	Пол. Пояса Бог., Ів. м. Київ.	Филипа
14	П	1	ВЕР. Поч. цер. року. Симеон.	Воздвиж. Чесн. Хреста
15	С	2	Маманта, Івана п. Цар., Тео.	7 Страдань Пр. Діви М.
16	Н	3	13 по С. Антима, Теофіля	Неділя 17 по Сошествію
17	П	4	Вавили, Ант., прор. Мойсея	Ядвіги
18	В	5	Захарі і Єлис., Раїси, Атан.	Томи
19	С	6	Чудо Арх. Мих., Арх. Давида	Януарія
20	Ч	7	Макарія Канівського, Соз.	Евстахія
21	П	8	Різ. Пр. Бог. Руфа, Руфіяна	Матєя
22	С	9	Якими й Анни, Север., Хар.	Томи з Вилянво
23	Н	10	14 по С. Миндори, Лукія	Неділя 18 по Сошествію
24	П	11	Преп. Теодори, Серапіона	Герарда
25	В	12	Антонома, Атаназія, Юліяна	Володислава
26	С	13	Свщмч. Корнилія Сотника	Киприяна
27	Ч	14	Возд. Чесн. Хреста (Піст)	Косми і Даміяна
28	П	15	Никити, Филотея, Порфирія	Вячеслава
29	С	16	Евфимії, Киприяна К., Дор.	Архистр. Михаїла
30	Н	17	15 по С. Віри, Надії, Любови	Неділя 19 по Сошествію

“Прийшла Пречиста — взяла комаря нечиста”.

“Прийшла Пречиста — буде на дереві листу чисто”.

“В осені й горобець багатий”.

“Хто рано сіє, той не жаліє”.

“Посій у погоду — більше приплоду”.

“Холодний вересень, але ситий”.

“Учися, сину, азбуки, — прийде хліб без муки”.

“Осінь наша мати — й жєбрака нагодує”.

“Прийшов Вартоломій (7), жито на зиму сій”.

11 (29 серпня старого стилю) **Головосіки**. — Не можна різати такого, що голову нагодує. Не можна їсти овочу, бо “чиряки обсядуть”.

21 (8 вересня) **Друга Пречиста**. — Люди вірять, що того дня ву-жі й гадуки сушаться на сонці, а через те як ідеш, то треба вважати.

27 (14 вересня) **Воздвиження**. — Зазуля летить до вирію, а за нею інші птахи.

ЖОВТЕНЬ 1945

10-ий місяць

October

має 31 днів

Гр.	Дні	Юл.	Українські Свята	Латинські Свята
1	П	18	ВЕР. Евменія, муч. Кастора	Ремігія
2	В	19	Троф., Сават., Дор., Зосими	Ангелів Хоронителів
3	С	20	Евстатія, Теопістії, Агапія	Кандида
4	Ч	21	Кондрата, Даниїла, Іпатія	Франца з Асижу
5	П	22	От. в п. Ант. в Києві, Йони	Плакида
6	С	23	Зач. І. Хрес., Анд., Ів., Пет.	Брунона
7	Н	24	16 по С. Первомч. Теклі	Неділя 20 по Сошевствію
8	П	25	Пр. Евфрозинії, м. Пафнутія	Бригіди
9	В	26	Івана Богос., Хири, Гедеона	Діонізія
10	С	27	Мч. Калістрата і пр. Саватія	Франца Боргія
11	Ч	28	Харит., Марка, Алек., Алфея	Еміліяна
12	П	29	Кириакія, Теофана Милост.	Максиміліяна
13	С	30	Мих. 1 митр. Київ., Григ.	Едварда
14	Н	1	ЖОВТ. 17 по С. Покр. П. Б.	Неділя 21 по Сошевствію
15	П	2	Св. Анд. Христа ради юрод.	Тереси
16	В	3	Пр. Діонізія П., свч. Діоніз.	Герарда
17	С	4	Еротєя, Вол. Новг., Еладія	Маргарети Алякок
18	Ч	5	Харитини, Дамяна, Петра	Луки
19	П	6	Томи, Еротіїди д., Макарія	Петра з Альконтари
20	С	7	Серія і Вакха, Сергія Печ.	Івана Канта
21	Н	8	18 по С. Пелягії, св. Таїсії	Неділя 22 по Сошевствію
22	П	9	Ап. Якова Альфея	Кордулі
23	В	10	Евлампія, Евлам., С. у Вол.	Северина
24	С	11	Філіпа, Теофана П., Теоф.	Арх. Рафаїла
25	Ч	12	Прова, Тараса, Анд., Косми	Кристіна
26	П	13	Карпа, Веніямина П., Ник.	Евариста
27	С	14	Параскевії, Ник. П., Назарія	Фльорентія
28	Н	15	19 по С. Евтимія, Лукіяна	Неділя 23 по Сошевствію
29	П	16	Муч. Лонгіна сот., Леонтія	Наркіса
30	В	17	Пам. От. 7 Всел. С., Анд. Кр.	Клявдія
31	С	18	Ап. Луки, Юліяна, Йос. ігум.	Лукилії

“Свята Покровонько (14) покрий мені головоньку”.

“Покрова всю землю листом покрила”.

“На Луки (31) нема ні хліба ні муки”.

“Як прийшли жнива, то й жінка крива; як прийшла Покрова, то й жінка здорова”.

“Парубок до Богослова (9) не варта доброго слова”.

“На святого Якова (22) є й зерно й полова”.

“Хто сіє по Покрові, виводить по корові”.

9 (26 вересня старого стилю) **Івана** (Богослова). — Люди кажуть, що не можна їсти цибулі, бо обпадуть чиряки.

14 (1 жовтня) **Покрова**. — Від Покрови на Україні починаються весілля. “Бабське літо” починається від Покрови.

Увага: Приєднайте нових членів до Українського Робітничого Союзу, — до вашої рідної запомогової організації.

ЛИСТОПАД 1945

11-ий місяць

November

має 30 днів

Гр.	Дні	Юл.	Українські Свята	Латинські Свята
1	Ч	19	ЛИС. Клеопат., Ів., Евсев. д.	Всіх Святих
2	П	20	Артемія, Ерора, Евнея, Мат.	День задушний
3	С	21	Іляріона Вел., Іляріона Печ.	Губерта
4	Н	22	20 по С. Рів. Аверкія, Алекс.	Неділя 24 по Сошествію
5	П	23	Якова бр. Госп., Ігнатія пат.	Єлисавети
6	В	24	Арети, Сисоя і Теофіла П.	Леонарда
7	С	25	Марк., Мартир., Таїти, Анас.	Теогата
8	Ч	26	Димитрія, Теофіла, Лептини	Готфріда
9	П	27	Нестора, Нестора Літописця	Теодора
10	С	28	Терен., Неоніли, см. Йова П.	Андрея
11	Н	29	21 по С. Препмч. Анастазії	Неділя 25 по Сошествію
12	П	30	Зеновія і Зиновії, ап. Юди	Мартина папи
13	В	31	Спирид., Никод. П., Стахія	Станислава
14	С	1	ЛИСТ. Чуд. Косми і Дамяна	Йосафата
15	Ч	2	Акинд., Пиг., Домни, Марк.	Гертруди
16	П	3	Акепсима, Йос. Аїтала д.	Отмара
17	С	4	Йоанікія В., Ахила П., Івана	Сальомеї
18	Н	5	22 по С. Галакт. і Епісимії	Неділя 26 по Сошествію
19	П	6	Св. Павла Царг., мч. Тукеси	Єлисавета Угорської
20	В	7	Єрона, 33 муч. в Мел., Ісихія	Фелікса
21	С	8	Арх. Мих. і др. анг. Марти	Введення Преч. Діви
22	Ч	9	Онисиф. П., Матр. Маври	Кекилії
23	П	10	Ераста, Олімпа, Род., Сос.	Климентя
24	С	11	Мини, Теодора Студ., Стеф.	Йоана від Хреста
25	Н	12	23 по С. Ів. Милост., Ніла	Неділя 26 по Сошествію
26	П	13	Ів. Золотоустого арх. Царг.	Сильвестра
27	В	14	Филипа, Григ., Тесалоніки	Валеріяна
28	С	15	Поч. Пилип. Гурія, Сам., Ав.	Крискентія
29	Ч	16	Ап. і ев. Матея, Сергія сх.	Сатурніна
30	П	17	Григорія чудот., пр. Никона	Андрея Апостола

“У Пилипівку день до обіду”.

“До Дмитра (8) дівка хитра, а по Дмитрі, то стріне собаку тай питається: “чи не в старости ви, дядьку, йдете?”

“Кузьма-Димян (14) — Божий коваль”

“Як Михайло (21) закує, то Микола розкує”.

“Як іней на Пилипа (27), буде овес ніби липа”.

“Женився бідний, тай му дня не стало”.

8 (26 жовтня старого стилю) Дмитра. — Від Дмитра припиняються сватання, бо починається піст. А тому кажуть “До Дмитра дівка хитра, а по Дмитрі хоч комин витри”.

21 (8 листопада) Михайла. — Як цього дня випаде сніг, то люди кажуть, що “Михайло приїхав на білому коні”.

Увага: Памятайте що Український Робітничий Союз це братська заповогова організація, яка обєднує поступових українців у Злучених Державах і в Канаді. Кілько нових членів ви придбали для Українського Робітничого Союзу?

ГРУДЕНЬ 1945

12-ий місяць

December

має 31 днів

Гр.	Дні	Юл.	Українські Свята	Латинські Свята
1	С	18	ЛИСТ. Платона, Романа д.	Егілія
2	Н	19	24 по С. Авдія, Варлаама	Неділя 1-а Адвенту
3	П	20	Григорія Декапол., Прокла	Франца Ксавери
4	В	21	Введен. в Храм Пресв. Бог.	Варвари
5	С	22	Филимона, Арх., Апфії і Кил.	Сави
6	Ч	23	Амфілохія, Теодора, Антиох.	Николая
7	П	24	Катер., Порфирія і 200 воїнів	Амброзія
8	С	25	Климента, пр. Мартирія	Непорочне Зач. Пр. Діви
9	Н	26	25 по С. Пр. Якова пуст.	Неділя 2-а Адвенту
10	П	27	Якова Перс., пр. Паладія	Мелтіяда
11	В	28	Стеф., Іринарха, Вас., Пет.	Дамазія
12	С	29	Мч. Пармона, Неархія Печ.	Александра
13	Ч	30	Анд. Пер., Фрументія ар. Інд.	Лукії
14	П	1	ГРУД. Наума, Филарета М.	Спиридіона
15	С	2	Аввак., Атаназія, Миронії	Фортуната
16	Н	3	26 по С. Софронії пр. Івана	Неділя 3-а Адвенту
17	П	4	Варвари, а з нею Юліянії	Лазаря
18	В	5	Сави Освящ., Гурія, Філотея	Граціяна
19	С	6	Св. Николая Чуд. Максима	Немезія
20	Ч	7	Амврозія, Івана П., Пр. Пав.	Теофіля
21	П	8	Потапія, Сос., Апол., Кифи	Ап. Томи
22	С	9	Зач. св. Анною Преч. Богор.	Зенона
23	Н	10	27 по С. Мини, Маріяна	Неділя 4-а Адвенту
24	П	11	Даніїла ст., Леонтія	Навеч. Різдва Христ.
25	В	12	Спирідіона, Алекс., Єрус.	Різдво Христове
26	С	13	Євстратія, Авксен., Євг., Ор.	Первмч. Стефана
27	Ч	14	Тирса, Левкія, Кал., Аріяна	Івана ап.
28	П	15	Свч. Елєвтерія, Стеф. арх.	Невинних дітей
29	С	16	Аггея, бл. Теофанії, Прома	Томи єп.
30	Н	17	Неділя Праотців. Дан. і 3 м.	Неділя по Різдві Хр.
31	П	18	Мч. Севастіяна, Модеста ар.	Сильвестра.

"На святу Катерину (17) ховайся під ряднину".

"Зима біла та не їсть снігу, а все сіно".

"Тепло, як за лихим паном".

"Покаже сніг, куди пес побіг".

7 (24 листопада старого стилю) Катерини. — Великі вечорниці. Ворожба.

13 (30 листопада) Андрія. — Другі великі вечорниці. Ворожба. "Андрію, Андрію, я коноплі сію: дай же Боже знати, з ким весілля грати". На перші й на другі вечорниці, а надто на Андрія ворожать дівчата й парубки. Ворожать на кілках, на зерні, на дровах, на воску й олові, по відгуках луни, стараючись пізнати, чи вийде дівчина заміж, а чи буде дівувати, а якщо вийде, то чи за багатого а чи бідного, за доброго, а чи злого; з якої сторони прийде молодий, і т. і.

17 (4 грудня) Варвари. — Варвара ночі ввірвала, дня приточила. Варвара мостить, Сава гвоздить, а Микола крепить.

22 (9 грудня) Ганни. — Ходять до пивниць, щоб бджола роїлася.

1946

JANUARY							FEBRUARY							MARCH						
Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa	Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa	Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa
		1	2	3	4	5						1	2						1	2
6	7	8	9	10	11	12	3	4	5	6	7	8	9	3	4	5	6	7	8	9
13	14	15	16	17	18	19	10	11	12	13	14	15	16	10	11	12	13	14	15	16
20	21	22	23	24	25	26	17	18	19	20	21	22	23	17	18	19	20	21	22	23
27	28	29	30	31			24	25	26	27	28			~~24~~	25	26	27	28	29	30

APRIL							MAY							JUNE						
Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa	Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa	Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa
	1	2	3	4	5	6				1	2	3	4							1
7	8	9	10	11	12	13	5	6	7	8	9	10	11	2	3	4	5	6	7	8
14	15	16	17	18	19	20	12	13	14	15	16	17	18	9	10	11	12	13	14	15
21	22	23	24	25	26	27	19	20	21	22	23	24	25	16	17	18	19	20	21	22
28	29	30					26	27	28	29	30	31		~~23~~	24	25	26	27	28	29

JULY							AUGUST							SEPTEMBER						
Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa	Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa	Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa
	1	2	3	4	5	6					1	2	3	1	2	3	4	5	6	7
7	8	9	10	11	12	13	4	5	6	7	8	9	10	8	9	10	11	12	13	14
14	15	16	17	18	19	20	11	12	13	14	15	16	17	15	16	17	18	19	20	21
21	22	23	24	25	26	27	18	19	20	21	22	23	24	22	23	24	25	26	27	28
28	29	30	31				25	26	27	28	29	30	31	29	30					

OCTOBER							NOVEMBER							DECEMBER						
Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa	Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa	Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa
		1	2	3	4	5						1	2	1	2	3	4	5	6	7
6	7	8	9	10	11	12	3	4	5	6	7	8	9	8	9	10	11	12	13	14
13	14	15	16	17	18	19	10	11	12	13	14	15	16	15	16	17	18	19	20	21
20	21	22	23	24	25	26	17	18	19	20	21	22	23	22	23	24	25	26	27	28
27	28	29	30	31			24	25	26	27	28	29	30	29	30	31				

Українське Різдво припадає на понеділок, 7 січня. Великий Піст починається в неділю, 10 березня. І український і латинський Великдень припадають на тойсам день, 21 квітня. Зелені свята 9 червня.

Йордан (Волохрещі) 19 січня, Стрітєння Господне 15 лютого, Благовіщення 7 квітня, Петра й Павла 12 липня, Св. Володимира Великого 28 липня, Преображення Господне 19 серпня, Успєння Пр. Богородици 28 серпня, Різдво Пр. Богородици 21 вересня, Воздвиження Чес. Хреста 27 вересня, Покрова 14 жовтня, Димитрія Великомученика 8 листопада, Введення Пречистої Богородици 4 грудня, Святого Николая Чудотворця 19 грудня.

Американські свята. Новий Рік 1 січня, Народини Линколна 12 лютого, Народини Вашингтона 22 лютого, Поминковий День 30 травня, День Незалежності 4 липня, День Праці перший понеділок у вересні, День Колумба 12 жовтня, День Виборів перший второк після першого понеділка в листопаді, День Примиря 11 листопада, День Подяки четвертий четвер в листопаді, Різдво 25 грудня.

Канадійські свята. Новий Рік 1 січня, Велика Пятниця, Великодній Понеділок, День Вікторії 24 травня, День Короля (в день народин Короля, або на підставі прокламації, здебільша коло 9 червня), Домініальний День 1 липня, День Праці першого понеділка у вересні, День Подяки, на підставі спеціальної прокламації, здебільша другого понеділка у жовтні, Памятковий День 11 липня, Різдво 25 грудня.

Якщо Новий Рік, Різдво, День Вікторії, Домініальний День або День Короля припадає на неділю, то понеділок по такій неділі вважається за свято.

Російська Революція

Цього року ми нає 30 літ, як по страшних поразках у Першій Світовій Війні народи всеросійського царства повстали й скинули із себе тиранську владу петербурських царів. Українці скликали свою Раду; Рада стала урядом України. Після ж недовговічного революційного міністерства князя Львова та Мількова, до влади в Петербурзі прийшов Керенський. Керенського у жовтні скинули большевики (Микола Ленін). Народ не мав охоти до війни так що ціла Росія стала перти до сепаратного миру з Німеччиною, Австрією, Болгарією й Туреччиною, що й сталося на початку наступного, 1918 року, у Бересті Литовському. Між Українською Радою та урядом Керенського відразу виийши тертя. Рада твердо стояла на обороні своїх українських прав, до яких Керенський втручався. Як большевики скинули Керенського, Рада зовсім відгородилась від решти Росії й проголосила Україну самостійною державою.

Від Російської Революції починається новий розділ в історії України та всіх інших народів, що становили вкупі російське царство. Тепер, на місці "самодержавного" царства, — де всіми справами рядив цар-самодержець із своїми міністрами — прийшов Союз совітських республік: московської (або "російської"), української, білоруської і т. і. Всіх республік буде яких 16. Друга Світова Війна дуже загальмувала розвиток цих республік. Принесла вона також, декотрим з цих республік, а надто українській та білоруській, злуку їхніх земель.

800-літня річниця Москви

Цього року збувається 800 літ відколи — в старім Києвському Літописі — було уперше згадано Москву. Була тоді Москва маленьким сідьцем, на тих північних просторах, які заселялося тоді українцями та білорусинами. За тих 800 літ виросла Москва з нікому незнаного села до одного з найголовніших міст світу.

1948

<p style="text-align: center;">JANUARY</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse; text-align: center;"> <tr><th>Su</th><th>Mo</th><th>Tu</th><th>We</th><th>Th</th><th>Fr</th><th>Sa</th></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td>1</td><td>2</td><td>3</td></tr> <tr><td>4</td><td>5</td><td>6</td><td>7</td><td>8</td><td>9</td><td>10</td></tr> <tr><td>11</td><td>12</td><td>13</td><td>14</td><td>15</td><td>16</td><td>17</td></tr> <tr><td>18</td><td>19</td><td>20</td><td>21</td><td>22</td><td>23</td><td>24</td></tr> <tr><td>25</td><td>26</td><td>27</td><td>28</td><td>29</td><td>30</td><td>31</td></tr> </table>	Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa					1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	<p style="text-align: center;">FEBRUARY</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse; text-align: center;"> <tr><th>Su</th><th>Mo</th><th>Tu</th><th>We</th><th>Th</th><th>Fr</th><th>Sa</th></tr> <tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td><td>4</td><td>5</td><td>6</td><td>7</td></tr> <tr><td>8</td><td>9</td><td>10</td><td>11</td><td>12</td><td>13</td><td>14</td></tr> <tr><td>15</td><td>16</td><td>17</td><td>18</td><td>19</td><td>20</td><td>21</td></tr> <tr><td>22</td><td>23</td><td>24</td><td>25</td><td>26</td><td>27</td><td>28</td></tr> <tr><td>29</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> </table>	Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29							<p style="text-align: center;">MARCH</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse; text-align: center;"> <tr><th>Su</th><th>Mo</th><th>Tu</th><th>We</th><th>Th</th><th>Fr</th><th>Sa</th></tr> <tr><td></td><td>1</td><td>2</td><td>3</td><td>4</td><td>5</td><td>6</td></tr> <tr><td>7</td><td>8</td><td>9</td><td>10</td><td>11</td><td>12</td><td>13</td></tr> <tr><td>14</td><td>15</td><td>16</td><td>17</td><td>18</td><td>19</td><td>20</td></tr> <tr><td>21</td><td>22</td><td>23</td><td>24</td><td>25</td><td>26</td><td>27</td></tr> <tr><td>28</td><td>29</td><td>30</td><td>31</td><td></td><td></td><td></td></tr> </table>	Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31			
Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa																																																																																																																										
				1	2	3																																																																																																																										
4	5	6	7	8	9	10																																																																																																																										
11	12	13	14	15	16	17																																																																																																																										
18	19	20	21	22	23	24																																																																																																																										
25	26	27	28	29	30	31																																																																																																																										
Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa																																																																																																																										
1	2	3	4	5	6	7																																																																																																																										
8	9	10	11	12	13	14																																																																																																																										
15	16	17	18	19	20	21																																																																																																																										
22	23	24	25	26	27	28																																																																																																																										
29																																																																																																																																
Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa																																																																																																																										
	1	2	3	4	5	6																																																																																																																										
7	8	9	10	11	12	13																																																																																																																										
14	15	16	17	18	19	20																																																																																																																										
21	22	23	24	25	26	27																																																																																																																										
28	29	30	31																																																																																																																													
<p style="text-align: center;">APRIL</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse; text-align: center;"> <tr><th>Su</th><th>Mo</th><th>Tu</th><th>We</th><th>Th</th><th>Fr</th><th>Sa</th></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td>1</td><td>2</td><td>3</td></tr> <tr><td>4</td><td>5</td><td>6</td><td>7</td><td>8</td><td>9</td><td>10</td></tr> <tr><td>11</td><td>12</td><td>13</td><td>14</td><td>15</td><td>16</td><td>17</td></tr> <tr><td>18</td><td>19</td><td>20</td><td>21</td><td>22</td><td>23</td><td>24</td></tr> <tr><td>25</td><td>26</td><td>27</td><td>28</td><td>29</td><td>30</td><td></td></tr> </table>	Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa					1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30		<p style="text-align: center;">MAY</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse; text-align: center;"> <tr><th>Su</th><th>Mo</th><th>Tu</th><th>We</th><th>Th</th><th>Fr</th><th>Sa</th></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td>1</td></tr> <tr><td>2</td><td>3</td><td>4</td><td>5</td><td>6</td><td>7</td><td>8</td></tr> <tr><td>9</td><td>10</td><td>11</td><td>12</td><td>13</td><td>14</td><td>15</td></tr> <tr><td>16</td><td>17</td><td>18</td><td>19</td><td>20</td><td>21</td><td>22</td></tr> <tr><td>~~23~~</td><td>~~24~~</td><td>~~25~~</td><td>~~26~~</td><td>~~27~~</td><td>~~28~~</td><td>~~29~~</td></tr> </table>	Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa							1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	~~23~~	~~24~~	~~25~~	~~26~~	~~27~~	~~28~~	~~29~~	<p style="text-align: center;">JUNE</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse; text-align: center;"> <tr><th>Su</th><th>Mo</th><th>Tu</th><th>We</th><th>Th</th><th>Fr</th><th>Sa</th></tr> <tr><td></td><td></td><td>1</td><td>2</td><td>3</td><td>4</td><td>5</td></tr> <tr><td>6</td><td>7</td><td>8</td><td>9</td><td>10</td><td>11</td><td>12</td></tr> <tr><td>13</td><td>14</td><td>15</td><td>16</td><td>17</td><td>18</td><td>19</td></tr> <tr><td>20</td><td>21</td><td>22</td><td>23</td><td>24</td><td>25</td><td>26</td></tr> <tr><td>27</td><td>28</td><td>29</td><td>30</td><td></td><td></td><td></td></tr> </table>	Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30			
Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa																																																																																																																										
				1	2	3																																																																																																																										
4	5	6	7	8	9	10																																																																																																																										
11	12	13	14	15	16	17																																																																																																																										
18	19	20	21	22	23	24																																																																																																																										
25	26	27	28	29	30																																																																																																																											
Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa																																																																																																																										
						1																																																																																																																										
2	3	4	5	6	7	8																																																																																																																										
9	10	11	12	13	14	15																																																																																																																										
16	17	18	19	20	21	22																																																																																																																										
~~23~~	~~24~~	~~25~~	~~26~~	~~27~~	~~28~~	~~29~~																																																																																																																										
Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa																																																																																																																										
		1	2	3	4	5																																																																																																																										
6	7	8	9	10	11	12																																																																																																																										
13	14	15	16	17	18	19																																																																																																																										
20	21	22	23	24	25	26																																																																																																																										
27	28	29	30																																																																																																																													
<p style="text-align: center;">JULY</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse; text-align: center;"> <tr><th>Su</th><th>Mo</th><th>Tu</th><th>We</th><th>Th</th><th>Fr</th><th>Sa</th></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td>1</td><td>2</td><td>3</td></tr> <tr><td>4</td><td>5</td><td>6</td><td>7</td><td>8</td><td>9</td><td>10</td></tr> <tr><td>11</td><td>12</td><td>13</td><td>14</td><td>15</td><td>16</td><td>17</td></tr> <tr><td>18</td><td>19</td><td>20</td><td>21</td><td>22</td><td>23</td><td>24</td></tr> <tr><td>25</td><td>26</td><td>27</td><td>28</td><td>29</td><td>30</td><td>31</td></tr> </table>	Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa					1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	<p style="text-align: center;">AUGUST</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse; text-align: center;"> <tr><th>Su</th><th>Mo</th><th>Tu</th><th>We</th><th>Th</th><th>Fr</th><th>Sa</th></tr> <tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td><td>4</td><td>5</td><td>6</td><td>7</td></tr> <tr><td>8</td><td>9</td><td>10</td><td>11</td><td>12</td><td>13</td><td>14</td></tr> <tr><td>15</td><td>16</td><td>17</td><td>18</td><td>19</td><td>20</td><td>21</td></tr> <tr><td>22</td><td>23</td><td>24</td><td>25</td><td>26</td><td>27</td><td>28</td></tr> <tr><td>29</td><td>30</td><td>31</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> </table>	Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31					<p style="text-align: center;">SEPTEMBER</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse; text-align: center;"> <tr><th>Su</th><th>Mo</th><th>Tu</th><th>We</th><th>Th</th><th>Fr</th><th>Sa</th></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td>1</td><td>2</td><td>3</td><td>4</td></tr> <tr><td>5</td><td>6</td><td>7</td><td>8</td><td>9</td><td>10</td><td>11</td></tr> <tr><td>12</td><td>13</td><td>14</td><td>15</td><td>16</td><td>17</td><td>18</td></tr> <tr><td>19</td><td>20</td><td>21</td><td>22</td><td>23</td><td>24</td><td>25</td></tr> <tr><td>26</td><td>27</td><td>28</td><td>29</td><td>30</td><td></td><td></td></tr> </table>	Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa				1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30		
Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa																																																																																																																										
				1	2	3																																																																																																																										
4	5	6	7	8	9	10																																																																																																																										
11	12	13	14	15	16	17																																																																																																																										
18	19	20	21	22	23	24																																																																																																																										
25	26	27	28	29	30	31																																																																																																																										
Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa																																																																																																																										
1	2	3	4	5	6	7																																																																																																																										
8	9	10	11	12	13	14																																																																																																																										
15	16	17	18	19	20	21																																																																																																																										
22	23	24	25	26	27	28																																																																																																																										
29	30	31																																																																																																																														
Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa																																																																																																																										
			1	2	3	4																																																																																																																										
5	6	7	8	9	10	11																																																																																																																										
12	13	14	15	16	17	18																																																																																																																										
19	20	21	22	23	24	25																																																																																																																										
26	27	28	29	30																																																																																																																												
<p style="text-align: center;">OCTOBER</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse; text-align: center;"> <tr><th>Su</th><th>Mo</th><th>Tu</th><th>We</th><th>Th</th><th>Fr</th><th>Sa</th></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td>1</td><td>2</td></tr> <tr><td>3</td><td>4</td><td>5</td><td>6</td><td>7</td><td>8</td><td>9</td></tr> <tr><td>10</td><td>11</td><td>12</td><td>13</td><td>14</td><td>15</td><td>16</td></tr> <tr><td>17</td><td>18</td><td>19</td><td>20</td><td>21</td><td>22</td><td>23</td></tr> <tr><td>~~24~~</td><td>25</td><td>26</td><td>27</td><td>28</td><td>29</td><td>30</td></tr> </table>	Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa						1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	~~24~~	25	26	27	28	29	30	<p style="text-align: center;">NOVEMBER</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse; text-align: center;"> <tr><th>Su</th><th>Mo</th><th>Tu</th><th>We</th><th>Th</th><th>Fr</th><th>Sa</th></tr> <tr><td></td><td>1</td><td>2</td><td>3</td><td>4</td><td>5</td><td>6</td></tr> <tr><td>7</td><td>8</td><td>9</td><td>10</td><td>11</td><td>12</td><td>13</td></tr> <tr><td>14</td><td>15</td><td>16</td><td>17</td><td>18</td><td>19</td><td>20</td></tr> <tr><td>21</td><td>22</td><td>23</td><td>24</td><td>25</td><td>26</td><td>27</td></tr> <tr><td>28</td><td>29</td><td>30</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> </table>	Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30					<p style="text-align: center;">DECEMBER</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse; text-align: center;"> <tr><th>Su</th><th>Mo</th><th>Tu</th><th>We</th><th>Th</th><th>Fr</th><th>Sa</th></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td>1</td><td>2</td><td>3</td><td>4</td></tr> <tr><td>5</td><td>6</td><td>7</td><td>8</td><td>9</td><td>10</td><td>11</td></tr> <tr><td>12</td><td>13</td><td>14</td><td>15</td><td>16</td><td>17</td><td>18</td></tr> <tr><td>19</td><td>20</td><td>21</td><td>22</td><td>23</td><td>24</td><td>25</td></tr> <tr><td>26</td><td>27</td><td>28</td><td>29</td><td>30</td><td>31</td><td></td></tr> </table>	Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa				1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	
Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa																																																																																																																										
					1	2																																																																																																																										
3	4	5	6	7	8	9																																																																																																																										
10	11	12	13	14	15	16																																																																																																																										
17	18	19	20	21	22	23																																																																																																																										
~~24~~	25	26	27	28	29	30																																																																																																																										
Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa																																																																																																																										
	1	2	3	4	5	6																																																																																																																										
7	8	9	10	11	12	13																																																																																																																										
14	15	16	17	18	19	20																																																																																																																										
21	22	23	24	25	26	27																																																																																																																										
28	29	30																																																																																																																														
Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa																																																																																																																										
			1	2	3	4																																																																																																																										
5	6	7	8	9	10	11																																																																																																																										
12	13	14	15	16	17	18																																																																																																																										
19	20	21	22	23	24	25																																																																																																																										
26	27	28	29	30	31																																																																																																																											

Українське Різдво припадає на середу, 7 січня. Великий Піст починається в неділю, 21 березня. Український Великдень припадає на 2 травня, а латинський на 4 квітня. Зелені свята на 20 червня.

1949

Йордан (Волохрещі) 19 січня, Стрітєння Господне 15 лютого, Благовіщення 7 квітня, Петра й Павла 12 липня, Св. Володимира Великого 28 липня, Преображення Господне 19 серпня, Успення Пр. Богородиці 28 серпня, Різдво Пр. Богородиці 21 вересня, Воздвиження Чес. Хреста 27 вересня, Покрова 14 жовтня, Димитрія Великомученика 8 листопада, Введення Пречистої Богородиці 4 грудня, Святого Николая Чудотворця 19 грудня.

Американські свята. Новий Рік 1 січня, Народини Линколна 12 лютого, Народини Вашингтона 22 лютого, Поминковий День 30 травня, День Незалежності 4 липня, День Праці перший понеділок у вересні, День Колумба 12 жовтня, День Виборів перший второк після першого понеділка в листопаді, День Примирия 11 листопада, День Подяки четвертий четвер в листопаді, Різдво 25 грудня.

Канадійські свята. Новий Рік 1 січня, Велика Пятниця, Великодній Понеділок, День Вікторії 24 травня, День Короля (в день народин Короля, або на підставі прокламації, здебільша коло 9 червня), Домініальний День 1 липня, День Праці першого понеділка у вересні, День Подяки, на підставі спеціальної прокламації, здебільша другого понеділка у жовтні, Пам'ятковий День 11 липня, Різдво 25 грудня.

Якщо Новий Рік, Різдво, День Вікторії, Домініальний День або День Короля припадає на неділю, то понеділок по такій неділі вважається за свято.

Друга Світова Війна

Цього року минає 10 літ від початку Другої Світової Війни. Весь світ відчував, що війна наближається, нарешті 1 вересня Гітлер ударив. Ударив насамперед на Польщу. Польща розлетілась за кілька тижнів. Потім війна перенеслась на інші фронти. Поволі, втягнувся у війну цілий світ. Мільйони людей стратили життя, не тільки вояки, але й цивільне населення. У цій війні летництво вибуло наперед, як нова страшна зброя. З початку мали в летництві велику перевагу німці, але згодом перегнали їх у цій ділянці їх противники. Під кінець війни німці вийшли з ще новішою зброєю, а саме з повітряною торпедою, яка наробила багато нещастя Англії. На початку німці війну вигравали, але їх щастя заломилось під Сталінградом, на Волзі. Після Сталінграду терпіли вони одну поразку за другою, аж нарешті мусли піддатися, своїм ворогам, Америці, Англії та Союзному Союзові.

Друга Світова Війна принесла великі перемини, які ще лише починають даватися людям в знаки.

Перша Світова Війна

Цього року кінчиться рівно 30 літ відколи після підписання мира у Версаї закінчилась Перша Світова Війна. Перша Світова Війна розпочалась 2 серпня, 1914. В осені, 1918, Німеччина признала себе побитою й зажадала примиря від своїх противників. Остаточний мир було підписано літом, 1919. У тій війні перестав існувати російсько-петербурзький царат, знесений революцією 1917. Перестала також існувати і Габсбурзька монархія. Повстали, наслідком війни кілька нових держав (Польща, Чехословаччина, Фінляндія, Естонія, Латвія й Литва), а декотрі з малих держав зайняли нові великі землі (як от Румунія, Сербія і т. і.). Проте, хоч пролито кров, Версайський мир не забезпечив спокою світові, і ось так за 20 літ часу вибухла нова Друга Світова Війна.

1950

JANUARY							FEBRUARY							MARCH						
Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa	Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa	Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa
1	2	3	4	5	6	7				1	2	3	4			1	2	3	4	
8	9	10	11	12	13	14	5	6	7	8	9	10	11	5	6	7	8	9	10	11
15	16	17	18	19	20	21	12	13	14	15	16	17	18	12	13	14	15	16	17	18
22	23	24	25	26	27	28	19	20	21	22	23	24	25	19	20	21	22	23	24	25
29	30	31					26	27	28					26	27	28	29	30	31	

APRIL							MAY							JUNE						
Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa	Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa	Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa
						1		1	2	3	4	5	6					1	2	3
2	3	4	5	6	7	8	7	8	9	10	11	12	13	4	5	6	7	8	9	10
9	10	11	12	13	14	15	14	15	16	17	18	19	20	11	12	13	14	15	16	17
16	17	18	19	20	21	22	21	22	23	24	25	26	27	18	19	20	21	22	23	24
~~23~~	~~24~~	25	26	27	28	29	28	29	30	31				25	26	27	28	29	30	

JULY							AUGUST							SEPTEMBER						
Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa	Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa	Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa
						1			1	2	3	4	5						1	2
2	3	4	5	6	7	8	6	7	8	9	10	11	12	3	4	5	6	7	8	9
9	10	11	12	13	14	15	13	14	15	16	17	18	19	10	11	12	13	14	15	16
16	17	18	19	20	21	22	20	21	22	23	24	25	26	17	18	19	20	21	22	23
~~23~~	~~24~~	25	26	27	28	29	27	28	29	30	31			24	25	26	27	28	29	30

OCTOBER							NOVEMBER							DECEMBER						
Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa	Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa	Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa
1	2	3	4	5	6	7				1	2	3	4						1	2
8	9	10	11	12	13	14	5	6	7	8	9	10	11	3	4	5	6	7	8	9
15	16	17	18	19	20	21	12	13	14	15	16	17	18	10	11	12	13	14	15	16
22	23	24	25	26	27	28	19	20	21	22	23	24	25	17	18	19	20	21	22	23
29	30	31					26	27	28	29	30			~~24~~	25	26	27	28	29	30

Українське Різдво припадає на суботу, 7 січня. Великий Піст починається в неділю, 26 лютого. І українські і латинські Великодні свята припадають на тойсамий день, 9 квітня. Зелені свята 28 травня.

1950

Йордан (Водохрещі) 19 січня, Стрітєння Господне 15 лютого, Благовіщення 7 квітня, Петра й Павла 12 липня, Св. Володимира Великого 28 липня, Преображення Господне 19 серпня, Успєння Пр. Богородиці 28 серпня, Різдво Пр. Богородиці 21 вересня, Воздвиження Чес. Хреста 27 вересня, Покрова 14 жовтня, Димитрія Великомученика 8 листопада, Введення Пречистої Богородиці 4 грудня, Святого Николая Чудотворця 19 грудня.

Американські свята. Новий Рік 1 січня, Народини Линколна 12 лютого, Народини Вашингтона 22 лютого, Поминковий День 30 травня, День Незалежності 4 липня, День Праці перший понеділок у вересні, День Колумба 12 жовтня, День Виборів перший второк після першого понеділка в листопаді, День Примиря 11 листопада, День Подяки четвертий четвер в листопаді, Різдво 25 грудня.

Канадійські свята. Новий Рік 1 січня, Велика Пятниця, Великодній Понеділок, День Вікторії 24 травня, День Короля (в день народин Короля, або на підставі прокламації, здебільша коло 9 червня), Домініяльний День 1 липня, День Праці першого понеділка у вересні, День Подяки, на підставі спеціальної прокламації, здебільша другого понеділка у жовтні, Пам'ятковий День 11 липня, Різдво 25 грудня.

Якщо Новий Рік, Різдво, День Вікторії, Домініяльний День або День Короля припадає на неділю, то понеділок по такій неділі вважається за свято.

● ● Гайдамаки

Цього року минає 200 літ, відколи вся Правобережна Україна спалахнула була вогнем гайдамацького повстання проти польської шляхти. Правобережна Україна, не зважаючи на Переяславський Трактат, — дісталась була якийсь час пізніше назад під Польщу. Взялись ото поляки мстити українцям за усі поразки, яких вони зазнали від руки Хмельницького. Мало не сто літ терпіла Правобережна Україна й Галичина страшні, нелюдські утиски. Там-сям появлялись окремі местники народні (як от Довбуш, у Галичині). Нарешті, 1750, ціле Правобережжя вибухло проти поляків. Повстанці захопили багато острожених міст, як от Вінницю, Ляличів, Умань та Радомисль.

В дальшій ході, гайдамацьке повстання, якого поляки не в силі були ані зовсім здушити ані викоринити, видало із себе великих ватажків, Залізняка, Гонту, Семена Неживого, Швачку, Івана Бондаренка. Повстання розросталось та розросталось, аж нарешті допровадило до інтервенції Росії та остаточних поділів Польщі.

Гайдамаків виспівав славний український кобзар, Тарас Шевченко.

Розумовський

1750 року (рівно 200 літ тому), Кирило Розумовський став гетьманом України. Кирилові було тоді всього 22 роки, а став був він гетьманом тому що брат його був любимцем петербурської цариці Єлисавети. Не додержуючи Переяславського трактату, і ламаючи його як самі знали, петербурські царі й цариці обкрявали споконвічні українські права й вольності що рік то більше, що рік то з менчим соромом. Від 1734 року після смерті гетьмана Данила Апостола не було гетьмана на Україні цілих 16 літ. Аж ото наказала цариця Єлисавета дати обікрати на гетьманство Розумовського. Кирило Розумовський помер 1803 року. Брат його був амбасадором Росії у Відні. Цьому віденському Розумовському славний музика Бетовен присвятив декотрі із своїх найкращих творів.

ТАК ЗВАНІЙ ПОСТІЙНИЙ КАЛЕНДАР

уживаний при означуванні дня в тижні для кожної дати
на роки 1801 до 1980

А — Роки		Б — Місяці												В — Назва днів						
		Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	Версень	Жовтень	Листопад	Грудень	Неділя	Понеділок	Вівторок	Середа	Четвер	П'ятниця	Субота
1801 —	1901 —	4	0	0	3	3	1	2	3	6	2	3	2	1	2	3	4	5	6	7
— 1900	— 1980	5	1	2	4	5	0	1	2	5	4	3	4	3	4	5	6	7	8	9
		6	2	3	5	6	1	2	3	6	5	4	5	4	5	6	7	8	9	0
		7	3	4	6	7	2	3	4	7	6	5	6	5	6	7	8	9	0	1
		8	4	5	7	8	3	4	5	8	7	6	7	6	7	8	9	0	1	2
		9	5	6	8	9	4	5	6	9	8	7	8	7	8	9	0	1	2	3
		0	6	7	9	0	6	7	8	0	9	8	9	8	9	0	1	2	3	4
		1	7	8	0	1	7	8	9	1	0	9	8	9	8	9	0	1	2	3
		2	8	9	1	2	8	9	0	2	1	0	9	8	9	0	1	2	3	4
		3	9	0	2	3	9	0	1	3	2	1	0	9	8	9	0	1	2	3
		4	0	1	3	4	0	1	2	4	3	2	1	0	9	8	9	0	1	2
		5	1	2	4	5	1	2	3	5	4	3	2	1	0	9	8	9	0	1
		6	2	3	5	6	2	3	4	6	5	4	3	2	1	0	9	8	9	0
		7	3	4	6	7	3	4	5	7	6	5	4	3	2	1	0	9	8	9
		8	4	5	7	8	4	5	6	8	7	6	5	4	3	2	1	0	9	8
		9	5	6	8	9	5	6	7	9	8	7	6	5	4	3	2	1	0	9
		0	6	7	9	0	6	7	8	0	9	8	7	6	5	4	3	2	1	0
		1	7	8	0	1	7	8	9	1	0	9	8	7	6	5	4	3	2	1
		2	8	9	1	2	8	9	0	2	1	0	9	8	7	6	5	4	3	2
		3	9	0	2	3	9	0	1	3	2	1	0	9	8	7	6	5	4	3
		4	0	1	3	4	0	1	2	4	3	2	1	0	9	8	7	6	5	4
		5	1	2	4	5	1	2	3	5	4	3	2	1	0	9	8	7	6	5
		6	2	3	5	6	2	3	4	6	5	4	3	2	1	0	9	8	7	6
		7	3	4	6	7	3	4	5	7	6	5	4	3	2	1	0	9	8	7
		8	4	5	7	8	4	5	6	8	7	6	5	4	3	2	1	0	9	8
		9	5	6	8	9	5	6	7	9	8	7	6	5	4	3	2	1	0	9
		0	6	7	9	0	6	7	8	0	9	8	7	6	5	4	3	2	1	0
		1	7	8	0	1	7	8	9	1	0	9	8	7	6	5	4	3	2	1
		2	8	9	1	2	8	9	0	2	1	0	9	8	7	6	5	4	3	2
		3	9	0	2	3	9	0	1	3	2	1	0	9	8	7	6	5	4	3
		4	0	1	3	4	0	1	2	4	3	2	1	0	9	8	7	6	5	4
		5	1	2	4	5	1	2	3	5	4	3	2	1	0	9	8	7	6	5
		6	2	3	5	6	2	3	4	6	5	4	3	2	1	0	9	8	7	6
		7	3	4	6	7	3	4	5	7	6	5	4	3	2	1	0	9	8	7
		8	4	5	7	8	4	5	6	8	7	6	5	4	3	2	1	0	9	8
		9	5	6	8	9	5	6	7	9	8	7	6	5	4	3	2	1	0	9
		0	6	7	9	0	6	7	8	0	9	8	7	6	5	4	3	2	1	0
		1	7	8	0	1	7	8	9	1	0	9	8	7	6	5	4	3	2	1
		2	8	9	1	2	8	9	0	2	1	0	9	8	7	6	5	4	3	2
		3	9	0	2	3	9	0	1	3	2	1	0	9	8	7	6	5	4	3
		4	0	1	3	4	0	1	2	4	3	2	1	0	9	8	7	6	5	4
		5	1	2	4	5	1	2	3	5	4	3	2	1	0	9	8	7	6	5
		6	2	3	5	6	2	3	4	6	5	4	3	2	1	0	9	8	7	6
		7	3	4	6	7	3	4	5	7	6	5	4	3	2	1	0	9	8	7
		8	4	5	7	8	4	5	6	8	7	6	5	4	3	2	1	0	9	8
		9	5	6	8	9	5	6	7	9	8	7	6	5	4	3	2	1	0	9
		0	6	7	9	0	6	7	8	0	9	8	7	6	5	4	3	2	1	0
		1	7	8	0	1	7	8	9	1	0	9	8	7	6	5	4	3	2	1
		2	8	9	1	2	8	9	0	2	1	0	9	8	7	6	5	4	3	2
		3	9	0	2	3	9	0	1	3	2	1	0	9	8	7	6	5	4	3
		4	0	1	3	4	0	1	2	4	3	2	1	0	9	8	7	6	5	4
		5	1	2	4	5	1	2	3	5	4	3	2	1	0	9	8	7	6	5
		6	2	3	5	6	2	3	4	6	5	4	3	2	1	0	9	8	7	6
		7	3	4	6	7	3	4	5	7	6	5	4	3	2	1	0	9	8	7
		8	4	5	7	8	4	5	6	8	7	6	5	4	3	2	1	0	9	8
		9	5	6	8	9	5	6	7	9	8	7	6	5	4	3	2	1	0	9
		0	6	7	9	0	6	7	8	0	9	8	7	6	5	4	3	2	1	0
		1	7	8	0	1	7	8	9	1	0	9	8	7	6	5	4	3	2	1
		2	8	9	1	2	8	9	0	2	1	0	9	8	7	6	5	4	3	2
		3	9	0	2	3	9	0	1	3	2	1	0	9	8	7	6	5	4	3
		4	0	1	3	4	0	1	2	4	3	2	1	0	9	8	7	6	5	4
		5	1	2	4	5	1	2	3	5	4	3	2	1	0	9	8	7	6	5
		6	2	3	5	6	2	3	4	6	5	4	3	2	1	0	9	8	7	6
		7	3	4	6	7	3	4	5	7	6	5	4	3	2	1	0	9	8	7
		8	4	5	7	8	4	5	6	8	7	6	5	4	3	2	1	0	9	8
		9	5	6	8	9	5	6	7	9	8	7	6	5	4	3	2	1	0	9
		0	6	7	9	0	6	7	8	0	9	8	7	6	5	4	3	2	1	0
		1	7	8	0	1	7	8	9	1	0	9	8	7	6	5	4	3	2	1
		2	8	9	1	2	8	9	0	2	1	0	9	8	7	6	5	4	3	2
		3	9	0	2	3	9	0	1	3	2	1	0	9	8	7	6	5	4	3
		4	0	1	3	4	0	1	2	4	3	2	1	0	9	8	7	6	5	4
		5	1	2	4	5	1	2	3	5	4	3	2	1	0	9	8	7	6	5
		6	2	3	5	6	2	3	4	6	5	4	3	2	1	0	9	8	7	6
		7	3	4	6	7	3	4	5	7	6	5	4	3	2	1	0	9	8	7
		8	4	5	7	8	4	5	6	8	7	6	5	4	3	2	1	0	9	8
		9	5	6	8	9	5	6	7	9	8	7	6	5	4	3	2	1	0	9
		0	6	7	9	0	6	7	8	0	9	8	7	6	5	4	3	2	1	0
		1	7	8	0	1	7	8	9	1	0	9	8	7	6	5	4	3	2	1
		2	8	9	1	2	8	9	0	2	1	0	9	8	7	6	5	4	3	2
		3	9	0	2	3	9	0	1	3	2	1	0	9	8	7	6	5	4	3
		4	0	1	3	4	0	1	2	4	3	2	1	0	9	8	7	6	5	4
		5	1	2	4	5	1	2	3	5	4	3	2	1	0	9	8	7	6	5
		6	2	3	5	6	2	3	4	6	5	4	3	2	1	0	9	8	7	6
		7	3	4	6	7	3	4	5	7	6	5	4	3	2	1	0	9	8	7
		8	4	5	7	8	4	5	6	8	7	6	5	4	3	2	1	0	9	8
		9	5	6	8	9	5	6	7	9	8	7	6	5	4	3	2	1	0	9
		0	6	7	9	0	6	7	8	0	9	8	7	6	5	4	3	2	1	0
		1	7	8	0	1	7	8	9	1	0	9	8	7	6	5	4	3	2	1
		2	8	9	1	2	8	9	0	2	1	0	9	8	7	6	5	4	3	2
		3	9	0	2	3	9	0	1	3	2	1	0	9	8	7	6	5	4	3
		4	0	1	3															

Або інший приклад: Тарас Шевченко народився 9 березня, 1814 р.

Питаємо: В яким дні у тижні припадало тоді 9 березня?

Відповідь: Шукаємо в таблиці А р. 1814. В тімсамім рядку в таблиці В під місяцем березнем маємо число 2. До нього додаємо дату названого нами дня 9, і одержуємо число 11. Тепер шукаємо того числа 11 в таблиці В, де є назва днів, і находимо число 11 під середию. Значить, Тарас Шевченко народився в середу.

Взірець: $2 + 9 = 11$. Табеля В 11 під "середа".

ЯК РОЗВИНУЛОСЬ РАДІО

1895. Гульєльмо Марконі на хуторі свого батька в Італії, перший раз довів, що можна вислати і діставати бездротні знаки.
1896. Марконі поїхав до Англії і там вибрав патент на бездротний телеграф. Передав вістку своїм бездротним телеграфом на віддаль двох миль, у Солсбері, Англія.
1897. Марконі засновує Спілку Бездротного Телеграфу для виробу бездротних апаратів та встановлення бездротної служби. Згодом цю спілку переіменовано на "Бездротна Телеграфічна Компанія Марконі".
1899. Марконі перший раз передав бездротну вістку через Англійський Канал (віддаль яких 25 миль).
1900. Цього року Марконі дістав свій найголовніший патент, число 7777, що торкається цілої системи бездротного сполучення.
1901. Марконі передає першу бездротну вістку (букву "С") між Англією та Ньюфандленд, в Північній Америці.
1902. Застосовуючи винахід Марконі, перший раз показано, що можна телефонувати без дроту (спроби на ріці Потомак, коло Вашингтону, та у Фермавнт Парк, у Філадельфії).
1904. Амброз Флеминг винаходить порожню рурку з двох елементів ("вакуум туб") до вислуху ("детектор").
1907. Лі де Форест винаходить вислухову рурку з трох елементів ("авдіон"). Ньюйорський "Таймс" зачинає діставати правильні повідомлення з Кліфден, в Ірландії, дорогою Глейс Бей, Нова Шкотія.
1909. Джек Бинз, телеграфіст на кораблі "Республіка", покликав кораблі до помочі, коли його корабель опинився в небезпеці на морі.
1914. Установлено безпосереднє бездротне сполучення між американською станцією на Лонг Айленд та станцією Навен, в Німеччині.
1915. Установлено бездротне сполучення між американською станцією у Арлінгтон, Верджинія, та Вежою Айфел, в Парижі (віддаль 3,700 миль). Також установлено сполучення між Арлінгтон та Гаваї (віддаль 3,000 миль).
1919. Засновано "Радіо Корпорацію Америки" до використання патентів Марконі у Злучених Державах.
1920. Перший радіовий розголос ("бродкастинг") з Питсбурга передав вислід місцевих виборів, а з Тексас спортові новини.
1924. "Американська Радіова Корпорація" перший раз передає через радіо фотографічні знімки по той бік Атлантийського океану.
1926. "Нешенел Бродкастинг Компані" (перша з таких компаній в Америці була заснована у тім році).
1927. Засновано "Коломбія Бродкастинг Компані" в Америці. Засновано американську державну "Радіову Комісію", яка встановляє довжини радіових хвиль та години передач.

ЩО ДІЯЛОСЬ У СВІТІ

4,000 ЛІТ ТОМУ

2,000 літ перед Христом: Єгипетське царство на самім вершечку. Високо буяє мистецтво, досконало стоїть майстерство. Етіопія підключається до Єгипту. Єгипетський цар Сезострис йде походом на Україну, підбиває її під владу Єгипта.

1850 літ перед Христом: Критяни — найчілніший мореплавний народ Середземномор'я ("Друга Середно-Міноанська Доба"). Десь за тих саме часів, а може трохи вперед, предки теперішніх індусів вдираються до Індії, там з дикими мішаються дравидянами. Хати, предки вірменів, творять князівство своє в Анатолії (Малій Азії).

1750 літ перед Христом: "Третя Середно-Міноанська Доба". Славні побойовища турів на Кносі. Минотур. Вавилон стає святим містом Західної Азії (Іштар, Мардук).

1650 літ перед Христом: Іранці оламівці вдираються до Індії; мішаються там з тубильцями.

1500 літ перед Христом: Критяни досягають самого вершечка дорібку й слави. ("Пізна Міноанська Доба"). Рівня вони тепер самим єгиптянам та вавилонцям. Настановляють багато осад в Малій Азії, на Україні, та у Південній Італії . . . (В Єгипті складаються "Книги Небїжчиків". Єгипет підбиває собі Сур, або Сирію). --- (Монголи-тунгузи вдираються до осілого дорібного Північного Китаю).

1450 літ перед Христом: Хати царюють над Сур, над хригами, коподоками . . . ("Риг-Віди" складаються в Індії). — (Перше писання китайське походить з тих часів).

1500-1400 літ перед Христом: Племя за племенем вимандрує з України, сунуть на південь, крок за кроком, витискають критян, посуваються до полудня. — Занепад Кносу. Новий осередок дорібків — Мицени.

1350 літ перед Христом: Фенікійці закладають Сидона. Множаться їх осадки по українському поморі (на місці осад критянських та єгипетських). Фенікійці копають і добувають залізо ("Мусинська Доба").

1300-1250 літ перед Христом: Сехт і Рамзес II, царі єгипетські. Єгиптяни творять велике царство, від Етіопії аж до України. Ліпитесь народ грецький: дори, йони, та етольці, приплентавшись з України, обсаджують слободи на півдні, даючи тому південві назву Олади або Єлади, Зеладі, цебто Південної Землі.

1300 літ перед Христом: Жиди забираються з Єгипту.

1200 літ перед Христом: Греки розпаношуються на нових оселях. Руїнування Трої. Занепад Миценського Дорібку. Але греки провадять далі велике діло — Міноанської та Єгипетської Доби. (Вершечок китайської царської потуги. 1,700 невеличких сполучених удільних князівств під рукою одного царя "Середнього Царства").

1150 літ перед Христом: Розлазиться Царство Єгипетське. Фенікійці засновують Кадиз (в Іспанії).

1100-1050 літ перед Христом: Єгипет занепадає щораз гірше. (Занепадає царська потуга в Китаї).

1100-1000 літ перед Христом: За тих десь часів складають греки своїх преславних билин за гнів Ахилла та за облогу Трої ("Ілянка"), та за мандрівки Одисієві ("Одисія"). В билинах цих багато згадок про місця й речі українські.

1017-978 літ перед Христом: Жидівський цар Соломон. Будова Єрусалимського храму.

3,000 ЛІТ ТОМУ

1000 літ перед Христом: Навперейми з греками, творять Фенікійці скрізь своїх торговельних осад. Міста-поспільства грецькі. Фенікійське місто Тир на вершечку добробуту (під князем Ірамом). Фенікійці жваво торгують з греками та з Єгиптом. (Китай: твориться Ліга удільних князівств).

1000 літ перед Христом: На Україні скити відбірають владу від чимерійців, самі стають панами краю.

950 літ перед Христом: Єгипет зачинає хилитись до свого смеркання. Вавилонці доходять вершка своїх дорібків.

950-900 літ перед Христом: Фенікійці, а в тім і греки, усталюють письма, яким і досі пишемо. Вершок фенікійців. — (Іранський пророк Зороастер). — (В Індії, росте ідея Брами, складається Браманська наука).

900-850 літ перед Христом: Лікурґ надає законів спартанам. — Повстає Картагіна, осада фенікійців у Північній Африці.

850 літ перед Христом: Грек Гезіод списує про богів та про зачаток світа; згадує Україну.

800 літ перед Христом: Складається "Рамаяни", билина гіндуська, яка співає про наступ арійців.

776 літ перед Христом: Перша Олімпіяда (Перші Олімпські Перейми), що від неї греки рахували в себе час і роки.

750-650 літ перед Христом: Асур тепер велика потуга; місто їх Нинива, на вершечку слави. Миди зачинають вбиватися в силу; спрвола стають панами Азії. Цар Храворт. (В Італії повстає осада-сільце, з якої за кілька сот літ має вирости царський Рим). — (Десь коло 650 літ перед Христом, в Індії складають найперших "Упанішад", цебто дум філософічних).

700-600 літ перед Христом: Множиться по Україні грецьких осад та торговиць. Місце фенікійців зачинають у нас тепер забірати греки.

675 літ перед Христом: Українці-чимерійці йдуть до Азії.

667 літ перед Христом: Заснування Царгороду (Византия).

608 літ перед Христом: Занепад Ниниви.

600 літ перед Христом: Сапфо, славна поетка грецька на Лезбі.

587 літ перед Христом: Руйнування Єрусалимського храма.

562 літ перед Христом: народився Будда.

551 літ перед Христом: Народився китайський мудрець Конфуцій.

600-550 літ перед Христом: Лидія в Малій Азії на часок вбірається в пір'я. Цар Крез лидійський. Перський Кир забірає Вавилон. Перси таки добре вбиваються в силу. Цар Кир засновує перське царство, включає туди усіх іранців, які перше підлягали мідам, а до того ще й вірменів та коподоків. Війна між Крезом та Киrom через скитів. Кир побиває лідів, йме Креза та загарбує землі його разом з містами грецькими й іонійськими. В руїнах лежить царство Халдайське. Камбиз Кирович змагає Єгипет. (Повстає Зороастрова "Овеста").

550 літ перед Христом: Грек Яристій пише багато за Україну.

550 літ перед Христом: Славний математик, грек Пітагор, учень Заборійця (мабуть скита) на імя Обара.

2,500 ЛІТ ТОМУ

515 літ перед Христом: Вершок перської потуги; тепер від Гелеспонту простягається вона аж до ріки Инду. Завзявшись обпанувати цілий світ, цар Дарій йде на Україну з міліономом військом. (Китай: розлад та усобиці; розквіт мудролюбства, філософії).

500 літ перед Христом: Перс Ксерксес Дарієвич йде боєм на греків.

450 літ перед Христом: Під Марахтоном та під Саламіною греки завдають прочухана персам. Периклес, вожд грецького народу. Кла-

сична пора грецьких дорібків (і писменства). Перська потуга починає занепадати.

350 літ перед Христом: Пилип Македонський змагає речі посполиті грецькі; робить лігу усіх греків проти персів.

356-323 літ перед Христом: Олександр Македонський встановляє велике царство грецьке, куди загортає царство перське й Єгипет. Отаман Олександрів, Зопріон, приходить на Україну, там загибає разом з військом. Осередок грецького життя переноситься до Олександрії, в Єгипті. Велика Геленистична Доба. (Татари обпадають Китаю).

350 літ перед Христом: (Річ посполита римська признає десятичників до вивчення законів грецьких . . . XII Таблиць)

275 літ перед Христом: Греки під проводом Пирра, князя Япирського, воюються з забіяками римлянами, але перемога їх це "Пиррова Перемога".

250 літ перед Христом: (Китайці обгороджуються мурами великими, від татарів).

264-146 літ перед Христом: Римляни вбиваються в силу, воюють з греками та картагінцями. Кінець Картагіння.

150 літ перед Христом: Римляни побивають Пилипа V, Македонського; вдираються до Малої Азії, цілком розбивають Анцивоха III, Сурійського грецького царя.

146 літ перед Христом: Греція (або Гелада) підпадає Римові; по волі стає волостю Речі Посполитої Римської. Римляни впоюють в себе дорібок духовий грецький. Передпороги царства римського.

88-63 літ перед Христом: Римляни йдуть на Україну, б'ються з царем Мітрідатом. Воевода римський Помпей вивозить з України вишню й черешню і садить її у себе в Римі, і відти йдуть ягоди ті на весь світ.

51 літ перед Христом: Юлій Цезар завойовує Галлію (Францію і Бельгію) і Британію (Англію), й прилучає їх до Римського Царства.

31 літ перед Христом: Єгипет підпадає римлянам, стає волостю римською.

27 літ перед Христом: Октавіян Август стає першим римським царем.

2,000 ЛІТ ТОМУ

1-50 літ по Христі: Донці сармати скидають владу скитів на Україні, беруть владу до рук своїх.

53-117 літ по Христі: Римський цар Троян підбиває собі три чверті України. Римляни називають Україну "Акеронією" (але також Скитією і Сарматією).

70 літ по Христі: Цар римський Тит вигонює жидів з Палестини.

200-300 літ по Христі: Римське царство починає занепадати.

313 літ по Христі: Римський цар Костянтин приймає християнську віру.

330 літ по Христі: Римський цар Костянтин переноситься із столицею Римського царства з Риму до Царгорода.

311-381 літ по Христі: Гота Вулфила перекладає в Бесарабії євангелію на готську мову (перший пам'ятник німецької мови).

410 літ по Христі: Руйнування Риму.

476 літ по Христі: Кінець західно-римського царства.

481 літ по Христі: Франк Клодвіг засновує королівство француське.

480-493 літ по Христі: Український зайда Одоакер (Одовакар) стає царем занепаляго Римського царства.

538 літ по Христі: Цар римський-царгородський Юстиніян зводить до купи й порядкує усі римські закони.

570 літ по Христі: Народився Магомет.

640-756 літ по Христі: Араби вбиваються в силу; повоюють Сур, Єгипет, цілу Північну Африку, Іспанію.

700-800 літ по Христі: Хозари на Волзі складають сильне царство. Зверхність хозарська поширюється на всю Лівобережну Україну, також на Київ.

800 літ по Христі: Карло Великий коронується в Римі.

882 літ по Христі: Варяжська династія Рюриковичів починає панувати на Україні (Олег).

900 літ по Христі: Українці скидають із себе зверхність хозарів.

911 літ по Христі: Князь київський Олег підписує дуже корисну угоду із Східним Римським (Візантійським) царством.

945-957 літ по Христі: Княгиня Ольга на Київським престолі.

988 літ по Христі: християнство стає урядовою вірою на Україні.

980-1015 літ по Христі: Володимир Великий, цар український.

978-1054 літ по Христі: Ярослав Мудрий пише закони українські, і будує церкву Св. Софії в Києві (1037).

1000 літ по Христі: Польща виринає на історичним поприщі.

1113-1125 літ по Христі: Володимир Мономах, цар київський, дістає від цесарів римських-царгородських царські клейноди.

1066 літ по Христі: Нормани завойовують Англію.

1096-1254 літ по Христі: Походи лицарства хрестоносців західно-європейських на визволення Єрусалиму від магометанів. Походи організовували папи римські.

1113 літ по Христі: Літопис Київський записує давні події на Україні.

1147 літ по Христі: Мале сільце Москву перший раз згадується в Літописі.

1187 літ по Христі: Складено "Слово о Полку Ігореві".

1206-1213 літ по Христі: Джингіз-Хан стає монгольським володарем, засновує монгольське царство. Воює Китай та Середню Азію.

1233 літ по Христі: Папа Григорій IX вводить "інквізицію" в Іспанії.

1240 літ по Христі: Татари вдираються на Україну, облягають і руйнують Київ. Занепад Царства Українського.

1240-1380 літ по Христі; Розквіт, а потому занепад Королівства Галицько-Волинського. Король Данило (коронований 1253; умер 1264).

1265-1321 літ по Христі: Данте, великий письменник італійський.

1271-1275 літ по Христі: Марко Поло подорожує на Далекий Схід.

1291 літ по Христі: Заснування Швайцарської Конфедерації.

1338 літ по Христі: Початок столітньої війни.

1392 літ по Христі: Витовт, великий князь литовський.

1415 літ по Христі: Спалення Івана Гуса.

1431 літ по Христі: Спалення Івanni д' Арк англійцями.

1450-1455 літ по Христі: Німець Гутенберг перший в Європі видає книжку друком.

1435 літ по Христі: Турки нападають Східно-Римську Імперію, руйнують Царгород. Кінець Римського Царства на Сході.

1492 літ по Христі: Шукаючи дороги до Індії, яку турки були загородили, забравши Царгород, Колумб відкриває Америку.

500 ЛІТ ТОМУ

1513 літ по Христі: Еспанець Балбоа знаходить Тихий океан.

1517 літ по Христі: Вибухає протестантський рух в Німеччині.

1519-1521 літ по Христі: Еспанець Кортес завойовує Мексико.

1524 літ по Христі: Запорожці добувають Царгород.

1529 літ по Христі: Написано "Книгу Статут".

1569 літ по Христі: Люблинська Унія; Україна опиняється під зверхністю Польщі. Польща стає великою європейською потугою.

1570 літ по Христі: Засновано славу школу в Острозі.

1573 літ по Христі: Засновано друкарню у Львові (в 1580 — в Острозі, а в 1615, в Лаврі Печерській, у Києві).

1588 літ по Христі: Англійці побивають еспанців, стають одною з перших потуг в Західній Європі.

1614 літ по Христі: Засновано місто Нью Йорк.

1615 літ по Христі: Засновано академію (університет) в Києві.

1618 літ по Христі: Початок 30-літньої війни.

1648 літ по Христі: Україна повстає проти польського панування.

1654 літ по Христі: Гетьман Богдан Хмельницький лучить Україну з Московщиною; початок нового Російського Царства.

1682-1725 літ по Христі: Петро Перший, цар російський.

1687-1709 літ по Христі: Іван Мазепа, гетьман України.

1707 літ по Христі: Англія об'єднується із Шкотією.

1709 літ по Христі: Полтавська битва; кінець потуги шведської; нова Росія стає великою потугою.

1750 літ по Христі: Гайдамацькі повстання на Правобережній Україні.

1762-1796 літ по Христі: Цариця Катерина.

1772-1795 літ по Христі: Три поділи Польщі (Польща перестає існувати як самостійна держава).

1775 літ по Христі: Скасування Січі.

1769 літ по Христі: Народився Іван Котляревський.

1776 літ по Христі: Американці відбиваються від англійців, проголошують свою самостійність.

1789 літ по Христі: Велика французька революція.

1788 літ по Христі: Перша осада білих в Австралії.

1794 літ по Христі: Засновано місто Одесу.

1803 літ по Христі: Смерть гетьмана Кирила Розумовського.

1804 літ по Христі: Наполеон стає цісарем Франції.

1806 літ по Христі: Кінець Святої Римської Імперії.

1807 літ по Христі: Фултон їде першим паропланом з Нью Йорку до Олбані.

1812 літ по Христі: Наполеон їде походом на Росію.

1819 літ по Христі: Пароплав Саванна перший перепливає Атлантик.

1821 літ по Христі: Мексико відділюється від Іспанії, стає самостійною державою.

1821 літ по Христі: Греки повстають проти турків, б'ються за свою незалежність.

1823 літ по Христі: Братство Об'єднаних Славян засновано на Волині.

1823 літ по Христі: Бразилія проголошує свою незалежність від Португалії.

1823 літ по Христі: Америка проголошує Доктрину Монро.

1831 літ по Христі: Перший потяг з паровою локомотивою.

1833 літ по Христі: Англія касує рабство у своїх колоніях.

1846 літ по Христі: Засновано Кирило-Методіївське Братство.

1848 літ по Христі: Революція в Західній Європі; скасування панщини (скасовано того року панщину також в Галичині).

1853-1855 літ по Христі: Англійці, французи й італіяни нападають на Крим.

1861 літ по Христі: Скасування кріпацтва в Росії. Об'єднання Італії; Віктор-Емануїл I стає італійським королем. — Шевченко вмирає.

1863 літ по Христі: Абрагам Лінколн визволяє муринів в Америці.

1865 літ по Христі: Кінець цивільної війни в Америці.

1867 літ по Христі: Росія продає Аласку Злученим Державам.

1869 літ по Христі: Закінчено прокопання Суецького каналу.

1870 літ по Христі: Війна між Францією й Прусією. Рим пристає до об'єднаної Італії.

- 1871 літ по Христі: Засновано нове Прусько-Німецьке царство.
- 1876 літ по Христі: Американець Белл патентує винахід на телефон.
- 1877-1878 літ по Христі: Російсько-турецька війна. Росія визволяє Болгарію, Чорногору, Сербію, Румунію зпід турка. Американець Едison патентує винахід електричної лампи.
- 1882 літ по Христі: Французи починають копати Панамський Канал. Німець Кох дошукується бациль, які спричинюють сухоти.
- 1895 літ по Христі: Умірає Драгоманів.
- 1898 літ по Христі: Війна між Злученими Державами та Еспанією. Америка забірає від Еспанії Філіпіни й Пуерто Ріко.
- 1899-1902 літ по Христі: Англійці воюють з бурами в Півд. Африці.
- 1899 літ по Христі: Цар Микола II скликає мирову конференцію в Газі.
- 1900 літ по Христі: Велика Світова Вистава в Парижі.
- 1901 літ по Христі: Італіянець Марконі випробовує свій винахід бездротного телеграфу.
- 1902 літ по Христі: Америка купує від Франції недокінчений Панамський канал.
- 1903 літ по Христі: Американці, брати Райти пробують аероплан.
- 1904-1905 літ по Христі: Російсько-японська війна.
- 1905 літ по Христі: Перша російська революція.
- 1906 літ по Христі: Великий землетрус в Сан Франсиско.
- 1908 літ по Христі: Великий землетрус в Південній Італії.
- 1909 літ по Христі: Американець Пірі заїздить аж на північний бігун.
- 1912-1913 літ по Христі: Балканська війна.
- 1914-1918 літ по Христі: Перша світова війна.
- 1917 літ по Христі: Велика російська революція. Царська Росія стає совітська.
- 1918 літ по Христі: Центральна Рада проголошує самостійність України. Берестейський мир.
- 1919 літ по Христі: Мiroва конференція у Версаї. Підписання загального миру.
- 1922 літ по Христі: Беніто Муссоліні стає диктатором Італії.
- 1924 літ по Христі: Смерть Леніна.
- 1927 літ по Христі: Американець Ліндберг летить через Атлантик до Франції.
- 1929 літ по Христі: Початок депресії в Америці.
- 1931 літ по Христі: Початок революції в Еспанії. Японія анектує Манчуку.
- 1933 літ по Христі: Френклин Делано Розевелт стає президентом Злучених Держав.
- 1934 літ по Христі: Адолф Гітлер приходить до влади в Німеччині.
- 1939 літ по Христі: Початок другої світової війни.

МІД

Малі діти, тай старші люди, повинні часами споживати дещо солодкого, наприклад цукор та мід. Надто корисним є мід. Кожна родина повинна постаратися мати у себе в хаті бодай хоч трохи меду. Споживання меду заспокоює нерви, тримає тіло в теплі, сприяє творенню крові.

Уживання меду добре помагає на кашель.

Діти повинні щодня на сніданок діставати кавалок хліба намащений медом. Кожному взагалі, чи малому чи дорослому, годилосяб зажити денно бодай яких три ложки меду. Добрі наслідки дуже хутко дадуться знати.

СІМ ЛІТ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

1938 РІК

Березень 12. — Німецьке військо вступає до Австрії, прилучує її до Німеччини.

Вересень, 29. — Нарада в Мінхені. Чемберлейн і Даладіє поступаються перед Гітлером і Муссоліні, пристають на розбір Чехословаччини та на німецьку займанщину на Судетах.

Жовтень, 6. — Карпатська Україна дістає самоуправу в межах Чехо-Словацько-Української Спільноти.

1939 РІК

Березень, 14. — За згодою німців, мадяри вдираються до Карпатської України.

Березень, 15. — Німці займають Прагу, прилучують Чехію й Моравію до Німеччини, проголошують свою "опіку" над тими землями.

Березень, 16. — Словаччина визнає над собою "опіку" Німеччини.

Березень, 28. — Мадрид піддається військовій фашистської вожда Франка.

Травень, 3. — У Москві на місці закордонного комісара Літвінова приходить Вячеслав Молотов.

Травень, 22. — Підписано військову спілку між Німеччиною й Італією.

Липень, 26. — Сполучені Держави відкликують торговельну умову з Японією.

Серпень, 23. — Світовий Союз підписує з Німеччиною угоду про ненапад.

Вересень, 1. — Німеччина збройно вдирається до Польщі.

Вересень, 3. — Франція й Англія вкладають війну німцям.

Вересень, 17. — Світське військо починає забирати Західну Україну та західну Білорусь, від Польщі.

Вересень, 20. — Світське військо вступає до Львова.

Вересень, 28. — Естонія підписує умову із Світським Союзом, приймає на своїх землях світське військо.

Жовтень, 5. — Латвія підписує із Світським Союзом таку саму умову, як уперед підписала Естонія.

Жовтень, 10. — Литва робить тесаме, що вже зробила Естонія й Латвія.

Листопад, 1. — Затверджено злуку західно-українських земель з радянською Україною, а західно-білоруських — з радянською Білорусю.

Жовтень, 30. — Вибухає війна між Світським Союзом та Фінляндією.

1940 РІК

Березень, 12. — Кінець світсько-фінської війни.

Квітень, 9. — Німеччина займає Данію й вдирається до Норвегії.

Квітень, 15. — Бритійці висаджують військо на поміч норвегам.

Травень, 2. — Бритійці забіраються з Норвегії.

Травень, 10. — Німці нападають на бельгів, голандців та луксембуржан. — Чемберлейн усувається з прем'єрства в Англії; на його місце приходить Вінстон Черчилль.

Травень, 14. — Голандці піддаються німцям.

Травень, 28. — Бельги піддаються німцям.

Травень, 29. — Бритійці рятують своє військо з Франції, забіраючи його на кораблі в Дюнкерку. Францію перемагає Німеччина.

Червень, 10. — Муссоліні заявляє війну Франції й Англії.

Червень, 14. — Німці займають Париж.

Червень, 22. — Франція підписує тимчасове замирення з Німеччиною, піддає німецькій займанщині більшу частину своїх земель, разом з Парижем.

Червень, 24. — Франція підписує замирення з Італією.

Червень, 28. — Світське військо відбирає від румунів Бесарабію та Буковину, прилучує їх до радянської України.

Липень, 3. — Англіїці захоплюють, замикають або нищать велику частину французької флоти.

Серпень, 8. — Німці починають нападати Англію з повітря.

Вересень, 3. — Англія відступає Сполучених Державам вісім летничих та морських пристаней на своїх посілостях, за 50 американських збройних кораблів.

Вересень, 16. — Президент Ровелл підписує закон про бранку.

Вересень, 22. — Японське військо вдирається до Індо-Китаю, створює там ґрунт до наступу на Китай.

Вересень, 27. — Японія приєднується до "Римсько-Берлінської Осі".

Жовтень, 7. — Німці займають виметні позиції стратегічні в Румунії.

Жовтень, 10. — Бомбами німці дуже побивають Лондон, ушкоджують церкву Св. Павла.

Жовтень, 19. — Німці сильно бомбують Лондон.

Жовтень, 26. — Старець Петен проголошує у Віші, що буде працювати у згоді з Гітлером та Муссоліні.

Жовтень, 28. — Муссоліні нападає греків. Бритійці обіцяють поміч грекам.

Листопад, 14. — Нападени греки атакують італіянів.

Листопад, 15. — Руйнування бомбами міста Ковентрі.

Листопад, 20. — Маляри пристають до "Осі".

Листопад, 23. — Румуни пристають до "Осі".

Листопад, 24. — Пристає до "Осі" Словаччина.

Грудень, 9. — Початок британського наступу з Єгипту на Лівію.

Грудень, 29. — Грецьке військо дуже побиває італіянів в Албанії.

Грудень, 31. — Гітлер обіщує німцям перемогу в 1941 році.

1941 РІК

Січень, 3. — Бритійці та австралійці займають Бардію у Північній Африці; 20,000 італіянів піддаються англійцям. — Німці руйнують бомбами місто Бристол, в Англії.

Січень, 7. — Англійці повідомляють, що взяли досі у Лівії 70,000 італіянів в полон.

Січень, 10-15. — Бомбами з літаків німці б'ють Лондон, Портсмут, Ливерпул та інші англійські міста.

Січень, 20. — Австралійці добувають Тобрук, в Лівії. Італіяни скрізь відступають, і в Лівії і в Арітреї.

Січень, 22. — Черчилл каже в парламенті, що Британія має вже 4,000,000 озброєного війська.

Січень, 24. — Антонеску, в Румунії, вводить військовий стан.

Січень, 30. — Запевняє Гітлер у промові, що "Англії вже не поможє ніщо й ніхто", а що до Америки не має він, Гітлер, жадних претенсій.

Лютий, 7. — Австралійське військо добуває Бенгазі, в Лівії.

Лютий, 9. — Адмірал Дарлан стає заступником прем'єра та закордонним міністром у Віші.

Лютий, 10. — Британія зриває дипломатичні взаємини з Румунією, тому що туди має йти німецьке військо воювати греків.

Березень, 1. — Болгари пристають до "Осі".

Березень, 6. — Німецьке військо, перейшовши Болгарію, доступилося границь грецьких.

Березень, 13. — Німці б'ють з літаків Ливерпул, Глазгов та Лондон, а британійці — б'ють Берлін, Гамбург та Бремен.

Березень, 19. — Німці дуже бомбують Лондон. Англійці б'ють Кіл та Вілгелмсгафен.

Березень, 23. — Знов б'ють англійці бомбами Берлін.

Березень, 25. — Югославянський уряд приєднується до "Осі".

Березень, 27. — Покладаючись на обіцянки Англії та Америки, югослав'яни скидають уряд. — Америка бере на 99 літ кілька британійських баз.

Квітень, 4. — Дорогою Угорщини, Румунії та Болгарії німецьке військо йде походом на Югославію. — Німці й італіяни відбивають Бардію, в Лівії.

Квітень, 15. — Гітлер і Муссоліні проголошують "незалежну хорватську державу".

Квітень, 16. — Вісім годин без перерви, бомбардують Лондон.

Квітень, 17. — Піддається югославянське військо.

Квітень, 27. — Німці займають грецьку столицю Атини.

Травень, 5. — Гайле Селассі знов сідає на етіопський престіл.

Травень, 10. — Права рука Гітлера, Рудольф Гесс, прилітає до Англії. — Німці бомбардують Лондон а англійці відплачують нападами на Берлін та на інші німецькі міста.

Травень, 20. — Кільканацять тисяч німецьких парашутистів злітають на грецький острів Крету.

Травень, 24. — Збройний корабель "Бісмарк" затоплює коло Гренландії найбільший британський боевий корабель "Гуд".

Травень, 27. — Бритійські збройні кораблі топлять "Бісмарка", разом з людьми (2,400 душ).

Червень, 3. — Німці остаточно займають острів Крету.

Червень, 16. — Американський уряд приказує закрити всі німецькі консульства в Америці.

Червень, 22. — Німеччина нагло розпочинає війну проти Світського Союзу. Разом з німцями йдуть походом на Світський Союз Фінляндія та Румунія. — Італія проголошує війну Світському Союзу.

Червень, 23. — Німці наступають на радянським фронті, забирають Берестя.

Червень, 27. — Угорщина проголшує війну Світському Союзу.

Червень, 29. — Німці займають Минскь.

Червень, 30. — Німці й мадяри займають Львів.

Липень, 7. — Німці та румуни займають Чернівці.

Липень, 17. — Німці доходять до Смоленська.

Серпень, 14. — Німці займають Кривий Ріг; румуни облягають Одесу.

Серпень, 17. — Німці займають Миколаїв на Україні.

Серпень, 21. — Німці забирають Херсон, на Україні.

Серпень, 22. — В Ленінграді, людність гуртується до оборончих загонів, ставить загороди на вулицях міста.

Серпень, 23. — Німці добувають Дніпропетрівське, на Україні.

Серпень, 25. — Світське та британське військо вступає до Персії (Ірану).

Серпень, 28. — Світи висаджують в повітря Дніпрельстан.

Вересень, 8. — Німці повідомляють, що окружили Ленінград.

Вересень, 12. — Світські військо опорожнюють Чернігів.

Вересень, 17. — Німці вдираються до Криму.

Вересень, 19. — Німецьке військо в Києві і в Полтаві.

Вересень, 24. — Німці на передмістях Ленінграду.

Жовтень, 3. — Гітлер повідомляє німців і весь світ, нібито "Росія зломана і вже більш не стане на ноги, щоб там що".

Жовтень, 11. — Німці займають Вязму та Брянськ

Жовтень, 16. — Румунське військо займає Одесу.

Жовтень, 21. — Німці займають Сталіно, на Донщині.

Жовтень, 24. — Німці добувають Харків.

Листопад, 3. — Німці займають Симферопіль, на Крими й Курськ.

Листопад, 19. — Початок другого британського наступу в Лівії.

Листопад, 22. — Німці добувають Ростів.

Листопад, 29. — Світи відбирають Ростів, відбивають німців на Україні. — Тожо жадає, щоб раз вже поклялося край впливам Сполучених Держав та Британії на Далекому Сході.

Грудень, 2. — Рсзевелт запитує японців щодо їх намірів в Індокитаї. Англійські збройні кораблі прибувають на Сингапор.

Грудень, 6. — Президент звертається до японського цісаря, пропонує не ломати миру.

Грудень, 7. — Японці неждано нападають Перл Гарбор, на Гавах.

Грудень, 8. — Конгрес проголошує війну проти Японії.

Грудень, 9. — Японці топлять британські збройні кораблі у Сингапурі. Президент Розевелт дає знати народові, що буде це війна довга і тяжка.

Грудень, 11. — Німеччина й Італія проголошують війну Сполученим Державам.

Грудень, 16. — Конгрес ухвалює 10 біліонів на військові справи.

Грудень, 22. — Черчилл радитьс-я з Розевелтом у Білім Домі.

Грудень, 24. — Залога острова Вейк піддається японцям.

Грудень, 25. — Гонк-Конг піддається японцям.

Грудень, 27. — Японці бомбардують Манілу.

1942 РІК

Січень, 2. — Японці займають Манілу. Американське військо відступає на Батан.

Січень, 6. — Президент Розевелт заповідає величезне будівництво військового вериду: 18,500 літаків, 120,000 танків, 55,000 протилітакових гармат, великого числа пароплавів на 18,000,000 тон загальної містоти.

Січень, 11. — Японці вдираються до Голандської Східної Індії.

Січень, 14. — Субмарини показуються на Атлантийським океані коло Сполучених Держав.

Січень, 15. — В Ріо де Жанейро збирається Все-Американський Зїзд.

Січень, 19. — Японці вдираються до Бурми.

Січень, 20. — Совітська армія забірає Можайськ.

Січень, 21. — Роммел наступає на англійців у Лібії.

Січень, 23. — Японці висідають на острові Нью Бритейн.

Січень, 27. — Американське військо прибуває до Ірландії, Австралії та до інших місць.

Січень, 31. — Японці забірають усю Малаю.

Лютий, 1. — Збройні кораблі Сполучених Держав атакують Маріанські острови та острови Гілберт.

Лютий, 9. — Горить корабель "Норманді" в Нью Йорку.

Лютий, 12. — Німецькі збройні кораблі "Шарнгорст", "Гнайзенау", та "Принц Ойген" передираються крізь англійське забороло.

Лютий, 14. — Японці вдираються до Суматри.

Лютий, 15. — Сингапор піддається японцям.

Лютий, 27. — Флота союзників програла на Явайським морі.

Березень, 8. — Японці займають Рангун, на Бурмі; японське військо висідає на Лаї та на Саламаві в Новій Гвінеї.

Березень, 9. — Японці висідають на Яві.

Березень, 13. — Японці висідають на Соломонових островах.

Березень, 15. — Гітлер, в новій промові, заповідає кінець Совітського Союзу до літа.

Березень, 17. — МекАртур щасливо прибуває до Австралії.

Березень, 25. — Американське "командо" (загін) атакує острови Вейк та Маркус. Японці займають Андаманські острови в Бенгальським заливі.

Березень, 28. — Англійські загони (командо) атакують Св. Назаря, у Франції.

Квітень, 4. — Сполучені Держави визнають владу де Гола у Рівніковій Африці та на Камеруні.

Квітень, 9. — Американці на Батані піддаються японцям.

Квітень, 11. — Стаффорд Криппс не може допровадити до порядку в Індії.

Квітень, 14. — Старець Петен йде на руку німцям, приймає назад Лавала.

Квітень, 16. — Початок доброго бомбування німецьких міст з повітря.

Квітень, 17. — Американці кидають бомби на Токіо, Йокогаму та на інші японські міста.

Квітень, 29. — Японці забрали Лашо на Бурмійській Дорозі.

Травень, 4. — Бритійці висіли на Мадагаскар, колонію французьку.

Травень, 5. — Карточки на цукор введено у Сполучених Державах.

Травень, 6. — Коррегідор піддається японцям.

Травень, 8. — Японська флота дістає прочухана від американців на Коралевім морі.

Травень, 11. — Німці наступають на Кримі.

Травень, 14. — Тимошенко відбиває німців коло Харкова.

Травень, 15. — Вводять картки на газоліну у 15 східних стейтах.

Травень, 18. — У Сполучених Державах вводять "стелю" на ціни.

Травень, 24. — Совіти покидають півострів Керч.

Травень, 26. — Німці беруться до совітських позицій на Озівськім морі, до Сталінграду та до кавказьких нафтових теренів. — Черчилл і Молотов підписують угоду на 20 літ.

Травень, 30. — Молотов прибуває до Вашингтону на нараду з президентом Розевелтом.

Травень, 31. — Тисяча англійських літаків атакує Колонію, в Німеччині.

Червень, 1. — Мексико видає війну державам "Осі".

Червень, 3. — Японські літаки роблять налет на Дач Гарбор, американський стан на Алеутських островах.

Червень, 5. — В Чехії та на Моравії німці завдають страху людині.

Червень, 7. — По трох днях боїв коло Мидвей, японці добре дістають від американців.

Червень, 9. — Сполучені Держави та Англія запрогають усі свої маетки та промисл щоб добути перемогу над ворогом.

Червень, 12. — Американський уряд проголошує про японську війманщину на острові Атту, на Алеутах.

Червень, 18. — Черчилл прибуває до Вашингтону.

Червень, 21. — Роммел захопив Гобрук, забрав 25,000 англійців.

Червень, 25. — Роммел вдирється до Єгипту.

Липень, 1. — Англійська Восьма Армія затримала військо "Осі" колю Ел-Аламейну.

Липень, 2. — По 245 днях облоги, німці зайняли Севастополь.

Липень, 4. — Перший раз американці беруть участь в налеті на Німеччину.

Липень, 9. — Китайці набили японців у волості Кіян-зі.

Липень, 22. — Японці висідають у Буні, на Новій Гвінеї.

Липень, 27. — Совітське військо опорожнило Ростіз.

Серпень, 7. — Американські маринари висідають на півдні Соломонового архіпелагу. Займають островів Тулагу та добру повітряну пристань на Гвадалканалі.

Серпень, 8. — Покарано 6 з восьми німецьких саботажників, які були вилзлі з німецької субмарини на Лонг Айленд, у червні.

Серпень, 12. — Черчилл прибуває до Москви.

Серпень, 17. — Американські маринари атакують острів Макіа та вибивають японську залого.

Серпень, 19. — Загін (командо) союзників пробує шастя у Дієпі.

Серпень, 22. — Бразилія видає війну державам "Осі".

Серпень, 24. — Зачинається змагання за Сталінград.

Серпень, 30. — Австралійці вибивають до ноги японський загін на Новій Гвінеї.

Вересень, 2. — Венделл Виллкі прибуває до Каіро, до дорозі до Совітського Союзу та до Китаю.

Вересень, 6. — Англійці дають знати, що не дібратись Ромелові до гирла нільського.

Вересень, 14. — Атака з повітря на острів Кіску, де розпаношились були японці.

Вересень, 17. — Німці передираються до передмість Сталінграду.

Вересень, 23. — Виллкі здибається із Сталіном у Кремлі, в Москві.

Вересень, 26. — Японці починають уступати на Новій Гвінеї.

Жовтень, 2. — Виллкі прибув до Чунг-Кінгу.

Жовтень, 14. — Виллкі здає Розевелтові звіт із своєї подорожі.

Жовтень, 26. — Зачинається великий бій за Соломонові острови, 4 дні опісля доводиться японцям із Соломонів забіратись.

Листопад, 2. — Роммел починає чим дужче втікати перед англійцями.

Листопад, 6. — Американська сила висіла в Північній Африці. Адмірал Дарлан підписує згоду з генералом Айзенгавером.

Листопад, 8. — Німці займають усю ще незайману Францію, окрім Тулона.

Листопад, 11. — Починається велика битва коло Соломонових островів, яка опісля кінчається перемогою американської флоти.

Листопад, 19. — Совіти починають наступати на німців коло Ржева та коло Сталінграда.

Листопад, 23. — Союзники забрали Гону, на Новій Гвінеї.

Листопад, 27. — Французська флота нищить себе, в Тулоні.

Листопад, 29. — Черчилл робить Італію уважною, що будуть її бомбардувати без пощади.

Листопад, 30. — Зачинається нова 2-денна битва на морі коло Соломонових островів, яка потому кінчиться побідою союзників.

Грудень, 1. — Адмірал Дарлан стає головою північно-африканського уряду. — Беверидж в Лондоні оголошує про свій план широких соціальних реформ.

Грудень, 4. — Президент Розевелт касує Доблю-Пі-Ей.

Грудень, 11. — Розевелт каже, що на кінець місяця буде за морем 1,000,000 американського війська.

Грудень, 13. — Англійська армія вдерлась до Ел-Агейли.

Грудень, 14. — Американське військо забрало Буну, на Новій Гвінеї.

Грудень, 16. — Совіти починають наступ на Вороніжчині.

Грудень, 24. — Паде від куль адмірал Дарлан.

Грудень, 26. — Генерал Жіро приходить на місце Дарлана.

Грудень, 29. — Червона армія забірає від німців Котельники.

Грудень, 31. — Викинено німців із Сталінграду.

1943 РІК

Січень, 1. — Сталінград визволений зпід німців; німці тратять 167,000 жовнів та офіцерів; величезна воєнна добыча попадає до рук совітської армії.

Січень, 2. — Совіти забірають від німці Великі Луки.

Січень, 11. — Совіти відбірають німцям Георгієвськ, Пятигорськ, Ессентуки, Кисловодськ, і т. і.

Січень, 17. — Військо Монгомери (8-а Армія) починає наступ в Африці.

Січень, 18. — Совіти займають Шлісселбург.

Січень, 20. — Совіти наступають на Вороніжчині; беруть Острогожськ.

Січень, 22. — Англійці забірають Тріполіс, в Лібії.

Січень, 26. — Нарада Розевелта з Черчиллом в Африці.

Січень, 31. — Совіти відбірають німцям Тихоріцьке та Майкоп.
Лютий, 1. — Американське військо наступає в Тунісії.

Лютий, 5. — Совіти відбірають німцям Ізюм, Старий Оскіл та Батайське.

Лютий, 8. — Совіти забірають від німців Курськ та Корочу. Йде битва на вулицях Ростова.

Лютий, 9. — Японське військо забірається з Гвадалканалу.

Лютий, 11. — Совітське військо забірає Краснодар.

Лютий, 13. — Совіти відбірають німцям Новочеркаське.

Лютий, 15. — Рештки французької флоти, з Рішеле на чолі, прибувають до Нью Йорку.

Лютий, 16. — Совіти відбірають німцям Харків.

Лютий, 17. — Німці наступають на американців у Тунісії. Американці уступають на 35 миль.

Лютий, 20. — Відбито німцям Костянтиноград та Павлоград. Військо Роммела уступається під натиском союзників.

Лютий, 27. — Союзники далі наступають на Роммела в Африці.

Березень, 1. — Совіти далі тиснуть німців на півночі. Забірають Дамянськ, забивають 8,000 німців, беруть 3,000 бранців.

Березень, 3. — Совіти забирають від німців Ржев.

Березень, 7. — Американське військо в Тунісії забрало Пишон.

Лютий, 9. — Совіти відібрали німцям Сичівку.

Березень, 12. — Совіти забирають від німців Вязму. — Англіїці бомбардують Штутгарт та Ессен.

Березень, 15. — Німці наступають у Харкові, йде велика битва. — Американські літаки затоплюють два японські транспортні (перевозовці) та три мінівники.

Березень, 16. — Совітське військо уступає коло Харкова, але німці мають великі втрати. — Американці займають Гафсу.

Березень, 19. — Німецьке військо займає Білгород, в Югославії. — Американці займають Ел Готар.

Березень, 23. — Військо Монгомери перетинає лінію Марета. — Совітська армія наступає в напрямі Смоленська.

Березень, 27. — В Лос Ангелес вмирає славний російський музик Рахманінов. — Англіїські літаки скидають бомби на Берлін.

Березень, 31. — Англіїське військо висіло у Сфаксі. — Німці далі уступають в Африці.

Квітень, 1. — Роммел далі відтягається із своїм військом у Лібії. — Совіти далі наступають на Кавказі.

Квітень, 7. — На Бреннері, Гітлер радиться з Муссоліні. — Німці далі відтягаються в Африці.

Квітень, 12. — Союзники займають Сус та Кейруан. Бомбардують Неаполь та Кенігсберг.

Квітень, 17. — Совіти наступають на Кубані. — Англіїці налягають на гори довкола міста Туніс.

Квітень, 20. — Президент Розвелл у Мексико, нараджується з президентом Камачо.

Квітень, 30. — Страйк майнерів у Сполучених Державах.

Травень, 1. — Замах на життя Лавала по повороті його від Гітлера.

Травень, 3. — Американське військо зайняло лінію Марета, береться до Бізерти.

Травень, 7. — Англіїське та американське військо займає Туніс та Бізерту. Військо Ромелла розбігається, союзники забирають яких 100,000 до полону.

Травень, 13. — Кінець походу в Тунісії. 160,000 дістається до полону.

Травень, 14. — Американське військо висідає на острові Атту. — Німці починають наступати на Ленінград.

Травень, 17. — Англіїці скидають бомби на Рур, роблять велику шкоду розірвавши греблю на Рурі.

Травень, 18. — Розв'язано Третій Інтернаціонал.

Травень, 19. — Союзники скидають бомби на Дісселдорф, роблять велику руїну.

Травень, 31. — Американці займають Атту.

Червень, 1. — Китайці завдають прочухана японцям коло Ічана. Забивають більше як 4,000 японців.

Червень, 5. — Ворохобня в Аргентині. Президент Кастило втікає. — Кінець страйку майнерів в Америці.

Червень, 10. — Друга совітська воєнна позичка 13,000,000,000 карбованців (підписано за 24 години на 20,000,000,000 карбованців).

Червень, 11. — Італійський острів Пантеллерія піддається союзникам по нападі з повітря.

Червень, 12. — Залога італійського острова Лампедуза піддається союзникам по налеті бомбовиків.

Червень, 13. — Союзницькі літаки безпощадно бомбардують Сицилію.

Червень, 21. — Великі розрухи в Дітроїті; кількост покалічено; 25 втраять життя.

Червень, 30. — Союзники затопили 14 німецьких субмарин за два тижні.

Липень, 1. — Американське військо висіло на острові Рендові, на Соломонських островах.

Липень, 4. — Німці починають наступати коло Білгорода та Орла. — Польський генерал Сікорський гине від розбиття літака.

Липень, 10. — Англійське та американське військо вдирається до Сицилії.

Липень, 15. — Німецький наступ під Орлом та Білгородом завалюється, страшні втрати німців. Світи починають свій наступ, визволяють 110 містечок та сіл.

Липень, 17. — Світи поступають наперед на середнім фронті. — Союзники наступають у Сицилії.

Липень, 18. — Світи забирають від німців Волхов. — Союзники підходять до Палермо.

Липень, 23. — Ворохобня в Італії. Замкнено Муссоліні. Маршал Бадоліо на чолі нового уряду. Фашистів відсунено від влади.

Липень, 25. — Союзники забирають Марсалу. — Світи відбивають усі наступи німців під Орлом.

Липень, 31. — Німці вдираються до північної Італії, роблять там свою займанщину. — Світи зачинають наступати на Орлівщині.

Серпень, 2. — Загальний наступ у Сицилії.

Серпень, 4. — Світи вдираються до Орла, різня на вулицях міста. — Розрухи в Нью Йорку, у Гарлем: покалічено 150 душ, забито шестеро.

Серпень, 5. — Військо Монтомєрі забірає Катанію. Німці відступають до Месини. — Світи відбирають німцям Білгород.

Серпень, 14. — Світи перериваються на Смоленським фронті, беруть Спасо-Демянськ. — Англо-американці беруть Рандаццо.

Серпень, 16. — Союзники забірають Месину. Закінчено сицилійський похід. — Світи посувають наперед під Харковом та під Ізюмом. — Німці та італіяни тратять в Сицилії 167,000 душ.

Серпень, 23. — Світи остаточно займають Харків. — Американці та канадійці забірають острів Кіску.

Серпень, 28. — Вмірає болгарський цар Борис. — 1,000 англійських літаків бомбардують Нірнберг.

Серпень, 31. — Світи займають Таганрог. — Німці арештують данського короля Христіяна.

Вересень, 2. — Світи відбирають німцям Суми та Лисичанськ. — Японці випорожнюють острів Санта Ізабела на Тихим океані.

Вересень, 6. — Сталін дає дозвіл відновити Синод та обікрати патріярха.

Вересень, 8. — Італія піддається союзникам. — Світи забірають Сталіно. Цілу Донщину звільнено від німців.

Вересень, 11. — Світське військо відбірає німцям Маріюпіль.

Вересень, 15. — Визволено від німців Брянськ. — 5-те Військо генерала Кларка, висівши у Салерно, в Італії, тяжко бється з німцями.

Вересень, 17. — Світське військо відбірає німцям Ніжин та Новоросійськ. Німців у Салерно відсунено на 8 миль.

Вересень, 23. — Світське військо забірає Анапу. Союзники забірають Потенцію, висідають на Корсиці, тяжко бються з німцями.

Вересень, 24. — Битва на передмістях Києва, Дніпропетрівського та Запоріжжя. — Пята Армія генерала Кларка посувається до Неаполю.

Вересень, 29. — Тяжкі битви на Дніпрі. — Союзники посувають наперед коло Неаполю.

Жовтень, 2. — Військо генерала Кларка займає Неаполь. Починається наступ на Рим.

Жовтень, 6. — Світське військо переходить подекуди на правий бік Дніпра.

Жовтень, 12. — Англійські субмарини ушккоджують німецький збройний корабель "Тірпіц" коло Норвегії.

Жовтень, 13. — Португалія віддає бази на Азорах до послуг Англії.

Жовтень, 14. — Бадоліо видає війну німцям.

Жовтень, 18. — Німці скрізь уступають на світським фронті.

Жовтень, 23. — Світське військо відбірає німцям Мелітополь.

Жовтень, 25. — Світи звільняють Дніпропетрівськ. Німці утікають, полишаючи силу військового матеріялу. — Маршал Тіто у Югославії, бере в полон 2,000 німців.

Жовтень, 28. — З Німеччини повідомляють про непорозуміння між партією нацистів і військовою командою, через втрати на Дніпрі та у Криму.

Жовтень, 29. — Геббелс говорить німцям, що Союзівський Союз то найбільша небезпека у цій війні.

Жовтень, 31. — Американці руйнують Геную, в Італії, бомбами з літаків.

Листопад, 1. — Союзівське військо відбрало німцям Перекоп. — Проголошено на конференції у Москві воєнну й післявоєнну згоду між Союзівським Союзом, Злученими Державами та Британською Імперією.

Листопад, 2. — Американці висіли на острові Бугейнвил.

Листопад, 4. — Японці на Рабаулі втратили 26 кораблів та 108 літаків.

Листопад, 5. — Союти проголошують, що за три місяці знищили 2,700,000 німецького війська.

Листопад, 7. — Київ звільнений з німецької окупації.

Листопад, 10. — Черчилл остерігає, що німці можуть ще поновити повітряні напади на Англію, й що може вони й справді нову яку зброю мають, як повідомляв про те Геббелс.

Листопад, 12. — Союти відбирають німцям Радомисль, Брусів, Корнин. — Німці палять Керч.

Листопад, 13. — Союзівський посол Уманський каже, що Союти мають ще йти 280 миль, заким дійдуть до Польщі.

Листопад, 14. — Житомир відбрано німцям. — Американці б'ють бомбами з літаків на Бремен. — На Тихім океані, американці потопили або ушкодили 15 японських кораблів, збили 88 літаків.

Листопад, 15. — Американці б'ють бомбами з літаків на Софію, столицю Болгарії.

Листопад, 17. — Німці викидають англіїців з острова Лероса (у Греції).

Листопад, 18-19. — Союзівське військо відбирає німцям Чорнобиль, Коростень. Річищу відобрано німцям. — Англіїські літаки кидають багато бомб на Берлін та Людвігсгафен.

Листопад, 23. — 1,000 британських літаків бомбують Берлін.

Листопад, 26. — Гомель відбрано німцям.

Листопад, 28. — Єйськ відбрано німцям. — Британські й канадські літаки кидають силу бомб на Берлін. — Поляки журяться, що Союти так хутко поступають наперед.

Листопад, 30. — Американці бомбардують місто Гамбург. — Проголошено, що президент Розевелт та Черчилл здибалися в Єгипті з Джанг Кай-шеком.

Грудень, 1. — Скінчилась конференція в Тегерані, між Сталіном, Розевелтом і Черчиллом.

Грудень, 3. — Американці бомбардують Берлін.

Грудень, 6. — Еспанська "Синя Дивізія" вернулася до Еспанії, із союзівського фронту.

Грудень, 9. — Французькі летуни в Союзівським Союзі збили 77 німецьких літаків.

Грудень, 10. — Американська флота розбиває японські бази на острові Науру. — Знаменку звільнено зпід німців. Бенеш прибув до Москви.

Грудень, 13. — Чигирин звільнено зпід німців.

Грудень, 14. — Німців вибито з Черкас. Кордел Голл проголошує що обіцянка президента Розевелта визволити Філіпінські Острови буде напевне дотримана.

Грудень, 19. — В Харкові за-суджено на смерть і повішено 4 гітлерівців за знущання над населенням.

Грудень, 23. — Американці висідають на Тараві.

Грудень, 24. — Британці кидають багато бомб на Берлін.

Грудень, 29. — У Біскайським заливі британці затопили 3 німецькі воєнні кораблі.

Грудень, 30. — Британці знов розбивають Берлін бомбами.

1944 РІК

Січень, 4. — Звільнено Білу Церкву. — Американці бомбами з літаків влучили 4 японські кораблі коло Нової Ірландії, на Тихім океані.

Січень, 6. — Бердичів звільнений з окупації.

Січень, 7. — Український професор Олександр Богомолець дає до послуг союзникам свій новий лікарський винахід (китотоксин).

Січень, 9. — Кіровоград звільнений зпід німців.

Січень, 12. — Сарни відібрано німцям. — Американці роблять наступ на Монте Кассіно.

Січень, 13. — Корнійчук, окремою нотою, радить грекам об'єднати усі свої сили до боротьби проти німців.

Січень, 14. — Президент Розвелт предкладає Конгресові бюджет на 99 біліонів доларів.

Січень, 16. — Відібрано німцям Калинковичі та Мозир, на Білорусі.

Січень, 17. — З Каїро передають чутки про спроби замирення між англійцями й німцями.

Січень, 18. — Тучин відібрано німцям.

Січень, 20. — Звільнено зпід німців Новгород.

Січень, 25. — Союзницьке військо посунулося 12 миль на фронті в напрямі Риму.

Січень, 26. — Красногвардійськ та Чудово відібрано німцям. — Аргентина зриває дипломатичні взаємини з Німеччиною й Японією.

Січень, 27. — Союзницькі літаки потопили 6 японських кораблів.

Січень, 28. — Берлін зазнає великого бомбування від союзницьких літаків.

Січень, 30. — Новосокольники відібрано німцям.

Лютий, 1. — Східне військо досягає границь Естонії. — Американці топлять 14 японських кораблів.

Лютий, 2. — Американське військо зайшло на Маршалські острови. — Молотов проголошує що радянська республіка будувати своє власне військо та свою закордонну політику.

Лютий, 3. — Звільнено з німецької окупації Рівне й Луцьк.

Лютий, 4. — Східні війська й вибивають в Україні 10 німецьких дивізій. — Гречуха висловлюється за визволення українців по той бік лінії Керзона. — Американська флота зайшла до Ламану Квайлейн. — Американці б'ють бомбами Німеччину. — Бенеш в Лондоні, передбачує велику вагу української радянської республіки у справі об'єднання усіх славян.

Лютий, 9. — Никопіль відібрано німцям.

Лютий, 10. — Союзники відбивають німецькі напади коло Риму.

Лютий, 11. — Шепетівку звільнено з окупації.

Лютий, 18. — Східне військо кінчить з винищенням німців оточених на Україні: знищено 52,000 німців; 11,000 полонено. — Американські військові кораблі б'ють японську базу на острові Трук.

Лютий, 20. — Американські маринові висіли на Еніветок, на Тихому океані. — Коло Корсуна вбито 55,000 німців; 18,000 узято до полону.

Лютий, 22. — Кривий Ріг визволено зпід німців.

Лютий, 25. — Відібрано німцям Дно. — Американські військові судна топлять 3 японські кораблі й багато барж, коло острова Бисмарк.

Лютий, 26. — Союзники бомбардують Авгзбург.

Лютий, 29. — Американські субмарини знищили 14 японських кораблів; американські літаки — 29 японських літаків і 34 баржі. — Американці бомбардують Бравншвайг, в Німеччині.

Березень, 1. — Псков відібрано німцям. — Американці відбирають японцям один з трох островів Адміральських.

Березень, 2. — Британські літаки бомбардують Штутгарт. — Американці наступають на Анціо, в Італії.

Березень, 3. — Англо-американці б'ють бомбами з літаків Німеччину.

Березень, 4. — Американці скидають силу бомб на Німеччину.

Березень, 6. — Східне військо досягає Збруча. — Східний верховний совет підтверджує зміну конституції східних республік.

Березень, 7. — Американці бомбардують Рим; американське військо наступає у Бурмі. — Збараж відібрано німцям.

Березень, 10. — Староконстантинів відібрано німцям. Умань звільнено. — Військо американського генерала Стілвела посунулося 100 миль у північній Бурмі.

Березень, 12. — Борислав, на Дніпрі, звільнено згідно німців.

Березень, 13. — Херсон відібрано німцям.

Березень, 14. — Скалат звільнено згідно німців. — Східний союз встановлює дипломатичні взаємини з Італією. — Американці вибили 1,000 японців, які робили напад на Бугейнівил. — Богомолець стає членом уряду в Києві.

Березень, 15. — Американське військо добиває японців на острові Бісмарк.

Березень, 16. — Британці бомбардують Штутгарт і Мінхен.

Березень, 17. — Дубно звільнено згідно німців. Східне військо досягає Дністра.

Березень, 19. — Ямпіль та Жмеринку звільнено.

Березень, 20. — Звільнено Виницю та Могилів на Дністрі. — Американці бомбардують Німеччину. — Велика американська перемога на Адміральських островах. — Східні літаки топлять на Північному Крижанім океані 4 німецькі кораблі. — Східне військо вступає до Бессарабії. — Японці переходять в наступ в Індії.

Березень, 21. — Американські субмарини топлять 15 японських суден. Східні літаки топлять коло Криму 11 німецьких суден-транспортів.

Березень, 22. — Східне військо досягає Прута. Німці займають Румунію та Болгарію. — Англо-американці бомбардують Німеччину.

Березень, 23. — Східне військо досягає Карпат у Бессарабії. — На Угорщині твориться новий уряд Квізлінгів. — Американці бомбардують Німеччину. Англія бомбардує місто Франкфурт.

Березень, 24. — Звільнено Чортків і Заліщики. — Американці бомбардують Каролінські острови.

Березень, 25. — Американці топлять 32 японські кораблі коло острова Вівак. Британці бомбардують Берлін. Східні займають Проскурів, Деражню, Гусятин, Бучач, Борщів, Скалу, Будзанів.

Березень, 27. — Зайнято Кам'янець Подільський. — Американці займають ще два острови на островах Бісмарк. — Британці кидають бомби на Ессен.

Березень, 28. — Миколаїв звільнено. Городенка відібрана німцям.

Березень, 29. — Коломию відібрано. — Українська Академія Наук вертається до Києва.

Березень, 30. — Звільнено Чернівці.

Березень, 31. — Очаків відібрано німцям. — Японці зриваються своїх концесій на північній частині острова Сахаліна. — Японці далі наступають в Індії. — Німці атакують Монте Кассіно.

Квітень, 4. — Берестечко відібрано німцям. — Американські літаки бомбардують Букарешт. Коло острова Палав, на Тихім океані, американці дуже побивають японців на воді.

Квітень, 9. — Східні досягають границь Закарпатської України.

Квітень, 10. — Одесу звільнено згідно німців та румунів.

Квітень, 11. — Керч та Джанкой відібрано німцям. — Японці далі наступають в Індії. — Американці добувають більшу частину острова Нью Бритейн, на Тихім океані.

Квітень, 12. — Тираспіль звільнено. Американці займають ще 5 островів на Маршалах. Совіти проганяють німців з околиць Керчі.

Квітень, 13. — Звільнено Евпаторію, Теодозію та Симферопіль.

Квітень, 14. — Американці б'ють японців на Курильських островах. — Югославянська військова місія прибуває до Москви.

Квітень, 16. — Тернопіль звільнено згід німців. — Американці б'ють бомбами Букарешт та Плоешть.

Квітень, 18. — У Києві ховають генерала Н. Ватутіна.

Квітень, 20. — Союзники, перший раз, нападають японців у Голандських Східних Індіях.

Квітень, 21. — Англіїці бомбардують місто Колонію, в Німеччині.

Квітень, 24. — Американці роблять великий наступ у Новій Гвінеї.

Квітень, 25. — Совіти топлять 12 німецьких суден на Чорному морі.

Квітень, 27. — Орлеманський полетів до Совітського Союзу.

Квітень, 30. — Американці дуже б'ють Німеччину бомбами з літаків.

Травень, 3. — Американські воєнні судна й літаки бомбардують Трук, на Тихім океані.

Травень, 4. — Англіїці б'ють бомбами Букарешт.

Травень, 7. — Совіти коло Криму, топлять 8 німецьких транспортів.

Травень, 8. — Американці дуже бомбардують Німеччину.

Травень, 9. — Севастополь відібрано німцям.

Травень, 12. — Англо-американці дуже бомбардують Німеччину. — Великий союзницький наступ в Італії.

Травень, 16. — Союзники посуваються вперед у Італії.

Травень, 18. — Німці покидають Монте Кассіно.

Травень, 19. — Американці бомбардують Плоешть.

Травень, 21. — Німці відступають в Італії.

Травень, 23. — Американці наступають на фронті в Анціо.

Травень, 24. — Американці досягають Вія Аппія.

Травень, 25. — Об'єднання двох союзницьких фронтів в Італії.

Травень, 26. — Американці займають Понтійські Болота й місто Чістерну.

Травень, 28. — Англо-американці поступають в напрямі Риму. Американці висідають на острові Біак (900 миль від Філіпінських Островів).

Травень, 30. — Японці наступають в Північній Китаї.

Червень, 2. — Американці відібрали німцям в Італії міста Велетрі та Валмонте.

Червень, 4. — П'ята американська армія займає Рим.

Червень, 6. — Союзницьке військо: Американці, канадійці, французи та англійці висідають у Франції.

Червень, 11. — Британці взяли Пескару, в Італії. Американці бомбардують Плоешть. Американське військо добуло Ісіні у Франції.

Червень, 12. — Совіти роблять великий наступ в Карелії.

Червень, 15. — Німці відступають в Італії.

Червень, 16. — Американці бомбардують Японію (з баз в Індокитаї та на Бурмі).

Червень, 18. — Американці перетяли Шербурський півострів, у Франції.

Червень, 19. — Американці облягають Шербург. — В Карелії, Совіти розірвали лінію Маннергайма. — Французи висіли на острові Елбі, в Італії.

Червень, 21. — Совіти зайняли Виборг.

Червень, 22. — Американці дають доброго прочухана японській флоті між Філіпінськими Островами й Маріянами.

Червень, 26. — Визволено Ви-гебськ. — Американці б'ються з німцями на вулицях Шербурга.

Червень, 27. — Шербург узято. — Британці зайняли Кюзі в Італії. — Томас Е. Дугі номінований республіканським кандидатом на президента.

Червень, 28. — Могилів, на Білорусі, відібрано.

Червень, 29. — Бобруйськ визволено. В Карелії взято Петро-заводськ. — Боротьба за місто Кан, у Франції.

Червень, 30. — Злучені Держави Америки зривають дипломатичні взаємини з Фінляндією.

Липень, 1. — На Білорусі, со-вітське військо убило й захопи-ло в полон 184,230 німців.

Липень, 2. — Світське військо добуває Минск та Полотськ.

Липень, 5. — Світське військо зайняло Ковель.

Липень, 7. — Президент Розе-велт приймає генерала де Гола у Вашингтоні.

Липень, 9. — Британці й кана-дійці добувають місто Кан у Франції. — Світи відібрали Бар-ановичі, на Білорусі.

Липень, 10. — Американці за-вершили окупацію острова Сай-пан.

Липень, 14. — Світське вій-сько зайняло Пинськ та Вовко-вийськ. — Дмитро Мануїльський - українським закордонним ко-місарем.

Липень, 16. — Світи відбіра-ють Городно, на Білорусі.

Липень, 18. — Американське військо досягнуло ріки Арно, в Італії.

Липень, 19. — Світське військо досягнуло границь Польщі. — В Італії, американське військо зай-няло місто Ліворно. — Тожо усунений з кермування японським ге-неральним штабом. Американці зайняли Сен Ло, у Франції.

Липень, 20. — Американські во-єнні кораблі бомбардують острів Гвам. — Бомба розривається ко-ло Гітлера, але він залишається живий. — Зрезигнував японський уряд разом з прем'єром Тожо.

Липень, 21. — Розевелт номі-нований на четвертий термін. — Американське військо висідає на острові Гвам.

Липень, 23. — Світське вій-сько відібрало німцям Псков, а в Литві — Поневаж.

Липень, 24. — Світське вій-сько зайняло Люблин та Седльце. — Новий польський уряд перей-має на себе адміністрацію у Польщі.

Липень, 25. — Світи проголо-шують, що за 4 місяці вони зни-щили або полонили 539,480 німців.

Липень, 26. — Світи узали Нарву.

Липень, 27. — Звільнено Львів, Бурштин, Тисьменицю, Надвірну, Делятин.

Липень, 28. — Поляк Міколай-чик летить до Москви.

Липень, 29. — Світське вій-сько відібрало Берестя Литов-ське, Перемисьль, Ярослав. — Німці відступають в Нормандії.

Серпень, 3. — Американці посу-ваються на Бретань. Світська ар-мія досягає границь Східної Пру-сії; досягають берегів Балтику; в Польщі передираються по той бік Висли. — Фіни шукають замирен-ня із Світським Союзом.

Серпень, 4. — Американці далі посуваються у Бретані. У Фран-ції вибухає велике повстання люд-ності проти німців.

Серпень, 5. — Американці лом-лять німецький спротив у Бретані.

Серпень, 7. — Світська армія відібрала німцям Стрий. — Вели-ка американська перемога у Бре-тані. — Маннергайм президентом Фінляндії.

Серпень, 8. — Світська армія зайняла Дрогобич, Борислав і Самбір. — Американці розпо-чинають наступ на Париж.

Серпень, 10. — Американці далі наступають в напрямі Парижа. — Світська армія розбиває 20 ні-мецьких дивізій в Естонії й Лат-вії.

Серпень, 13. — Американці 12 миль від Парижа. — У Східній Прусії, німці палять свої міста й села, перед наступом червоної ар-мії.

Серпень, 15. — Американці, французи та британці вдираються до південної Франції. Де Гол видає заклик до загального повстання у Франції.

Серпень, 18. — В цілій Франції вибухає повстання проти німців.

Серпень, 19. — У Франції, американці добули Орлеан та Шатодин. — В Союзі, фелдмаршал фон Павлус приєднався до Німецького Визвольного Комітету.

Серпень, 21. — Американські стежі в передмістях Парижа.

Серпень, 22. — Американці б'ються з німцями у Версаї.

Серпень, 23. — Канадійці женуть німців у Нормандії. Французькі повстанці захопили пограниччя коло Іспанії. — В Італії, відібрано німцям Флоренцію. — Повстанці звільняють від німців Париж, Марсей та Гренобл. — В Дамбартон Овкс, у Вашингтоні, нараджують представники Злучених Держав, Союзного Союзу й Англії у справах післявоєнного миру.

Серпень, 25. — Союзська армія посувається на румунським фронті, займає Акерман та Кишинів. Румунія перекидається на бік Об'єднаних Держав.

Серпень, 27. — Аліантські війська вступили до Парижа. Союзська армія вигнала німців з цілої Бесарабії й досягла Дунаю.

Серпень, 28. — Союзське військо забрало Галац. — Американці б'ють німців над Марною, у Франції, прямують до Німеччини.

Серпень, 30. — Союзська армія наступає в Добруджі, передирається до Семигороду.

Серпень, 31. — Червона армія забрала Констанцу, Плоешть, і наближається до границі Болгарії. — Американці наближаються до Белгії. Оповіднено що німці втратили у Франції 400,000 війська.

Вересень 1. — Американське військо вступило до Ам'єн, Ренс, Лаон, у Франції. — Союзське військо захопило Букарешт, Плоешть, у Румунії. — На Словач-

чині повстання проти німців. — Румунська мирова делегація приїхала до Москви.

Вересень, 2. — Червона армія досягає кордонів Болгарії; американська кордонів Белгії. — Канадійці захопили Руан, у Франції.

Вересень, 3. — Американці виперли німців з Верден, у Франції. — Союзська армія прямує до югославянського кордону.

Вересень, 5. — Визволено Брукселью, столицю Белгії. Вигнано німців з французького міста Ліон. — Фінляндія зірвала зносини з Німеччиною, перестала воювати проти Союзного Союзу. — На острові Мінданао, на Філіпінах, американці побили японську повітряну силу.

Вересень, 6. — Союзське й румунське військо наступає на Семигород. — Союзський Союз видає війну Болгарії. — Американське військо на території Німеччини. — Бритійці в Голландії. — На Тихім океані американці знищили або ушкодили понад 40 японських кораблів та 107 літаків.

Вересень, 7. — Американці тяжко б'ються з німцями коло ріки Мозель. — Світи наступають в напрямі Східної Пруссії. — Болгарія просить примиря.

Вересень, 8. — Американці наступають на лінію Зігфріда. — Союзська армія переходить Дунай до Югославії. — Болгарія видає війну Німеччині.

Вересень, 9. — Бритійці захопили Гент. — Союзське військо сходиться з югославянськими повстанцями.

Вересень, 10. — Союзське військо наступає в Болгарії та в Семигороді. — Бритійці в Белгії захопили місто Лієж, переступили через канал Алберта. — Японці наступають в Китаї. — Американські літаки бомбардують японські промислові осередки в Маньчжурії.

Вересень, 11. — Болгарія пристає на умови Союзного Союзу. — Американське військо вибиває німців з Арденських лісів

у Белгії. — Японці захопили американську авіаційну базу в Китаї.

Вересень, 12. — Президент Розвелл та прем'єр Черчил на нараді у Квебеку. — Американське військо визволяє Люксембург. — В Італії, американське військо досягає Готської лінії. — Світське радіо закликає до повалення диктатора Франка в Іспанії.

Вересень, 13. — Американці атакують лінію Зігфріда" захопили частину лінії Мажіно. — Виголошено Ле Гавр. — В Парижі французька влада вилучає німецьких шпівнів та французьких фашистів. — На Тихім океані, американці розбили 9 японських кораблів, знищили 68 літаків.

Вересень, 14. — Світське військо захопило місто Ломжу, у Польщі. — У Москві підписано примиря з Румунією. — Американці бомбардують японські бази на Палау. — Японці наступають в Китаї.

Вересень, 15. — Світська армія досягає польсько-чехословачького кордону. В Польщі б'ються на передмістях Варшави.

Вересень, 16. — Польський Комітет Національного Визволення починає ділити панські та державні землі між польських селян.

На Тихім океані, американці знищили 433 японських літаків та 43 кораблі. — Німці починають збиратися з Греції; грецькі повстанці приходять до влади по різних частинах Греції.

Вересень, 17. — Порозуміння між Польщею, радянською Україною та Білоруссю щодо виміни населення. — Вістка про смерть німецьких комуністів Телмана та Брайтшайда. — Американці висіли на острові Моротай, 300 миль від Філіпінів.

Вересень, 18. — Світське військо добуває Лисько. В Болгарії світське військо вступає до Софії. Велика світська офензива в Латвії та Естонії. — В Китаї китаяське військо об'єднується з американським військом під проводом Стівела.

Вересень, 19. — Світська армія наступає в напрямі Риги. — Американці облягають Аахен, в Німеччині. — На Тихім океані американці захопили частину островів Палав. — Закінчилась нарада у Квебеку.

Вересень, 20. — Канадійці добули Булонь, у Франції. — Бритійці захопили Ейндговен в Голандії. — У Москві підписано примиря з Фінляндією.

Вересень, 21. — Американці переходять ріку Рен; німці виселяють людинність з округи Рену.

Вересень, 22. — Бритійці організують жидівську бригаду. — Американці бомбардують японські повітряні бази на Філіпінах. — Бритійці вступили до міста Ріміні, в Італії.

Вересень, 23. — В Німеччині, американці добули місто Штольберг, бомбардують Аахен. — Японці проголошують военний стан на Філіпінах.

Вересень, 24. — Світське військо досягає Рижського заливу, займає Таллін та більшу частину північної Естонії. — Японці дали наступають в Китаї.

Вересень, 25. — Світське військо вступає до Карпатської України. — Югославянські повстанці визволили Банялуку.

Вересень, 26. — Югославянські повстанці атакують німців в околицях Білгорода. — Світський уряд на Литві підписує угоду з Польщею про виміну людинності. — Американські літаки бомбардують міста в Манджурії.

Вересень, 27. — Англійське військо висідає в Албанії. — Світське військо зайняло Турку, в Галичині. — Японці дали наступають в Китаї.

Вересень, 28. — Канадійці захопили Кале, у Франції. — Коло Філіпінів японці втратили 65 кораблів.

Жовтень, 1. — Світське військо поступає наперед в Югославії за згодою Тіта. — Американці наступають в Алзатії-Лотарингії.

Жовтень, 2. — Світська армія на угорській землі прямує на Будапешт. В Галичині зайняла решту місцевостей у Дрогобиччині й Станиславівщині. Москва повідомляє, що за минуле літо совітська армія убила та полонила 1,246,000 німців. — Югославянські повстанці далі б'ються в околицях Білгорода.

Жовтень, 3. — Американці наближаються до німецького міста Трір. — В Китаї американці втратили четверту повітряну базу.

Жовтень, 4. — Світське військо разом з югославянськими повстанцями наступають на столицю Югославії Білгород. Фіни женуть німців з Фінляндії.

Жовтень, 5. — Світське військо захопило Лавочне й перейшло через Карпати. — Американці бомбардують нафтові осередки на острові Борнео. — Німці далі забираються з Греції.

Жовтень, 6. — Світське військо та югославянські повстанці спільно атакують німців коло Білгорода. — Англіїці висідаються у Греції. — На Тихім океані американці потопили або ушкодили 12 японських кораблів. Японці наближаються до останнього ще незахопленого китайського порту, Фучов.

Жовтень, 7. — У Вашингтоні повідомлено, що американські воєнні втрати в людях є 417,085 душ. — Американці знову бомбардують японські нафтові осередки на острові Борнео. — Маршал Тіто приїздить до Москви.

Жовтень, 8. — В Нью Йорку помер Венделл Вилкі. — Світська армія 84 милі від Будапешту. — Американці розбивають лінію Зігфріда.

Жовтень, 9. — Черчилл і Іден прибули на наради до Москви. — Китайці ставлять опір японцям у їх наступі на Фучов. — В Італії американці посуваються до Болонії.

Жовтень, 10. — На Литві совітська армія дійшла до берегів Балтики. — У Вашингтоні оприлюднено вислід нарад в Домбар-

тон Овкс. — В Югославії совітське військо та повстанці Тіта захопили два злізничі осередки над Тисою. — Бритійці захопили грецьке місто Коринт.

Жовтень, 11. — Американці бомбардують Аахен. — Гітлер та Геббелс закликають німців до витривалості.

Жовтень, 12. — Світське військо добуває Дебречин. — Аахен в огні від амеріакнського бомбардування. — Американські літаки бомбардують японські бази на Формозі, й нафтові осередки на Борнео. — Японці наступають в Китаї. — Світське військо разом з фінами вигоняють німців з Фінляндії. — Болгарія підписує угоду із Світським Союзом. Злученими Державами та Англією.

Жовтень, 13. — Світське військо бється з німцями на вулицях Риги та Мемеля. — Американці добувають Аахен, вулиця за вулицею.

Жовтень, 14. — Світська армія відібрала Ригу. В Югославії разом з повстанцями Тіта, совітське військо вдерлося до передмість Білгорода. Чехословацька бригада із Світського Союзу вступила до Словаччини.

Жовтень, 15. — Грецькі повстанці визволяють Атени; англійська флота прибуває до атенського порту Пірей; грецький острів Корфу обсаджено англійцями. — Болгарське військо разом з югославянськими повстанцями визволяють місто Ніш.

Жовтень, 16. — Американці знову бомбардують острів Формозу, винищують багато японських літаків та кораблів. — На Угорщині боротьба між про-німецькою партією та партією мира. — Світське військо захопило Петсамо у Фінляндії, підходять до норвежського кордону.

Жовтень, 17. — На Угорщині росте повстанський рух угорський генерал переходить на бік Світів.

Жовтень, 18. — Світське військо вступило до Чехословащини, зачинає наступати на Східну

Прусію. — Югославянські повстанці б'ють німців у Хорватії та в Македонії. — У Франції американці разом з французами б'ються проти німців в околицях фортеці Мец. — Американські літаки далі бомбардують Келн, у Німеччині. — На Філіпінах американці бомбардують японські бази. — В Парижі оголошено що альянтські війська від 6 червня до 11 жовтня захопили в полон 606,666 німців, з того канадійці та англійці 172,645 душ, а американці й французи решту.

Жовтень, 20. — Американці висіли на Філіпінах. — Канадійці наступають в Голандії. — На Карпатській Україні, совітське військо наближається до Мукачева. Німці відступають перед совітським військом у Східній Пруссії. — Гітлер мобілізує всіх німців до останнього опору. — Німці відступають в Голандії перед канадійцями.

Жовтень, 21. — Остаточо виволено Білгород, столицю Югославії. — Аахен в американських руках. — Американці посуваються наперед у Філіпінах. — В Голандії, канадійці посуваються наперед.

Жовтень, 22. — Совітське військо посувається наперед у Східній Пруссії; разом з румунами, далі наступає в Семигороді; разом з югославянами — в Югославії. — Американці посуваються наперед на острові Лейте у Філіпінах.

Жовтень, 23. — Совітська армія досягає норвежського кордону, підходить до норвежського порту Кіркенес. — У Східній Пруссії наступає в напрямі Тіліта. — Наступають в Угорщині та Югославії. — Повстанські розрухи вибухають у Австрії. — В Голандії канадійці йдуть далі наперед.

Жовтень, 24. — Злучені Держави, Совітський Союз і Англія визнають уряд де Гола, як тимчасовий уряд Франції. — У Східній Пруссії совітська армія наступає в напрямі Інстербурга та

Кенігзберга. Звільнено багато місцевостей на Карпатській Україні. — На Філіпінах американці висіли на острові Самарі, — посуваються далі на острові Лейте.

Жовтень, 25. — Совіти відібрали німцям Хуст. Завзята боротьба у Східній Пруссії. — Американці поступають наперед на острові Лейте, у Філіпінах. — Канадійці і британці б'ються в Голандії.

Жовтень, 26. — Велика морська битва межі американцями та японцями на Тихім океані. — Шириться неспокій в Еспанії.

Жовтень, 27. — Совіти зайняли Мукачів. — Алянти визнають італійський уряд.

Жовтень, 28. — На Закарпатті совітська армія наближається до Ужгорода.

Жовтень, 29. — Болгарія підписує примиря із Совітським Союзом, Америкою та Англією.

Листопад, 1. — Вибухає дипломатичний конфлікт межі Совітським Союзом та Персією. — На Угорщині, червона армія наступає в напрямі на Будапешт.

Листопад 2. — Японці повідомляють про напад американських літаків на Токію. — Американський командант генерал Стилвелл покинув Китай.

Листопад 3. — Бритійці вступили до македонського порту Солунь. — В Голандії, канадійці взяли в полон 10,000 німців.

Листопад, 4. — Совітська армія 23 милі від Будапешту. — Небувалий американський налет на Німеччину, з участю більш як 2,000 літаків.

Листопад, 5. — Німці ставлять сильний опір наступах до ріки Маас, в Голандії. — Бритійське військо добуло Флошинг, в Голандії.

Листопад, 6. — Червона армія на вулицях Будапешту. — Американський повітряний напад на Сингапор.

Листопад, 7. — Френклин Д. Ровелл вибраний знов президентом Злучених Держав, Геррі С. Трумен заступником.

УКРАЇНСЬКИЙ ІСТОРИЧНИЙ КАЛЕНДАР

ЗЛАДИВ ІВАН К.

1. Княжі часи (800-1340)

800. Початки Київської Держави.
860. Асколд і Дир у Києві.
862. Перший похід на Царгород.
900-914. Олег.
907 Війна з Грецією і 1-ий договір Олега.
911. 2-ий договір Олега з Грецією, 5. IX.
914-946. Ігор.
944. 3-ій договір з греками.
946-960. Ольга, як регентка.
957. Гостина Ольги в Царгороді, 12. IX.
960-972. Святослав, син Ігоря.
972. Договір Святослава з греками, 27, VII.
972-979. Ярополк, син Святослава.
972-1015. **Володимир Великий.**
981. Злука Галичини з Київською Державою.
988. Хрещення України.
1001. † Ізяслав, син Володимира В.
1015. † Володимир Великий, 28. VII.
1017. Збудовано Софійський Собор в Києві.
1015-1019. Святополк, син Володимира В.
1016-1054. **Ярослав Мудрий.**
1038. † Мстислав, с. Володимира В.
1054. † Ярослав Мудрий, 20. 11.
1054. Поділ Ураїни на князівства.
1054-1068. Ізяслав, син Ярослава.
1064. † Ростислав, син Володимира В., галицький князь, від якого беруть свій початок Ростиславичі.
1068-1069. Всеслав, Київський князь.
1069-1073. Ізяслав, син Ярослава, вдруге князем Києва.
1073-1076. Святослав, син Ярослава, київський князь.
1076-1077. Ізяслав, в третє київським князем.
1077-1084. Ярополк, син Ізяслава, галицьким князем.
1077-1093. Святополк, син Ізяслава, київський князь.
1084-1124. Рюрик, Володар, Василько, сини Ростислава — галицькими князями.
1093-1113. Святополк II, київським князем.
1111. Побіда Володимира Мономаха над половцями.
1113-1125. **Володимир Мономах**, київським князем.
1124-1153. **Володимир Галицький** князь.
1125-1132. Мстислав, син Мономаха, київським князем.
1132-1139. Ярополк, другий син Мономаха, київський князь.
1139. † Вячеслав, третій син Мономаха.
1139-1146. Всеволод, внук Святослава (з чернігівських князів), київським князем.
1146-1149. Ізяслав, син Мстислава, київським князем.
1149-1150. Юрій, син Мономаха, київським князем.
1150-1154. Ізяслав, Юрій і Вячеслав, разом князі київські.
1153-1187. **Ярослав, син Володимира Галицького**, галицько-волинським князем.
1169. Зруйнування Києва москалями.
1185. **Похід Ігоря на Половців** (про який мова в поемі "Слово о полку Ігоревім").
1187-1199. У Галицько-Волинській державі володіють на переміну: Олег, Володимир і Роман, сини Ярослава.
1189-1223. Київська держава мала в тому часі 15 князів, які взаємно себе поборювали.
1199. Вимірають у Галичі — Ростиславичі.
1199-1205. Роман, син Мстислава, нязем волинським.
1205. † В бою під Завихвостом з поляками згинув кн. Роман Галицький.
1205-1264. Данило, син Романа — галицько-володимирським князем.
1223. **Перший прихід татар.**
1223-1234. Володимир, син Рюрика — київським князем.

1224. Нещасна боротьба над Калкою, з Татарами, 6. VI.
1240. **Другий прихід Татар. Кінець Київської Держави.**
1240. Батий зруйнував Київ, 12. XII.
- 1253...**Коронація Данила на короля.**
- 1164-1300. Лев, син Данила — галицьким князем.
- 1300-1308. Юрій, син Льва — галицьким королем.
- 1308-1325. Лев, син Юрія — галицьким князем.
- 1325-1340. Юрій-Болеслав, з князів мазовецьких, князем Галицько-Володимирської Держави.
1340. † Юрій II. (Болеслав Тройденевич), останній самостійний галицький князь, якого отруїли бояри за те, що сприяв латинській вірі.
1340. **Кінець Галицько - Володимирської Держави й кінець княжих часів.**
- II. Україна під Литвою і Польщею (1340-1648)**
1340. Перший похід поляків на Галичину.
1352. Молдавія забирає Буковину.
1357. Прилучення Галичини до Польщі.
1399. Битва Витовта з татарами над рікою Ворсклою, 25. VIII.
1413. Городельська унія.
- 1431-1436. Війна Свидригайла з Польщею.
1440. Вбито Жигмонта, брата Свидригайла, що сприяв Польщі.
1481. Заговор українсько-литовських князів проти Польщі.
1500. **Початки Козаччини.**
- 1507-1508. Повстання Мих. Глинського.
1513. Організація козацтва під проводом Остапа Дашковича (1510-1535).
1529. Литовський Статут — збірник законів.
1550. Дмитро Вишневецький укріплює Січ.
1563. Страчення Вишневецького у Царгороді на палі.
1566. Другий Литовський Статут.
1659. Люблинська Унія, 14. VI.
1573. Перша українська друкарня у Львові.
- 1575-6. Богдан Ружицький, другий організатор козацтва.
1577. Страчення Івана Підкови у Львові.
1580. **Початки Острозької Академії.**
1581. † Самійло Зборовський, козацький провідник.
1581. Надруковано в Острозі першу славянську біблію, Ів. Хведорвичем.
1586. Львівське брацтво стає Ставропігією. Початки середньої школи у Львові.
1589. Облога Львова турками й татарами, 27. VIII.
1591. Перше повстання козаків проти Польщі під проводом Криштова Косинського (1591-1593).
- 1595-1596. Війна гетьманів Лободи і Наливайка з поляками.
1596. Перемога Наливайка під "Гострим Каменем" над польським гетьманом Жолкевським, 12. IV.
1596. **Берестейська церковна унія.**
- 1600-1602. Самійло Кішка гетьманом.
- 1602-1603. Іван Косий — гетьманом.
1608. † Князь Константин Острозький, 26. II.
1609. Москалі добули Батурин, 10. XI.
- 1614-1622. Петро Конашевич-Сагайдачний гетьманом.
1615. Заснування в Києві — першої друкарні.
1620. Обновлення православної єрархії.
1621. Битва козаків і поляків під Хотиним.
1622. † Гетьман Конашевич - Сагайдачний, 20. IV.
1624. Напад Козаків на Царгород під проводом Грицька Савич-Чорного, 15. X.
1625. Повстання Жмайла проти Польщі.
1625. Кукурівська угода козаків з поляками.
1630. Повстання Тараса Трясила (Федоровича) проти поляків ("Тарасова ніч").
1632. **Заснування Київської Академії**, митр. Петром Могилою, (квітень).

1635. Гетьман Іван Сулима добуває кріпость Кодак.
1637. Повстання Павлюка. Нещасна битва під Кумейками й страчення Павлюка, 31. XII.
1638. Повстання Остриниці й Гуни. Перемога під Голтвою, 15. V.
- III. Козацькі часи**
1642. Напад козаків на Царгород, 12. X.
1647. †Петро Могила, київський митрополит і оснoвник київської Академії, 10. I.
- 1648. Повстання Б. Хмельницького:**
6. V. Перемога Хмельницького на урочищі "Княжий Байрак".
18. V. Битва з поляками на Жовтих Водах.
26. V. Перемога Хмельницького під Корсунем.
10. VIII. Перемога Хмельницького під Пилявцями.
10. X. Облога Львова Хмельницьким.
15. XI. Облога Замостя.
1649. 15. I. Вїзд гетьмана Хмельницького до Києва.
27. VIII. Перемога Хмельницького під Зборовом.
20. VIII. Зборівський мир.
1651. -1.III. Перемога під Винницею, яку добув полковник Іван Богун.
9. VII. Погром українського війська гр. Потоцьким під Берестечком.
17. VIII. "Чорна Рада" козацької старшини на Масловому Броді.
30. IX. Білоцерківський мир.
1653. Перемога Хмельницького над поляками під Батогом, 2. VI.
- 1654. Переяславський договір України з Московією, 18. I.**
1655. 2-гий похід Хмельницького на Львів.
31. I. Перемога Хмельницького під Охматовом.
9. X. Хмельницький побив поляків під Городком.
1657. 7. VII. †Гетьман Богдан Хмельницький у Суботіві; (1657-1659).
2. IX. Вибрано гетьманом Івана Виговського.
1658. Гадяцька умова. 16. IX.
- 1659-1663. Юрій Хмельницький — гетьманом України.
- 1664. Роздвоєння України:**
- 1663-1665. Павло Тетеря, гетьманом Правобічної України (прихильник Польщі).
- 1663-1668. Іван Брюховецький, гетьманом Лівобічної України (прихильник Москви.).
1663. † Мелетій Смотрицький, український письменник, 29. I.
1664. Поляки розстріляли козацького полковника Богуня, 27. II.
- 1665-1676. Петро Дорошенко — гетьманом усїєї України.
1667. Андрусівський мир — поділ України між Москву й Польщу, 13. I.
1668. Друга війна з Московщиною.
- 1668-1672. Дам'ян Многогрішний — гетьманом Лівобережної України.
1669. † Іван Виговський, 19. III.
- 1669-1674. Михайло Ханенко — гетьманом Правобрежної України.
- 1672-1687. Іван Самійлович — гетьманом України.
1672. Гетьман Петро Дорошенко добув Камінець Под. 6. IX.
1672. Бучацька умова, 7. X.
1673. Напад кошового запорожського Івана Сїрка на Очаків, 31. VIII.
1676. Капітуляція Петра Дорошенка.
1680. † Іван Сїрко, 10. VIII.
1687. † Іван Самійлович на сибірському засланні.
1687. Іван Мазепа — вибраний гетьманом (1687-1709).
1687. Українська церква віддана московському патріярхові.
1698. † Петро Дорошенко, 9. XI.
1708. Третя війна з Московщиною.
1708. Страчення Кочубея й Іскри, 26. VII.
1709. Перше зруйнування Старої (чортомлицької) Січі — Московією, 18. VI.
8. VII. Бій під Полтавою.
3. IX. †Іван Мазепа.
- 1709-1722. Іван Скоропадський — гетьманом України.

1710. Конституція Української Держави, уложена Пилипом Орликом.
1720. Перший царський указ проти українського слова.
1722. Заведено "Малоросійську Колегію" на Україні.
- 1722-1724. Павло Полуботок, наказним гетьманом.
1724. Смерть Полуботка в Петропавлівській тюрмі, 29. XII.
- 1727-1734. Данило Апостол "вибраний" Московією — гетьманом.
1742. † Пилип Орлик на вигнанні в Ясах, 26. V.
- 1759-1764. Гетьманування останнього гетьмана Кирила Розумовського.
1764. Скасування гетьманщини, 21. XII.
- 1768. Гайдамацьке повстання.**
1768. 30. VI. Уманська різня. (Гонти й Залізняка).
1769. * Іван Котляревський, 9. IX.
30. IX. 8 козаків здобуло Хотин і 184 гармат.
1772. 2-ий розділ Польщі — прилучення Волині, Поділля й України до Московщини 4. II.
17. VIII. Прилучення Східної Галичини до Австрії.
1775. Руїнування Січі, 14. VIII. Прилучення Буковини до Австрії.
1783. Цариця Катерина II. вводить в Україні кріпацтво.
1787. Сидір Білий настановлений отаманом "Вільного Запорозького Війська", 7 III.
1792. Перенесення запорожців на Кубань, та створення "кубанського війська".
1794. Заснування міста Одеси.
1797. Смерть кошового отамана Антона Головатого в поході на персії, 23. I.
- IV. Відродження України**
1798. Виходить "Енеїда" — Івана Котляревського, перша книга українською мовою.
1803. Помер останній кошовий Запоріжжя. Іван Кальнишевський, 4. XII.
1804. Заснування університету в Харкові, 17. XI.
1811. * Маркіян Шашкевич, 6. XI.
1814. * Тарас Шевченко, 9. III.
1816. Зачинає виходити в Харкові "Український Вістник" (російською мовою).
1818. Появилася перша українська грамматика — Павловського.
1819. Видано першу збірку "Українських Дум" — під редакцією кн. Цертелєва.
1827. * Леонід Глібів, 3. III.
1834. Початки Київського Університету, 7. VIII.
1837. Виходить "Русалка Дністрова" — перша українська книга в Галичині.
1858. † Іван Котляревський, батько української літератури, 10. XI.
1840. Появляється "Кобзар" Тараса Шевченка.
1841. * Михайло Драгоманів, 18. X.
1842. * Микола Лисенко, 22. III.
1843. † Маркіян Шашкевич, перший український письменник Галичини, 7. VI.
20. VIII. † Григорій Квітка-Основ'яненко, перший український новеліст.
1846. Заснування "Кирило-Методієвського Братства" в Києві, 6. I. (1857).
1848. Революція в Австрії.
2. IV. Заснування першого українського політичного товариства "Головна Рада" у Львові.
15. V. Знесення панщини в Галичині.
15. XII. † Євген Гребінка, перший український поет-байкар.
1856. * Іван Франко, 15. VIII.
1861. Скасування кріпацтва в Росії, 4. III.
10. III. † Тарас Шевченко — найбільший український поет усіх часів.
1863. Заборона українського слова в Росії (Валуєв): упадок недільних шкіл.
15. XI. * Ольга Кобилянська.
8. XII. * Борис Грінченко.
1864. Засновано український театр у Галичині.
1866. * Михайло Грушевський, найбільший український історик, 29. IX.

13. X. † Петро Гулак-Артемівський, другий з черги український письменник по І. Коляревським.
1867. † Опанас Маркович, український письменник, 14. IX.
1868. Заснування товариства Прогресу у Львові, 8. XII.
1870. † Михайло Вербицький, перший галицький український композитор, склав музику для гімну "Ще не вмерла Україна" й "Заповіту" Шевченка.
1870. † Амврозій Метлинський, український поет, 23. VI.
1871. * Агафангел Кримський, визначний український учений і поет, 15. I.
29. IV. * Василь Стефаник, визначний галицький новеліст.
6. XII. * Микола Вороний, український поет і драматичний провідник.
1872. * **Леся Українка**, велика українська письменниця, 24. II.
4. XI. * Богдан Лепкий, галицький лірик.
1873. Заснування Наукового Т-ва ім. Шевченка у Львові, 23. XII.
1874. † Олекса Стороженко, автор "Марка Проклятого", 18. XI.
1875. 15. IX. † Олександр Афанасів-Чужбинський, етнограф.
1876. Заборона українського письменства в Росії (Юзефович), 30. V.
19. X. * Сергій Єфремов, визначний український критик та історик української літератури.
23. XII. * Спиридон Черкасенко, український поет.
1877. † Осип Бодянский, український історик і лінгвіст, 1. X.
- 1878 * **Олександр Олесь** (Кандиба), поет. 12. XII.
1879. * Грицько Чупринка, поет.
1881. * **Володимир Винниченко** письменник, 27. VII.
1882. Зачала виходити "Кієвська Старина".
1883. 21. V--. Заснування першої української економічної інституції у Львові — Народня Торговля.
23. XI. † Михайло Максимович, визначний український етнограф та історик.
1884. Заснування першого т-ва українських ремісників Зоря у Львові.
26. I. † Павло Чубинський, визначний український етнограф, автор гімну "Ще не вмерла Україна".
1885. 19. IV. † **Микола Костомарів**, визначний український історик і творець "Кирило-Методіївського Братства".
3. XI. † Микола Устиянович, галицький поет.
- 1888 † **Осип Юрій Федькович**, перший поет буковинської України, 11. I.
- 1889 † Левко Боровиковський, український байкар, 28. XII.
1891. Засновано за почином М. Драгоманова українську радикальну партію в Галичині.
13. VI. † Василь Мова, український письменник.
1893. 10. XI. † Леонід Глібів, український поет-байкар.
1894. Покликано проф. Михайла Грушевського на катедру української історії у львівському університеті.
16. X. † Омелян Огоновський, проф. львівського університету, визначний історик української літератури.
1895. † **Михайло Драгоманів**, учений і діяч, 15. VI.
1896. † Петро Ніщинський, поет-перекладчик "Іліади" та "Одісеї", 16. III.
1897. † **Панько Куліш**, визначний український поет, письменник та учений, 15. II.
1898. Святкування 100-літніх роковин українського письменства.
8. VI. † Яків Щоголів, український поет.
1899. Засновано українську соціал-демократичну партію в Галичині, 18. IX.
1900. Засновано Українську Революційну Партію. (РУП), 11. II.
12. XII. † Олександр Кониський, визначний український письменник.

У. Двадцять століття України
1902. Перші селянські заворушення на Україні (Полтавщина), 9. IV.

13. IV. † Олександр Лазаревський, український історик.

17. VII. Перший хліборобський страйк в Галичині.

1903. Заснування першого українського робітничого товариства "Воля" у Львові.

30. I. Відкриття пам'ятника Ів. Котляревському в Полтаві.

19. IX. † Сидір Воробкевич, бучковинський поет.

1904. † Михайло Старицький, український письменник і драматург, 26. IV.

1905. Перша революція в Росії й Україні.

Перший український часопис на Україні за царського режиму "Хлібороб", у Лубнях, 25. XI.

1906. Перший український щоденник в Києві "Громадська Думка", 13. I. Перші українські посли в Думі.

1907. Друга державна Дума й створення "Української Громади" послів.

20. III. † Володимир Антонович, визначний український історик.

12. V. Заснування "Українського Наукового Товариства" в Києві.

10. VIII. † Марко Вовчок — визначна українська письменниця.

1908. 12. IV. Актентат Мирослава Січинського на галицького намісника гр. А. Потоцького.

26. III. † Микола Аркас, український історик і музик.

1910. 22. IV. † Микола Кропивницький, український драматург і артист.

6. V. † **Борис Грінченко**, визначний український письменник і діяч.

10. VII. Впав у боротьбі за український університет Адам Коцко.

10. IX. † Василь Доманицький, український публіцист.

1911. 5. III. † Павло Житецький, український філолог.

5. VIII. † Ганна Барвінок (Кулішева) українська письменниця.

1912. † **Микола Лисенко**, найбільший український композитор, 6. XI.

1913. † **Михайло Коцюбинський**, найбільший сучасний український новеліст.

I. VIII. **Леся Українка**, українська письменниця.

1914. **Початок світової війни**. 25. VII.

4. VIII. Заснування Союзу Визволення України у Львові.

1915. 26. I. † Михайло Павлик, український діяч.

10. IV. † Володимир Шухевич, український етнограф.

30. IV. Засновано Загальну Українську Раду у Відні.

20. X. † Олександр Русів, визначний український антрополог і статистик.

14. XII. † Василь Смиренко, український діяч.

1916. 28. V. † **Іван Франко**, найбільший письменник, поет і учений Галицької України у Львові.

1917. 7. III. Друга революція в Росії й Україні.

20. III. **Створення Української Центральної Ради в Києві**.

19.-21. IV. 1-ий Всеукраїнський Національний Конгрес у Києві.

19.-21. V. 1-ий Всеукраїнський військовий Зїзд у Києві.

10. VI. 1-ий Всеукраїнський селянський Зїзд в Києві.

17. 21. 2-ий Всеукраїнський військовий Зїзд у Києві.

23. VI. 1-ий Універсал Центральної Ради про автономію України.

16. VII. 2-ий Універсал Центральної Ради — про угоду з Тимчасовим Російським Урядом.

23. VII. 1-ий Всеукраїнський робітничий Зїзд у Києві.

21.-28. IX. "Зїзд Народів" у Києві.

20. XI. 3-ий Універсал Центральної Ради.

22. XI. **Проголошення України — Республікою**.

5. XII. Відкриття Української Академії Мистецтва у Києві.

7. XII. 1-ий Всеукраїнський Зїзд Рад робітничих, селянських і жовнірських депутатів.

VI. Самостійна Українська Держава

1918. 22. I. 4-ий Універсал Центральної Ради — Проголошення самостійності України.

9. II. Берестейський мир України з центральними державами.
2. IV. † Іван Нечуй-Левицький, визначний український письменник.

29. VI. Павло Скоропадський гетьман України.

1. VII. Заснування українського університету в Кам'янці П.

17. VII. † Проф. Хведір Вовк, визначний український антрополог.

31. VII. † Іван Стешенко, перший український міністр освіти.

25. VIII. † Іван Лучицький, професор української історії.

22. IX. Відкриття українського університету в Києві.

19. X. Створення Української Національної Ради у Львові й проголошення Західної Облaсті. У. Н. Р.

1. XI. Створення Західної Облaсті У. Н. Р.

Зайняття Львова, українськими військами.

14. XI. Заснування Всеукраїнської Академії Наук у Києві.

15. XI. Повалення гетьмана Скоропадського. Створення Директорії У. Н. Р.

14. XII. Українські війська займають Київ при допомозі Січових Стрільців.

1919. 3. I. Об'єднання Західної Облaсті У. Н. Р. з Придніпрянською Україною.

22-28. I. Трудовий Конгрес у Києві (з участю Галицьких делегатів).

22. I. Проголошення зеднання Соборної України — на Софійській площі.

17. III. Мирова конференція в Парижі признає Карпатську Україну — Чехословацькій Республіці.

10. IX. Договір в Сан-Жермен під Парижем, яким держави антан-ти перейняли на себе суверенність Сх. Галичини.

6. X. Умова Укр. Г. А. з ген. Денкіном у Ситківцях.

1920. Варшавський договір С. Петлюри з Польщею, 22. IV.

20. VIII. Договір в Севр під Парижем, признає Сх. Галичину окремою державною територією й означає її границі між Чехословащиною, Польщею і Румунією.

9. V. Заснування Просвіти в Ужгороді.

Липень - вересень. Большевицькі війська в Галичині.

1921. 18. III. Мировий трактат в Ризі віддає землі на схід від лінії Збруч - Острог - Серни — Польщі. на схід від тієї лінії Совітському Союзові. В той спосіб дістались Польщі — західна Волинь, Полісся, Підляшшя й Холмщина, а ціла Велика Україна увійшла в склад С. Р. С. Р.

8. V. Прилучення Карпатської України ("Угорської Русі") до Чехословащини.

25. IX. Замах Степана Федака на Підсудського начальника польської держави у Львові.

30. X. Арештування "святоюрського" конгресу (комуністів) у Львові.

1922. Вибори до польського союму в Польщі, 5. XI. Українці Галичини здержалися — з правнополітичних мотивів, що до Галичини — від виборів, а українці Волині, Холмщини; Полісся й Підляшшя добули повну побіду.

1923. 14. III. Рада амбасадорів антан-ти прилучила Галичину до Польщі.

6. VII. Ухвалення Конституції Союзу Совітських Республік, в тім і України.

12. II. Смерть Ольги Бесарабової у львівській тюрмі.

1. V. Кривавий 1-ий травень у Заболотіві, 4 селян убито, 50 ранено.

1925. 31. V. Великий політичний процес на Волині проти 75 членів УНПО. (української народної повстанчої організації) в Рівному.
11. VII. Українське національно-демократичне об'єднання партії у Галичині. (УНДО).
12. VIII. † Володимир Самійленко (* 21. I. 1864) — український поет.
21. VIII. † Осип Маковей (*1867) галицький письменник. Шкільний плебісцит у Східній Галичині, утравізація українських державних гімназій у Львові, Перемишлі й Тернополі польським міністром Ст. Грабським. Страшні повені й голод у Галичині.
1926. 25. V. Трагічна смерть б. голови Директорії і б. головного отамана військ УНР. Симона Петлюри з руки Шварцбарда на вулиці Парижа.
1930. Пацифікація Галичини. Зруйнування всіх українських культурних установ, кооператив та нечуване катування поляками українського населення.
- 1931-1932. Страшний голод в совітській Україні.
1934. 26. IX. Помер визначний український історик, голова Центральної Ради, проф. Михайло Грушевський.
- 1939, березень. Наїзд мадярів на Карпатську Україну.
- 1939, вересень. Зайняття Галичини совітськими військами.
- 1940., 24 травня. Український Конгрес у Вашингтоні.
1940. Зайняття совітськими військами українських земель Буковини та Бесарабії.
1941. Наїзд німецьких, румунських і мадярських військ на Україну.
1942. Дальша війна на українських землях.
- 1943-1944. Звільнення українських земель з нацистичної окупації. Українські землі знову об'єднані. Карпатська Україна остається при Чехословаччині.

ТАБЕЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Спис найголовніших письменників

Українські обрядові пісні — з найдавніших перед-християнських часів

Київські "Билини" — з перед-християнських часів

Переклад "Святого Письма" українською мовою — Грек Кирило застав таке, відвідуючи у IX в. Крим

Співець Боян — часів (мабуть Володимира Великого) X століття

Князь Володимир Мономах 1053-1115

Безіменний автор "Збірника Святослава" 1073

Нестор Літописець 1056-1113

Яків Монах, "Життя Бориса й Гліба" ..... XI ст.

Симон, Поликарп та інші автори "Київо-Печерського Патерика" ..... XI-XII ст.

Іларіон, Митрополит Київський ..... XI ст.

Іаніло, Ігумен, автор подорожі до Палестини (1106-1107) ..... початок XII ст.

Іаніло Заточник, автор "Слова" ..... XII ст.

Безіменні автори Київського Літопису 1113-2000

Кирило Турівський 1130-1182

Автор (безіменний) "Слово о полку Ігореві" 1187

Безіменні автори Галицько-Волинського Літопису ..... XIII ст.

Безіменні автори "Короткого Київського Літопису" ..... XIV-XV ст.

Безіменні автори Литовсько-Руського Літопису ..... XVI ст.

Іван Вишенський 1590-1610

Петро Могила 1597-1647

Мелетій Смотрицький (Грамматика, 1618 р.) ..... помер 1633

Самовидець, Літопис ..... помер коло 1702

Величко, Літопис ..... родився 1670

І. Гізель, автор "Синопису"	помер 1683
Г. Кониський, історик	народився 1718
Грабянка, Літопис (1710 р.)	помер 1734
Григорій Полетика, політичний письменник	1725—1784
Григорій Сковорода, філософ	1722—1794
Іван Котляревський, поет	1769—1838
Гр. Квітка-Основяненко, оповідання	1778—1843
Петро Гулак-Артемовський, поет	1790—1865
Олекса Стороженко, оповідання	1805—1874
Маркіян Шашкевич, поет	1811—1843
Евген Гребінка, байкар	1812—1848
Амврозій Метлинський, етнограф, поет	1814—1870
Тарас Шевченко, поет	1814—1861
Яків Головацький, етнограф	1814—1888
Осип Федькович, поет	1834—1888
Микола Костомарів, історик	1817—1885
Панько Куліш, історик, поет, публіцист	1819—1897
Леонид Глібів, байкар	1827—1893
Степан Руданський, поет	1833—1873
Марія Марковичка (Марко Вовчок), оповідання	1834—1907
Володимир Антонович, історик	1834—1908
Іван Нечуй-Левицький, повістяр	1837—1918
Павло Чубинський, етнограф	1839—1884
Михайло Старицький, драматург	1840—1904
Михайло Драгоманів, політичний письменник	1841—1895
Марко Кропивницький, драматург	1841—1910
Іван Карпенко-Карий, драматург	1845—1907
Олександр Барвінський, переклади	1847—1927
Іван Рудченко (Панас Мирний), повістяр	1845—1915
Олена Пчілка, поетка	1849—1930
Наталія Кобринська, оповідання	1855—1902
Іван Франко, поет	1856—1916
Андрій Чайковський, повістяр	1857—1934
Олександр Кониський, поет, публіцист	1836—1900
Борис Грінченко, поет, повістяр, філолог	1863—1910
Володимир Самійленко, поет	1864—1928
Михайло Коцюбинський, оповідання	1864—1913
Ольга Кобилянська, повістярка	1865—1941
Михайло Грушевський, історик	1866—1938
Осип Маковей, поет	1867—1925
Микола Вороний, поет	1871—1940
Василь Стефаник, оповідання	1871—1938
Агатангел Кримський, поет, філолог	1871—
Лесь Мартович, оповідання	1871—1916
Леся Українка, поетка	1872—1913
Богдан Лепкий, поет, повістяр	1872—1940
Василь Щурат, поет	1872—
Петро Карманський, поет	1878—
Василь Пачовський, поет	1878—1941
О. Олесь (Кандиба), поет	1878—
Григорій Чупринка, поет	1879—1921
Микола Хвильовий, оповідання	1893—1933
Володимир Винниченко, драми, оповідання	род. 1880
Павло Тичина, поет	" 1891
Максим Рильський, поет	" 1894
Володимир Сосюра, поет	" 1898
Микола Бажан, поет	" 1904

ПРЕЗИДЕНТИ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ

1	Джордж Вашингтон (Фед.)	— став президентом року	1789—1797
2	Джан Адамс (Фед.)	" "	1797—1801
3	Томас Джефферсон (Реп.)	" "	1801—1809
4	Джеймс Медисон (Реп.)	" "	1809—1817
5	Джеймс Монро (Реп.)	" "	1817—1825
6	Джан Квінсі Адамс (Реп.)	" "	1825—1829
7	Андрій Джексон (Дем.)	" "	1829—1837
8	Мартин Ван Бюрен (Дем.)	" "	1837—1841
9	Вилліам Геррисон (Виг.)	" "	1841—
10	Джан Тайлор (Дем.)	" "	1841—1845
11	Джеймс К. Полк (Дем.)	" "	1845—1849
12	Захар Тейлор (Виг.)	" "	1849—1850
13	Милард Филмор (Виг.)	" "	1850—1853
14	Френклин Пірс (Дем.)	" "	1853—1857
15	Джеймс Бюкенен (Дем.)	" "	1857—1861
16	Абрагам Линколн (Реп.)	" "	1861—1865
17	Андрій Джансон (Реп.)	" "	1865—1869
18	Юлиссес С. Грент (Реп.)	" "	1869—1877
19	Рутерфорд Б. Гейс (Реп.)	" "	1877—1881
20	Джеймс А. Гарфілд (Реп.)	" "	1881—
21	Честер А. Артур (Реп.)	" "	1881—1885
22	Гровер Клівленд (Дем.)	" "	1885—1889
23	Бенджамин Геррисон (Реп.)	" "	1889—1893
24	Гровер Клівленд (Дем.)	" "	1893—1897
25	Вилліам МекКінлі (Реп.)	" "	1897—1901
26	Теодор Розевелт (Реп.)	" "	1901—1909
27	Вилліам Г. Тефт (Реп.)	" "	1909—1913
28	Вудров Вилсон (Дем.)	" "	1913—1921
29	Воррен Г. Гардинг (Реп.)	" "	1921—1923
30	Калвін Кулідж (Реп.)	" "	1923—1929
31	Герберт К. Гувер (Реп.)	" "	1929—1933
32	Френклин Д. Розевелт (Дем.)	" "	1933—

ЯК ХУТКО ЩО-НЕБУДЬ ПАДАЄ

Падаючи, якенебудь тіло паде у першій секунді 16 стіп; у другій секунді 16 плюс 32, разом 48 стіп; у третій секунді 16 плюс 64, разом 80 стіп; у четвертій секунді, 16 плюс 96, разом 112 стіп; у п'ятій секунді — 16 плюс 128, разом 144 стопи; у "n" секунді, — 16 плюс 32 (n-1) стіп. Ціла віддаль, яку пролетіло тіло що падає, наприкінці n секунди дістаємо в стопах, множачи квадрат часу в секундах, на 16.

Ось-так, наприкінці першої секунди тіло впаде 16 стіп, наприкінці другої секунди 2 помножене на 2 помножене на 16, отже 64 стопи; наприкінці третьої секунди 3 помножене на 3 помножене на 16, разом 144 стопи; наприкінці п'ятої секунди, 5 помножене на 5 помножене на 16, разом 400 стіп. Навиворіть, колиб хто хотів знайти час в секундах, якого треба, щоб тіло впало на якунебудь віддаль, то треба поділити віддаль в стопах на 16 таї витягнути квадратовий корінь. Таким чином, як падати милю, то треба поділити 5,280 на 16, чого виходить 330, а квадратовий корінь 330 є трошки більше за 18. Оце 18 становить число секунд на падання на одну милю у цілковитій порожнечі. Через зупір повітря, бомбі забирає 19 секунд долетіти до землі, як кинеється таку бомбу з літака, що летить одну милю високо.

Записуйтеся до Українського Робітничого Союзу. Це є одна з найстарших українських заповомогових інституцій в Америці. Головна Канцелярія У. Р. Союзу міститься при 524 Олів Стріт, Скрентон, Па.

КІЛЬКО Є ВІД НЬО ЙОРКУ ДО ГОЛОВНИХ ПРИСТАНЕЙ СВІТУ
Віддаль від Баттері Плейс (Нью Йорк), у милях морських та сухопутних
(Відомості зібрані Американським Морським Департаментом)

	Морських миль	Сухопут. миль
АДЕЛАІД (Австрія) — дорогою Св. Вячеслава та Кейп Тавн	12,650	14,567
АДЕН (Арабія)	6,521	7,509
АКАПУЛКО, Мексико — дор. Панамського каналу	3,443	3,965
АКАПУЛКО, Мексико — дор. Магеланової Протоки	11,524	13,270
АЛЖИР, Африка	3,622	4,171
АМСТЕРДАМ	3,410	3,927
АНГРА, Азорські острови	2,181	2,512
АНТИЛА, Куба	1,226	1,412
АНТВЕРПЕН, Белгія	3,386	3,899
АРИКА, Чиле, (дорогою Панамського каналу)	3,938	4,535
АЯЧЧІО, Корсика	3,965	4,566
БАГІЯ, Бразилія	4,089	4,709
БАЛТИМОР, Мериленд	413	476
БАРБАДОС (Західна Індія)	1,829	2,106
БАРСЕЛОНА, Еспанія	3,719	4,283
БЕРМУДА	681	784
БОКАС ДЕЛ ТОРО, Панама	2,048	2,358
БОМБАЙ, Індія	8,174	9,413
БОРДО, Франція	3,243	3,735
БОСТОН, Месс. (дорогою Кейп Код)	234	269
БУЛОНЬ, Франція	3,250	3,743
БРЕМЕН, Німеччина	3,628	4,178
БУЕНОС АЙРЕС (навпростець)	5,871	6,761
БУЕНОС АЙРЕС (дорогою Пернамбуко, Ріо де Жанейро та Монтевідео)	6,004	6,914
ВАЛПАРАЙСО, Чиле (дор. Панамського каналу)	4,633	5,335
ВАЛПАРАЙСО, Чиле (дор. Магеланової Протоки)	8,380	9,650
ВАНКУВЕР (дорогою Панамського каналу)	6,049	6,966
ВАНКУВЕР (дорогою Магеланової Протоки)	13,920	16,030
ВЕРА КРУЗ, Мексико (навпростець)	1,995	2,297
ВІГО, Еспанія	2,968	3,415
ВЛАДИВОСТОК, Сибір (дор. Панамського каналу)	9,850	11,343
ВАШИНГТОН, Д. К.	419	482
ВЕЛЛИНГТОН, Нова Зеландія (дорогою Кейп Тавн)	14,034	16,161
ВЕЛЛИНГТОН, Нова Зеландія (дорогою Магеланової Протоки)	11,344	13,064
ВЕЛЛИНГТОН, Нова Зеландія (дор. Панам. кан.)	8,522	9,814
ВЕЛЛИНГТОН, Нова Зеландія (дор. Суецького кан.)	14,356	16,532
ГАВАНА, Куба	1,227	1,413
ГАЛИФАКС, Нова Скошія	596	686
ГАМБУРГ, Німеччина	3,648	4,201
ГАВР, Франція	3,192	3,676
ГОНГ КОНГ (дорогою Суецького каналу)	11,605	13,364
ГОНГ КОНГ (дорогою Панамського каналу, Сан Франсиско, Йокогами та Шангаю)	11,691	13,463
ГОНОЛУЛУ, Гаваї (дорогою Панамського каналу)	6,702	7,718
Г'АЛВЕСТОН, Тексас	1,887	2,173
ГЛЕЗГОВ, Шотландія	3,036	3,496
ДАНЦІГ	4,053	4,667
ЛОВЕР, Англія	3,249	3,741
ДЖЕНОВА, Італія	4,060	4,675

	Морських миль	Сухопут. миль
ЙОКОГАМА, Японія (дорогою Рогу Доброї Надії)	15,099	17,388
ЙОКОГАМА, Японія (дорогою Панамського каналу)	9,699	11,169
ЙОКОГАМА, Японія (дорогою Суезького каналу)	13,056	15,035
КАДІЗ, Еспанія	3,151	3,629
КАЛКУТТА, Індія (дорогою Суезького каналу)	9,816	11,304
КАЛЯО, Перу (дорогою Панамського каналу)	3,363	3,873
КАЛЯО, Перу (дорогою Магеланової Протоки)	9,613	11,070
КЕЙП ТАВН, Африка (напростоць)	6,786	7,814
КАРТАГІНА, Коломбія	1,853	2,134
КОЛОМБО, Цейлон	8,607	9,911
КОЛОН, Каналова Зона	1,974	2,273
КОПЕНГАГА, Данія	3,928	4,523
КОРФУ, Греція	4,516	5,200
ЛІВЕРПУЛ, Англія	3,107	3,578
ЛОНДОН, Англія	3,341	3,847
ЛОС АНДЖЕЛЕС, Калифорнія	4,930	5,677
МАЛТА, Середземне море	4,190	4,825
МАНІЛА, Філіппіни (дорогою Панамського каналу)	11,364	13,086
МАРАКАІБО, Венесуела	2,228	2,566
МАРСЕЙ, Франція	3,895	4,485
МЕЛБЕРН, Австралія (дорогою Панамського кан.)	9,945	11,452
МЕЛБЕРН, Австралія (дор. Магеланової Протоки)	12,891	14,845
МЕЛБЕРН, Австралія (дор. Рогу Доброї Надії)	12,838	14,784
МОБИЛ, Алабама	1,658	1,909
МОНТЕВІДЕО, Уругвай (напростоць)	6,111	7,037
НЕАПОЛ, Італія	4,182	4,815
НЮ ОРЛІНС, Луїзіяна	1,727	1,989
НЮПОРТ, Ровд Айленд (дор. Лонг Айленд Савнд)	138	159
НЮПОРТ НЮЗ, Верджинія	289	333
ОДЕСА, Україна	5,353	6,164
ОСЛО, Норвегія	3,601	4,147
ПАНАМА, Каналова Зона	2,017	2,323
ПЕНСАКОЛА, Флорида	1,618	1,863
ПЕРНАМБУКО, Бразилія	3,698	4,258
ПЛИМУТ, Англія	3,033	3,493
ПОРТ АНТОНІО, Джамайка	1,423	1,639
ПОРТ НАТАЛ, Африка	7,577	8,725
ПОРТ ОВ СПЕЙН, Трінідад	1,939	2,233
ПОРТ САІД, Єгипет	5,125	5,922
РІО ДЕ ЖАНЕЙРО, Бразилія	4,770	5,493
РОТТЕРДАМ, Голандія	3,387	3,900
САН ДІЕГО, Калифорнія (дор. Панамського кан.)	4,860	5,597
САН ФРАНСИСКО, Калифорнія (дор. Панам. кан.)	5,262	6,059
САН ХУАН, Пуерто Ріко	1,399	1,611
САНТОС, Бразилія	4,957	5,709
СІЯТЛ, Вашингтон (дорогою Панамського каналу)	13,914	16,023
СИНГАПОР (дорогою Рогу Доброї Надії)	12,409	14,290
СИТКА, Аласка (дорогою Панамського Каналу)	6,564	7,559
СІДНІ, Австралія (дорогою Рогу Доброї Надії)	13,306	15,322
СІДНІ, Австралія (дорогою Магеланової Протоки)	12,779	14,716
СІДНІ, Австралія (дорогою Панамського каналу, а тоді просто)	9,691	11,160
ТІЕНТСІН, Китай (дорогою Панамського каналу, Сан Франсиско, Йокोगама)	11,263	12,970
ТРІНІДАД	1,921	2,212
ФОЛЛ РІВЕР, Месс.	159	183

	Морських миль	Сухопут. миль
ФАЯЛ (Горта), Азорські острови	2,115	2,436
ФЮМЕ, Італія	4,848	5,583
ФИЛАДЕЛФІЯ, Па.	235	271
ЦАРГОРОД, Туреччина	5,026	5,788
ЧАРЛІСТОН, Савт Каролайна	627	722
ШЕРБУРГ, Франція	3,125	3,599

РІЗНИЦЯ ЧАСУ

Як в Нью Йорку 12 година вполудне, то по інших містах світу тоді година ось-така:

Александрія (Єгипет)	7:00 попол.	Лісбона (Португалія)	5:00 попол.
Амстердам (Голандія)	6:00 попол.	Ліверпул (Англія)	5:00 попол.
Атени (Греція)	7:00 попол.	Лондон (Англія)	5:00 попол.
Овкленд (Австралія)	4:30 рано *	Львів (Україна)	6:00 попол.
Багдад (Ірак)	8:00 попол.	Мадрид (Іспанія)	5:00 попол.
Банкок (Сіям)	12:00 північ	Маніла (Філіппіни)	1:00 рано *
Батавія (острів Ява)	12:30 рано	Мексико Сіті, Мексико	11:00 пер. пол.
Бейласт (Ірландія)	5:00 попол.	Монтевідео (Уругвай)	1:30 сполудня
Берлін (Німеччина)	6:00 попол.	Монреал (Квебек)	12:00 полудне
Богота (Колombія)	12:00 полудне	Москва (Росія)	7:00 попол.
Бомбай (Індія)	10:30 вечір	Осло (Норвегія)	6:00 попол.
Бремен (Німеччина)	6:00 попол.	Париж (Франція)	5:00 попол.
Бруксела (Белгія)	5:00 попол.	Ріо де Жанейро (Браз.)	2:00 сполудня
Бухарешт (Румунія)	7:00 попол.	Рим (Італія)	6:00 попол.
Будапешт (Угорщина)	6:00 попол.	Сантіяго (Чіле)	12:00 полудне
Буенос Айрес (Аргент.)	1:00 сполудня	Сінгапор (Малая)	12:00 північ
Калкутта (Індія)	10:53 вечір	Стокгольм (Швеція)	6:00 попол.
Кейптаун (Пів. Африка)	7:00 попол.	Сідні (Австралія)	3:00 рано *
Каракас (Венезуела)	12:30 сполудня	Тегеран (Іран)	8:00 попол.
Копенгага (Данія)	6:00 попол.	Токіо (Японія)	2:00 рано *
Данціг (вільне місто)	6:00 попол.	Валпараїсо (Чіле)	12:00 полудне
Делі (Індія)	10:30 вечір	Венкувер, Бр. Колombія	9:00 рано
Даблін (Ірландія)	5:00 попол.	Відень (Австрія)	6:00 попол.
Едмонтон, (Алберта)	10:00 рано	Варшава (Польща)	6:00 попол.
Женева (Швейцарія)	6:00 попол.	Веллінгтон (Нов. Зел.)	4:30 рано
Галифакс (Н. Скошія)	1:00 сполудня	Вінніпег, (Манитоба)	11:00 пер. пол.
Гаваїа (Куба)	12:00 полудне	Йокогама (Японія)	2:00 рано
Гавр (Франція)	5:00 попол.	Цріх (Швейцарія)	6:00 попол.
Гонолулу, Гавайськ. ос.	6:30 рано	Царгород (Туреччина)	7:00 попол.
Гонг Конг (Китай)	1:00 рано *		
Київ (Україна)	7:00 попол.		
Ленінград (Росія)	7:00 попол.		
Ліма (Перу)	12:00 полудне		

* Зіркую зазначена година то ранішня година наступного дня.

ЯК РОЗПІЗНАТИ ПОЛОТНО

Тому що льняна пряжа дорожча як бавовна, то мішають не раз а часто льняну тканину з бавовняною. Хто хоче купити льняне полотно, то повинен уважати, щоб не продали йому мішаного, пофалшованого. Як хочеш знати, чи полотно чисте, з льону, то візьми малий його кусничок. Зроби на тім кусничку плямку кроплею води або чорнила. Як полотно мішане, з бавовною, то чорнило або вода зараз розійдеться по полотні, бо бавовна легко втягає в себе вогкість. Як же-ж чисте полотно, з льону, то крапля на нім не буде розливатись.

НАСЕЛЕННЯ І ПРОСТІР ЧУЖОЗЕМНИХ КРАЇН

Країна або держава — континент — державний лад або державна належність — простір в квадрат. мілья — населення — столиця або головне місто

- Аден та Протекторат, Азія, Брит. Імперія, 9,000, 48,338, Аден.
Афганістан, Азія, монархія, 250,000, 12,000,000, Кабул.
Албанія, Європа, Італія, 10,629, 1,003,124, Тірана.
Алжир, Африка, Франція, 847,552, 7,234,684, Алжир.
Андора, Європа, Франц.-Есп. Протекторат, 191, 5,231, Андора.
Ангола, Африка, Португалія, 481,226, 3,484,300, Лоанда.
Аннама, Азія, Франц. Протекторат, 56,973, 6,211,228, Гю.
Антигва, Зах. Індія, Брит. Імпер. 108, 34,523, Сен Джон.
Арабія, Азія, 1,000,000, 10,000,000.
Арабія, Савди, Азія, монархія, 350,000, 5,250,000, Мекка.
Аргентина, Півд. Америка, республіка, 1,078,278, 13,518,239, Буенос Айрес.
Вірменія, Азія, сов. республіка, 11,580, 1,281,599, Єривань.
Ассам (Індія), Азія, Брит. Імперія, 67,334, 9,247,857, Шиллонг.
Австралія, Океанія, Брит. Імперія, 2,974,581, 7,137,000, Канберра.
Австрія, Європа, республіка, 34,064, 7,009,014, Відень.
Азербайджан, Азія, Сов. Союз, 32,956, 3,209,727, Баку.
Азори (острови), Півн. Атлантик, Португалія, 922, 232,012, Понта Делгада.
Англія, Європа, Брит. Імперія, 50,328, 37,354,917, Лондон.
Багама, Зах. Індії, Брит. Імперія, 4,404, 68,903, Нассав.
Балеарські острови, Європа, Іспанія, 1,935, 376,735, Палма.
Белуджистан, Азія, Брит. Імперія, 134,638, 868,617, Квета.
Банга, Азія, Голандія, 4,610, 205,363, Батавія.
Барбадос, Зах. Індії, Брит. Імперія, 166, 198,203, Бриджтаун.
Бельгія, Європа, королівство, 11,755, 8,386,553, Брюссель.
Бенгалія (Індія), Азія, Брит. Імперія, 82,955, 51,087,338, Калкута.
Бермуда, Півн. Америка, Брит. Імперія, 19, 32,086, Гамільтон.
Бігар і Орісса, Азія, Брит. Імперія, 111,702, 42,329,583, Путна.
Бісмаркові острови, Океанія, Австралія, 90,000, 666,000, Рабаул.
Болівія, Півд. Америка, республіка, 537,792, 3,426,296, Ла Паз.
Борнео (британське), Азія, Брит. Імперія, 29,500, 270,223, Сандакан.
Борнео (голандське), Азія, Голандія, 208,285, 2,168,661, Банджержмасін.
Бразилія, Півд. Америка, республіка, 3,275,510, 41,356,605, Ріо де Жанейро.
Бритійська Імперія, 13,655,393, 495,928,880, Лондон.
Болгарія, Європа, королівство, 42,808, 6,549,664, Софія.
Бурма (Індія), Азія, Брит. Імперія, 261,610, 14,667,146, Рангун.
Білорусь, Європа, Сов. Союз, 49,022, 10,367,976, Мінськ.
Ватикан, Європа, папська держава, 16, 1,025, Ватикан Місто.
Венесуела, Півд. Америка, республіка, 352,170, 3,492,747, Каракас.
Вікторія, Австралія, Брит. Імпер. 87,884, 1,887,278, Мелбурн.
Вест Австралія, Австралія, Брит. Імперія, 975,920, 463,916, Перт.
Велика Британія (спол. королівство), Європа, королівство, 94,279, 46,213,169, Лондон.
Гамбія, Африка, Брит. Імперія, 4,069, 199,520, Батерст.
Гаїті, Зах. Індії, республіка, 10,204, 3,000,000, Порт-о-Пренс.
Гваделупа, Зах. Індія, Франція, 583, 304,209, Пуент-а-Пітр.
Гватемала, Центр. Америка, республіка, 45,452, 3,284,000, Гватемала.
Гвіяна, брит. Півд. Америка, Брит. Імперія, 89,480, 346,982, Джорджтаун.

Гвіяна, гол., Півд. Америка, Голандія, 54,291, 171,396, Парамарібо.
 Гвіяна, франц., Півд. Америка, Франція, 65,041, 30,960, Кайен.
 Гвінея, франц., Африка, Франція, 96,866, 2,065,527, Конакри.
 Гвінея, португ., Африка, Португалія, 13,944, 415,220, Бисау.
 Гвінея, есп., Африка, Еспанія, 10,936, 140,000, Санта Ізабел.
 Геджас, Азія, монархія, 150,000, 1,500,000, Мекка.
 Голандія, Європа, королівство, 12,704, 8,728,569, Амстердам.
 Гондурас, Центр. Америка, республіка, 44,275, 1,105,504, Тегвел-галпа.
 Гондурас, брит., Центр. Америка, Брит. Імперія, 8,598, 59,965, Белайз.
 Гонг-Конг з територією, Азія, Брит. Імперія, 391, 1,050,256, Вікторія.
 Греція, Європа, республіка, 50,257, 7,108,814, Атени.
 Гренландія, Півн. Америка, Данія, 736,518, 18,000, Голтааб.
 Голандські Індії, Азія, Голандія, 735,168, 67,000,000, Батавія.
 Грузія, Європа, Сов. Союз, 26,865, 3,542,289, Тифліс.
 Далматія, Європа, Югославія, 4,916, 621,429, Рагуза.
 Данціг, Європа, Вільне місто, 754, 415,000, Данціг.
 Данія, Європа, королівство, 16,575, 3,805,000, Копенгага.
 Домініканська республіка, Зах. Індії, республіка, 19,322, 1,616,561, Трухійо.
 Джогор, Азія, Брит. Імперія, 7,500, 613,500, Джогор Багру.
 Джібролтар, Європа, Брит. Імперія, 2, 20,399, Джібролтар.
 Еспанія, Європа, республіка, 196,607, 25,878,000, Мадрид.
 Еквадор, Півд. Америка, республіка, 275,936, 3,200,000, Кіто.
 Єгипет, Африка, монархія, 383,000, 15,920,703, Каїро.
 Ємен, Азія, монархія, 75,000, 3,500,000, Санаа.
 Занзібар, Африка, Брит. Імперія, 1,020, 235,428, Занзібар.
 Золотий Беріг, Африка, Брит. Імперія, 91,843, 3,962,520, Аккра.
 Еритрея, Африка, Італія, 15,754, 600,573, Асмара.
 Естонія, Європа, Сов. Союз, 18,353, 1,134,000, Таллінн (Ревель).
 Етіопія, Африка, монархія, 350,000, 12,100,000, Аддіс Абаба.
 Індія, Азія, Брит. Імперія, 1,808,679, 352,837,778, Нью Делі.
 Індо-Китай, Азія, Франція, 281,174, 23,853,429, Ганой.
 Іран (Персія) Азія, монархія, 628,000, 15,055,115, Тегеран.
 Ірак (Мезопотамія), Азія, монархія, 140,000, 5,000,000, Багдад.
 Ірландія, Європа, Брит. Імперія, 27,137, 2,989,700, Даблін.
 Ірландія (Олстер), Європа, Брит. Імперія, 5,238, 1,279,745, Белфаст.
 Ісландія, Європа, республіка, 39,709, 121,618, Рейкйівік.
 Італія, Європа, королівство, 119,800, 45,354,000, Рим.
 Камерун (фр.), Африка, фр. мандат, 166,489, 2,516,623, Яунда.
 Камерун (бр.), Африка, брит. мандат, 34,081, 868,637, Бука.
 Канада, Півн. Амер., Брит. Імп., 3,694,863, 11,419,896, Оттава.
 Канарські острови, Півн. Атлантика, Еспанія, 2,807, 564,873, Санта Круз.
 Казах, Азія, Сов. Союз, 1,407,797, 6,145,937, Алма-Ата.
 Кап Верде (остр.), Африка, Португалія, 1,557, 174,403, Порто Гранде.
 Кіргістан, Азія, Сов. Союз, 75,926, 1,459,301, Фрунзе.
 Колумбія, Півд. Америка, республіка, 448,794, 9,523,200, Богота.
 Конго (белг.), Африка, Белгія, 902,082, 10,356,191, Кінзаса.
 Конго (франц.), Африка, Франція, 959,256, 3,423,015, Браззавиль.
 Корея, Азія, Японія, 85,246, 22,633,587, Сеул.
 Корсика, Європа, Франція, 3,367, 289,890, Аяччіо.
 Коста Ріка, Центр. Амер., республіка, 23,00, 656,139, Сан Хосе.
 Кошіншіна, Азія, Франція, 26,476, 4,615,968, Сайгон.
 (часово).

Китай (весь), Азія, республіка, 4,314,097, 457,835,475, Чункінг
 Квантунг, Азія, Японія, 1,438, 1,656,726, Дайрен,
 Кіренайка, Африка, Італія, 73,000, 164,607; Бенгаза.
 Крета, Європа, Греція, 3,330, 345,149, Кандія.
 Куба, Зах. Індії, республіка, 44,164, 4,199,952, Гавана.
 Квінсленд, Австралія, Брит. Імперія, 670,500, 1,015,127, Бризбейн.
 Лабрадор, Півн. Амер. Брит. Імп., 110,000, 4,716.
 Латвія, Європа, Сов. Союз, 25,402, 1,950,502, Рига.
 Ліберія, Африка, республіка, 45,000, 1,500,000, Монровія.
 Ліван, Азія, Франція, 3,600, 592,812, Бейрут.
 Лівія, Африка, Італія, 697,358, 888,401, Триполі.
 Литва, Європа, Сов. Союз, 22,959, 2,879,070, Вільна.
 Ліхтенштайн, Європа, князівство, 65, 188,598, Бадуц.
 Люксембург, Європа, князівство, 999, 301,000, Люксембург.
 Мадагаскар, Африка, Франція, 241,094, 3,797,936, Тананаріво.
 Мадейра, Африка, Португалія, 314, 211,610, Фунчал.
 Мадрас (Індія), Азія, Бр. Імп., 143,870, 47,193,602, Мадрас.
 Макао, Азія, Португалія, 6, 340,260, Макао.
 Малая (Федер.), Азія, Брит. Імпер., 27,540, 2,212,052, Перак.
 Малая (Обедн.), Азія, Брит. Імпер., 22,276, 1,918,831, Джогор.
 Малта, Європа, Брит. Імперія, 122, 268,668, Валетта.
 Манчуко, Азія, Китай, 503,013, 36,949,972, Гсінкінг.
 Мексико, Центр. Америка, республіка, 763,944, 19,473,741, Мексико.
 Монако, Європа, князівство, 8, 23,973, Монако.
 Монголія, Азія, Китай, 622,744, 850,000, Урга.
 Мароко, (фр.), Фран., протект., 213,350, 7,093,720, Рабат.
 Мароко (есп.), Африка, Іспанія, 18,350, 795,202, Тетуан.
 Мароко, (Міжнар. смуга), Африка, міжнар. протекторат, 225,
 60,000, Танжир.
 Мозамбік, Африка, Португалія, 297,654, 4,995,750, Лоренсо-Маркес.
 Ман (острів), Європа, Брит. Імп., 221, 49,308, Даглас.
 Натал, Африка, Брит. Імперія, 35,284, 2,018,000, Пітермаріцбург.
 Непал, Азія, монархія, 54,000, 5,600,000, Казманду.
 Ньюфандленд, Півн. Амер. Брит. Імпер., 42,734, 300,000, Ст. Джан.
 Нова Гвінея, Океанія, Брит. мандат, 93,000, 668,871, Саламава.
 Нікарагва, Центр. Амер., республіка, 60,000, 1,380,287, Манагва.
 Нігерія, Африка, Брит. Імперія, 372,559, 20,641,814, Лагос.
 Норвегія, Європа, королівство, 124,556, 2,937,000, Осло.
 Німеччина, Європа, республіка, 225,226, 79,375,281, Берлін.
 Оман, Азія, монархія, 82,000, 500,000, Мускат.
 Палестина, Азія, Брит. мандат, 10,429, 1,568,664, Єрусалим.
 Панама, Центр. Америка, республіка, 33,667, 635,836, Панама.
 Папуа, Океанія, Брит. Імперія, 90,540, 338,822, Порт Морзбі.
 Парагвай, Півд. Америка, республіка, 174,854, 1,014,773, Ассунсіон.
 Перу, Півд. Америка, республіка, 432,000, 7,023,111, Ліма.
 Польща, Європа, республіка, приблизно 80,000, коло 20,000,000
 Варшава.
 Португалія, Європа, республіка, 35,582, 7,539,484, Лисабон.
 Пунджаб, Індія, Азія, Напів-незал., 105,020, 24,018,639, Лагор.
 Південна Африка, Африка, Брит. Імп., 472,550, 9,979,000, Преторія.
 Півн. Зах. Територія, Півн. Амер., Брит. Імп., 1,309,682, 10,661,
 Реджайна.
 Раджпутана, Азія, Брит. Імпер. 129,059, 11,225,712, Джайпур.
 Родезія, Півн. Африка, Брит. Імпер., 290,320, 1,381,829, Лусака.
 Родезія, Півд. Африка, Брит. Імпер., 150,333, 1,448,393, Солзбери.
 Румунія, Європа, королівство (перед війною), 74,214, 13,291,000,
 Букарешт.

Ріг Доброї Надії, Африка, Брит. Імп., 277,169, 3,635,100, Кейптаун.
Салвадор, Центр. Амер., республіка, 13,173, 1,744,535, Сан Салвадор.

Самоа, (Зах.), Океанія, Брит. мандат, 1,133, 62,391, Алія.
Сан Маріно, Європа, республіка, 38, 14,545, Сан Маріно.
Сардинія, Європа, Італія, 9,301, 1,034,206, Кальярі.
Сахалін, (остр.), Азія, Японія, 13,930, 331,949.
Св. Олена (остр.), Африка, Брит. Імп., 47, 4,710, Джеймстаун.
Сенегалія, Африка, Франція, 77,790, 1,776,374, Сен Луї.
Сицилія, Європа, Італія, 9,926, 4,000,078, Палермо.
Сієра Леоне, Африка, Брит. Імп., 27,699, 1,672,000, Фрітаун.
Сінг Кіанг (Кит. Туркестан), Азія, Китай, 633,802, 1,200,000.
Соломонові Острови (Брит.), Океанія, Брит. Протект., 375,000, 94,105.

Сомалія, брит. Африка, Брит. Імп., 68,000, 344,7000, Бербера.
Сомалія, франц., Африка, Франція, 8,492, 44,240, Джібуті.
Сомалія, італ., Африка, Італія, 194,000, 1,300,000, Могадишо.
Судан, англо-егіпетськ., Африка, Брит. Імп., 969,600, 6,342,477, Хартум.

Судан, франц., Африка, Франція, 590,966, 3,635,073, Рамако.
Суматра, Азія, Голандія, 164,143, 7,677,826, Батавія.
Совітський Союз, Європа й Азія, 8,819,791, 183,736,266, Москва.
Таджик, Азія, Сов. Союз, 55,040, 1,485,091, Сталінбад.
Танганійка, Африка, Брит. мандат, 360,000, 5,270,484, Дар-ес-Салаам.

Танжир, Африка, Міжнародн. манд., 225, 60,000, Танжир.
Тасманія, Австралія, Брит. Імп., 26,215, 241,576, Гобарт.
Тай (Сіям), Азія, монархія, 200,148, 15,718,000, Бангкок.
Тибет, Азія, Китай, 463,200, 3,000,000, Ласса.
Тимор (острови), Азія, Португалія, 7,330, 463,796, Ділія.
Тобаго, Зах. Інд., Брит. Імп., 114, 25,358, Порт ов Спейн.
Того, Африка, Франц. манд., 21,893, 780,497, Лома.
Того, Африка, Брит. мандат, 13,041, 391,473, Ловм.
Тонгкінг, Азія, франц. протект., 40,430, 9,264,309, Ганой.
Транс-Йордан, Азія, Брит. протекторат, 34,740, 300,000, Амман.
Трансваал, Африка, Брит. Імп., 110,450, 3,535,100, Преторія.
Тринідад, Зах. Інд., 1,862, 484,907, Порт оф Спейн.
Туніс, Африка, Франція, 48,313, 2,608,313, Туніс.
Туреччина, Європа й Азія, республіка, 294,416, 17,869,901, Анкара.
Туркменія, Азія, Сов. Союз, 171,384, 12,253,985, Асхабад.
Угорщина, Європа, королівство, 66,409, 14,733,000, Будапешт.
Уганда, Африка, Брит. протект., 93,381, 3,829,705, Ентеббе.
Україна, Європа, Сов. Союз, 220,000, 38,960,221, Київ.
Узбекистан, Азія, Сов. Союз, 66,392, 6,282,446, Ташкент.
Уругвай, Півд. Америка, республіка, 72,153, 2,146,545, Монтевідео.
Целебес, Азія, Голандія, 72,886, 4,231,906, Макасар.
Цейлон, Азія, Брит. Імп., 25,332, 5,312,548, Коломбо.
Чіле, Півд. Америка, республіка, 296,717, 5,000,782, Сант-Яго.
Чехо-Словацьчина, Європа, республіка, 54,244, 15,247,000, Прага.
Швеція, Європа, королівство, 173,347, 6,406,474, Стокгольм.
Швейцарія, Європа, республіка, 15,737, 4,260,719, Берн.
Шкотія, Європа, Брит. Імп., 30,405, 4,842,980, Единбург.
Шпіцберген, Європа, Норвегія, 24,290, 2,700, Лонгярбуїн.
Югославія, Європа, республіка, 95,558, 16,200,000, Београд.
Юкон, Півн. Амер., Брит. Імп., 207,076, 4,687, Доасон.
Ява й Мадуро, Азія, Голандія, 51,032, 41,718,364, Батавія.
Ямайка, Зах. Інд., Брит. Імп., 4,450, 1,223,241, Кінгстон.
Японія (сама), Азія, монархія, 148,756, 72,875,800, Токіо.

НАСЕЛЕННЯ НАЙГОЛОВНІШИХ ЧУЖОЗЕМНИХ МІСТ
(На підставі найновіших обчислень)

Александрія, Єгипет	685,736	Дніпропетрівське, Україна	500,662
Алжир, Північна Африка ..	252,321	Дортмунд, Німеччина	537,000
Алтона, Німеччина	241,970	Дрезден, Німеччина	625,617
Амстердам, Голландія	783,526	Дженова, Італія	659,665
Антверпен, Белгія	273,317	Даблін, Ірландія	482,300
Архангельськ, Росія	281,000	Дісселдорф, Німеччина	540,000
Астрахань, Росія	254,000	Единборо, Шкотія	475,500
Атени, Греція	652,385	Еривань, Вірменія	200,000
Багдад, Ірак	499,410	Ессен, Німеччина	660,000
Багія, Бразилія	363,726	Женева, Швейцарія	262,000
Баку, Азербайджан	809,347	Запоріжжя, Україна	289,257
Бангкок, Сіям (Тай)	931,170	Іркутськ, Сибір	243,000
Барселона, Еспанія	1,200,000	Йоганесбург, Півд. Африка ..	257,440
Батавія, Ява	437,000	Йокогама, Японія	866,200
Белфаст, Ірландія	438,112	Калінін, СРСР	216,100
Білгород, Югославія	405,000	Карачі, Індія	263,526
Берлін, Німеччина	4,332,242	Кассел, Німеччина	217,085
Бермінгем, Англія	1,029,700	Казань, Росія	402,200
Богота, Колумбія	395,300	Кіт, Німеччина	272,311
Болонія, Італія	319,444	Київ, Україна	846,293
Бомбай, Індія	1,486,971	Кобе, Японія	1,006,100
Бордо, Франція	258,348	Кенігсберг, Східна Прусія ..	368,433
Бремен, Німеччина	342,113	Куйбишев, Росія	390,000
Бреслав, Німеччина	615,000	Киото, Японія	1,177,200
Бризбен, Австралія	335,520	Каїро, Єгипет	1,307,422
Бристол, Англія	415,100	Калкутта, Індія	1,485,466
Берно, Чехословаччина ..	264,925	Кантон, Китай	861,024
Бравншвайг, Німеччина ..	201,306	Кейп Тавн, Півд. Африка ..	173,112
Бруксела, Белгія	912,770	Каракас, Венесуела	377,434
Будапешт, Румунія	648,162	Кардиф, Англія	224,850
Будапешт, Угорщина	1,162,800	Катанія, Італія	245,020
Буенос Аїрес, Аргентина ..	2,505,332	Келн, Німеччина	768,426
Валенція, Еспанія	399,061	Коломбо, Цейлон	285,188
Валпарайсо, Чиле	343,635	Копенгага, Данія	843,185
Венкувер, Канада	272,000	Кордова, Аргентина	288,912
Венеція, Італія	285,833	Краків, Польща	254,600
Відень, Австрія	1,918,462	Кройдон, Англія	242,300
Владивосток, Сибір	206,000	Лагор, Індія	430,000
Вороніж, Сов. Союз	327,000	Ла Паз, Болівія	250,000
Варшава, Польща	1,265,700	Ла Плата, Аргентина	268,000
Вінніпег, Канада	218,000	Лідс, Англія	491,800
Гага, Голандія	495,185	Лістер, Англія	262,900
Гамбург, Німеччина	1,682,220	Лайпціг, Німеччина	701,606
Ганков, Китай	777,993	Львів, Галичина	317,700
Гановер, Німеччина	472,527	Ленінград, Росія	3,191,304
Гавана, Куба	568,900	Ліль, Франція	200,575
Гелсінкі, Фінляндія	304,900	Ліма, Перу	520,528
Гонг Конг, Китай	1,050,256	Лісбона, Португалія	595,600
Гул, Англія	319,400	Ливерпуд, Англія	836,300
Гайдерабад, Індія	466,864	Лолзь, Польща	665,200
Глазго, Шкотія	1,131,800	Лондон, Англія	8,700,000
Готенбург, Швеція	281,304	Ліон, Франція	570,662
Грац, Австрія	210,175	Малрас, Індія	647,230
Ланціг	415,000	Мадрид, Еспанія	1,725,504
Делі, Індія	448,000	Магдебург, Німеччина	334,500

Манчестер, Англія	736,500	Роттердам, Голландія	612,372
Мангайм, Німеччина	283,800	Солунь, Греція	236,600
Марсей, Франція	914,232	Сантіяго, Чиле	829,830
Маріюпіль, Україна	222,100	Сао Паоло, Бразилія ...	1,151,250
Мелбурн, Австралія	1,076,700	Саратів, Росія	376,256
Мексико Місто, Мексико	1,754,355	Сеул, Корея	706,388
Мілао, Італія	1,219,240	Севіля, Еспанія	250,500
Мінськ, Білорусь	239,866	Сингапур, Малая	769,700
Монтевідео, Уругвай	770,000	Софія, Болгарія	287,100
Монтреал, Канада	890,234	Сталінград, Росія	450,000
Москва, Росія	4,137,018	Сталіно, Україна	462,000
Мукден, Манчуко	863,515	Стокгоlm, Швеція	590,550
Мінхен, Німеччина	828,325	Свердловськ, Росія	426,000
Нагасакі, Японія	1,249,100	Сидні, Австралія	1,310,530
Нанкінг, Кітай	1,019,148	Тайгоку, Формоза	274,157
Неаполь, Італія	1,020,000	Ташкент, Туркестан	585,005
Нью Касл, Англія	290,400	Тегеран, Персія	540,087
Новосибірськ, Сибір	278,000	ТіенТсін, Китай	1,292,050
Нірнберг, Німеччина	430,800	Тифліс, Грузія	519,175
Одеса, Україна	604,223	Токіо, Японія	7,904,600
Омськ, Сибір	281,200	Торонто, Канада	657,612
Опорто, Португалія	232,280	Трієст, Італія	261,368
Осака, Японія	3,394,200	Тула, Росія	272,000
Осло, Норвегія	253,124	Туніс, Півн. Африка	219,600
Палермо, Італія	434,311	Турин, Італія	698,096
Париж, Франція	4,933,855	Уфа, Росія	246,000
Пейпінг, Китай	1,556,400	Флоренція, Італія	354,945
Перм, Росія	255,000	Фучов, Китай	322,725
Пернамбуко, Бразилія ...	510,100	Франкфурт, Німеччина ...	546,649
Плімат, Англія	210,460	Харбін, Манчуко	330,436
Пуна, Індія	233,885	Харків, Україна	833,432
Порто Алегре, Бразилія	321,600	Хемніц, Німеччина	334,563
Портсмут, Англія	256,200	Царгород, Туреччина	883,599
Познань, Польща	268,800	Ціріх, Швейцарія	333,800
Прага, Чехословаччина	848,824	Чангша, Китай	606,972
Рангун, Бурма	400,415	Челябінськ, Сибір	273,000
Рига, Латвія	393,211	Чунгкінг, Китай	635,000
Ріо де Жанейро, Бразилія	1,711,466	Шангай, Китай	3,489,998
Рим, Італія	1,348,700	Шеффілд, Англія	518,200
Розаріо, Аргентина	516,668	Штеттін, Німеччина	268,915
Ростів, Донщина	520,700	Штутгарт, Німеччина	459,538
		Ярослав, Росія	298,000

МАШИНА ДО ШИТТЯ

Машину до шиття перший вигадав француз Тімонье, в 1830. Військова кравецька робітня в Парижі замовила від нього 90 машин і стала ними шити, але як довідалися про це інші кравці в Парижі, то перелякалися. Боялися, що втраять заробіток. Порозбивали всі машини, а самого Тімонье так побили, що мало не убили. Тімонье ще потому пожив якийсь час, а опісля помер у великій нужді. Згодом з того винаходу скористав Зінгер в Америці й зробив на тім великий маєток, а машина до шиття розійшлась на цілий світ.

ПЛЯМУ З ЧЕРЕШЕНЬ НА ПОЛОТНІ усунути дуже легко. Заплямлене місце на обрусі або на сорочці треба намочити в молоці й так лишити на цілу ніч. Рано вже плями не буде.

UNITED STATES OF AMERICA

Area and Population of States

*(New—1940—census. Figures furnished by Bureau of the Census,
Washington, D. C.)*

ALABAMA—51,078 square miles.— 2,832,961.	NEBRASKA—76,653 square miles.— 1,315,834.
ARIZONA—113,580 square miles.— 599,261.	NEVADA—109,801 square miles. — 110,247.
ARKANSAS—53,102 square miles.— 1,949,387.	NEW HAMPSHIRE—9,024 square miles.—491,524.
CALIFORNIA—158,803 square miles. —6,907,387.	NEW JERSEY—7,836 square miles. —4,160,165.
COLORADO—103,967 square miles. —1,123,296.	NEW MEXICO — 121,511 square miles.—531,818.
CONNECTICUT—5,009 square miles. —1,709,242.	NEW YORK—49,576 square miles.— 13,479,142.
DELAWARE—2,057 square miles.— 266,505.	NORTH CAROLINA—52,712 square miles.—3,521,623.
DISTRICT of COLUMBIA — 61 square miles.—663,091.	NORTH DAKOTA—70,054 square miles.—641,935.
FLORIDA—58,262 square miles. — 1,897,414.	OHIO — 41,122 square miles. — 6,907,612.
GEORGIA—58,518 square miles. — 3,123,723.	OKLAHOMA—69,283 square miles. —2,336,434.
IDAHO—83,808 square miles. — 524,873.	OREGON—96,349 square miles. — 1,089,684.
ILLINOIS—55,946 square miles. — 7,897,241.	PENNSYLVANIA — 45,045 square miles.—9,900,180.
INDIANA—36,178 square miles. — 3,427,796.	RHODE ISLAND — 1,214 square miles.—713,346.
IOWA—55,986 square miles. — 2,538,268.	SOUTH CAROLINA—31,055 square miles.—1,899,804.
KANSAS—82,113 square miles. — 1,801,028.	SOUTH DAKOTA—76,536 square miles.—642,961.
KENTUCKY—40,109 square miles.— 2,845,627.	TENNESSEE—42,246 square miles. —2,915,841.
LOUISIANA—48,177 square miles.— 2,363,880.	TEXAS—267,398 square miles. — 6,414,824.
MAINE—35,040 square miles. — 847,226.	UTAH—84,346 square miles. — 550,310.
MARYLAND—10,577 square miles.— 1,821,244.	VERMONT—9,609 square miles. — 359,231.
MASSACHUSETTS — 8,257 square miles.—4,316,721.	VIRGINIA—40,815 square miles. — 2,677,773.
MICHIGAN—57,022 square miles.— 5,256,106.	WASHINGTON — 68,192 square miles.—1,736,191.
MINNESOTA—84,009 square miles. —2,792,300.	WEST VIRGINIA—24,090 square miles.—1,901,974.
MISSISSIPPI—47,420 square miles. —2,183,796.	WISCONSIN—56,134 square miles. —3,137,57.
MISSOURI—69,270 square miles. — 3,784,664.	WYOMING—97,506 square miles.— 250,742.
MONTANA—146,316 square miles. —559,456.	

1940 CENSUS

(Population figures furnished by Bureau of the Census,
Washington, D. C.)

Figures following the name of each state denote the population.

* Denotes State Capitol.

ALABAMA		Corona	8,764
Anniston	25,523	Culver City	8,976
Bessemer	22,826	Daly City	9,625
Birmingham	267,583	El Centro	10,017
Decatur	16,604	Eureka	17,055
Dothan	17,194	Fresno	60,685
Fairfield	11,703	Fullerton	10,442
Florence	15,043	Glendale	82,582
Gadsden	36,975	Hanford	8,234
Huntsville	13,050	Hawthorne	8,263
Mobile	78,720	Huntington Park	28,648
*Montgomery	78,084	Inglewood	30,114
Opelika	8,487	Lodi	11,079
Phenix City	15,351	Long Beach	164,271
Selma	19,834	Los Angeles	1,504,277
Talladega	9,298	Lynwood	10,982
Tuscaloosa	27,493	Maywood	10,731
ARIZONA		Merced	10,135
Douglas	8,623	Modesto	16,379
*Phoenix	65,414	Monrovia	12,807
Tucson	36,818	Montebello	8,016
ARKANSAS		Monterey	10,084
Blytheville	10,652	Monterey Park	8,531
Camden	8,975	National City	10,344
El Dorado	15,858	Oakland	302,163
Fayetteville	8,212	Ontario	14,197
Fort Smith	36,548	Oxnard	8,519
Helena	8,546	Palo Alto	16,774
Hot Springs	21,370	Pasadena	81,664
Jonesboro	11,729	Petaluma	8,034
*Little Rock	88,039	Piedmont	9,866
N. Little Rock	21,137	Pittsburg	9,520
Pine Bluff	21,290	Pomona	25,539
Texarkana	11,821	Redding	8,109
CALIFORNIA		Redlands	14,324
Alameda	36,256	Redondo Bch.	13,092
Albany	11,493	Redwood City	12,453
Alhambra	38,935	Richmond	25,642
Anaheim	11,031	Riverside	34,696
Arcadia	9,122	*Sacramento	105,958
Bakersfield	29,252	Salinas	11,586
Bell	11,264	San Bernardino	43,646
Belvedere	37,192	San Buenaventura	13,264
Berkeley	85,547	San Diego	203,341
Beverly Hills	26,823	San Fernando	9,094
Brawley	11,718	San Francisco	634,536
Burbank	34,337	San Gabriel	11,867
Burlingame	15,940	San Jose	68,457
Chico	9,287	San Leandro	14,601
Colton	9,686	San Luis Obispo	8,881
Compton	16,198	San Mateo	19,403
		San Marino	8,175

San Rafael	8,573
Santa Ana	31,921
Santa Barbara	34,958
Santa Cruz	16,896
Santa Maria	8,522
Santa Monica	53,500
Santa Paula	8,986
Santa Rosa	12,605
South Gate	26,945
S. Pasadena	14,356
Stockton	54,714
Torrance	9,950
Tulare	8,259
Vallejo	20,072
Visalia	8,904
Watsonville	8,937
Whittier	16,115

COLORADO

Boulder	12,958
Colorado Springs	36,789
*Denver	322,412
Englewood	9,680
Fort Collins	12,251
Grand Junction	12,479
Greeley	15,995
Pueblo	52,162
Trinidad	13,223

CONNECTICUT

Ansonia	19,210
Bridgeport	147,121
Bristol	30,167
Danbury	22,339
Derby	10,287
East Hartford	18,615
*Hartford	166,267
Meriden	39,494
Middletown	26,495
Naugatuck	15,388
New Britain	68,685
New Haven	160,605
New London	30,456
Norwalk	39,849
Norwich	23,652
Shelton	10,971
Stamford	47,938
Stratford	22,580
Torrington	26,988
Wallingford	11,425
Waterbury	99,314
West Hartford	33,776
West Haven	30,021
Willimantic	12,101

DELAWARE

*Dover	5,517
Wilmington	112,504

DISTRICT OF COLUMBIA

Washington	663,091
------------------	---------

FLORIDA

Clearwater	10,136
Coral Gables	8,294
Daytona Beach	22,584
Fort Lauderdale	17,996
Fort Myers	10,604
Fort Pierce	8,040
Gainesville	13,757
Jacksonville	173,065
Key West	12,927
Lakeland	22,068
Miami	172,172
Miami Beach	28,012
Ocala	8,986
Orlando	36,736
Panama City	11,610
Pensacola	37,449
St. Augustine	12,000
St. Petersburg	60,812
Sanford	10,217
Sarasota	11,141
*Tallahassee	16,240
Tampa	108,391
West Palm Beach	33,693

GEORGIA

Albany	19,055
Americus	9,281
Athens	20,650
*Atlanta	302,288
Augusta	65,919
Brunswick	15,035
Cedartown	9,025
Center Hill	12,155
Columbus	53,280
Dalton	10,448
Decatur	16,561
East Point	12,403
Gainesville	10,243
Griffin	13,222
La Grange	21,983
Macon	57,865
Marietta	8,667
Maultrie	10,147
Rome	26,282
Savannah	95,996
Thomasville	12,683
Valdosta	15,595
Waycross	16,763

IDAHO

*Boise City	26,130
Coeur d'Alene	10,049
Idaho Falls	15,024
Lewiston	10,548
Nampa	12,149
Pocatello	18,133
Twin Falls	11,851

ILLINOIS		INDIANA	
Alton	31,255	N. Chicago	8,465
Aurora	47,170	Oak Park	66,015
Belleville	28,405	Ottawa	16,005
Belvidere	8,094	Paris	9,281
Berwyn	48,451	Park Ridge	12,065
Bloomington	32,868	Pekin	19,407
Blue Island	16,658	Peoria	105,087
Brookfield	10,817	Peru	8,983
Cairo	14,407	Pontiac	9,585
Calumet City	15,241	Quincy	40,469
Canton	11,577	River Forest	9,487
Carbondale	8,550	Rockford	84,657
Centralia	16,345	Rock Island	42,775
Champaign	25,502	*Springfield	75,503
Charleston	8,197	Sterling	11,565
Chicago	3,396,808	Streator	14,950
Chicago Heights	22,461	Taylorville	8,513
Cicero	64,712	Urbana	14,064
Collinsville	9,767	Waukegan	54,241
Danville	36,919	W. Frankfort	12,585
Decatur	59,505	Wilmette	17,226
De Kalb	9,146	Winnetka	12,430
Des Plaines	9,518	Wood River	8,197
Dixon	10,671		
Downers Gr.	9,526	Anderson	41,572
E. Moline	12,359	Bedford	12,514
E. St. Louis	75,609	Bloomington	20,870
Edwardville	8,008	Brazil	8,126
Elgin	38,333	Columbus	11,738
Elmhurst	15,458	Connersville	12,898
Elmwood Park	13,689	Crawfordsvidde	11,089
Evanston	65,580	East Chicago	54,657
Forest Park	14,840	Elkhart	35,454
Freeport	22,566	Elwood	10,913
Galesburg	28,876	Evansville	97,062
Glen Ellyn	8,055	Fort Wayne	118,410
Granite City	22,974	Frankfort	15,708
Harrisburg	11,453	Gary	111,719
Harvey	17,878	Goshen	11,575
Herrin	9,552	Hammond	70,184
Highland Park	14,476	Huntington	15,903
Jacksonville	19,844	*Indianapolis	586,972
Joliet	42,365	Jeffersonville	11,495
Kankakee	22,241	Kokomo	55,795
Kewanee	16,901	Lafayette	28,798
La Grange	10,479	La Porte	16,180
La Salle	12,812	Logansport	20,177
Lincoln	12,752	Marion	26,767
Macomb	8,764	Michigan City	26,476
Marion	9,251	Mishawaka	28,298
Mattoon	15,827	Muncie	49,720
Maywood	26,648	New Albany	25,414
Melrose Park	10,935	New Castle	16,620
Moline	54,608	Peru	12,432
Monmouth	9,096	Richmond	55,147
Mt. Vernon	14,724	Seymour	8,620
Murphysboro	8,976	Shelbyville	10,791
		South Bend	101,268

Terre Haute	62,693
Valparaiso	8,736
Vincennes	18,228
Wabash	9,653
Washington	9,312
Whiting	10,307

IOWA

Ames	12,555
Boone	12,373
Burlington	25,832
Cedar Falls	9,349
Cedar Rapids	62,120
Centerville	8,413
Charles City	8,681
Clinton	26,270
Council Bluffs	41,439
Creston	8,033
Davenport	66,039
*Des Moines	158,819
Dubuque	45,892
Fort Dodge	22,904
Fort Madison	14,063
Iowa City	17,182
Keokuk	15,076
Marshalltown	19,240
Mason City	27,080
Muscatine	18,286
Newton	10,462
Oskaloosa	11,024
Ottumwa	31,570
Sioux City	82,364
Waterloo	51,743

KANSAS

Arkansas City	12,752
Atchison	12,648
Chanute	10,142
Coffeyville	17,355
Dodge City	8,487
El Dorado	10,045
Emporia	13,188
Fort Scott	10,557
Great Bend	9,044
Hutchinson	30,013
Independence	11,565
Junction City	8,507
Kansas City	121,458
Lawrence	14,390
Leavenworth	19,220
Manhattan	11,659
Newton	11,948
Ottawa	10,193
Parsons	14,294
Pittsburg	17,571
Salina	21,073
*Topeka	67,833
Wichita	114,966
Winfield	9,506

KENTUCKY

Ashland	29,537
Bellevue	8,741
Bowling Green	14,585
Covington	62,018
Dayton	8,379
Fort Thomas	11,034
*Frankfort	11,492
Henderson	13,160
Hopkinsville	11,724
Jenkins	9,428
Lexington	49,304
Louisville	319,077
Madisonville	8,209
Mayfield	8,619
Middlesborough	11,777
Newport	30,631
Owensboro	30,245
Paducah	33,765
Winchester	8,594

LOUISIANA

Alexandria	27,066
*Baton Rouge	34,719
Bogalusa	14,604
Crowley	9,523
Gretna	10,879
Houma	9,052
Lafayette	19,210
Lake Charles	21,207
Monroe	28,309
New Iberia	13,747
New Orleans	494,537
Opelousas	8,980
Shreveport	98,167
West Monroe	8,560

MAINE

Auburn	19,817
*Augusta	19,360
Bangor	29,822
Bath	10,235
Biddeford	19,790
Lewiston	38,598
Portland	73,643
Rockland	8,899
Rumford Falls	8,447
Saco	8,631
S. Portland	15,781
Waterville	16,688
Westbrook	11,087

MARYLAND

*Annapolis	13,069
Baltimore	859,100
Cambridge	10,102
Cumberland	39,483
Frederick	15,802
Hagerstown	32,491
Salisbury	13,313

MASSACHUSETTS

Adams	12,608
Amesbury	10,862
Andover	11,122
Arlington	40,013
Athol	11,180
Attleboro	22,071
Barnstable	8,333
Belmont	26,867
Beverly	25,537
*Boston	770,816
Braintree	16,378
Bridgewater	8,902
Brockton	62,343
Brookline	49,786
Cambridge	110,879
Chelsea	41,259
Chicopee	41,664
Clinton	12,440
Danvers	14,179
Dartmouth	9,011
Dedham	15,508
Easthampton	10,316
Everett	46,784
Fairhaven	10,938
Fall River	115,428
Fitchburg	41,824
Frammingham	23,214
Gardner	20,206
Gloucester	24,046
Greenfield	15,672
Haverhill	46,752
Hingham	8,003
Holyoke	53,750
Hudson	8,042
Lawrence	84,323
Leominster	22,226
Lexington	13,187
Lowell	101,389
Ludlow	8,181
Lynn	98,123
Malden	58,010
Marblehead	10,856
Marlborough	15,154
Medford	63,083
Melrose	25,333
Methuen	21,880
Middleborough	9,032
Milford	15,388
Milton	18,708
Natick	13,851
Needham	12,445
New Bedford	110,341
Newburyport	13,916
Newton	69,873
North Adams	22,213
Northampton	24,794
North Attleborough	10,359

Northbridge	10,242
Norwood	15,383
Palmer	9,149
Peabody	21,711
Pittsfield	49,684
Plymouth	13,100
Quincy	75,810
Reading	10,866
Revere	34,405
Rockland	8,087
Salem	41,213
Saugus	14,825
Somerville	102,177
Southbridge	16,825
Springfield	149,554
Stoneham	10,765
Stoughton	8,632
Swampscott	10,761
Taunton	37,395
Wakefield	16,223
Waltham	40,020
Watertown	35,427
Webster	13,186
Wellesley	15,127
Westfield	18,793
West Springfield	17,135
Weymouth	23,868
Winchester	15,081
Winthrop	16,768
Woburn	19,751
Worcester	193,694

MICHIGAN

Adrian	14,230
Albion	8,345
Alpena	12,808
Ann Arbor	29,815
Battle Creek	43,453
Bay City	47,956
Benton Harbor	16,668
Birmingham	11,196
Cadillac	9,855
Dearborn	63,584
Detroit	1,623,452
East Detroit	8,581
Ecorse	13,209
Escanaba	14,830
Ferndale	22,523
Flint	151,545
Grand Haven	8,799
Grand Rapids	164,292
Grosse Pointe Park	12,646
Hamtramck	49,839
Highland Park	50,810
Holland	14,616
Iron Mountain	11,080
Ironwood	15,369
Ishpeming	9,491
Jackson	49,656

Kalamazoo	54,097
*Lansing	78,753
Lincoln Park	15,236
Ludington	8,701
Manistee	8,694
Marquette	15,928
Menominee	10,230
Midland	10,329
Monroe	18,478
Mt. Clemens	14,389
Mt. Pleasant	8,413
Muskegon	47,697
Muskegon Heights	16,047
Niles	11,328
Owosso	14,424
Pontiac	66,626
Port Huron	32,759
River Rouge	17,008
Roseville	9,023
Royal Oak	25,087
Saginaw	82,794
St. Clair Shores	10,405
St. Joseph	8,963
Soult Ste. Marie	15,847
Traverse City	14,455
Wyandotte	30,618
Ypsilanti	12,121

MINNESOTA

Albert Lea	12,200
Austin	18,307
Bemidji	9,427
Brainerd	12,071
Duluth	101,065
Faribault	14,527
Fergus Falls	10,848
Hibbing	16,385
Mankato	15,654
Minneapolis	492,370
Moorhead	9,491
New Ulm	8,743
Owatonna	8,694
Red Wing	9,962
Rochester	26,312
St. Cloud	24,173
*St. Paul	287,736
S. St. Paul	11,844
Virginia	12,264
Winona	22,490

MISSISSIPPI

Biloxi	17,475
Clarksdale	12,168
Columbus	13,645
Greenville	20,892
Greenwood	14,767
Gulfport	15,195
Hattiesburg	21,026
*Jackson	62,107
Laurel	20,598

McComb	9,898
Meridian	55,481
Natchez	15,296
Tupelo	8,212
Vicksburg	24,460

MISSOURI

C. Girardeau	19,426
Carthage	10,585
Chillicothe	8,012
Clayton	13,069
Columbia	18,399
Fulton	8,297
Hannibal	20,865
Independence	16,066
*Jefferson City	24,268
Joplin	37,144
Kansas City	399,178
Kirkville	10,080
Kirkwood	12,132
Maplewood	12,875
Marshall	8,533
Mexico	9,053
Moberly	12,920
Nevada	8,181
Poplar Bluff	11,163
Richmond Heights	12,802
St. Charles	10,803
St. Joseph	75,711
St. Louis	816,048
Sedalia	20,428
Springfield	61,238
Univ. City	33,023
Webster Gr.	18,394

MONTANA

Anaconda	11,004
Billings	23,261
Bozeman	8,665
Butte	37,081
Great Falls	29,928
*Helena	15,056
Kalispell	8,245
Missoula	18,449

NEBRASKA

Beatrice	10,885
Fremont	11,862
Grand Isl.	19,130
Hastings	15,145
Kearney	9,643
*Lincoln	81,984
Norfolk	10,490
North Platte	12,429
Omaha	223,844
Scottsbluff	12,057

NEVADA

*Carson City	2,478
Las Vegas	8,422
Reno	21,317

NEW HAMPSHIRE	
Berlin	19,084
*Concord	27,171
Dover	14,990
Keene	13,852
Laconia	13,484
Manchester	77,685
Nashua	52,927
Portsmouth	14,821
Rochester	12,012
Claremont	12,144

NEW JERSEY	
Asbury Park	14,617
Atlantic City	64,094
Audubon	8,906
Bayonne	79,198
Belleville	28,167
Bergenfield	10,275
Bloomfield	41,623
Bridgeton	15,992
Burlington	10,905
Camden	117,536
Carteret	11,976
Cliffside Park	16,892
Clifton	48,827
Collingswood	12,685
Cranford	12,860
Dover	10,491
E. Orange	68,945
Elizabeth	109,912
Englewood	18,966
Fairlawn	9,017
Fairview	8,770
Fort Lee	9,468
Farfield	28,044
Gloucester	13,692
Hackensack	26,279
Haddonfield	9,742
Harrison	14,171
Hawthorne	12,610
Highland Park	9,002
Hillside	18,556
Hoboken	50,115
Irvington	55,328
Jersey City	301,173
Kearny	59,467
Linden	24,115
Lodi	11,552
Long Branch	17,408
Lyndhurst	17,454
Maplewood	23,139
Millburn	11,652
Millville	14,806
Montclair	59,807
Morristown	15,270
Neptune	10,207
Newark	420,760
N. Brunswick	33,180

N. Arlington	9,904
N. Bergen	39,714
N. Plainfield	10,586
Nutley	21,954
Orange	35,717
Palisades Park	8,141
Passaic	61,394
Paterson	159,656
Pennsauken	17,745
Perth Amboy	41,242
Phillipsburg	18,314
Plainfield	37,469
Pleasantville	11,050
Rahway	17,498
Red Bank	10,974
Ridgefield Park	11,277
Ridgewood	14,948
Roselle	13,597
Roselle Park	9,661
Rutherford	15,466
Salem	8,618
Sayreville	8,186
Secaucus	9,754
Somerville	8,720
S. Orange	13,742
S. River	10,714
Summit	16,165
Teaneck	25,275
*Trenton	124,697
Union City	56,173
Union	24,730
Verona	8,957
Wallington	8,981
Weehauken	14,363
Westfield	18,458
W. Y.	39,439
W. Orange	25,662
Woodbridge	27,191
Woodbury	8,306

NEW MEXICO	
Albuquerque	35,440
Clovis	10,065
Hobbs	10,619
Las Cruces	8,385
Roswell	13,482
*Santa Fe	20,325

NEW YORK	
*Albany	130,577
Amsterdam	33,329
Auburn	35,753
Batavia	17,267
Beacon	12,572
Binghamton	78,309
Buffalo	575,901
Canandaigua	8,321
Cohoes	21,955
Corning	16,212
Cortland	15,881

OHIO			
Akron	244,791	Portsmouth	40,466
Alliance	22,405	Ravenna	8,538
Ashland	12,453	Salem	12,301
Ashtabula	21,405	Sandusky	24,874
Barberton	24,028	Shaker Heights	23,393
Bellaire	13,799	Sidney	9,790
Bellefontaine	9,808	Springfield	70,662
Bexley	8,705	Steubenville	37,651
Bucyrus	9,727	Struthers	11,739
Cambridge	15,044	Tiffin	16,102
Campbell	15,785	Toledo	282,340
Canton	108,401	Troy	9,697
Cheviot	9,043	Urbana	8,335
Chillicothe	20,129	Van Wert	9,227
Cincinnati	455,610	Warren	42,837
Cleveland	878,336	Washington Court House	9,402
Cleveland Heights	54,992	Wooster	11,543
*Columbus	306,087	Xenia	10,633
Conneaut	9,355	Youngstown	167,720
Coshocton	11,509	Zanesville	37,500
Cuyahoga Falls	20,546		
Dayton	210,718	OKLAHOMA	
Defiance	9,744	Ada	15,143
Delaware	8,944	Altus	8,593
Dover	9,691	Ardmore	16,886
E. Cleveland	59,495	Bartlesville	16,267
E. Liverpool	23,555	Blackwell	8,537
Elyria	25,120	Chickasha	14,111
Euclid	17,866	Duncan	9,207
Findlay	20,228	Durant	10,027
Fostoria	13,453	El Reno	10,078
Fremont	14,710	Enid	28,081
Galion	8,685	Guthrie	10,018
Garfield Heights	16,989	Lawton	18,055
Girard	9,805	McAlester	12,401
Hamilton	50,592	Miami	8,345
Ironton	15,851	Muskogee	32,332
Kent	8,581	Norman	11,429
Lakewood	69,160	*Oklahoma City	204,424
Lancaster	21,940	Okmulgee	16,051
Lima	44,711	Ponca City	16,794
Lorain	44,125	Sapulpa	12,249
Mansfield	37,154	Seminole	11,547
Marietta	14,543	Shawnee	22,053
Marion	30,817	Stilwater	10,097
Martins Ferry	14,729	Tulsa	142,157
Massillon	26,644	Wewoka	10,315
Middletown	31,220		
Mt. Vernon	10,122	OREGON	
Newark	31,487	Astoria	10,389
New Philadelphia	12,328	Baker	9,342
Niles	16,273	Bend	10,021
Norwalk	8,211	Corvallis	8,392
Norwood	34,010	Eugene	20,838
Painesville	12,235	Klamath Falls	16,497
Parma	16,365	Medford	11,281
Piqua	16,049	Pendleton	8,847
		Portland	305,394
		*Salem	30,908

PENNSYLVANIA			
Abington	20,857	Indiana	10,050
Aliquippa	27,023	Jeanette	16,220
Allentown	96,904	Johnstown	66,668
Altoona	80,214	Kingston	20,679
Ambridge	18,968	Lancaster	61,545
Archbald	8,296	Lansdale	9,316
Arnold	10,898	Lansdowne	10,837
Beaver Falls	17,098	Lansford	8,710
Bellevue	10,488	Larksville	8,467
Berwick	13,181	Latrobe	11,111
Bethlehem	58,490	Lebanon	27,206
Blakely	8,106	Lewistown	15,017
Bloomsburg	9,799	Lock Haven	10,810
Braddock	18,326	Lower Merion	39,566
Bradford	17,691	McKeesport	55,355
Bristol	11,895	McKees Rocks	17,021
Brownsville	8,015	Mahanoy City	15,442
Butler	24,477	Meadville	18,919
Canonsburg	12,599	Milton	8,313
Carbondale	19,371	Mimersville	8,686
Carlisle	13,984	Monessen	20,257
Carnegie	12,663	Monongahela	8,825
Chambersburg	14,852	Mt. Carmel	17,780
Charleroi	10,784	Mt. Lebanon	19,571
Cheltenham	19,082	Munhall	13,900
Chester	59,285	Nanticoke	24,587
Clairton	16,381	New Brighton	9,630
Clearfield	9,372	New Castle	47,638
Coatesville	14,006	New Kensington	24,055
Collingdale	8,162	Norristown	38,181
Columbia	11,547	N. Braddock	15,679
Connellsville	13,608	Northampton	9,622
Conshohocken	10,776	Oil City	20,379
Coraopolis	11,086	Old Forge	11,892
Darby	10,334	Olyphant	9,252
Dickson City	11,548	Philadelphia	1,931,334
Donora	13,180	Phoenixville	12,282
Dormont	12,974	Pittsburgh	671,659
Du Bois	12,080	Pittston	17,828
Dunmore	23,086	Plains	15,621
Duquesne	20,693	Plymouth	15,507
Duryea	8,275	Pottstown	20,194
Easton	33,589	Pottsville	24,530
Ellwood City	12,329	Punxsutawney	9,482
Erie	116,955	Reading	110,568
Farrell	13,899	Scranton	140,404
Frackville	8,035	Shaler	11,185
Franklin	9,948	Shamokin	18,810
Glassport	8,748	Sharon	25,622
Greensburg	16,743	Sharpsburg	8,202
Greenville	8,149	Shenandoah	19,790
Hanover	13,076	Steelton	15,115
Harrisburg	83,893	Stowe	12,577
Harrison	13,161	Sunbury	15,462
Haverford	27,594	Swissvale	15,919
Hazleton	38,009	Swoyerville	9,234
Homestead	19,041	Tamaqua	12,486
		Tarentum	9,846

Taylor	9,002	Cleveland	11,551
Titusville	8,126	Columbia	10,579
Turtle Creek	9,805	Dyersburg	10,034
Tyrone	8,845	Jackson	24,532
Uniontown	21,819	Johnson City	25,532
Upper Darby	56,883	Kingsport	14,404
Vandergrift	10,725	Knoxville	111,580
Warren	14,891	Memphis	292,942
Washington	26,166	Morristown	8,050
Waynesboro	10,251	Murfreesboro	9,495
West Chester	13,289	*Nashville	167,402
Wilkes-Barre	86,236		
Wilkinsburg	29,853		
Williamsport	44,355		
Windber	9,057		
York	56,712		

RHODE ISLAND

Bristol	11,159
Burrillville	8,185
Central Falls	25,248
Cranston	47,085
Cumberland	10,625
E. Providence	32,165
Johnston	10,672
Lincoln	10,577
Newport	30,532
N. Providence	12,156
Pawtucket	75,797
*Providence	253,504
Warwick	28,757
Westerly	11,199
W. Warwick	18,188
Woonsocket	49,303

SOUTH CAROLINA

Anderson	19,424
Charleston	71,275
*Columbia	62,396
Florence	16,054
Greenville	34,734
Greenwood	13,020
Orangeburg	10,521
Rock Hill	15,009
Spartanburg	32,249
Sumter	15,874

SOUTH DAKOTA

Aberdeen	17,015
Huron	10,845
Mitchell	10,633
*Pierre	4,322
Rapid City	13,844
Sioux Falls	40,832
Watertown	10,617

TENNESSEE

Bristol	14,004
Chattanooga	128,163
Clarksville	11,831

Cleveland	11,551
Columbia	10,579
Dyersburg	10,034
Jackson	24,532
Johnson City	25,532
Kingsport	14,404
Knoxville	111,580
Memphis	292,942
Morristown	8,050
Murfreesboro	9,495
*Nashville	167,402

TEXAS

Abilene	26,612
Amarillo	51,686
*Austin	87,930
Beaumont	59,061
Big Spring	12,604
Borger	10,018
Brownsville	22,083
Brownwood	13,398
Bryan	11,842
Cleburne	10,558
Corpus Christi	57,301
Corsicana	15,232
Dallas	294,734
Del Rio	13,343
Denison	15,581
Denton	11,192
El Paso	96,810
Fort Worth	177,662
Gainesville	9,651
Galveston	60,862
Greenville	13,995
Harlingen	13,306
Highland Park	10,288
Houston	384,514
Laredo	39,274
Longview	13,758
Lubbock	31,853
Lufkin	9,567
McAllen	11,877
Marshall	18,410
Midland	9,352
Odessa	9,573
Palestine	12,144
Pampa	12,895
Paris	18,678
Port Arthur	46,140
San Angelo	25,802
San Antonio	253,854
San Benito	9,501
Sherman	17,156
Sweetwater	10,367
Temple	15,344
Terrell	10,481
Texarkana	17,019
Tyler	28,279
University Park	14,458

Vernon	9,277
Victoria	11,566
Waco	55,982
Waxahachie	8,655
West University Place	9,221
Wichita Falls	45,112

UTAH

Logan	11,868
Ogden	43,688
Provo	18,071
*Salt Lake City	149,934

VERMONT

Barre	10,909
Brattleboro	9,622
Burlington	27,686
*Montpellier	8,006
Rutland	17,082
St. Albans	8,037

VIRGINIA

Alexandria	33,523
Arlington	57,040
Bristol	9,768
Charlottesville	19,400
Danville	32,749
Fredericksburg	10,066
Harrisonburg	8,768
Hopewell	8,679
Lynchburg	44,541
Martinsville	10,080
Newport News	37,067
Norfolk	144,332
Petersburg	30,651
Portsmouth	50,745
Pulaski	8,792
*Richmond	193,042
Roanoke	69,287
S. Norfolk	8,038
Staunton	13,337
Suffolk	11,343
Winchester	12,095

WASHINGTON

Aberdeen	18,846
Bellingham	29,314
Bremerton	15,134
Everett	30,224
Hoquiam	10,835
Longview	12,385
*Olympia	13,254
Port Angeles	9,409
Seattle	368,302
Spokane	122,001
Tacoma	109,408
Vancouver	18,788
Walla Walla	18,109
Wenatchee	11,620
Yakima	27,221

WEST VIRGINIA

Beckley	12,852
Bluefield	20,641
*Charleston	67,914
Clarksburg	30,579
Elkins	8,133
Fairmont	23,105
Huntington	78,836
Martinsburg	15,063
Morgantown	16,655
Moundsville	14,168
Parkersburg	30,103
S. Charleston	10,377
Wheeling	61,099

WISCONSIN

Antigo	9,495
Appleton	28,436
Ashland	11,101
Beaver Dam	10,356
Beloit	25,365
Chippewa Falls	10,368
Cudahy	10,561
Eau Claire	30,745
Fond du Lac	27,209
Green Bay	46,235
Janesville	22,992
Kenosha	48,765
La Crosse	42,707
*Madison	67,447
Manitowoc	24,404
Marinette	14,183
Marshfield	10,359
Menasha	10,481
Merrill	8,711
Milwaukee	587,472
Neenah	10,645
Oshkosh	39,089
Racine	67,195
Sheboygan	40,638
Shorewood	15,184
S. Milwaukee	11,134
Stevens Point	15,777
Superior	35,136
Two Rivers	10,302
Watertown	11,301
Waukesha	19,242
Wausau	27,268
Wauwatosa	27,769
West Allis	36,364
Whitefish Bay	9,651
Wisconsin Rapids	11,416

WYOMING

Casper	17,964
*Cheyenne	22,474
Laramie	10,627
Rock Springs	9,827
Sheridan	10,529

ІМІГРАЦІЯ ДО АМЕРИКИ

(Урядові обчислення на підставі статистики 1940 року)

Скільки американців білої раси вродилося закордоном, і де саме:

Англія	621,975	Фінляндія	117,210
Шкотія	279,321	Румунія	115,940
Валя	35,360	Болгарія	8,888
Північна Ірландія	106,416	Туреччина (європейська)	4,412
Вільна Ірландська Держава (Ере)	572,031	Греція	163,252
Норвегія	262,088	Італія	1,623,580
Швеція	445,070	Еспанія	47,707
Данія	138,175	Португалія	62,347
Голандія	111,064	Інші частини Європи	26,101
Бельгія	53,958	Палестина й Сирія	57,906
Швайцарія	88,293	Туреччина (азійська)	52,479
Франція	102,930	Інші частини Азії	35,924
Німеччина	1,237,772	Канада (франц.)	273,366
Польща	993,479	Канада (інші частини)	770,753
Чехословаччина	319,971	Мексико	377,433
Австрія	479,906	Куба та інші Зах. Індії	30,534
Угорщина	290,228	Центральна та Південна Америка	36,408
Югославія	161,093	Австралія	10,998
Росія (СРСР)	1,040,884		
Литва	165,771		
Латвія	18,636	Разом	11,419,138

УРЯДОВА СТАТИСТИКА МОВНИХ ГРУП В АМЕРИЦІ

(Приблизні урядові обчислення на підставі статистики 1940 року)

Скільки людей яку подало мову за свою рідну

Північно-європейські мови	Східно-європейські мови		
Англійська	93,039,640	Московська	585,080
Норвежська	658,220	Українська	83,600
Шведська	830,900	Вірменська	68,320
Данська	226,740	Литовська	272,680
Голандська	267,140	Фінська	230,420
Фламандська	54,340	Румунська	65,520
Французька	1,412,060	Жидівська	1,751,100
Центрально-європейські мови	Південно-європейські мови		
Німецька	4,949,780	Грецька	273,520
Польська	2,416,320	Італійська	3,766,820
Чеська	520,440	Еспанська	1,861,400
Словацька	484,360	Португальська	215,860
Мадярська	453,000	Арабська	107,420
Сербська	37,640	Всі інші	2 109,480
Хорватська	115,440	Не подано	3,356,160
Словінська	178,640	Разом	118,392,040

Замітка: Подане тут число осіб що говорять українською мовою, без сумніву не є точне.

Українців у Злучених Державах є значно більше як числа декотрих інших тут поданих груп.

Однак багато українців є тут в російській групі, а також в кількох інших мовних групах.

З Е М Л Я

ВОДИ Й СУХОДОЛИ; ЛЮД- НІСТЬ; ВІРА; ЛЮДСЬКІ ПОРОДИ:

Поверхня земської кулі займає 196,950,000 квадратних миль. Об'єм від землі здвож рівника вносить 24,902 миль.

Водою вкриті три-чверти земської кулі, а це 139,440,000 кв. миль. Простір сухої землі становить 57,510,000 кв. миль.

СУХОДОЛИ

Широкі простори землі називаємо частями світу (континентами). Їх п'ять:

Європа, простягається на 3,750,000 кв. миль; становить 6.7% усієї сухої землі, або 2% поверхні земської кулі;

Азія, найбільший з усіх суходолів, займає 17,000,000 кв. миль; становить 29.7% усієї сухої землі, або 8.6% поверхні земської кулі;

Африка, простягається на 11,000,000 кв. миль; становить 19.9% усієї сухої землі, або 5.9% поверхні земської кулі;

Америка, складається з двох суходолів: Північного та Південного. Північна Америка має 8,000,000 кв. миль, цебто 16.2% усієї сухої землі, або 4.8% поверхні земської кулі. Південна Америка має простір 6,800,000 кв. миль; становить 12% всієї сухої землі, або 4.6% поверхні земської кулі;

Австралія, найменший з усіх суходолів, простягається на 2,946,000 кв. миль; зараховується до Австралії також острів Тасманія, що простягається на 26,215 кв. миль. Разом з Тасманією, Австралія простягається на 2,962,906 кв. миль.

Є ще великий простір землі: зимний і незаселений, на Південному бігуні; та є ще другий, менший, але таксамо зимний і незаселений, на Північному бігуні. Окрім того, багато є по світі великих і малих островів, що вистають з води, там і сям, по поверхні земської кулі.

ОКЕАНИ

Дуже великі води океанами звуться. Є океанів п'ять:

Атлантик, — розлягається на 41,321,000 квадратних миль; становить 29.5% усієї води, а собою вкриває 20.6% усієї поверхні земської кулі;

Тихий або **Великий океан**, з усіх найбільший, розлягається на 68,634,000 кв. миль; становить половину усієї води (49.8%) тай вкриває собою більш як третину усієї поверхні земської кулі (35.3%);

Індійський океан, обхоплює 14,340,000 кв. миль; становить 10% усієї води, тай вкриває 14.7% поверхні земської кулі.

Північний Крижаний океан, яких 3,600,000 кв. миль завбільшки, з яких три чверті (2,300,000 кв. миль) стало вкриті кригою.

Південний Крижаний океан, яких 8,000,000 кв. миль завбільшки; а серед того океану вкритий кригою суходіл, яких 5,000,000 кв. миль завбільшки.

МОРЯ, ОЗЕРА, РІКИ

Великі дуже заливи океанські морями звуться, ось як Чорне море, Середземне, Червоне, Північне море, Біле море, Караїбське, Жовте море, і т. і. Море має солону воду, так як океан.

Великі води, що з океанами сполуки не мають, а вода в них не солонна, озерами звуться. Є п'ять Великих Озер в Північній Америці. Озером також є і так зване Каспійське море, в Світському Союзі.

Великі ріки несуть воду свою до океанів, за винятком Волги, що тече до озера (або "моря") Каспійського.

НАЙГЛИБША ВОДА: НАЙВИЩА ГОРА

Найглибша вода є коло острова Мінданао, біля Філіпін, 35,000 стіп завглибшки. Найвища гора, то Еверест, в Азії, 29,000 стіп заввишки, від морської рівні.

Пуерто Ріко, Вирджин Айлендз, острови Самоанські, Гвам, Вейк та інші розсіяні по Тихім океані, а також пасмо землі здовж Панамського Каналу. Острови Філіппінні дістали недавно незалежність.

КАНАДА

Канада обіймає на Північно-Американським суходолі простір землі 3,745,574 кв. миль завбільшки, — трошки більше як простір Сполучених Держав Америки, і мало що менчий за простір європейського суходолу.

Людність Канади, в 1941 році, 11,506,196 душ, з того третину становили французи.

Канаду перший відкрив, у 1497

р., італієнин Іван Кабот; пізніше, 1534 р., француз Жак Картіє обслідував її більш докладно. Нарешті, між 1608 та 1635, француз Самійло Шамплен почав осаджувати Канаду європейськими імгрантами. Канаду тоді звали Новою Францією. Року 1763, Канада перейшла у склад Бритійської Імперії.

Канада складається з провінцій та територій (земель): Острів Князя Едварда, Нова Шкотія, Нью Бранзвик, Квебек, Онтаріо, Манитоба, Саскачеван, Алберта, Бритійська Колумбія, Юкон. Північно-східні території Франклін, Ківатин, Макензі.

УКРАЇНА Й УКРАЇНЦІ

Україна, цебто суцільний простір землі що на ній живуть українці, займає коло 220,000 квадратів миль та має людності понад 50 мільонів. Після земель заселених московським народом, це в Європі найбільший суцільний обшар землі; а щодо людності стоїть Україна на 3-ім місці (по москалях та по німцях).

Поза цією суцільною українською землею живуть ще українці по ближчих та по дальших краях, в сусідстві України, а також далеко від неї, всуміш з іншими племенами.

Україна складається з цих історичних земель: Київщина (стара, початкова Русь), Брацлавщина, Волинь, Поділля ("Правобережна Україна"); Галичина, Земківщина, Холмщина, Підляшчина, Полісся ("Західна Україна"). Карпатська Україна; Буковина, Бесарабія; Херсонщина, Турщина й Катеринославщина (ті три землі це "Землі Війська Запорозького", або "Степова Україна"); Молдавщина, Чернігівщина ("Лівобережна Україна"); Харківщина, Вороніжчина, Донщина ("Слобожанщина"); Курщина; Крим. Кубань.

Більшість цих земель вже увійшла до складу радянської української держави.

Поза межами України, окремі

українські осади простяглися на схід від України, прямуючи до Азії дорогою середньої та низової Волги, Башкірії та Уралу. В Азії простяглася ця смуга українських осад від Оренбурга аж по Тихий океан. Подекуди осади ці такі великі, що становлять там українці більшість. Так є наприклад на границі Казахстану та Сибірі, від Оренбурга по Семипалатське, Камінь та Новосібірськ. Так є також на Зеленому Кліні, на Далекому Сході. Великі дуже осади є теж на границі Киргізстану та Казакстану. Як висловився відомий московський писменник і дослідник Н. Петров, "З України селяни постановляють свої села чистіше та з більшими вигодами; нашіж питомі москалі приносять із собою бруд і темноту, з якими вони уже тісно жились на своїй батьківщині" ("Западная Сибір", Москва, 1908; стор. 79).

Усіх в Азії українців може бути яких 3,000,000, — на 12 мільонів усього населення азійської частини Світового Союзу (довоєн.).

Окрім Азії, розійшлися українські переселенці по всіх інших суходолах тай по всіх землях. Найбільше прийшло їх до Північної та Південної Америки. У Злучених Державах, як добре порахувати, то є українців близько

СКІЛЬКИ ДЕ Є ЛЮДЕЙ

Всього людей на світі є яких 2,000,000,000, тобто яких дві тисячки мільонів; а по окремих суходолах є людей ось-так:

Європа має 495 мільонів людності;

Азія — 1,059 мільонів людності;
Африка — 145 мільонів людності;

Америка Північна — 165 мільонів людності; **Південна** — 120 мільонів людності;

Австралія — 7 мільонів людності.

Решта людей — яких 4 мільони — є по різних малих островах.

НАЙБІЛЬШІ ДЕРЖАВИ СВІТУ

Бритійська Імперія — займає 13,290,634 квадратних миль; має людності — 486,734,000; (в самій Англії — 46,047,000);

Совітський Союз — близько 9,000,000 кв. миль; має людності 193,000,000.

Китай — 4,217,260 кв. миль; має людності поверх 400,000,000;

Злучені Держави Америки — 3,738,395 кв. миль; мають людності яких 135,000,000;

Франція, з колоніями — 4,894,448 кв. миль; має людності 102,077,000; (в самій Франції — 41,835,000);

Бразилія — 3,285,319 кв. миль; має людності 45,500,000.

Японія — перед 2-ою світовою війною, людності 75,000,000.

Німеччина — перед 2-ою світовою війною мала людності коло 80,000,000;

Італія, — без колоній (перед 2-ою світовою війною) мала людності 41,145,000.

КІЛЬКО ДО ЯКОЇ ПИШЕТЬСЯ ВІРИ

Християн рахують на 750,000,000 (з того: католиків — 380 мільонів; протестантів — 210 мільонів; православних — 150 мільонів; rozmaїтих, 10 мільонів.

Буддистів рахують на яких 600,000,000;

Браманив на 260,000,000;

Магометан на других 260,000,000;

Жидівської віри 14,000,000;

Розмаїтої віри 90,000,000;

Поганів на 35,000,000.

ПОРОДИ ЛЮДЕЙ

(Приблизне число)

Китайці	400,000,000
Індуси	350,000,000
Англійці	100,000,000
Мурини	120,000,000
Москалі	84,000,000
Німці	80,000,000
Японці	75,000,000
Еспанці	72,000,000
Італіяни	55,000,000
Французи	45,000,000
Українці	45,000,000
Малайці	70,000,000
Араби	50,000,000
Монголи	1,500,000
Корейці	21,000,000
Португалці	36,000,000
Поляки	18,000,000
Етіопи	12,000,000
Вірмени	5,000,000
Жиди	15,000,000
Ірландці	12,000,000
Білоруси	10,000,000
Турки	9,000,000
Серби, Хорвати, Словінці	13,000,000
Чехи, Словаки	11,000,000
Мадяри	9,000,000
Шведи, Данці, Норвежці	15,000,000
Румуни	8,000,000
Греки	8,000,000
Єгиптяни	14,200,000
Татари	6,000,000
Болгари	6,000,000
Фінці, Естонці	5,000,000
Литовці, Лотиші	4,000,000
Албанці	1,600,000
Грузини	1,500,000
Баски	800,000

ЗЛУЧЕНІ ДЕРЖАВИ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ

Обіймають на суходолі Північно-Американським простір землі 3,026,789 кв. миль завбільшки; разом з приналежними землями — 3,738,393 кв. миль.

Людність, за найновішими виказами, становить 135,000,000 душ. Разом з приналежними землями яких 150,000,000 душ.

Злучені Держави складаються із 48 окремих держав ("стейтів") та з федерального дистрикту Колумбія. Окрім того, належать до Злучених Держав ось-такі землі: Аласка, Гавайські Острови;

мільон; в Канаді, є їх яких 400,000; в Південній Америці, поверх 100,000. А є ще яких других 150,000 розсіяних по всьому світі (у самій Франції було перед війною понад 50,000 українців; в Югославії яких 45,000).

Природний хист українців до осадництва звісний здавна. Не диво що слово "Русь", "Руський", з маленької околиці довкола Києва розпросторилось на одну шесту частину земської кулі. Шанують українців, як осадників і другі племена. Уже з цитованої вище книжки Петрова можна бачити, що признають українцям їх осадницькі здібності москалі. В Канаді, поруч менонітів (німців) вважають українців як вельми побажаний осадницький елемент. Таксамо мають до українського поселенця пошанівок в Аргентині, у Бразилії, в Парагваї. Скрізь куди приходить, несе із собою українець культуру, обробок, розцвіт, не пускаючись на галапасні зайняття, й не беручись до легкого прибуткового верховодства.

В Америці були українці між найпершими поселенцями. Є вказівки, що поодинокі запорожці заблукали були сюди з "голендрами" (цебто голандцями) і були між основниками міста Нового Амстердаму (Нью Йорку). Але широкою рікою потекла україн-

ська людність до цих берегів лиш яких 70 літ тому, здебільша із Західної України. Спочатку їхали до Злучених Держав, потому до Канади. А як Злучені Держави й Канада замкнули свої границі імігрантам, то потекли до Південної Америки, до Аргентини, Бразилії, Парагваю. Є осадні і в Австралії.

В теперішній ("Другий Світовий Війні"), українці як у Злучених Державах так і в Канаді, дали багато своїх синів до війська. Покищо не дасться ще обчислити, скільки саме, але з одного тільки, наприклад Українського Робітничого Союзу пішло до американського війська яких 2,000 членів юнаків.

Визначні українські наукові сили працюють по американських університетах та по інших наукових інституціях; визначні українські артисти збагатили ньюйорську Метрополитанську Оперу та фільмову індустрію в Калифорнії. Архипенко створив в Америці свою школу різбарства; Олександр Кошиць навчив американців співати хороших пісень, а молодий ще музик Павло Печеніга-Углицький звертає на себе щораз то більшу увагу в Нью Йорку.

Мільони жидів з України прищепили американцям багато питомих українських висловів, звичаїв та страв (які через те стали тут знані як "жидівські").

“ГЕТЬМАНСЬКА ПЕЧЕНЯ”

За часів Гетьманщини поширена була на Україні страва, що звалася "гетьманською печенею". Нарізати мясо невеличкими шматками; сало відділити й покласти на дно ринки. На сало покласти верству мяса; на мясо покришених квасних огірків; на огірки знову верству мяса, а на нього січену моркву й дрібно різану бараболу; далі верству мяса, а на нього краєні білі гриби. Додати перцю, лаврового листу й залити все росолом з огірків. Поставити в теплу піч (духовку) щоб пріло.

ПЛЯМА ІЗ СМОЛИ НА СУКНІ

Під сплямлену матерію підклади полотняну шматку. На суконну матерію налий трохи чистої терпентини й натирай так довго пляму із смоли (або з дьогтю), мачаючи часто шматку в терпентині, аж пляма перейде на підложену шматку й зникне. Потім зараз треба витерти пляму чистою полотняною шматкою, намоченою у свіжій, зимній воді. Колиб пляма зараз не зникла, то треба її ще кілька разів таксамо перечистити.

НАЙДОВШІ РІКИ

(Як звуться; куди течуть кілька мають довжини)

- Амазонка**, до Атлантику, 3,900 миль.
Амур Дарія, до Аральського моря, 1,500 миль.
Амур, до Татарської протоки, 2,900 миль.
Атабаска, до озера Атабаска, 756 миль.
Брамапутра, до Бенгальського заливу, 1,680 миль.
Бог, до Чорного моря, 500 миль.
Буг, до Висли, 450 миль.
Черчил, до Гудсонського заливу, 1,000 миль.
Конго, до Атлантику, 2,900 миль.
Дунай, до Чорного моря, 1,725 миль.
Дарлинг, до ріки Моррей, 1,160 миль.
Дніпро, до Чорного моря, 1,400 миль.
Дністер, до Чорного моря, 800 миль.
Дні, до Чорного моря, 1,100 миль.
Драва, до Дунаю, 450 миль.
Двина, (Півн.), до Білого моря, 400 миль.
Ебро, до Середземного моря, 400 миль.
Елба (Лаба), до Північного моря, 700 миль.
Евфрат, до Перського заливу, 1,700 миль.
Фрейзер, до Тихого океану, 695 миль.
Гамбія, Атлантик, 500 миль.
Ганг, Бенгальський залив, 1,540 миль.
Гванг-Го, Чіглійський залив, 2,700 миль.
Індус, Арабське море, 1,700 миль.
Ірроводді, Бенгальський залив, 1,250 миль.
Іртиш, до ріки Оби, 2,300 миль.
Лена, Північний океан, 2,800 миль.
Луара, Біскайський залив, 650 миль.
Макензі, Бофортське море, 2,525 миль.
Мадейра, до Амазонки, 2,000 миль.
Магдалина, до Караїбського моря, 950 миль.
Меконг, Китайське море, 2,500 миль.
Меза, до Північного моря, 575 миль.
Моррей, до Індійського океану, 2,310 миль.
Нелсон, до Гудсонського заливу, 1,660 миль.
Нігер, Гвінейський залив, 2,600 миль.
Ніл, до Середземного моря, 4,000 миль.
Об, Обський залив, 3,200 миль.
Одра, Балтійське море, 550 миль.
Оранж, Атлантика, 1,300 миль.
Оріноко, Атлантика, 1,700 миль.
Отгава, до ріки Св. Лаврентія, 685 миль.
Парагвай, до ріки Парана, 1,500 миль.
Парана, до Ла Плати, 2,450 миль.
Піс Ривер, до Грейт Слейв Ривер, 1,065 миль.
Пілкомайо, до ріки Парагвай, 1,000 миль.
По, до Адрійського моря, 420 миль.
Пурус, до Амазонки, 1,850 миль.
Рені, до Північного моря, 700 миль.
Рона, до Середземного моря, 500 миль.
Ріо Negro, до Амазонки, 1,400 миль.
Ріка Сумніву, до ріки Мадейри, 950 миль.
Савене, до Св. Лаврентія, 405 миль.
Св. Лаврентія, до Заливу Св. Лаврентія, 1,900 миль.
Салвін, до Мартабанського Заливу, 1,750 миль.
Сан Франсиско, до Атлантику, 1,800 миль.
Саскачеван, до озера Винніпег, 1,205 миль.
Сена, до Атлантику, 475 миль.
Сінг-Кіанг, до Китайського моря, 1,650 миль.
Червона Ріка, до Озера Винніпег, 585 миль.

Сунгарі, до ріки Амур, 1,130 миль.

Таго, до Атлантику, 550 миль.

Тиса, до Дунаю, 800 миль.

Тигрис, до Евфрату, 1,150 миль.

Токантинс, до ріки Пара, 1,700 миль.

Урал, до Каспійського моря, 1,400 миль.

Уругвай, до Ла Плати, 1,000 миль.

Висла, до Балтики, 630 миль.
Волга, до Каспійського моря, 2,300 миль.

Везер, до Північного моря, 500 миль.

Янгтсе, до Китайського моря, 3,100 миль.

Япура, до Амазонки, 1,500 миль.

Єнісей, до Північного океану, 2,800 миль.

Замбезі, до Індійського океану, 1,600 миль.

ГОЛОВНІ АМЕРИКАНСЬКІ РІКИ

Аркенсо, до Миссиссіпі, 1,450 миль.

Колорадо, до Аркенсо, 1,360 миль.

Колорадо (Тексас), до Мата-гордського заливу, 840 миль.

Коломбія, до Тихого океану, 1,214 миль.

Коннетикат, до Лонг Айленд Савнд, 407 миль.

Комберленд, до Огайо, 687 миль.

Миссиссіпі-Мізури, до Мексиканського заливу, 3,988 миль.

Мізури, до Миссиссіпі, 2,475 миль.

Огайо, до Миссиссіпі, 981 миль.

Огайо-Алегені, до Миссиссіпі, 1,306 миль.

Червона Ріка, до Миссиссіпі, 1,918 миль.

Ріо Гранде, до Мексиканського заливу, 1,800 миль.

Гадюча Ріка, до Колумбії, 1,038 миль.

Теннесі, до Огайо, 652 миль.

ЯК РОБИТИ СМАЧНИЙ КВАС З ХЛІБА

Позбирати всілякі обрізки житнього хліба й висушити в печі так, щоб аж зачервоніли. Тоді зсипати їх до макітри й залляти окропом. Як вистигне окріп, то додати півтора унції дріжджей і всипати 10 унцій цукру на кожних 5 літрів розчину. Добре перемішати й поставити в тепломі місці. За два дні перецідити й позливати в пляшки. До кожної пляшки дати по 2-3 родзинки. Закоркувати і прив'язати корок до пляшки. За 2-3 дні квас готовий.

ОЦЕТ З ВІДПАДКІВ

Купований оцет хоч дешевий, але не добрий на здоров'я. Оцет з вина не скрізь дістанеш. Здоровий, дешевий оцет можна робити дома з відпадків. Треба взяти більшу пляшку з широкою шийкою або слоїк й складати туди шкірку з яблук, з грушок та іншого овочу, налити води та додати трохи цукру й дрібку дріжджів. Посудину поставити у тепле, але не гаряче місце. За 3 до 4 дні зачне шумувати й цукор перетвориться в алкоголь. А алкоголь згодом перетвориться в добрий оцет.

Як оцет проясніє, то злити його до пляшок і закоркувати.

ПОМАГАЙТЕ ПТАХАМ ЗИМОЮ

Птахи — велика поміч при господарстві, бо нищать силу-силену шкідників у садку й в городі. А тому дбайливий господар зібє скриночку на зиму тай почепить її на дереві, щоб був птахам захист. Треба зимою підгодовувати птахів. В затишному місці треба підкинути щодня, тоїсамої години, жменю зерна. Птахи хутко привичаються брати те зерно, стало осядуть в садку і будуть помага-ти господареві нищити шкідників.

ПІВНІЧНА АМЕРИКА

Як зарахувати до Північної Америки й Мексику, то доведеться сказати, що Північна Америка складається з трох великих країн: Канади, Злучених Держав і Мексики. Найстарша з цих країн "Нового Світу" є Мексика, а потому йдуть Злучені Держави. Канада наймолодша, а землею найбільша. Мексикою найстаріша країна Північної Америки не тільки як край білих людей по цей бік океану, але також як осідок старезної місцевої культури, яка там буяла, ще заки прийшли туди еспанці. Індіани азтеки досягли були височезної культури, але ту культуру білі завойовники почасті були знищили, а почасті перейняли до себе. Теперішня мексиканська культура це мішанина старої азтекської культури й культури католицько-еспанської. Давні азтеки за Бога мали сонце.

Південна й західна частина Злучених Держав — Флорида, Тексас, Аризона, Нью Мексико, Каліфорнія, Орегон — також були на початку обсажені еспанцями, й лиш поволі були включені до Злучених Держав. Решта Злучених Держав була на початку досліджена і подекуди обсажена шведами, голандцями, французами, англійцями. Потому наплив англійських осадників став був на якийсь час найбільший, так що у Злучених Державах запанувала мова англійська.

Канаду перші колонізували були французи, але опісля англійський елемент там теж скрипився й став на найперше місце. Як згодом посунула еміграція великою рікою — до Злучених Держав і Канади, то нові імігранти пристосувались до мови й до порядків англійських, дарма що та новіша іміграція була здебільша не англійська, але німецька, італійська, скандинавська, славянська.

Урядовою мовою Мексики залишилась еспанська, але більшість населення Мексика складається з нащадків давніх індіан.

Америка, яку перший відкрив італієць Колумб та яку ще й досі подекуди звуть через те "Колумбією", дістала свою нинішню назву від іншого італіянина, Америго Веспуччі. Від того його імені "Америго" пішла та назва "Америка". Америго Веспуччі вславився тим, що він Колумбом найдену нову землю описав. На описі тім, який усіх цікавив, стояло авторське ім'я його, Америго, а з того почали люди в Європі називати й ту нову землю "Америкою".

На північнім американським суходолі наймогучіше розвинулась велика нова потуга Злучені Держави Америки, що стали одною з найчільніших держав цілого світу. Вплив Злучених Держав відчувається у найвіддаленніших закутках земської кулі, не тільки вплив економічний і фінансовий, але також політичний, а в останніх часах і військовий.

Дуже поступає наперед також і Канада, але й не лишається позаду й Мексика. Так що можна сказати, що північний американський континент становить тепер одну з найпередніших та найголовніших частин світу. Минули вже ті часи, як Європа могла дивитись на Америку згори. Багато в дечім може тепер Америка дивитись згори на Європу, з якої вона вийшла, але яку багато в чім перейшла.

Простір Злучених Держав Америки є 3,026,789 квадратних миль, а людність (за найновішим обчисленням) 135,000,000 душ. Столичне місто Вашингтон.

Простір Канади 3,745,574 квадратні милі (до того треба додати яких 500,000 квадратних миль земель північних, здебільша під кригою, та 125,755 квадратних миль під озерами та рікою Св. Лаврентія). Людності в Канаді є коло 12 мільонів душ. Столичне місто Оттава.

Мексикою має простору 763,944 квадратні милі, а людності в Мексику є 19,400,000. Столиця — Мексико Місто.

**MAP OF
NORTH AMERICA**

ARCTIC OCEAN

BEAUFORT SEA

**NORTH
PACIFIC
OCEAN**

**DATE
LINE
SUNDAY
SATURDAY**

Copyright, Rand McNally & Co.

2238-N.Y.-10-44

ПІВДЕННА АМЕРИКА

Південна Америка, а надто північна та північно-західна її частина, заселилася емігрантами скорше як Північна Америка. Еспанські завойовники, купці, пройдисвіти, осадники посунули за Колумбом та порозбірали землі, які давніше були в руках індіан. Декотрі з тих індіан, наприклад такі Інка, були людьми високої культури, але еспанці їх замогли. З того протягом літ повстали кілька окремих держав, еспанської мови та еспансько-індіанської культури. Друга знову частина Південної Америки були сколонізована та захоплена португальцями, а з того повстала велика південно-американська держава Бразилія. У Бразилії мова португальська, а сама Бразилія землею своєю більша за Злучені Держави Північної Америки. Як Злучені Держави, відбившись від англійців, стали нарешті самостійні, таксамо й південно-американські держави, усі, одна за одною, повідбивалися зпід зверхності Еспанії й Португалії та поставали державами самостійними.

Декотрі з тих держав, а надто Бразилія, Аргентина, Чіле, Перу, досягли уже великого ступня розвитку й досить великої сили. Південна Америка славна своїми несказаними природними багатствами, так що не зважаючи що частина її має занадто гаряче підсоня, перед нею величезна будучність. Південно-американські ліси та праліси мають в собі усі найцінніші дерева у світі. Великі аргентинські степи плекають знамениту худобу.

Місто Буенос Айрес, столиця Аргентини, вибілося поміж найбільші та найкращі міста цілого світу. За Буенос Айрес поспішають такі міста як Ріо де Жанейро й Сао Паоло у Бразилії, Монтевідео в Уругваї, Ліма в Перу, та Валпараїсо в Чіле.

Чужоземні капітали спішають інвестувати у всіляких південно-американських підприємствах. Мільони емігрантів плывуть нескінченною рікою з усіх частин світу.

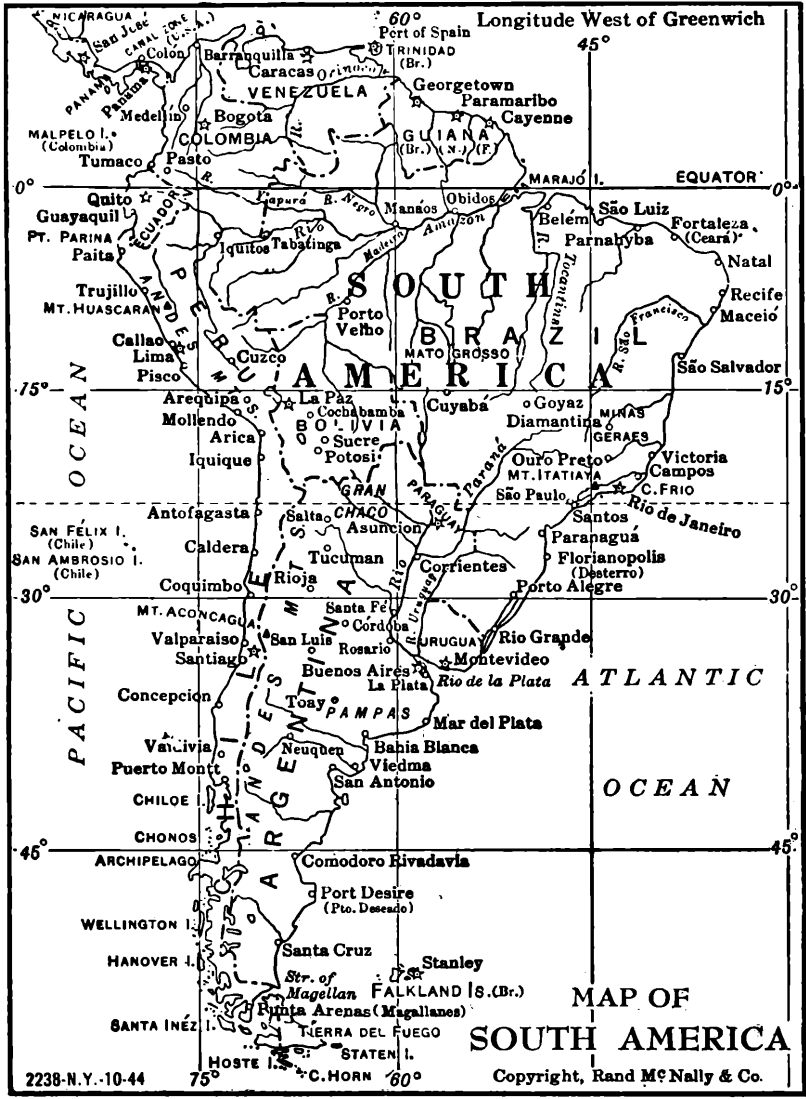
Покищо в Південній Америці тримають владу у своїм руках та всі головні багатства краю ті невеличкі гуртки, які походять з нащадків давніх еспанських завойовників чи з інших пройдисвітів, або чужоземних капіталістів, які до первісної кліки пристали й творять з нею, одно. Але прийде час, що правдива демократія перебере владу у свої руки, а тоді розвиток Південної Америки піде вперед велитенськими й нічим нестримними кроками.

Найбільша ріка в Південній Америці, що поруч єгипетського Нілу, є найбільшою рікою у світі, має назву "Амазонки". Найбільші оселі українських імігрантів в Південній Америці зосереджуються в Бразилії, в Аргентині, та в Парагваї. В Аргентині виходять українські газети.

Простір Південно-Американського суходолу вносить 6,937,551 квадратних миль, а людності на тім суходолі нараховується до яких 120,000,000 душ.

Найбільша держава в Південній Америці, як своєю землею так і людністю, — це Бразилія. Бразилія має 3,275,510 квадратних миль простору й яких 43,000,000 людності. Столиця Бразилії, Ріо де Жанейро, є великим двоміліоновим містом. Другою державою щодо простору й людності в Південній Америці є Аргентина (1,078,278 квадратних миль простору, та яких 14 мільонів людності). Столиця Аргентини Буенос Айрес має коло трох мільонів населення.

Окрім цих, є ще в Південній Америці такі держави: Чіле, із столицею Сантіаго (простору 296,717 квадратних миль; людності поверх 5 мільонів); Уругваї, із столицею Монтевідео (простору 72,153 квадратні миль; людності яких два з половиною мільона); Парагваї, із столицею Асунсіон (простору 174,854 квадратні миль; населення півтора мільона); Болівія із столицею ЛаПаз (537,792 квадратні миль; 3,500,000 населення); Перу із столицею Ліма (532,000 квадратні миль, поверх 7 мільонів людності); Венезуела із столицею Каракас; та інші.

ЄВРОПА

Європа це той "Старий Край", з якого ми вийшли. Там розвинулась культура й потуга людей білої породи, а відти розійшлась вона на цілий світ. Від греків пішла культура до римлян та українців. Римляни потому рознесли грецьку культуру на всю Західну Європу, а українці рознесли тусаму культуру на весь Схід. Відки взялась назва Європи, не знає того напевне ніхто. Давні греки оповідали байку, як то Дій Перун залюбився в дівчині, що звалась Европа, та як перекинувшись у бика, він підійшов до неї й почав ласитись. А дівчина, нічого собі не думаючи, сіла верхи на того бика, а бик рушив, таї погнав з дівчиною, й скочив у море, і переплив море, та посадив її на новій якійсь землі, а з того та нова земля стала зватись "Європою". Там Дій Перун обнявся дівчині у правдивім своїм обличчі, й стала та Европа його жінкою. Інші знов виводять слово "Європа" від слова "єреб", яке ніби визначало Захід, так що Европа значилоб "Західна Країна", західна супроти Азії.

Східні границі Європи визначалось за різних часів усіляко. За найдавніших часів греки зачинали Європу від ріки Хваси (Ріона) на Кавказі. Згодом, тисами греки зачинали Європу від ріки Дону, а по той б'ік Дону казали, що то Азія. Тепер границею Європи й Азії вважають Уральські гори. А правду казати, Европа є західним продовженням Азії, і становить разом з Азією один великий шматок землі, так що в новіших часах нераз стали вживати слова "Євразія", на означення Європи й Азії спільно. Проте, культурою своєю, Европа так дуже різниться від Азії, що таки становить вона окремиї суходіл, якщо не землею, то історією.

Історія усіх європейських народів дуже тісно переплетена (навіть переплутана), так що не можна розповісти окрему історію жадного європейського народу, не знаючи історії інших європейських народів. Існує властиво лиш одна "європейська" історія, яка охоплює окремі історії всіх народів Європи і з них складається. А тому Европа це Европа — цілий окремиї суходіл, дарма що як земля то це тільки західне продовження Азії.

Дитиною Європи є Америка. Европа Америку знайшла, й вона заселила її своїм людом. Тут, в Америці, спільна доля європейських народів змішалась на купу ще більше, й тут уже часом не відрізниш, хто, з якої часті Європи. Але в Європі, не зважаючи на ґрунтовну спільність у культурі, люди дальше живуть як окремі народи, плекаючи кожен свій осібний тип тієї спільної культури. А з того виходить дуже велика різнобарвність, яка робить Європу невмірущозікавою, й яка творить постійне змагання поміж тими європейськими народами випередити одно одного на шляху поступу та дальших осягнень. З того нераз повстають в Європі криваві війни, а що впливають до себе також народи і не-європейські. Так кожна більша європейська війна стає неминуче війною світовою.

Головні країни Європи такі: Світський Союз, Німеччина, Італія, Франція, Еспанія, Англія. Північна Скандинавія складається з трох окремих народів: норвежців, шведів і данців. Балкан складається з греків, болгарів, югославян (цебто сербів, хорватів та словінців), та румунів. По Дунаю (в колишній Австро-Угорщині) сидять мадяри, словаки, чехи. На самім Заході Європи, в сусідстві з Еспанією, починає Португалія. Напроти Англії, на європейським суходолі, знаходимо Бельгію та Голандію. В самім осередку Європи маленька Швайцарія. Між Німеччиною та Світським Союзом — Польща, Литва, Латвія, Естонія. В сусідстві з Естонією — Фінляндія. А сам Світський Союз складається з Московщини, України, Білорусі та багатьох інших народів.

АФРИКА

Африка становить сімнадцяту часть цілої поверхні земської кулі, й п'яту усїєї сухої землі. Треба булоб скласти яких три з половиною Європи накупю, то аж тоді малиб такий шматок землі як Африка. Африка становить частину "Старого Світу", бо вона з найдавніших часів звязана у своїй історії з Європою й Азією. Проте, ще яких 50 літ тому, не знав напевне ніхто, як виглядає середина того великого суходолу. Перші що обіхали Африку довкола, були моряки фенікійські, що їх 600 літ перед Христом післав був у ту подорож єгипетський цар Нехо.

Потому усе те було забулося, і аж у 15-ім та 16-ім столітті португальці наново відшукали ту стару дорогу. Здовж Нілу, в північно-східній Африці, є Єгипет, гніздо найдавнішої культури. Коли ми досі називаємо папір "папером", то це тому, що ті давні єгиптяни робили такий артикул до писання з рослини, яка росте на Нілю, а зветься по єгипетськи "папірус".

Греки Африку називали Лівією, а опісля, 500 літ пізніше, як римляни зруйнували фенікійську осаду Картагіну, то перехрестили вони Лівію на "Африку", від назви племені "авригів", яке мешкало довкола Картагіни. Північна Африка разом з Єгиптом уся була дісталась під високу руку Риму, а опісля панувала над нею Византия. У 7-ому столітті після Христа вдерлись туди араби, і сидять вони там і досі. Під пануванням арабів Північна Африка дуже занепала, але за давніших часів був це край як рай. Плекали там усячину й вивозили відти багато всякого добра. За останні часи, дякуючи французам, англійцям та італіянам, Північна Африка знову стала підноситися, ставати на ноги.

На південь від Північної Африки простягається Сагара, найбільша пустиня у світі. Але французи, що вже були збудували Суезький Канал, планують провести великий перекоп, яким можна булоб сполучити воду із Середземного моря, й так Сагару залити водою. З того, кажуть, Сагара десь певне сталаб найплодучішим шматком землі на світі.

Решта Африки, поза Сагарою, на південь та скрізь інде заселена чорними людьми, муринами. Всього населення Африки має бути яких може 250 мільонів, але напевне того не може сказати ніхто.

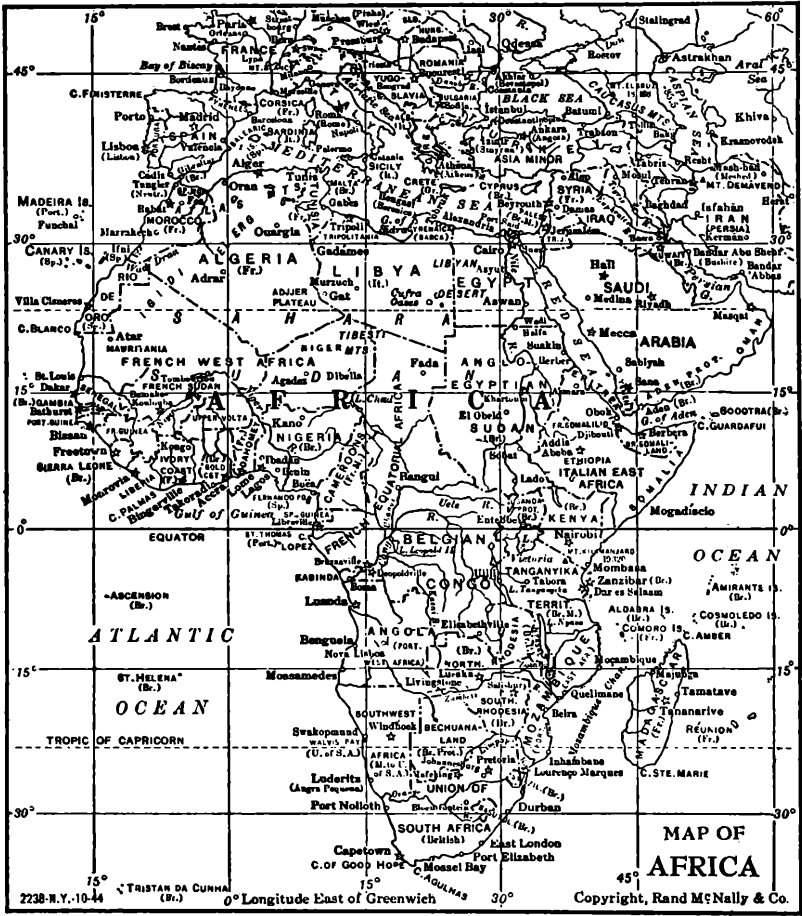
На самім півдні пишається тепер і буяє велика республіка "Південна Африка", яку сформували англійці з давніших голандських республік Трансвалю та Оранжу, та з інших всіляких колишніх англійських і німецьких колоній. "Південна Африка" становить частину Бритійської Імперії. Білих людей є там яких два мільони, а муринів вісім до десяти мільонів. За давніших часів європейці в Африці ловили невільників тай продавали їх у неволю. Відти з Африки походять і американські мурини, колишні невільники, запродані на бавовняні плантації на тяжку роботу.

Чотири п'яті африканського суходолу дуже гарячі, але на півночі та на півдні підсоня далеко лагідніше. В Африці росте величезне дерево баобаб яке часами буває 25 метрів зарубшки, а також всілякого роду пальми, мимози; ростуть там ліси кавового дерева, банани, бавовна, тютюн, земляні оріхи, просо. Усе росте дуже хутко.

В нетрях і пушах Африки водяться льви, носороги, пантери, шакалі, гиени, та всілякого роду малпи, а в ріках річні коні ("гіпопотами") та крокодили. Верхи на верблюдах переїздять люди через Сагару, а там і сям ходить по Африці цибатий струс, ронячи своє дорогоцінне перо. Є ще там в Африці така муха тсе-тсе, яка як вкусить то смерть, але проти якої укушення уже є лік.

Простір Африки (без островів) є 11,262,000 квадратних миль.

АВСТРАЛІЯ

Як Азія є найбільший з усіх суходолів, так Австралія є найменчий. Слово "Австралія" значить "Південний Край". Перші надибали Австралію моряки голандці, у 17-ім столітті. Вони, голандці, а опісля еспанці, обслідили беріг того доти незнаного суходолу з різних боків. Нарешті, в 1769 році, англієць Кук проголосив Австралію англійською колонією. З 1786 року Англія зачала посылати до Австралії злочинців. Перша велика осада злочинців — 778 душ — прибула до Австралії в 1788 році. Той гурт людей осівся там де тепер найбільше австралійське місто Сидні. За тих 150 літ, що проминули з того часу, біла людність Австралії зросла до 7 мільонів.

У середині Австралії живуть ще й досі племена туземців. Так Австралія є не тільки найменчий з усіх суходолів, але також як на білих людей і найновіший. Щодо складу свого людність Австралії найбільш походить з людей англійської породи, бо Англія контролювана еміграцією до Австралії й старалась заховати національний її склад. Колиб Австралія відчинила свої двері емігрантам, так як це зробила була Америка, то тепер в Австралії напевне було вдвоє або може втрьох більше білих людей ніж є там їх тепер, бо земля в Австралії здебільша добра, а підсоня лагідне.

Тепер Австралія становить автономну країну в межах Бритійської Імперії. Багато в дечім Австралія нагадує Канаду: перед нею розгортається величезна будучність. На Австралію зазіхала Японія. Людністю своєю Австралія ще замала, щоб могла вона поставити опір Японії своїми власними силами. Англія знову від Австралії задалеко (яких 12,000 миль), щоб могла вона дати Австралії велику поміч на випадок наглої потреби. Тому в Австралії росте велика прихильність до Америки, яка їй далеко ближча. Ближча Америка Австралії й своїм духом, бо Австралія край новий, а новий край і Америка, й між новими країнами більша є спільність думки й почувань, ніж між новими країнами та тими старими. Підчас другої світової війни Америка боронила незалежність Австралії своїми збройними силами. З другого боку, бувши англієцями з походження, австралійці дуже привязані до Англії. Як у першій так і в другій світовій війні австралійці дали багато свого війська на поміч Англії в Європі.

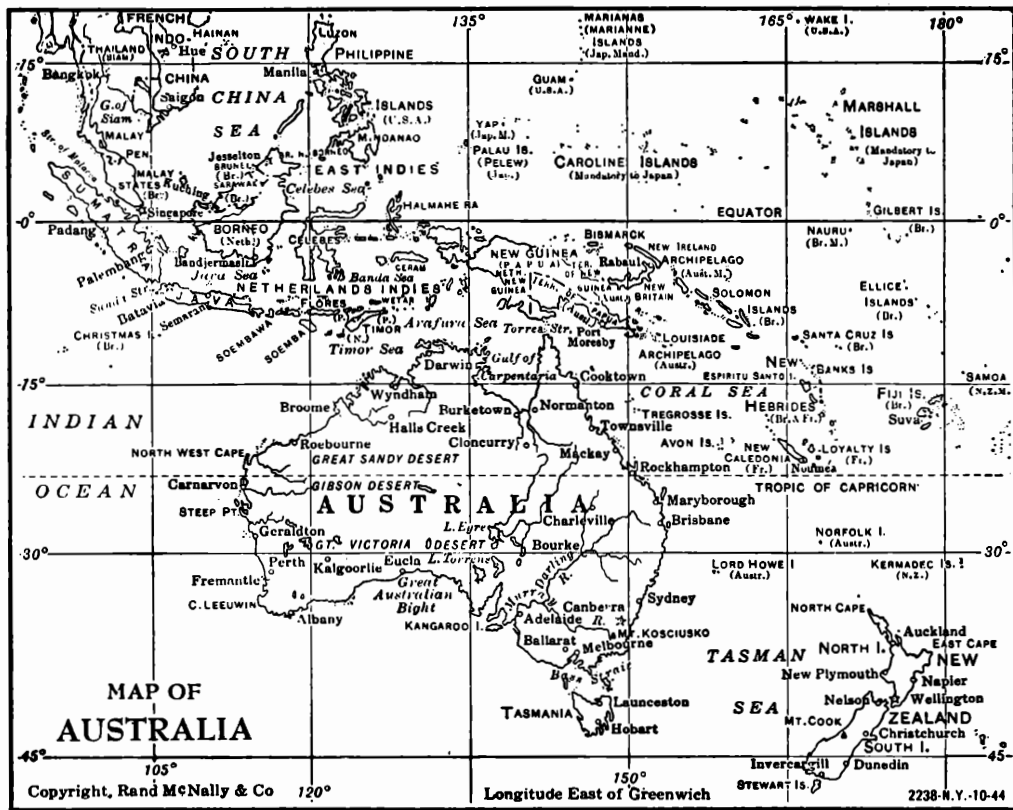
В Австралії багато плакають овець, австралійська вовна стала знана на весь світ. З місцевої звірини якої поза Австралією нема на світі ніде, знана кангару. Багато є в Австралії папуг, а водиться там також чорна лебідка. Найбільші австралійські міста Сидні, а також Мелберн.

В середущій частині Австралії простягається широка пустиня. Політично звязаний з Австралією великий сусідній острів Тасманія. Нова Зеландія (на південний схід від Австралії) становить політично окрему державу що належить до складу Бритійської Імперії.

Простір Австралії 2,946,691 квадратних миль. Це не вклучає в собі простору великого австралійського острова Тасманії. Тасманія має простору 24,331 квадратних миль (а з меншими, коло неї положеними островами, 26,215 квадратних миль).

Простір Нової Зеландії 104,471 квадратних миль. Та країна складається з двох островів, північного та південного, а між ними пролягає морська протока ("Кукова Протока"), 16 до 90 миль завширшки. Білої людності в Новій Зеландії є коло півтора мільона, а туземців (маорі) яких 60,000. Маорійці гарні собою, не дуже темної краски. За останні роки багато їх помішалоса з англієцями.

Нову Зеландію перший відкрив славний голандський мореплавець Тасман, 1642 року.

АЗІЯ

Азією зветься велика земля Сходу від старого слова “асу”, від якого походить і наше слово “ясний”, а називають так Азію тому що вона на Сході, цебто там, де вперше, кожного ранку, показується ясність сонця. Іншими словами Азія — “Країна Сходу”. Азія найбільший суходіл світу. Вона становить третину усієї сухої землі. Азія найбільша й щодо населення. Там живе більш тисячі мільйонів людей, цебто половина всього людського роду на землі. Давніше гадали, що біла порода людей походить з Азії, але тепер ту гадку закинено.

Перший, що найбільше писав про Азію був грецький історик Геродот. Поза тими його описами мало було відомостей про Азію, аж заки не обїхав її італієнець з Венеції, славний подорожник Марко Поло. Пізніше, привіз багато нових вісток про Азію португалець Васко де Гама. Нарешті, в роках 1867-1868, росіянин Пржевальський навідався до тих частин Азії, які передтим були ще зовсім незнані. Так що тепер нема уже кутка в Азії, за який не булоб знати нічого. Проте наука про Азію ще й досі не така то й певна і є ще на тім суходолі багато такого що ще зовсім недосліджене, або як досліджене так дуже мало.

Близко половина Азії належить до Совітського Союзу, але людей у тій совітській Азії ще дуже мало, бо більша її частина на далекій півночі, де підсоня дуже непривітне.

В південній Азії багата Індія, що сама має близько 400 мільйонів населення, й Китай, якого населення обчислюють на більш як 400 мільйонів. І Індія і Китай мають давнзну культуру. Культура Індії звязана з культурою Європи, а китайська дуже відокремлена. Свого часу Китай заніс свою культуру до Японії, а з того повстала окрема японська культура. Азія була так ніби заснула у своїй давній культурі, на решту світу дивилася згори. Але європейські (а пізніше американські) купці, проїдисвіти, завойовники та проповідники стали доступуватись до усіх азійських країн, не дбаючи чи були там брами, чи ні. Як не було дверей, то пхались через вікно, але пхалися. А з того вийшло те, що азійські народи поволі стали приходити до гадки, що треба їм перейняти дещо від європейців та американців. Так стали вони, як то кажуть “модернізуватись”. Перша “зодернізувалась” Японія, й за короткий час виросла в могутчу і небезпечну потугу. Тепер “модернізується” Китай; “модернізується” Індія; “модернізується” Азія уся.

Як ті азійські народи старої культури прищеплять собі усі здобутки технічні білих людей, то постають, кожна з них, дуже могутими.

Українці мають в Азії свою власну “Нову Україну” на так званім Зеленим Клині, по той бік моря від Японії. Там українці стали твердою ногою, а тому доля Азії зачіпає українців зблизка.

Простір Азії займає понад 16,819,000 квадратних миль. З того на Совітський Союз припадає коло 7,000,000 квадратних миль (з населенням коло 30,000,000 душ). Простір Індії вносить 1,808,679 квадратних миль, а населення 352,837,429 душ. Китай має простору 4,314,097 квадратних миль (разом з Манчуко), а людей є в Китаї 457,835,475 душ. Індо-Китай має 281,174 квадратні милі простору, а близько 24 мільйони населення. Корея 85,246 квадратних миль простору та 22,634,000 душ населення. Сіям (або Тай) 200,148 квадратних миль простору, а близько 16 мільйонів населення.

Індія усе манила європейців своїми несказаними багатствами. Шукуючи дороги до Індії, італієць Колумб відкрив Америку. Тепер Індія становить частину Бритійської Імперії.

УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ СОЮЗ

UKRAINIAN WORKINGMEN'S ASSOCIATION

ВАЖНІ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ОРГАНІЗАТОРІВ І НОВИХ ЧЛЕНІВ

Important Information for Organizers and New Members

Для вигоди членів та організаторів, подаємо короткі інформації про Український Робітничий Союз.

Український Робітничий Союз у Скрантоні, Па., це залогова братська організація. Заложили його українці імigrанти у жовтні, 1910 року. Ціль Союзу помагати своїм членам, дітям і родинам, забезпечуючи їм суми грошей, що будуть виплачені після смерті члена, на старість або й раніше за його життя, причиняючись до їх пільги у слабості, бідності та неспособності до праці, та стараючись дати їм у горю товариську підтримку й розраду, — все те таким чином і в таких умовах, як про це постановлено в Конституції і Статуті.

За свою ціль і завдання У. Р. Союз має теж всяку братську діяльність та різnorodні заходи для освіти й розваги своїх членів, з метою творити в них дух солідарності, взаємної помочі й організованого зусилля, пособляти їх громадському вихованню, помагати їм в культурних змаганнях і набуванні знання й гуртувати їх для дружнього товаришування й розваги.

У. Р. Союз зачартерований у вересні, 1911, і має уже дозволи вести свою діяльність у Злучених Державах і Канаді. У. Р. Союз підлягає контролі стейтових і канадських влад і кожного року подає цим департаментам докладні звіти із своєї діяльності, так як того вимагають асекураційні і інші закони.

Члени Українського Робітничого Союзу гуртуються по місцевих відділах, товариствах, братствах і сестрицтвах, в яких урядують місцеві урядники, вільно вибрані місцевими членами. Місцеві члени платять свої вкладки до У. Р. Союзу через своїх відділових уряд-

The Ukrainian Workingmen's Association (U. W. A.), with national headquarters located in Scranton, Penna., is a fraternal order founded in October, 1910, by immigrants from Ukraine. It is its purpose to aid members, young and old, by offering them personal security in the form of insurance payments upon death, during old age or earlier. It seeks to extend them a helping hand in times of misfortune, illness or physical disability, as provided for in its Constitution and By-Laws. It is the U. W. A.'s purpose, also, to foster fraternalism in its ranks, and to further the enlightenment and welfare of its entire membership. It thus aims to bolster a spirit of solidarity, mutual aid and organized effort; to strengthen community enterprise, cultural and educational activities; and to encourage the growth of sound fraternalism.

The Ukrainian Workingmen's Association—chartered in September, 1911—is now licensed for business in United States and Canada. Detailed reports of its activities are submitted annually to the appropriate departments of various American state and Canadian governments, in accordance with current insurance and other statutes.

Members of the Ukrainian Workingmen's Association are ordinarily organized within local assemblies, or branches, managed by officers duly elected by the local members themselves. About 1½% of the members, however, do not belong to any assembly and mail their premiums directly to the Home Office in Scranton.

Supreme authority in the Ukrainian Workingmen's Asso-

ників. Яких півтора відсотка членів У. Р. Союзу до місцевих відділів не належать, а платять свої вкладки прямо до Головної Канцелярії.

Найвищою владою в Українським Робітничим Союзі є Конвенція делегатів від відділів. Така конвенція відбувається щотири роки. Вона вибирає споміж себе Головну Раду, котра складається з Виконавчого Комітету, Контрольної Комісії і Головних Радних і має право робити додатки або зміни в Конституції й Статуті Українського Робітничого Союзу. В часі між конвенціями, справи У. Р. Союзу спочивають в руках Головної Ради й Виконавчого Комітету. Раз або два рази до року, або так часто, як вона вважає це за потрібне, Контрольна Комісія перевірює працю Виконавчого Комітету. Раз до року збирається Головна Рада У. Р. Союзу; вона вислухує звітлення членів Виконавчого Комітету, Контрольної Комісії й Радних, визначає Союзову працю на найближчий рік. Ось — так керівництво Українським Робітничим Союзом завсіди спочиває в руках самого членства та довірених його людей; воно все перебуває під контролею членства та під наглядом стейтових, домініальних і провінціальних влад.

ЩО УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ СОЮЗ ДАЄ СВОЇМ ЧЛЕНАМ

Перше — У. Р. Союз дає своїм членам безпеку. Хто вибере собі в Українським Робітничим Союзі забезпечення на все своє життя, або на 20 років, або на старість, той тимсамим стає повноправним членом організації. Висота забезпечення й час виплати залежать від того, яку плату та безпеку вибере собі член, приступаючи до У. Р. Союзу. У випадках хвороби, або якого нещастя член У. Р. Союзу може дістати грошову допомогу. Таким чином, організація є вірним товаришем кожного свого члена, у тих випадках життя, ко-

ciation rests with its regular Convention of delegates, held quadrennially, representing local assemblies. The Convention elects the Supreme Council (board of directors)—consisting of the Executive Committee, the Auditing Committee and Supreme Councilmen (directors)—and has the right to make changes in or amendments to the Association's Constitution and By-Laws. Between conventions the affairs of the organization are conducted by the Supreme Council and the Executive Committee. Once or twice annually, or oftener if the need occurs, the Auditing Committee examines the records and management of the Executive officers. The Supreme Council convenes once a year to review the reports of the officers in the Executive Committee, the Auditing Committee and of the Councilmen themselves. It also charts the course of the organization's activities for the subsequent year. The management of the U. W. A. is governed by the laws of state, dominion and provincial authorities.

ADVANTAGES OF UKRAINIAN WORKINGMEN'S ASSOCIATION MEMBERSHIP.

Primarily, the Ukrainian Workingmen's Association offers its members security. A policy in the Association—either all ordinary life certificate, a twenty-year or an old-age endowment—carries with it the status of full-fledged membership in the organization. The value of the security and the time of its payment depends, of course, upon the type of policy procured. In the event of malady or distress, a member is eligible for financial assistance from the Association's special funds. The organization thus plays the part of a true friend at times when a friend is needed. Pertinent information about the various U. W. A. plans for security is given in these pages.

As a service to members the

ли кожний чоловік потребує приятеля. Повні інформації про усі забезпечення які дає У. Р. Союз, та про відповідні виплати членів можна знайти у спеціальних табличках виплат зворотів і позичок, та "Конституції і Статуті Українського Робітничого Союзу, з 1941 року, у книжці оплат і зворотів і у членських грамотах.

Дбаючи про духове життя своїх членів, Український Робітничий Союз, як вже згадано було, видає свою власну, тижневу газету, "Народну Волю", через яку відділи й члени організації дістають змогу брати участь в українським і в загально-американським громадським життям. Якби не газета, то бувби Український Робітничий Союз звичайною собі асекураційною компанією, яких є на американській землі чимало, а не бувби правдивою братською організацією братів українців, яких интересує життя Америки, але також і то зокрема, життя українського племені, тут в Америці, в Україні, й по всьому світі.

Заснована 15 червня, 1911, "Народня Воля" придбала собі повагу не лише серед українців, тут і закордоном, але також і серед людей інших мов, як часопис поступовий, освітний і такий, що служить интересам громади в найширшім і найкращім розумінні цього слова. Новий член, який вступає до Українського Робітничого Союзу, завдяки Народній Волі, й усьому тому, що дає йому У. Р. Союз на полі духовім, перестає бути незорганізованим чоловіком, але стає сам учасником світового життя, культурного й політичного.

ЯК СТАТИ ЧЛЕНОМ УКРАЇНСЬКОГО РОБІТНИЧОГО СОЮЗУ

Членом Українського Робітничого Союзу може стати кожний українець, кожна українка, де вони ненародились би, не зважаючи на політичні переконання й релігійні вірування.

Заки кандидат стане членом,

Association publishes its own newspaper, *Narodna Volya* (The People's Will), through which members have an opportunity to participate in U. W. A. affairs as well as in Ukrainian and American (or Canadian) community life. *Narodna Volya* lends to the organization the color of a truly fraternal society for people of Ukrainian birth and extraction.

Founded June 15, 1911, *Narodna Volya* has an established reputation, not only among its own people here and abroad but also among various other sections of society, as a progressive and instructive medium of expression serving the interests of the community in its widest and best sense.

HOW TO BECOME A UKRAINIAN WORKINGMEN'S ASSOCIATION MEMBER

Membership in the Ukrainian Workingmen's Association is open to all persons of Ukrainian background, irrespective of their place of birth, political beliefs or religious faith.

Before an application for membership is acceptable, certain simple formalities must be performed. The first of these is the completion of a U. W. A. membership application. It must be signed by the applicant himself; or, in the event of illiteracy, his name must be written by the organizer in the presence of witnesses and officers of a local assembly.

An applicant for membership must be examined by a physician, who is required to answer specific questions on the application form.

If the new member desires to belong to a local U. W. A. assembly, he should do so by all means, as prescribed in the Association's By-Laws. If there is no local assembly in existence, the new enrollee may join the organization as a member-at-large.

чи організатор, який його вписує, повинен виконати певні зрештою дуже прості формальності. До цих формальностей належить, на-самперед, вписання відповідної, апікації, зладженої У. Р. Союзом. Ту апікацію повинен підписати сам кандидат, а як він не вміє писати, то його підпише організатор при свідках і урядниках того відділу, до якого член вступає.

Кандидат на члена повинен бути оглянений лікарем. Лікар знов, повинен відповісти на питання в декларації.

Коли новий член хоче належати до місцевого відділу У. Р. Союзу, повинен пристати до нього на спосіб приписаний Статутом У. Р. Союзу. Як у тій місцевості відділу нема, то в такому випадку, новий член може пристати до У. Р. Союзу як "самостійний член".

Членом У. Р. Союзу не може стати людина хвора, або така що віддається налогово пиянству, або що вік її перевищує приписану границю. Не можуть пристати до У. Р. Союзу і жінки у тяжі.

Усі відповіді в апікації повинні бути подані точно й правдиво.

ПРИЙНЯТТЯ ЧЛЕНІВ

1 — Кожен, хто забезпечить-ся в Українським Робітничім Союзі, в одній з клас Е, Т, В-70 або В-85), тимсамим стає повноправним членом У. Р. Союзу. Такий підлягає усім приписам Статута та постановам Конвенції, Головної Ради й Виконавчого Комітету.

2 — Без огляду на те, чи він щойно приступає до У. Р. Союзу, як новий член, чи добірає ще нову безпеку, кожний кандидат, до котроїнебудь з повище згаданих клас, повинен вписати апікацію та піддатись лікарському оглядові, згідно з вимогами Статуту.

3 — Повноправні члени, які уже мають грамоти у класах Е, Т, В-70 або В-85, можуть вибрати додаткові безпеки в інших класах, з тим що ціле забезпечення у всіх класах не перевищує \$2,000.

Disqualified from membership are persons in bad health, habitual alcoholics or those beyond the prescribed age. Pregnant women are also ineligible.

All blanks on the application form should be filled out accurately.

ADMISSION TO MEMBERSHIP

1. Everyone who secures a Ukrainain Workingmen's Association policy in any Class of Insurance (E, T, B-70 or B-85) automatically becomes a full-fledged member of the Association. As such he is expected to abide by the provisions of the By-Laws and the decisions of the Convention, Supreme Council and Executive Board.

2. Whether he joins the U. W. A. for the first time, or procures additional insurance, every applicant is required to fill out an application and submit to a medical examination, as prescribed in the By-Laws.

3. A member in good standing who already has a certificate in one of the four classes, can acquire additional security in the same or another class providing that the total U. W. A. insurance carried by him does not exceed \$2,000.

EIGHT CLASSES OF INSURANCE

The Ukrainian Workingmen's Association offers adults four types of certificates and four types for children:

(1) Class E: Twenty-Year Endowment. The insured in this class is required to pay premiums for twenty years, at the end of which period he receives in cash the full amount of his insurance. (Certificates available for \$500, \$1,000, \$1,500, and \$2,000).

(2) Class T: Twenty-Year Payment Life. The policyholder pays premiums for twenty years, after which period he remains insured for the rest of his life but no longer pays anything. (Certificates for \$500, \$1,000, \$1,500, and \$2,000).

УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ СОЮЗ МАЄ ВІСІМ РОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Чотири роди для старших членів і чотири для дітей

Забезпечення для старших членів:

1 — **Класа Е:** Зворотне ("ендавмент") забезпечення на 20 літ. Забезпечений у цій класі платить вкладки на протязі 20 років, а тоді дістає у звороті, в готівці, уся безпеку, на яку вписався (Забезпечення на \$500; \$1,000; \$1,500; та \$2,000).

2 — **Класа Т:** Двацятьлітнє забезпечення на ціле життя. Забезпечений у цій класі платить вкладки на протязі 20 років, а тоді лишається далі забезпечений, але вже не платить нічого (Забезпечення на \$500; \$1,000; \$1,500, та \$2,000).

3 — **Класа В-70:** Зворотне ("ендавмент") забезпечення на старість — 70 літ. Забезпечений у цій класі платить вкладки до 70 року життя, а тоді дістає у звороті готівкою, уся безпеку, на яку вписався (Забезпечення на \$250; \$500; \$750, та \$1,000).

4 — **Класа В-85:** Зворотне забезпечення на старість — 85 літ. Таксамо як в В-70, з тією різницею, що безпеку, у готівці, звертається членові у 85 році життя, через що вкладки у цій класі менчі.

Заввага 1: Вкладки в кожній з чотирох повищих клас обраховано за 3½% відсотковою Американською Досвідною Табличкою Смертності.

Заввага 2: По трох роках, члени забезпечені в котрій-небудь з повищих клас, мають право на звороти в готівці, на позички, на виплачене або продовжене забезпечення.

Заввага 3: Право на повне Посмертне у всіх вищезгаданих класах дістають спадкоємці тоді, коли Забезпечений заплатив тримісячні вкладки до Головної Каси Українського Робітничого Союзу. Коли був членом менче як

(3) **Class B-70: Endowment at Age 70.** A member in this class is obliged to pay dues until he is 70 years of age, at which time he receives a cash endowment equal to the amount of his insurance. (Policies for \$250, \$500, \$750, and \$1,000).

(4) **Class B-85: Endowment at Age 85.** This class is similar to B-70, except that the insured pays dues until, and receives his cash benefit upon, reaching age 85. Hence, the premiums in this class, because they are stretched over a longer period, are lower.

Note 1: The premiums in each of the above enumerated classes are based upon the 3½% American Experience Table of Mortality.

Note 2: After three years, members in all these classes have the right to surrender their certificates for cash, to apply for loans, to change to paid-up or extended insurance.

Note 3: Beneficiaries are entitled to the full value of the death benefits in either of the above classes after the insured has paid three monthly premiums to the Home Office. If a member passes away before the first three months are up but some time after 30 days, his beneficiaries receive one-half of the insurance; if less than 30 days, then the U. W. A. returns to the beneficiaries only that amount which the deceased paid into the Association's Mortuary Fund.

FUND ASSESSMENTS

In addition to the premium listed in the appropriate table given in this survey, every adult member is required to contribute a monthly assessment of 15 cents to the Reserve, Indigent and Convention Funds, and 15 cents a month for the Association's newspaper.

Exceptions are made in the following cases:

A member in good standing who procures additional insur-

три місяці, але довше як 30 день, тоді спадкоємці одержать половину посмертного, а коли менше як 30 днів, тоді У. Р. Союз заплатить спадкоємцям лиш те, що покійний заплатив У. Р. Союзові на рахунок свого Посмертного Забезпечення.

ОПЛАТА ОСІБНИХ ФОНДІВ

Окрім зазначеної у відповідній табличці місячної вкладки, кожний член Українського Робітничого Союзу платить додатково 15 центів місячно на фонд резервовий, бідних та конвенційний і 15 центів на газету. Повноправні члени, які додатково забезпечуються в котрій із клас, другий раз цих додаткових 30 центів не платять, бо вони вже платять їх при першій безпеці.

Жінки у класах Е, Т, В-70, та В-85, що їх чоловіки уже є членами в Українським Робітничім Союзі, платять тільки на фонд резервовий, заповоговий та конвенційний 15 центів місячно. Їм не посилається окремо часопис, який уже мають їх чоловіки. Таксамо є з неодруженими ще дітьми, так довго як вони ще є при своїх батьках.

ЗВОРОТ ГОТІВКИ І ПОЗИЧКИ

Коли по трох або більше роках, дорослий член забезпечений в одній з чотирох клас (Е, Т, В-70, або В-85) хоче перестати бути членом Українського Робітничого Союзу, так він має право одержати назад, готівкою усю свою набуту резерву на грамоті. Про такий свій намір, повинен член повідомити письмом Головну Канцелярію Українського Робітничого Союзу. Усі звороти подано акуратно в окремих табличках у цій книжці, в книжці оплат і зворотів і у грамотах. Там зазначено, скільки й по яким часі побуту в У. Р. Союзі, такому членові звертається готівкою після 3-х років членства.

Забезпечений в Українським Робітничім Союзі член, по трох або більше роках, має право позичити собі на свою грамоту певну суму готівки. Висота пожички

in any class is not required to pay the extra 30-cent assessment a second time because his contribution is already included in his dues on the first certificate (policy).

Women in these classes whose husbands are already members of the Association pay only 15 cents a month to the Reserve, Indigent and Convention Funds. They do not receive the newspaper, for their husbands already have it and pay for it. The same holds for unmarried children, one or both of whose parents are members, as long as they live with their parents.

CASH SURRENDER AND LOAN VALUES

Should an adult member in any of these classes wish to terminate his membership after three or more years, he is entitled to receive a cash settlement equivalent to the amount of legal reserve on his certificate. Any such decision on the part of a member should be communicated in writing to the Association's Home Office. All cash surrender values are accurately listed in separate tables listed below, in the rate book and in the member's insurance certificate. There it is specified how much, and after how long a period of membership, such a member is entitled to in cash.

After three or more years, every U. W. A. member also has the right to borrow a specified amount of money on his certificate. The amount of the loan depends upon the length of his membership and upon the Class to which he belongs. He cannot borrow more than the total amount accumulated as reserve on his policy during the period of his membership. A 4% interest charge is made on such loans. A loan may be repaid in one lump sum or in instalments. It can also be left unpaid, together with accrued interest, as an obligation of the member. Un-

залежить від того, як довго він був забезпечений в У. Р. Союзі, та в якій був класі. Не може позичити більше, як ту резерву, яка на його грамоті при збиралась за час його перебування в У. Р. Союзі. За позички У. Р. Союз бере 4%. Сплатити позичку можна одноразово, або ратами. Можна також залишити позичку й належні відсотки на грамоті, як довг. Такий довг, У. Р. Союз стягне до каси організації разом з відсотками, коли виплачує забезпечення самому тому членові або його спадкоємцям.

Член, що затягнув позичку, а пізніше захоче перейти на Виплачене або Продовжене Забезпечення, а має ще яку резерву на грамоті, дістане таку й у такій висоті, яка йому належатиметься за його законною резервою, з відтягненням з неї позиченої суми і належних відсотків.

Відсотки при позичці У. Р. Союз стягає тоді, як видає позичку до дня річниці його грамоти. Не сміє позичка з відсотками перевищувати резерви призначеної на грамоті того члена, який зятягає позичку. Коли високість позички (разом з відсотками) дорівнювала висоті резерви, а член який зятягає позичку, не платив дальше вкладок, його грамота перестає бути важна.

ВИПЛАЧЕНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

По трох або більше роках, член забезпечений в котрій з чотирох клас (Е, Т, В-70, В-85), може перестати платити вкладки й зажадати, щоб він був дальше забезпечений, але на таку лише суму, яку він уже виплатив своїми вкладками. Таке забезпечення буде виплачене йому в означеному грамотою реченці, або у випадку його смерті, спадкоємцям.

ПРОДОВЖЕНА ЗАБЕЗПЕКА

Коли, по трох або більше роках, котрий член, забезпечений в одній з чотирох клас, (Е, Т, В-70, В-85) перестане платити вкладки, то такий член дістане, без дальших оплат продовження свого за-

der such circumstances, the U. W. A. will deduct any outstanding debt plus accumulated interest from the ultimate amount of insurance due the member or his beneficiaries.

A member who incurs a debt and later decides to transfer to paid-up or extended insurance, but still has some legal reserve on his certificate, is entitled to the balance. In such a case the Association will pay him a sum consistent in amount with his lawful reserve, less the outstanding debt and the compounded interest.

Interest on a loan is deductible at the time of its issuance to cover the period up to the nearest anniversary of the certificate. No loan with its accumulated interest is permitted to exceed the reserve amassed on the policy of the borrower. If the total debt equals the amount of the reserve, and the borrower neglects to meet interest charges, then the policy is declared void.

PAID-UP INSURANCE

After three or more years a member insured in any class may terminate payment of dues and request continuance of his insurance, but only for an amount equal to his total premium payments. Such insurance is payable to the member at the time specified in his certificate (policy), or, in the event of his prior death, to his beneficiaries.

EXTENDED INSURANCE

If after three or more years a member terminates payment of his dues, he can obtain without further cost an extension of his certificate for the amount of his insurance and for such a period of time as indicated in the extension table on the reverse side of his policy. The length of this period is determined by the age of the insured at the time of admission and by the length of his membership period.

When after a period of long

безпечення на таку суму на яку член забезпечений і на такий час який приписує табелька продовження в його грамоті. Той час буде залежати від того, в якому віці цей член забезпечився, і як довго платив свої вкладки.

Коли член належав до У. Р. Союзу довші роки, в класах Е і В-70, і перейде на безплатне продовження забезпечення, то він не тільки виплатить свою безпеку, а ще й дістане додаткову готівку (диви таблички у класах Е та В-70).

ПОВОРОТ ДО У. Р. СОЮЗУ

Кожний член Українського Робітничого Союзу, забезпечений в котрійнебудь з чотирох повищих клас, незалежно від того чи перейшов на Виплачене Забезпечення або остався на Продовженню — може відзискати свої права в У. Р. Союзі, коли вирівняє вкладки з процентом за проганий час (а як мав позичку, то коли віддасть цю суму) разом з належним відсотком та піддасться лікарському оглядові, за згодою Головної Ради, або Виконавчого Комітету, такий член платитиме свої вкладки, так, як він їх платив тоді як уперше приступив був до У. Р. Союзу.

Член що виплатив своє забезпечення у класі Т, або такий що залишається на Виплаченім або Продовженім Забезпеченні у цій або в якій іншій класі, не має права на підмоги із фонду бідних, ані права голосу або вибирання. Він не діставатиме газети, тому що не платить ніяких вкладок. Але, як він, так і його спадкоємці матимуть право на його Забезпечення — в такий час і в такий висоті, як це предвиджено в дотичній класі, й як означено у відповідних табличках Виплаченого та Продовженого Забезпечення.

ЗВОРОТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ (“ЕНДАВМЕНТ”) НА 20 ЛІТ

Член забезпечений у класі Е, платить вкладки на протязі 20 років, а тоді одержує готівкою усю суму, на яку був забезпечився. Колиб помер на протязі тих 20

membership in Classes E and B-70, a policyholder makes use of the extended insurance features of his certificate, he may not only have enough in reserve to cover premiums until maturity of the policy but also be entitled to some residue cash after the life of the policy expires (see appropriate Class E and B-70 tables).

REINSTATEMENT

Every adult member who transfers to paid-up or extended insurance can regain his full membership rights in the Association upon payment of dues in arrears as well as the compounded interest thereon (or, in the case of a loan, repayment of the obligation). He must pass another physical examination, however. Upon approval of the Supreme Council or the Executive Board, the rate of such a member's premiums after reinstatement remain the same as at the time of his original entrance into the Association.

A member in Class T whose premium payments have been completed (i. e., twenty years after issuance of his policy), or one who procures paid-up or extended insurance in any class, has no right to claims upon the Indigent Fund, nor any right to a voice or a vote in the Association. He will no longer receive the U. W. A. press organ, for his dues payments will have ceased. But, of course, he and his beneficiaries shall be entitled to his insurance—payable at such time and in such amount as specified on the member's particular certificate (policy), or as listed in the appropriate tables of paid-up and extended insurance.

ENDOWMENT CERTIFICATE (POLICY)

A member in Class E pays dues throughout a period of twenty years, at the end of which time he receives in cash the full sum due him. In the event of prior death, then his beneficiaries

літ, то спадкоємці покійного дістають повну суму забезпечення. У Класі Е можна забезпечитись на \$500; 1,000; \$1,500, та \$2,000.

ЗВОРОТИ, ПОЗИЧКИ, ВИПЛАЧЕНЕ ТА ПРОДОВЖЕНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

По трох роках членства Забезпечений набуває право на зворотні в готівці або позички, або на Виплачене або Продовжене Забезпечення,—таке високе й на такий час, як це йому належить, з огляду на вік, у якому до цієї класи вписався, й на суму, на яку був забезпечився.

Таблички, які тут йдуть, подають вкладки від кожного віку та від висоти Забезпечення. Далі, подають вони висоту позичок і зворотів готівкою на кожний вік, — по трох, п'ятих, десятих, п'ятнадцятих та двадцятих роках членства. Нарешті, подають вони висоту Виплаченої Забезпечення та час продовження забезпечення, — на кожний вік і також по трох, п'ятих, десятих, п'ятнадцятих та двадцятих роках. Усі ці об'єкти подано до Забезпечення на \$1,000. В інших забезпеченнях, подані суми будуть або більші або менші, як це видно з відповідних табличок. Час Продовженого Забезпечення однаковий при кожній сумі. В тих випадках, де член може дістати продовження Забезпечення на кілька років, а до того ще дістане й готівку, висота залежить від суми забезпечення.

Класа Е вигідна тим, що вона забезпечує родину члена на ту пору, коли чоловік буває найбільш наражений на небезпеку. Разом з тим, добра вона є ще й тому, що у старшому віці дає вона чоловікові готові гроші, які він може зжити на науку дітей або на незалежнення свого власного матеріального становища.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У КЛАСІ Е

Кандидати від 16 до 40 року життя можуть забезпечуватись до \$2,000; від 41 до 45 року Забезпечення не може перевищувати \$1,500; від 46 до 50 року — на \$500 або \$1,000.

receive the full benefit of the insurance. Certificates in Class E are available for \$500, \$1,000, \$1,500, and \$2,000.

CASH SURRENDER, LOANS, PAID-UP AND EXTENDED INSURANCE

After three years of membership, the insured gains rights to cash surrender provisions or loans or to paid-up or extended insurance—for such amounts and periods of time as determined on the basis of the member's age at admission and of the face value of his certificate.

The tables given here list the premiums for all ages and available amounts of insurance. They also indicate loan and cash surrender values for all ages—after three, five, ten, fifteen and twenty years' membership. Finally, they list the values of paid-up insurance and the periods of extended insurance—for every age after three, five, ten, fifteen and twenty years. All these figures are based upon a policy of \$1,000 value.

The period of extended insurance is the same for each amount. In cases where a member can secure extended insurance for a few years, and a cash settlement as well, the amount of the residue is determined by the face value of the certificate.

Class E is a convenient form of security because it offers protection to the member's family during a period when he is most susceptible to all sorts of misfortune. It also has the advantage of providing ready cash to a person in later life, which he can use for such things as the education of his children or the assertion of his own financial independence.

CLASS E

Applicants from 16 to 40 years of age may secure certificates up to \$2,000; from 41-45, not more than \$1,500; from 46-50, the limit is \$1,000.

ТАБЛИЧКА МІСЯЧНИХ ВКЛАДОК В КЛАСІ Е
TABLE OF MONTHLY RATES IN CLASS E

Age	\$500	\$1,000	\$1,500	\$2,000
16	2.01	4.00	6.00	8.00
17	2.01	4.00	6.02	8.02
18	2.02	4.03	6.05	8.06
19	2.02	4.03	6.05	8.06
20	2.03	4.05	6.08	8.09
21	2.03	4.05	6.08	8.10
22	2.04	4.06	6.10	8.12
23	2.05	4.08	6.13	8.16
24	2.05	4.08	6.13	8.16
25	2.05	4.09	6.14	8.18
26	2.06	4.10	6.16	8.20
27	2.06	4.11	6.17	8.22
28	2.07	4.13	6.20	8.26
29	2.07	4.14	6.21	8.28
30	2.08	4.15	6.23	8.30
31	2.08	4.16	6.24	8.32
32	2.09	4.17	6.26	8.34
33	2.10	4.18	6.28	8.36
34	2.11	4.21	6.31	8.42
35	2.12	4.23	6.35	8.46
36	2.13	4.24	6.37	8.48
37	2.14	4.26	6.40	8.52
38	2.15	4.29	6.44	8.58
39	2.16	4.31	6.47	8.62
40	2.18	4.35	6.53	8.70
41	2.20	4.39	6.59	
42	2.22	4.43	6.65	
43	2.24	4.47	6.71	
44	2.26	4.52	6.78	
45	2.29	4.58	6.86	
46	2.32	4.64		
47	2.36	4.70		
48	2.40	4.78		
49	2.44	4.88		
50	2.46	4.96		

To the monthly dues in this table must be added 15 or 30 cents for the following funds: Reserve, Indigent, Convention and for newspaper Narodna Volya, an official organ of the Ukrainian Workingmen's Association. A member taking out additional insurance, however, is not required to pay these assessments.

Married woman whose husband is a member of the Association, and unmarried son or daughter living in the same household with a parent shall pay only 15 cents a month for funds. They will not receive a newspaper Narodna Volya.

До місячних вкладок поданих у цій таблиці треба ще дораховувати 15 або 30 центів місячно на фонди: резервовий, бідних, конвенційний і на часопис Народну Волю. Члени що забезпечуються додатково на другу грамоту (полісу) не платять на фонди, тому що вони їх вже платять з вкладками при першій грамоті.

Замужні жінки за членами Союзу і неодружені сини і дочки що мешкають разом з батьком або матір'ю, які належать до Союзу платять лише 15 центів місячно на фонди. Вони не будуть отримувати газети.

ТАБЛИЧКА ЗВОРОТІВ І ПОЗИЧОК В КЛАСІ Е
ДЛЯ ГРАМОТИ НА \$1,000

CASH SURRENDER AND LOAN VALUES FOR
\$1,000 CERTIFICATE, CLASS E

LOAN AND CASH SURRENDER VALUE AFTER					
Age	3 years	5 years	10 years	15 years	19 years
16	\$80.00	\$159.00	\$385.00	\$662.00	\$926.00
17	80.00	158.00	385.00	661.00	926.00
18	80.00	158.00	385.00	661.00	926.00
19	79.00	158.00	385.00	661.00	926.00
20	79.00	158.00	384.00	661.00	926.00
21	79.00	157.00	384.00	661.00	926.00
22	78.00	157.00	384.00	660.00	926.00
23	78.00	157.00	384.00	660.00	926.00
24	78.00	157.00	383.00	660.00	925.00
25	78.00	156.00	383.00	660.00	925.00
26	77.00	156.00	383.00	660.00	925.00
27	77.00	156.00	383.00	659.00	925.00
28	77.00	155.00	382.00	659.00	925.00
29	76.00	155.00	382.00	659.00	925.00
30	76.00	155.00	382.00	658.00	925.00
31	75.00	154.00	381.00	658.00	925.00
32	75.00	154.00	381.00	658.00	925.00
33	75.00	154.00	381.00	658.00	924.00
34	74.00	153.00	381.00	657.00	924.00
35	74.00	153.00	380.00	657.00	924.00
36	74.00	153.00	380.00	656.00	924.00
37	73.00	152.00	380.00	656.00	924.00
38	73.00	152.00	380.00	656.00	923.00
39	73.00	152.00	379.00	655.00	923.00
40	72.00	152.00	379.00	655.00	923.00
41	72.00	152.00	379.00	654.00	922.00
42	72.00	152.00	379.00	653.00	922.00
43	71.00	152.00	379.00	653.00	922.00
44	71.00	151.00	378.00	652.00	921.00
45	71.00	151.00	378.00	651.00	921.00
46	71.00	151.00	378.00	650.00	920.00
47	71.00	151.00	378.00	649.00	919.00
48	70.00	151.00	377.00	647.00	919.00
49	70.00	151.00	377.00	646.00	918.00
50	70.00	151.00	376.00	644.00	917.00

For \$500 certificate cash surrender and loan values amount to one half of the sums indicated in the above table; for \$1,500 certificate one time and a half larger; for \$2,000 certificate two times larger.

На грамотах (полісах) \$500 звороти і позички є на половину менчі, як подано на цій таблиці; на грамотах \$1,500 півтора раза більші, а на грамотах \$2,000 два рази більші.

ТАБЛИЧКА ВИПЛАЧЕНОГО ОБЕЗПЕЧЕННЯ В КЛАСІ Е
 ДЛЯ ГРАМОТИ НА \$1,000
 PAID UP BENEFIT FOR \$1,000 CERTIFICATE,
 CLASS E

PAID UP BENEFIT AFTER				
Age	3 years	5 years	10 years	15 years
16	\$138.00	\$258.00	\$536.00	\$784.00
17	138.00	257.00	536.00	784.00
18	138.00	256.00	536.00	784.00
19	136.00	256.00	536.00	784.00
20	136.00	256.00	534.00	783.00
21	136.00	254.00	534.00	783.00
22	134.00	254.00	534.00	782.00
23	134.00	254.00	534.00	782.00
24	134.00	254.00	532.00	782.00
25	134.00	254.00	532.00	781.00
26	132.00	254.00	532.00	781.00
27	132.00	252.00	531.00	781.00
28	132.00	250.00	530.00	780.00
29	130.00	250.00	530.00	780.00
30	130.00	250.00	529.00	780.00
31	128.00	248.00	528.00	779.00
32	128.00	248.00	528.00	778.00
33	128.00	247.00	528.00	778.00
34	126.00	246.00	527.00	777.00
35	126.00	245.00	525.00	777.00
36	125.00	245.00	525.00	776.00
37	123.00	243.00	524.00	775.00
38	123.00	242.00	523.00	774.00
39	123.00	242.00	522.00	774.00
40	121.00	241.00	521.00	773.00
41	121.00	241.00	520.00	771.00
42	120.00	240.00	519.00	770.00
43	118.00	239.00	518.00	769.00
44	118.00	237.00	515.00	767.00
45	117.00	236.00	514.00	766.00
46	117.00	235.00	513.00	764.00
47	116.00	234.00	512.00	762.00
48	114.00	233.00	509.00	760.00
49	113.00	233.00	507.00	757.00
50	112.00	230.00	504.00	755.00

For \$500 certificate the paid up benefit amounts to one half of the sums indicated in the above table; for \$1,500 certificate one time and a half larger; for \$2,000 certificate two times larger.

На грамотах (полісах) \$500 виплачене забезпечення є на половину менше, як подано на цій таблиці; на грамотах \$1,500 півтора рази більше; а на грамотах \$2,000 два рази більше.

ТАБЛИЧКА ПРОДОВЖЕНОГО ОБЕЗПЕЧЕННЯ В КЛАСІ Е
ДЛЯ ГРАМОТИ НА \$1,000
EXTENDED BENEFIT FOR \$1,000 CERTIFICATE,
CLASS E

Age	EXTENDED BENEFIT AFTER			
	3 years	5 years	10 years	15 years
	years days	years	years	years
16	13—39	15—\$131	10—\$488	5—\$774
17	12—359	15—\$128	10—\$487	5—\$774
18	12—314	15—\$126	10—\$486	5—\$773
19	12—194	15—\$124	10—\$485	5—\$773
20	12—143	15—\$122	10—\$482	5—\$771
21	12—93	15—\$118	10—\$481	5—\$771
22	11—336	15—\$116	10—\$480	5—\$770
23	11—283	15—\$113	10—\$479	5—\$770
24	11—224	15—\$111	10—\$476	5—\$769
25	11—164	15—\$106	10—\$475	5—\$768
26	11—39	15—\$103	10—\$473	5—\$768
27	10—339	15—\$101	10—\$472	5—\$767
28	10—273	15—\$94	10—\$468	5—\$766
29	10—146	15—\$90	10—\$466	5—\$765
30	10—73	15—\$85	10—\$464	5—\$764
31	9—310	15—\$77	10—\$459	5—\$763
32	9—235	15—\$71	10—\$456	5—\$762
33	9—156	15—\$64	10—\$453	5—\$760
34	9—24	15—\$54	10—\$449	5—\$759
35	8—305	15—\$45	10—\$442	5—\$757
36	8—218	15—\$34	10—\$437	5—\$754
37	8—84	15—\$21	10—\$431	5—\$752
38	7—358	15—\$7	10—\$424	5—\$750
39	7—262	14—242	10—\$415	5—\$747
40	7—126	14—	10—\$406	5—\$744
41	7—25	13—123	10—\$397	5—\$741
42	6—284	12—251	10—\$385	5—\$737
43	6—149	12—18	10—\$373	5—\$732
44	6—44	11—128	10—\$357	5—\$727
45	5—302	10—270	10—\$341	5—\$722
46	5—195	10—54	10—\$322	5—\$715
47	5—88	9—208	10—\$301	5—\$708
48	4—324	9—4	10—\$276	5—\$700
49	4—222	8—170	10—\$248	5—\$691
50	4—122	7—345	10—\$215	5—\$681

The period of extended benefit is the same for all sums of insurance. The pure Endowment cash values for \$500 certificate is one half of the sum indicated in the above table; for \$1,500 certificate one time and a half larger; for \$2,000 certificate two times larger.

Продовження забезпечення однакове при всіх сумах забезпечення. Доплата в готівці на грамоті \$500 на половину менша, як подано на цій таблиці; на грамоті \$1,500 півтора рази більша; а на грамоті \$2,000 два рази більша.

КЛАСА Т ДВАЦЯТЛІТНЄ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА ЖИТТЯ

Член, забезпечений у класі Т платить вкладки на протязі 20 літ від дня, коли забезпечився. Потім не платить уже більше вкладок, але остає забезпечений аж до смерти. Колиб сталося, що помер на протязі тих 20 літ, або після того, то спадкоємці його дістають повне забезпечення, на яке він записався. В тій Класі можна забезпечуватись на \$500; \$1,000; \$1,500, та \$2,000.

ЗВОРОТИ, ПОЗИЧКИ, ВИПЛАЧЕНЕ ТА ПРОДОВЖЕНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

По трох роках членства, забезпечений має право на звороти, на позички, або на Виплачене або Продовжене Забезпечення, — таке високе й на такий час, як це йому належатиметься, з огляду на вік, у яким він вписався до У. Р. Союзу, й на висоту його Забезпечення.

На табличках, які тут йдуть, подано місячні вкладки від кожного віку й від кожної висоти Забезпечення у тій Класі Т. Далі подано там таблички зворотів та позичок, Виплаченого та Продовженого Забезпечення на кожний вік життя, у грамоті на \$1,000.

Обезпечуючись на іншу суму, гляди за зворотами, позичками, Виплаченими та Продовженими Забезпеченнями, по табличках, в книжочці оплат і зворотів.

Класа Т є тим вигідна, що Забезпечений платить вкладки не так то довгий час, і платить він їх тоді, як ще сам молодий й найбільше заробляє. Потому, вже не потребує журитись, бо родина його уже забезпечена, а коли потребувавби грошей, то може собі позичити на свою грамоту, або як хоче, то може одержати зворот готівкою.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У КЛАСІ Т

Кандидати на членів від 16 до 40 року життя можуть забезпечуватись на \$2,000; від 41 до 45 року життя — на \$1,500; від 46 до 50 року — на \$500 або \$1,000.

CLASS T—TWENTY-YEAR PAYMENT LIFE

A member in this class is required to pay dues throughout a period of twenty years, then makes no further payments but nevertheless remains insured for the rest of his life. Should he pass away at any time, either before or after the twenty-year period of dues-paying, his beneficiaries will receive the full sum of his insurance. Certificates of this type are issued for \$500, \$1,000, \$1,500, \$2,000.

CASH SURRENDER AND LOAN VALUES, PAID-UP AND EXTENDED INSURANCE

After three years of membership the insured acquires the right to make use of cash surrender or loan provisions, or to paid-up or extended insurance—to such extent and for such time as determined by his age at admission and by the face value of his policy.

The subsequent tables indicate monthly dues for all ages and amounts of insurance available in Class T. These include tables of cash surrender and loan values, paid-up and extended insurance for all ages, on the basis of a \$1,000 certificate. Members insured for other amounts can find the relevant data about their policies in the Association's rate book.

Class T represents an excellent plan of insurance because the member is required to pay premiums during a relatively short period and while his earning capacity is at its highest. After payments on the policy are completed, he no longer has to concern himself much about providing for his family's security; further, if he is in need of money, he can make sizeable loans on his certificate or surrender it for cash.

CLASS T

Applicants between 16 and 40 years of age may procure policies for amounts up to \$2,000; 41-45—\$1,500; 46-50—\$500 or \$1,000.

ТАБЛИЧКА МІСЯЧНИХ ВКЛАДІВ В КЛАСІ Т
TABLE OF MONTHLY RATES IN CLASS T

Age	\$500	\$1,000	\$1,500	\$2,000
16	1.10	2.18	3.25	4.35
17	1.11	2.20	3.30	4.40
18	1.13	2.25	3.36	4.49
19	1.15	2.28	3.42	4.56
20	1.16	2.32	3.48	4.62
21	1.18	2.35	3.52	4.68
22	1.20	2.40	3.59	4.78
23	1.22	2.43	3.65	4.86
24	1.24	2.47	3.71	4.94
25	1.26	2.52	3.78	5.04
26	1.28	2.56	3.84	5.12
27	1.31	2.61	3.91	5.22
28	1.33	2.66	3.98	5.31
29	1.36	2.71	4.06	5.40
30	1.39	2.76	4.13	5.52
31	1.42	2.82	4.24	5.64
32	1.45	2.88	4.32	5.76
33	1.48	2.94	4.42	5.88
34	1.51	3.00	4.51	6.00
35	1.54	3.07	4.61	6.14
36	1.57	3.14	4.70	6.28
37	1.61	3.22	4.81	6.44
38	1.64	3.28	4.93	6.56
39	1.69	3.37	5.05	6.74
40	1.73	3.45	5.17	6.90
41	1.76	3.52	5.30	
42	1.81	3.62	5.43	
43	1.86	3.71	5.58	
44	1.92	3.84	5.77	
45	1.97	3.94	5.91	
46	2.03	4.06		
47	2.09	4.17		
48	2.15	4.30		
49	2.22	4.44		
50	2.30	4.60		

To the monthly dues in this table must be added 15 or 30 cents for the following funds: Reserve, Indigent, Convention and for newspaper Narodna Volya, an official organ of the Ukrainian Workingmen's Association. A member taking out additional insurance, however, is not required to pay these assessments.

Married woman whose husband is a member of the Association, and unmarried son or daughter living in the same household with a parent shall pay only 15 cents a month for funds. They will not receive a newspaper Narodna Volya.

До місячних вкладок поданих у цій таблиці треба ще дорахувати 15 або 30 центів місячно на фонди: резервовий, бідних, конвенційний і на часопис Народну Волю. Члени що забезпечуються додатково на другу грамоту (полісу) не платять на фонди, тому що вони їх вже платять з вкладками при першій грамоті.

Замужні жінки за членами Союзу і неодружені сини і дочки що мешкають разом з батьком або матір'ю, які належать до Союзу платять лише 15 центів місячно на фонди. Вони не будуть отримувати газети.

ТАБЛИЧКА ЗВОРОТІВ І ПОЗИЧОК В КЛАСІ Т
ДЛЯ ГРАМОТИ НА \$1,000

CASH SURRENDER AND LOAN VALUES FOR
\$1,000 CERTIFICATE, CLASS T

LOAN AND CASH SURRENDER VALUES AFTER					
Age	5 years	5 years	10 years	15 years	20 years
16	\$23.00	\$ 51.00	\$143.00	\$249.00	\$377.00
17	24.00	53.00	146.00	254.00	385.00
18	24.00	54.00	150.00	259.00	393.00
19	25.00	55.00	153.00	265.00	401.00
20	25.00	56.00	156.00	270.00	410.00
21	26.00	57.00	159.00	276.00	418.00
22	26.00	58.00	163.00	282.00	427.00
23	27.00	60.00	166.00	288.00	436.00
24	28.00	61.00	170.00	294.00	446.00
25	28.00	63.00	174.00	301.00	456.00
26	29.00	64.00	178.00	308.00	466.00
27	29.00	66.00	182.00	315.00	476.00
28	30.00	67.00	186.00	322.00	486.00
29	31.00	69.00	191.00	329.00	497.00
30	32.00	70.00	195.00	337.00	508.00
31	32.00	72.00	200.00	344.00	519.00
32	33.00	74.00	204.00	352.00	531.00
33	34.00	76.00	209.00	360.00	542.00
34	35.00	78.00	214.00	368.00	554.00
35	36.00	79.00	219.00	377.00	566.00
36	37.00	81.00	225.00	385.00	578.00
37	38.00	84.00	230.00	394.00	590.00
38	39.00	86.00	236.00	402.00	602.00
39	40.00	88.00	241.00	411.00	614.00
40	41.00	90.00	247.00	420.00	626.00
41	42.00	92.00	252.00	428.00	639.00
42	43.00	95.00	258.00	437.00	651.00
43	44.00	97.00	264.00	446.00	663.00
44	45.00	99.00	269.00	454.00	676.00
45	46.00	102.00	275.00	463.00	688.00
46	48.00	104.00	281.00	471.00	700.00
47	49.00	107.00	286.00	479.00	712.00
48	50.00	109.00	292.00	487.00	724.00
49	51.00	111.00	297.00	495.00	735.00
50	52.00	114.00	302.00	502.00	746.00

For \$500 certificate cash surrender and loan values amount to one half of the sums indicated in the above table; for \$1,500 certificate one time and a half larger; for \$2,000 certificate two times larger.

На грамотах (полісах) \$500 звороти і позички є на половину менчі, як подано на цій таблиці; на грамотах \$1,500 півтора раза більші, а на грамотах \$2,000 два рази більші.

ТАБЛИЧКА ВИПЛАЧЕНОГО ОБЕЗПЕЧЕННЯ В КЛАСІ Т
ДЛЯ ГРАМОТИ НА \$1,000

PAID UP BENEFIT FOR \$1,000 CERTIFICATE,
CLASS T

PAID UP BENEFIT AFTER				
Age	3 years	5 years	10 years	15 years
16	\$84.00	\$180.00	\$459.00	\$727.00
17	85.00	181.00	460.00	728.00
18	85.00	182.00	462.00	729.00
19	86.00	183.00	463.00	730.00
20	85.00	182.00	464.00	730.00
21	86.00	185.00	465.00	731.00
22	86.00	184.00	467.00	732.00
23	87.00	185.00	468.00	733.00
24	87.00	186.00	469.00	734.00
25	88.00	187.00	471.00	735.00
26	88.00	188.00	472.00	736.00
27	88.00	188.00	473.00	736.00
28	89.00	189.00	474.00	737.00
29	89.00	190.00	476.00	738.00
30	90.00	191.00	477.00	739.00
31	90.00	192.00	478.00	739.00
32	91.00	192.00	479.00	741.00
33	91.00	193.00	480.00	741.00
34	92.00	194.00	481.00	741.00
35	92.00	194.00	482.00	741.00
36	92.00	195.00	483.00	742.00
37	93.00	196.00	484.00	742.00
38	93.00	197.00	484.00	742.00
39	94.00	197.00	485.00	742.00
40	94.00	198.00	486.00	742.00
41	94.00	199.00	486.00	741.00
42	95.00	199.00	486.00	741.00
43	95.00	200.00	487.00	740.00
44	95.00	200.00	486.00	739.00
45	96.00	201.00	486.00	738.00
46	96.00	201.00	486.00	737.00
47	96.00	201.00	485.00	735.00
48	97.00	201.00	484.00	734.00
49	97.00	201.00	484.00	732.00
50	97.00	201.00	482.00	730.00

For \$500 certificate the paid up benefit amounts to one half of the sums indicated in the above table; for \$1,500 certificate one time and a half larger; for \$2,000 certificate two times larger.

На грамотах (полісах) \$500 виплачене забезпечення є на половину менше, як подано на цій таблиці; на грамотах \$1,500 півтора раза більше; а на грамотах \$2,000 два рази більше.

ТАБЛИЧКА ПРОДОВЖЕНОГО ОБЕЗПЕЧЕННЯ В КЛАСІ Т
ДЛЯ ГРАМОТИ НА \$1,000

EXTENDED BENEFIT FOR \$1,000 CERTIFICATE,
CLASS T

EXTENDED BENEFIT AFTER				
	3 years	5 years	10 years	15 years
Age	years days	years days	years days	years days
16	3—101	7—251	25—110	38—105
17	3—120	7—294	25—113	37—238
18	3—139	7—336	25—100	37— 1
19	3—158	8— 15	25— 73	36—127
20	3—177	8— 51	25— 27	35—246
21	3—196	8— 99	24—335	34—363
22	3—216	8—141	24—262	34—112
23	3—236	8—182	24—177	33—221
24	3—256	8—220	24— 78	32—324
25	3—275	8—255	23—334	32— 68
26	3—295	8—289	23—212	31—169
27	3—312	8—318	23— 80	30—267
28	3—330	8—344	22—305	29—364
29	3—347	9— 2	22—153	29— 94
30	3—363	9— 21	21—360	28—188
31	4— 13	9— 35	21—192	27—279
32	4— 27	9— 42	21— 20	27— 3
33	4— 38	9— 42	20—205	26— 95
34	4— 49	9— 36	20— 20	25—182
35	4— 56	9— 22	19—194	24—269
36	4— 62	9—	19—	23—355
37	4— 65	8—334	18—166	23— 79
38	4— 65	8—293	17—329	22—167
39	4— 62	8—245	17—123	21—255
40	4— 56	8—190	16—281	20—342
41	4— 45	8—124	16— 71	20— 67
42	4— 29	8— 53	15—225	19—158
43	4— 8	7—340	15— 13	18—250
44	3—348	7—255	14—165	17—342
45	3—317	7—166	13—318	17— 74
46	3—281	7— 73	13—105	16—173
47	3—242	6—342	12—259	15—274
48	3—198	6—242	12— 49	15— 11
49	3—153	6—140	11—207	14—122
50	3—106	6— 39	11— 2	13—234

The period of extended benefit on all of the certificates as indicated in the above table is the same for all sums of benefit.

На всіх грамотах (полісах) — продовження забезпечення таке саме як подано на цій таблиці без огляду на те, на яку суму член забезпечений.

КЛАСА В-70 ЗВОРОТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА СТАРІСТЬ — 70 ЛІТ

Член, котрий забезпечиться у Класі В-70, платить вкладки до сімдесятого року життя. Потім, він отримує суму свого Забезпечення готівкою. Колиб сталося, що передтим помер, то спадкоємці його дістануть повну суму Забезпечення. У Класі В-70 можна забезпечуватись на \$250; \$500; \$750, та \$1,000.

ЗВОРОТИ, ПОЗИЧКИ, ВИПЛАЧЕНЕ ТА ПРОДОВЖЕНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Коли член, забезпечений у Класі В-70, платив свої вкладки повних три роки, то він дістає право на зворот готівкою, або позичку, або Виплачене або Продовжене Забезпечення. Висота звороту, або позички, або Виплаченого Забезпечення й час Продовженого Забезпечення залежать від того, в якому віці такий член записався до У. Р. Союзу, на яку суму забезпечився, й як довго платив він свої вкладки.

На табличках, які тут йдуть, подано вкладки, які член має платити, залежно від його віку й від висоти забезпечення подано там також звороти, які він може дістати по 3, 5, 10, 15, і 20 роках. Дві дальші таблички подають висоту виплаченого Забезпечення на кожний вік по таких самих відступах часу, та час, на який Забезпеченню може бути продовжене його Забезпечення, колиб перестав платити по 3, 5, 10, 15 або 20 роках. Усі ці таблички обраховано за зразком грамоти на \$1,000. У грамотах на \$250; \$500; \$750, такі суми менчі, як це є належно пояснено під відповідними табличками.

Класа В-70 вигідна усім тим, хто на старість хоче одержати своє Забезпечення.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У КЛАСІ В-70

Кандидати на членів у цій Класі можуть забезпечуватись до 45 року життя на суми \$750 і \$1,000; від 46 до 50 року — на \$250 та \$500.

CLASS B-70 ENDOWMENT AT AGE SEVENTY

A member in Class B-70 is obliged to pay dues until he reaches the age of 70. He then receives the full sum of his insurance in cash. In the event of his prior death, however, his beneficiaries receive the security. B-70 policies are available for \$250, \$500, \$750 and \$1,000.

CASH SURRENDER AND LOAN VALUES, PAID-UP AND EXTENDED INSURANCE

Rights to cash surrender, loan, paid-up or extended insurance provisions are acquired by a member in Class B-70 after three years of membership. The value of a policy surrender, loan or paid-up insurance, and the time of extended insurance are figured on the basis of the member's age at the time of admission to the U. W. A., the amount of his insurance, and the length of his membership.

The tables here list the premiums payable at given ages and for each amount of insurance available in this class. They also show the cash surrender values at the end of three, five, ten, fifteen and twenty years. The last two tables list the value of paid-up insurance for every age at the end of the same periods, and the time for which the member's policy can be extended if he terminates payment of premiums after three, five, ten, fifteen or twenty years. All these tables are based on a \$1,000 certificate. For policies of other amounts, the sums should be computed proportionately.

Class B-70 is suitable for all people who would like to receive their insurance during the old age.

CLASS B-70

Applicants for insurance in this class can procure certificates for \$750 or \$1,000 if they are under 45 years of age, or \$250, \$500 if they are between 46 and 50.

ТАБЛИЧКА МІСЯЧНИХ ВКЛАДОК В КЛАСІ В-70
TABLE OF MONTHLY RATES IN CLASS B-70

Age	\$250	\$500	\$750	\$1,000
16	\$.61	\$.91	\$1.22	\$1.52
17	.61	.92	1.23	1.54
18	.62	.94	1.25	1.57
19	.63	.95	1.28	1.60
20	.64	.97	1.31	1.64
21	.65	.99	1.33	1.67
22	.66	1.01	1.36	1.71
23	.67	1.03	1.39	1.75
24	.68	1.04	1.41	1.78
25	.69	1.07	1.45	1.83
26	.70	1.09	1.48	1.87
27	.71	1.11	1.52	1.92
28	.72	1.14	1.55	1.97
29	.73	1.16	1.59	2.02
30	.75	1.19	1.64	2.08
31	.76	1.22	1.68	2.14
32	.78	1.25	1.73	2.20
33	.80	1.29	1.78	2.27
34	.81	1.32	1.83	2.34
35	.83	1.36	1.89	2.42
36	.85	1.40	1.95	2.50
37	.88	1.45	2.02	2.59
38	.90	1.50	2.09	2.69
39	.93	1.55	2.17	2.79
40	.95	1.60	2.25	2.90
41	.98	1.66	2.34	3.02
42	1.01	1.72	2.43	3.14
43	1.05	1.79	2.54	3.28
44	1.09	1.87	2.65	3.43
45	1.13	1.96	2.78	3.61
46	1.17	2.04		
47	1.22	2.13		
48	1.27	2.23		
49	1.32	2.34		
50	1.38	2.46		

To the monthly dues in this table must be added 15 or 30 cents for the following funds: Reserve, Indigent, Convention and for newspaper Narodna Volya, an official organ of the Ukrainian Workingmen's Association. A member taking out additional insurance, however, is not required to pay these assessments.

Married woman whose husband is a member of the Association, and unmarried son or daughter living in the same household with a parent shall pay only 15 cents a month for funds. They will not receive a newspaper Narodna Volya.

До місячних вкладок поданих у цій таблиці треба ще дорахувати 15 або 30 центів місячно на фонди: резервовий, бідних, конвенційний і на часопис Народну Волю. Члени що забезпечуються додатково на другу грамоту (полісу) не платять на фонди, тому що вони їх вже платять з вкладками при першій грамоті.

Замужні жінки за членами Союзу і неодружені сини і дочки що мешкають разом з батьком або матір'ю, які належать до Союзу платять лише 15 центів місячно на фонди. Вони не будуть отримувати газети.

ТАБЛИЧКА ЗВОРОТІВ І ПОЗИЧОК В КЛАСІ В-70
ДЛЯ ГРАМОТИ НА \$1,000

CASH SURRENDER AND LOAN VALUES FOR
\$1,000 CERTIFICATE, CLASS B-70

Age	LOAN AND CASH SURRENDER VALUE AFTER				
	3 years	5 years	10 years	15 years	20 years
16	\$13.00	\$ 27.00	\$ 69.00	\$118.00	\$177.00
17	14.00	29.00	72.00	123.00	185.00
18	14.00	30.00	75.00	129.00	193.00
19	15.00	31.00	78.00	134.00	201.00
20	16.00	33.00	82.00	140.00	210.00
21	16.00	34.00	85.00	147.00	219.00
22	17.00	36.00	89.00	153.00	229.00
23	18.00	38.00	93.00	160.00	239.00
24	19.00	39.00	98.00	167.00	250.00
25	20.00	41.00	102.00	175.00	261.00
26	21.00	43.00	107.00	183.00	273.00
27	22.00	45.00	112.00	192.00	286.00
28	23.00	47.00	117.00	201.00	299.00
29	24.00	50.00	123.00	210.00	313.00
30	25.00	52.00	129.00	220.00	327.00
31	26.00	55.00	135.00	231.00	342.00
32	27.00	57.00	142.00	242.00	358.00
33	29.00	60.00	149.00	254.00	375.00
34	30.00	63.00	156.00	266.00	393.00
35	32.00	67.00	164.00	279.00	412.00
36	34.00	70.00	173.00	293.00	432.00
37	35.00	74.00	182.00	307.00	453.00
38	37.00	78.00	191.00	323.00	475.00
39	39.00	82.00	201.00	339.00	499.00
40	41.00	86.00	212.00	357.00	525.00
41	44.00	91.00	223.00	376.00	553.00
42	46.00	96.00	235.00	396.00	584.00
43	49.00	102.00	248.00	417.00	617.00
44	52.00	108.00	262.00	441.00	653.00
45	56.00	115.00	280.00	471.00	702.00
46	60.00	123.00	296.00	499.00	747.00
47	64.00	131.00	314.00	530.00	798.00
48	69.00	139.00	334.00	563.00	855.00
49	74.00	149.00	355.00	601.00	922.00
50	70.00	151.00	376.00	644.00	917.00

For \$250 certificate cash surrender and loan values amounts to one quarter of the sums indicated in the above table; for \$500 certificate one half of the sum; for \$750 certificate three quarters of the sum indicated in the above table.

На грамотах (полісах) \$250 звороти і позички виносять четвертину суми поданої на цій таблиці; на грамотах \$500 половину суми; на грамотах \$750 три четвертини суми поданої на цій таблиці.

ТАБЛИЧКА ВИПЛАЧЕНОГО ОБЕЗПЕЧЕННЯ В КЛАСІ В-70
ДЛЯ ГРАМОТИ НА \$1,000

PAID UP BENEFIT FOR \$1,000 CERTIFICATE,
CLASS B-70

Age	PAID UP BENEFIT AFTER				
	3 years	5 years	10 years	15 years	20 years
16	\$ 46.00	\$ 91.00	\$205.00	\$318.00	\$428.00
17	47.00	95.00	210.00	325.00	436.00
18	48.00	96.00	215.00	332.00	445.00
19	49.00	98.00	220.00	339.00	454.00
20	51.00	101.00	225.00	347.00	464.00
21	52.00	103.00	231.00	355.00	473.00
22	53.00	106.00	236.00	362.00	483.00
23	55.00	109.00	242.00	370.00	492.00
24	56.00	111.00	248.00	379.00	502.00
25	58.00	114.00	253.00	387.00	513.00
26	59.00	117.00	259.00	395.00	523.00
27	61.00	120.00	266.00	404.00	533.00
28	62.00	123.00	272.00	413.00	544.00
29	64.00	127.00	279.00	422.00	555.00
30	66.00	130.00	285.00	432.00	567.00
31	67.00	133.00	292.00	442.00	578.00
32	69.00	137.00	300.00	452.00	590.00
33	71.00	140.00	307.00	462.00	603.00
34	73.00	144.00	315.00	473.00	615.00
35	75.00	148.00	323.00	483.00	629.00
36	77.00	152.00	331.00	495.00	642.00
37	79.00	156.00	339.00	507.00	657.00
38	82.00	161.00	348.00	519.00	672.00
39	84.00	165.00	358.00	532.00	688.00
40	87.00	170.00	367.00	545.00	705.00
41	89.00	175.00	377.00	559.00	723.00
42	92.00	181.00	388.00	574.00	743.00
43	95.00	186.00	399.00	590.00	764.00
44	98.00	192.00	411.00	607.00	787.00
45	103.00	201.00	428.00	632.00	822.00
46	108.00	208.00	442.00	652.00	850.00
47	113.00	216.00	456.00	674.00	881.00
48	118.00	225.00	472.00	698.00	916.00
49	124.00	234.00	490.00	725.00	955.00
50	112.00	230.00	504.00	755.00	1,000.00

For \$250 certificate the paid up benefit amounts to one quarter of the sum indicated in the above table; for \$500 certificate one half of the sum; for \$750 certificate three quarters of the sum indicated in the above table.

На грамотах (полісах) \$250 виплачене забезпечення вносить четвертину суми поданої на цій таблиці; на грамотах \$500 половину суми; на грамотах \$750 три четвертини суми поданої на цій таблиці.

ТАБЛИЧКА ПРОДОВЖЕНОГО ОБЕЗПЕЧЕННЯ В КЛАСІ В-70
ДЛЯ ГРАМОТИ НА \$1,000

EXTENDED BENEFIT FOR \$1,000 CERTIFICATE,
CLASS B-70

	EXTENDED BENEFIT AFTER									
	5 years		5 years		10 years		15 years		20 years	
	years	days	years	days	years	days	years	days	years	days
16	1—	301	3—	319	10—	71	17—	285	23—	161
17	1—	328	4—	11	10—	216	18—	82	23—	188
18	1—	353	4—	70	10—	360	18—	226	23—	200
19	2—	17	4—	131	11—	143	18—	352	23—	194
20	2—	47	4—	195	11—	291	19—	91	23—	174
21	2—	78	4—	260	12—	72	19—	175	23—	142
22	2—	110	4—	326	12—	218	19—	242	23—	99
23	2—	143	5—	31	12—	358	19—	290	23—	45
24	2—	177	5—	103	13—	127	19—	321	22—	347
25	2—	212	5—	177	13—	253	19—	336	22—	278
26	2—	249	5—	252	14—	2	19—	336	22—	201
27	2—	287	5—	328	14—	102	19—	323	22—	120
28	2—	324	6—	39	14—	188	19—	298	22—	\$6
29	3—		6—	117	14—	260	19—	261	21—	\$52
30	3—	39	6—	195	14—	316	19—	216	20—	\$97
31	3—	81	6—	272	14—	358	19—	163	19—	\$141
32	3—	123	6—	346	15—	21	19—	103	18—	\$185
33	3—	166	7—	57	15—	36	19—	38	17—	\$229
34	3—	208	7—	128	15—	39	18—	334	16—	\$273
35	3—	250	7—	195	15—	31	18—	260	15—	\$316
36	3—	291	7—	258	15—	13	18—	185	14—	\$359
37	3—	332	7—	312	14—	352	18—	\$19	13—	\$403
38	4—	8	7—	361	14—	318	17—	\$66	12—	\$446
39	4—	47	8—	35	14—	278	16—	\$114	11—	\$489
40	4—	84	8—	66	14—	234	15—	\$162	10—	\$533
41	4—	119	8—	89	14—	186	14—	\$210	9—	\$577
42	4—	149	8—	104	14—	136	13—	\$259	8—	\$621
43	4—	174	8—	111	14—	86	12—	\$308	7—	\$666
44	4—	195	8—	113	14—	36	11—	\$358	6—	\$711
45	4—	235	8—	142	14—	37	10—	\$419	5—	\$769
46	4—	266	8—	145	13—	361	9—	\$469	4—	\$814
47	4—	292	8—	145	13—	\$54	8—	\$520	3—	\$859
48	4—	316	8—	143	12—	\$109	7—	\$573	2—	\$905
49	4—	337	8—	141	11—	\$166	6—	\$626	1—	\$952
50	4—	122	7—	345	10—	\$215	5—	\$681		\$1,000

The period of extended benefit is the same for all sums of insurance. The pure Endowment cash value for \$250 certificate is one quarter of the sum; for \$500 certificate is one half of the sum; for \$750 certificate three quarters of the sum indicated in this table.

Продовження забезпечення однакове на всіх сумах забезпечення як подано на цій таблиці. Доплата готівки на грамоті \$250 вносить четвертину суми; на грамоті \$500 половину суми; на грамоті \$750 три четвертини суми поданої на цій таблиці.

КЛАСА В-85 ЗВОРОТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА СТАРІСТЬ — 85 ЛІТ

Член забезпечений у цій Класі, платить вкладки до 85 року життя. Потім отримує повну суму Забезпечення готівкою. На випадок смерті перед 85 роком життя, спадкоємці Забезпеченого дістають повну суму Забезпечення. Забезпечуватись у цій класі можна на \$250; \$500; \$750, та на \$1,000.

ЗВОРОТИ, ПОЗИЧКИ, ВИПЛАЧЕНЕ ТА ПРОДОВЖЕНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Коли член, забезпечений у Класі В-85, платить свої вкладки повних три роки, то він дістає право на зворот готівкою, або позичку, або Виплачене або Продовжене Забезпечення. Висота Звороту, або позички, або Виплаченого Забезпечення та час Продовженого Забезпечення залежить від того, в якому віці такий член записався до У. Р. Союзу, на яку суму забезпечився, й як довго платив свої вкладки.

На табличках які тут йдуть, подано вкладки, які член має платити, залежно від його віку й від висоти забезпечення; подано там також звороти, які він може дістати по 3, 5, 10, 15 й 20 роках. Дві дальші таблички подають висоту виплаченого Забезпечення, на кожний вік по таких самих відступах часу, й час, на який Забезпеченому може бути продовжене його Забезпечення, колиб перестав платити по 3, 5, 10, 15 і 20 роках. Усі ці таблички обраховано за зразком грамоти на \$1,000. У грамотах на \$250; \$500; \$750, такі суми розмірно менші, як це належно пояснено під відповідними табличками.

Класа В-85 є добра усім тим, хто на старість хоче одержати собі своє Забезпечення.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У КЛАСІ В-85

Кандидати на членів до 45 року життя можуть забезпечуватись у цій класі на суми до \$1,000 від 46 до 50 року — на \$500; від 51 до 55 — на \$250.

CLASS B-85 ENDOWMENT AT AGE 85

A member insured in this class is obliged to pay dues until he is 85 years old, at which time he is entitled to the full face value of his policy in cash. In the event of death at any time before his 85th birth anniversary, his beneficiaries will, of course, receive the full benefit. Policies in this class are available for \$250, \$500, \$750 and \$1,000.

CASH SURRENDER AND LOAN VALUES, PAID-UP AND EXTENDED INSURANCE

After a member in this class, has paid his dues for three full years, he secures rights to cash surrender or loan values and can make use of the paid-up or extended insurance features of his policy. The amount of the loan, surrender value or paid-up insurance, and the time of extension permitted are determined by the age of the member at the time of acceptance into membership, the face value of his policy and the period of his membership.

Listed on the following tables are the premiums payable at a given age and for a particular amount of insurance; listed there also are the cash surrender values after 3, 5, 10, 15, 20 years of membership. The two subsequent tables indicate the amount of paid-up insurance allowed for each given age and after the same periods of time as in the other tables; they also reveal how much of an extension of time each member can expect on his policy.

Class B-85 is suitable for all people who would like to receive their insurance during the old age.

CLASS B-85

Applicants up to 45 years of age may take out policies in this class for as much as \$1,000; those between 46-50—\$500; from 51-55—\$250.

ТАБЛИЧКА МІСЯЧНИХ ВКЛАДОК В КЛАСІ В-85
TABLE OF MONTHLY RATES IN CLASS B-85

Age	\$250	\$500	\$750	\$1,000
16	\$ .58	\$ .86	\$1.14	\$1.42
17	.59	.88	1.16	1.45
18	.60	.89	1.18	1.47
19	.60	.90	1.19	1.49
20	.61	.91	1.22	1.52
21	.62	.93	1.24	1.55
22	.62	.94	1.26	1.58
23	.63	.96	1.28	1.61
24	.64	.97	1.31	1.64
25	.65	.99	1.33	1.67
26	.66	1.01	1.36	1.71
27	.67	1.03	1.39	1.75
28	.67	1.04	1.41	1.78
29	.69	1.07	1.45	1.83
30	.70	1.09	1.48	1.87
31	.71	1.11	1.51	1.91
32	.72	1.13	1.55	1.96
33	.73	1.16	1.58	2.01
34	.75	1.19	1.63	2.07
35	.76	1.21	1.67	2.12
36	.78	1.25	1.72	2.19
37	.79	1.28	1.76	2.25
38	.81	1.31	1.82	2.32
39	.83	1.35	1.87	2.39
40	.85	1.39	1.93	2.47
41	.87	1.43	1.99	2.55
42	.89	1.47	2.05	2.63
43	.91	1.52	2.12	2.73
44	.93	1.56	2.19	2.82
45	.96	1.62	2.27	2.93
46	.99	1.67		
47	1.02	1.73		
48	1.05	1.80		
49	1.08	1.86		
50	1.12	1.94		
51	1.16			
52	1.20			
53	1.24			
54	1.29			
55	1.34			

To the monthly dues in this table must be added 15 or 30 cents for the following funds: Reserve, Indigent, Convention and for newspaper Narodna Volya, an official organ of the Ukrainian Workingmen's Association. A member taking out additional insurance, however, is not required to pay these assessments.

Married woman whose husband is a member of the Association, and unmarried son or daughter living in the same household with a parent shall pay only 15 cents a month for funds. They will not receive a newspaper Narodna Volya.

До місячних вкладок поданих у цій таблиці треба ще дорахувати 15 або 30 центів місячно на фонди: резервовий, бідних, конвенційний і на часопис Народну Волю. Члени що забезпечуються додатково на другу грамоту (полісу) не платять на фонди, тому що вони їх вже платять з вкладками при першій грамоті.

Замужні жінки за членами Союзу і неодружені сини і дочки що мешкають разом з батьком або матір'ю, які належать до Союзу платять лише 15 центів місячно на фонди. Вони не будуть отримувати газети.

ТАБЛИЧКА ЗВОРОТІВ І ПОЗИЧОК В КЛАСІ В-85
 ДЛЯ ГРАМОТИ НА \$1,000
 CASH SURRENDER AND LOAN VALUES FOR
 \$1,000 CERTIFICATE, CLASS B-85

Age	CASH SURRENDER AFTER				
	3 years	5 years	10 years	15 years	20 years
16	\$11.00	\$ 23.00	\$ 57.00	\$ 97.00	\$145.00
17	11.00	24.00	59.00	101.00	151.00
18	12.00	25.00	62.00	106.00	158.00
19	12.00	26.00	64.00	110.00	164.00
20	13.00	27.00	67.00	115.00	171.00
21	13.00	28.00	70.00	119.00	178.00
22	14.00	29.00	73.00	124.00	185.00
23	15.00	31.00	76.00	130.00	192.00
24	15.00	32.00	79.00	135.00	200.00
25	16.00	33.00	83.00	141.00	208.00
26	17.00	35.00	86.00	147.00	217.00
27	17.00	36.00	90.00	153.00	226.00
28	18.00	38.00	94.00	159.00	235.00
29	19.00	40.00	98.00	166.00	244.00
30	20.00	41.00	102.00	173.00	254.00
31	21.00	43.00	107.00	180.00	264.00
32	22.00	45.00	111.00	188.00	274.00
33	23.00	47.00	116.00	195.00	284.00
34	24.00	49.00	121.00	203.00	295.00
35	25.00	52.00	126.00	212.00	306.00
36	26.00	54.00	132.00	220.00	317.00
37	27.00	56.00	137.00	229.00	328.00
38	28.00	59.00	143.00	238.00	340.00
39	30.00	62.00	150.00	247.00	351.00
40	31.00	64.00	156.00	257.00	363.00
41	32.00	67.00	162.00	266.00	375.00
42	34.00	70.00	169.00	276.00	387.00
43	36.00	74.00	176.00	286.00	400.00
44	37.00	77.00	183.00	296.00	412.00
45	39.00	80.00	190.00	306.00	424.00
46	41.00	84.00	197.00	316.00	437.00
47	42.00	87.00	204.00	327.00	450.00
48	44.00	91.00	212.00	337.00	462.00
49	46.00	94.00	220.00	348.00	475.00
50	48.00	98.00	227.00	359.00	488.00
51	50.00	102.00	235.00	370.00	502.00
52	52.00	106.00	243.00	381.00	515.00
53	54.00	110.00	252.00	393.00	529.00
54	56.00	114.00	260.00	404.00	544.00
55	58.00	118.00	269.00	416.00	560.00

For \$250 certificate cash surrender and loan values amounts to one quarter of the sums indicated in the above table; for \$500 certificate one half of the sum; for \$750 certificate three quarters of the sum indicated in the above table.

На грамотах (полісах) \$250 звороти і позички виносять четвертину суми поданої на цій таблиці; на грамотах \$500 половину суми; на грамотах \$750 три четвертини суми поданої на цій таблиці.

ТАБЛИЧКА ВИПЛАЧЕНОГО ОБЕЗПЕЧЕННЯ В КЛАСІ В-85
ДЛЯ ГРАМОТИ НА \$1,000

PAID UP BENEFIT FOR \$1,000 CERTIFICATE,
CLASS B-85

Age	PAID UP BENEFIT AFTER				
	3 years	5 years	10 years	15 years	20 years
16	\$40.00	\$ 81.00	\$183.00	\$285.00	\$385.00
17	41.00	83.00	187.00	291.00	395.00
18	42.00	85.00	191.00	297.00	401.00
19	44.00	87.00	196.00	304.00	408.00
20	45.00	89.00	199.00	310.00	416.00
21	46.00	91.00	204.00	314.00	424.00
22	47.00	94.00	209.00	321.00	431.00
23	48.00	96.00	213.00	330.00	438.00
24	49.00	98.00	217.00	335.00	447.00
25	51.00	101.00	224.00	343.00	455.00
26	52.00	103.00	227.00	350.00	464.00
27	53.00	105.00	233.00	357.00	473.00
28	54.00	108.00	238.00	363.00	481.00
29	56.00	111.00	244.00	371.00	489.00
30	57.00	113.00	248.00	378.00	498.00
31	59.00	116.00	255.00	385.00	506.00
32	60.00	119.00	259.00	394.00	514.00
33	61.00	121.00	265.00	399.00	521.00
34	63.00	124.00	270.00	407.00	530.00
35	64.00	127.00	276.00	415.00	538.00
36	66.00	130.00	283.00	422.00	546.00
37	67.00	133.00	287.00	430.00	553.00
38	69.00	136.00	293.00	437.00	561.00
39	71.00	139.00	301.00	444.00	568.00
40	72.00	142.00	306.00	452.00	576.00
41	74.00	145.00	311.00	458.00	583.00
42	76.00	149.00	317.00	465.00	590.00
43	78.00	152.00	323.00	472.00	598.00
44	79.00	155.00	329.00	479.00	605.00
45	81.00	158.00	334.00	485.00	611.00
46	83.00	161.00	339.00	491.00	619.00
47	85.00	165.00	344.00	499.00	626.00
48	86.00	168.00	350.00	504.00	632.00
49	88.00	171.00	356.00	511.00	639.00
50	89.00	174.00	360.00	518.00	646.00
51	91.00	176.00	366.00	524.00	654.00
52	93.00	179.00	372.00	532.00	662.00
53	94.00	182.00	377.00	538.00	670.00
54	96.00	185.00	383.00	545.00	678.00
55	98.00	188.00	388.00	552.00	687.00

For \$250 certificate the paid up benefit amounts to one quarter of the sum indicated in the above table; for \$500 certificate one half of the sum; for \$750 certificate three quarters of the sum indicated in the above table.

На грамотах (полісах) \$250 виплачене забезпечення вносить четвертину суми поданої на цій таблиці; на грамотах \$500 половину суми; на грамотах \$750 три четвертини суми поданої на цій таблиці.

ТАБЛИЧКА ПРОДОВЖЕНОГО ОБЕЗПЕЧЕННЯ В КЛАСІ В-85
ДЛЯ ГРАМОТИ НА \$1,000

EXTENDED BENEFIT, CLASS B-85

Age	EXTENDED BENEFIT AFTER				
	3 years	5 years	10 years	15 years	20 years
	years days	years days	years days	years days	years days
16	1—188	3—69	8—78	14—79	19—121
17	1—209	3—113	8—185	14—214	19—158
18	1—229	3—158	8—294	14—340	19—177
19	1—251	3—204	9—37	15—89	19—178
20	1—273	3—250	9—116	15—182	19—156
21	1—296	3—299	9—234	15—225	19—128
22	1—320	3—349	9—341	15—294	19—75
23	1—344	4—35	10—74	16—16	19—
24	2—4	4—88	10—162	16—29	18—301
25	2—30	4—141	10—290	16—59	18—217
26	2—58	4—194	10—350	16—63	18—143
27	2—85	4—249	11—80	16—42	18—50
28	2—112	4—301	11—155	15—363	17—304
29	2—141	4—356	11—211	15—333	17—180
30	2—168	5—44	11—246	15—280	17—66
31	2—198	5—96	11—301	15—207	16—304
32	2—225	5—146	11—295	15—145	16—167
33	2—254	5—195	11—308	15—40	16—21
34	2—280	5—241	11—297	14—312	15—250
35	2—307	5—283	11—269	14—227	15—107
36	2—333	5—321	11—254	14—108	14—321
37	2—357	5—353	11—191	14—	14—165
38	3—15	6—14	11—142	13—247	14—19
39	3—37	6—33	11—104	13—119	13—221
40	3—57	6—44	11—26	13—3	13—69
41	3—73	6—47	10—302	12—227	12—280
42	3—86	6—42	10—226	12—97	12—125
43	3—94	6—28	10—139	11—327	11—345
44	3—96	6—6	10—45	11—188	11—191
45	3—94	5—341	9—308	11—45	11—36
46	3—87	5—305	9—200	10—267	10—260
47	3—74	5—263	9—88	10—134	10—120
48	3—57	5—216	8—351	9—353	9—336
49	3—37	5—165	8—245	9—220	9—203
50	3—14	5—110	8—123	9—86	9—68
51	2—352	5—53	8—12	8—319	8—311
52	2—323	4—359	7—275	8—199	8—191
53	2—292	4—297	7—163	8—74	8—69
54	2—260	4—234	7—53	7—320	7—319

Extended insurance is the same for all sums of benefit.

Продовження забезпечення однакове на всі суми забезпечення.

ЧОТИРИ КЛАСИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ЧЛЕНІВ-ДИТЕЙ FOUR JUVENILE INSURANCE PLANS

1 — ДИТЯЧА КЛАСА E-20

В Дитячій Класі E-20 можуть забезпечуватись діти членів Українського Робітничого Союзу від дня народження до 15 року життя, а платиться за це забезпечення протягом 20 років. По 20 роковинах народження, забезпечені у цій класі дістають від У. Р. Союзу готівкою повну суму забезпечення.

Забезпечувати дітей у цій Класі можна на \$250; \$500; \$750, або \$1,000.

В тій класі в 16-ому році життя члена переноситься до департаменту дорослих членів. З того часу протягом наступних чотирох років такий член платить 15 центів більше місячної вкладки на фонди: резервний, бідних і конвенційний, а за це дістає в разі слабости право на допомогу з фонду бідних і право голосу та вибрання.

Колиб що забезпечений помер перед 20 роком життя, то повна сума Забезпечення виплатиться його спадкоємцям.

Якби забезпечений помер перед десятима роковинами свого народження, то висота виплати на його Забезпечення буде виплачене як це показано у таблицьках сум помертнього забезпечення.

Місячна вкладка у цій Класі залежить від віку, в яким дитину записалось до У. Р. Союзу, та від висоти Забезпечення.

ЗВОРОТИ, ПОЗИЧКИ, ВИПЛАЧЕНЕ ТА ПРОДОВЖЕНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

По трох роках членства Забезпечений набуває право на звороти й позички, а також на Виплачене та Продовжене Забезпечення, — таке високе й на такий час, як це йому належить, з огляду на вік, у яким до цієї класи вписався, й на суму, на яку був забезпечився.

Таблички, які тут йдуть, подають вкладки від кожного віку та

1. JUVENILE CLASS E-20

Juvenile Class E-20 certificates of the Ukrainian Workingmen's Association are available to children under 15 years of age.

These certificates mature at the end of twenty years, when the insured receives in cash the full face value of his certificate.

When a member of this class reaches his 16th birth anniversary, he is transferred to the required to pay an additional 15 cents a month to the Association's funds until he completes twenty years of membership. With this he automatically acquires the right to draw from the Indigent Fund in the event of need and to vote on all questions affecting the U. W. A.'s affairs.

Certificates are available for \$250, \$500, \$750 or \$1,000.

In the event the insured passes away before the 20-year period is ended, the full amount of the insurance is payable to the rightful beneficiaries.

If, however, the insured child dies before age 10, then the amount of the benefit will be paid as indicated in Death Benefit Table under 10 years of age.

The monthly dues are determined on the basis of the child's age at enrollment time and the amount of the insurance secured.

CASH SURRENDER, LOANS, PAID-UP AND EXTENDED INSURANCE

After three years of membership, the insured gains rights to cash surrender provisions and loans as well as to paid-up and extended insurance — for such amounts and periods of time as determined on the basis of the member's age at admission and of the face value of his certificate.

The tables given here list the

від висоти Забезпечення і таблички сум посмертного забезпечення до десятого року члена. Далі подають вони висоту позичок і зворотів готівкою на кожний вік, — по трох, п'ятох, десятох, п'ятнадцятох, та дев'ятнадцятох роках членства. Нарешті, подають вони висоту Виплаченої Забезпечки та час продовження забезпечення, — на кожний вік і також по трох, п'ятох, десятох та п'ятнадцятох роках. Усі ці обрахунки подано до Забезпечення на \$1,000.

premiums for all ages and available amounts of insurance and Tables of Death Benefit up to 10 years of age. They also indicate loan and cash surrender values for all ages—after three, five, ten, and fifteen years' membership. Finally, they list the values of paid-up insurance and the periods of extended insurance—for every age after three, five, ten, fifteen and nineteen years. All these figures are based upon a policy of \$1,000 value.

ТАБЛИЧКА МІСЯЧНИХ ВКЛАДОК В ДИТЯЧІЙ КЛАСІ Е-20
MONTHLY RATES, JUVENILE CLASS E-20

Age	\$250.00	\$500.00	\$750.00	\$1,000.00
0*	\$1.08	\$1.92	\$3.00	\$3.83
1	1.10	1.95	3.04	3.89
2	1.11	1.96	3.07	3.92
3	1.11	1.97	3.07	3.93
4	1.11	1.97	3.08	3.94
5	1.11	1.98	3.09	3.95
6	1.12	1.98	3.10	3.96
7	1.12	1.99	3.10	3.97
8	1.12	1.99	3.11	3.98
9	1.12	1.99	3.11	3.98
10	1.12	2.00	3.12	3.99
11	1.12	2.00	3.12	3.99
12	1.12	2.00	3.12	3.99
13	1.13	2.00	3.13	4.00
14	1.13	2.00	3.13	4.00
15	1.13	2.00	3.13	4.00

*) 0—Under 6 months of age.

ТАБЛИЧКА ВИПЛАТ ПОСМЕРТНОГО ОБЕЗПЕЧЕННЯ В ДИТЯЧІЙ
КЛАСІ Е-20 ДО ДЕСЯТОЇ РІЧНИЦІ

DEATH BENEFITS UNDER 10 YEARS OF AGE

Age	\$250.00	\$500.00	\$750.00	\$1,000.00
0	\$ 12.50	\$ 25.00	\$ 37.50	\$ 50.00
1	25.00	50.00	75.00	100.00
2	50.00	100.00	150.00	200.00
3	75.00	150.00	225.00	300.00
4	100.00	200.00	300.00	400.00
5	125.00	250.00	375.00	500.00
6	150.00	300.00	450.00	600.00
7	175.00	350.00	525.00	700.00
8	200.00	400.00	600.00	800.00
9	225.00	450.00	675.00	900.00
10	250.00	500.00	750.00	1,000.00

ТАБЛИЧКА ЗВОРОТІВ І ПОЗИЧОК В ДИТЯЧІЙ КЛАСІ Е-20 ДЛЯ
ГРАМОТИ НА \$1,000
CASH SURRENDER AND LOAN VALUES FOR \$1,000 CERTIFICATE,
JUVENILE CLASS E-20

Age	3 years	5 years	10 years	15 years	19 years
0	\$96.00	\$172.00	\$400.00	\$670.00	\$928.00
1	89.00	167.00	394.00	667.00	927.00
2	85.00	165.00	393.00	666.00	927.00
3	84.00	164.00	391.00	665.00	927.00
4	84.00	164.00	390.00	664.00	927.00
5	84.00	165.00	389.00	664.00	927.00
6	83.00	162.00	388.00	663.00	926.00
7	83.00	161.00	388.00	663.00	926.00
8	82.00	161.00	387.00	663.00	926.00
9	82.00	160.00	387.00	663.00	926.00
10	81.00	160.00	386.00	662.00	926.00
11	81.00	160.00	386.00	662.00	926.00
12	81.00	160.00	386.00	662.00	926.00
13	81.00	159.00	386.00	662.00	926.00
14	81.00	159.00	386.00	662.00	926.00
15	80.00	159.00	386.00	662.00	926.00

For \$250, \$500 or \$750 certificate cash sururender and loan values amounts to one quarter, one half or three quarters of the sum indicated in the above table.

На грамотах (полісах) на \$250, \$500 або \$750 звороти в готівці й позички є одна чверть, половина або три чвертин з суми яка подана в цій таблиці.

ТАБЛИЧКА ВИПЛАЧЕНОГО ОБЕЗПЕЧЕННЯ В ДИТЯЧІЙ КЛАСІ Е-20
ДЛЯ ГРАМОТИ НА \$1,000
PAID UP BENEFIT FOR \$1,000 CERTIFICATE,
JUVENILE CLASS E-20

Age	3 years	5 years	10 years	15 years
0	\$163.00	\$278.00	\$558.00	\$794.00
1	151.00	270.00	550.00	791.00
2	146.00	268.00	548.00	789.00
3	145.00	267.00	545.00	788.00
4	145.00	267.00	543.00	787.00
5	145.00	266.00	542.00	787.00
6	145.00	264.00	541.00	786.00
7	144.00	263.00	540.00	786.00
8	142.00	262.00	540.00	786.00
9	141.00	261.00	539.00	785.00
10	141.00	260.00	539.00	785.00
11	141.00	260.00	538.00	785.00
12	140.00	260.00	538.00	785.00
13	140.00	259.00	538.00	785.00
14	139.00	259.00	537.00	784.00
15	139.00	258.00	537.00	784.00

For \$250, \$500 or \$750 certificate the paid up benefits amounts to one quarter, one half or three quarters of the sum indicated in the above table.

На грамотах (полісах) на \$250, \$500 або \$750 виплачене обезпечення є одна чверть, половина або три чвертин з суми яка подана в цій таблиці.

ТАБЛИЧКА ПРОДОВЖЕНОГО ОБЕЗПЕЧЕННЯ В ДИТЯЧІЙ КЛАСІ
E-20 ДЛЯ ГРАМОТИ НА \$1,000

EXTENDED BENEFIT FOR \$1,000 CERTIFICATE,
JUVENILE CLASS E-20

Age	3 years	5 years	10 years	15 years
	years d or c	years	years	years
0	17—\$153	15—\$256	10—\$526	5—\$786
1	17—\$117	15—\$231	10—\$508	5—\$782
2	17—\$ 91	15—\$214	10—\$505	5—\$780
3	17—\$ 74	15—\$198	10—\$502	5—\$779
4	17—\$ 57	15—\$182	10—\$500	5—\$778
5	17—\$ 39	15—\$165	10—\$498	5—\$778
6	17—\$ 20	15—\$147	10—\$497	5—\$777
7	17—\$ 4	15—\$145	10—\$496	5—\$777
8	14—d192	15—\$142	10—\$495	5—\$776
9	14—d112	15—\$141	10—\$494	5—\$776
10	14—d 60	15—\$140	10—\$493	5—\$775
11	14—d 7	15—\$138	10—\$492	5—\$775
12	13—d319	15—\$137	10—\$492	5—\$775
13	13—d264	15—\$136	10—\$491	5—\$775
14	13—d206	15—\$134	10—\$490	5—\$774
15	13—d147	15—\$132	10—\$489	5—\$774

d—days.

c—cash.

The period of extended benefit is the same for all sums of insurance. The pure endowment cash surrender value for \$250, \$500 or \$750 certificate is one-quarter, one-half or three-quarters of the sum indicated in the above table.

Час продовження безплатного забезпечення однаковий, без огляду на це, на яку суму член обезпечений. Доплата в готівці на грамоті (полісі) на \$250, \$500 або \$750, є одна четвертина, половина або три четвертини з суми яка подана в цій таблиці.

Впишіться до Українського Робітничого Союзу. Український Робітничий Союз це братська заповогова організація поступових українців у Злучених Державах і Канаді. Для вигоди своїх членів, У. Р. Союз видає тижневу газету "Народна Воля". У. Р. Союз дає своїм членам вісім родів забезпечення. Докладні інформації знайдете у спеціальнім артикулі про Український Робітничий Союз у цім алманакху.

ВІДКИ ПОХОДИТЬ НАЗВА "ГРОШІ"

Наша прастара назва "гроші" походить від латинського слова "гроссус" що означає грубі гроші. В новішій Європі, найперше зачали бити гроші у Венеції. Відти завезли їх на Крим та до інших українських околиць по Чорному морі. Українці жваво торгували з венеціанями та з купцями з Дженови, й ті італійські "гроші" свободно ходили по Україні, й так назва та скоронилася й досі. Відти, з Венеції й Дженови, походить і старе слово "дукат" (або "дукач").

Де общее добро в упадку,
Забудь отця, забудь і матку,
Лети повинність ісправлять!

Іван Котляревський

2 — ДИТЯЧА КЛАСА Т-20

В Дитячій Класі Т-20 можуть забезпечуватись діти членів Українського Робітничого Союзу аж до п'ятнадцятого року життя, а платиться за це Забезпечення протягом 20 років. Забезпечити дітей у цій Класі можна на \$250; \$500; \$750; або \$1,000. По 20 роках забезпечення, або колиб трапилось, що Забезпечений помер по 10 році свого життя, У. Р. Союз виплачує ціле Забезпечення його спадкоємцям.

Колиб сталося, що Забезпечений помер перед десятим роком свого життя, то У. Р. Союз виплатить спадкоємцям зменшене Забезпечення, — в сумі залежній від віку Забезпеченого в час його смерті, та від висоти суми, на яку він був забезпечений.

Місячна вкладка, яку мається платити за Забезпечення в Дитячій Класі Т-20, залежить від віку, в яким забезпечується дитину й від суми на яку її забезпечується.

В тій класі в 16-ому році життя члена переноситься до департаменту дорослих членів. З того часу протягом слідуєчих чотирох років такий член платить 15 центів більше місячної вкладки на фонди: резервовий, бідних і конвенційний, а за це дістає в разі слабости право на допомогу з фонду бідних і право голосу та вибрання.

ЗВОРОТИ, ПОЗИЧКИ, ВИПЛАЧЕНЕ ТА ПРОДОВЖЕНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

По трох роках членства, забезпечений має право на звороти, на позички, та на Виплачене та Продовжене Забезпечення, — таке високе й на такий час, як це йому належатиметься, з огляду на вік, у яким він вписався до У. Р. Союзу, й на висоту його Забезпечення.

На табличках, які тут йдуть, подано місячні вкладки від кожного віку й від кожної висоти Забезпечення у тій Класі Т. Далі подано Табличку сум Посмерт-

2. JUVENILE CLASS T-20

Juvenile Class T-20 of the Ukrainian Workingmen's Association is available to children under 15 years of age, and dues are also payable throughout a period of twenty years. Certificates are available for \$250, \$500, \$750 and \$1,000. If death occurs after twenty years of membership, or at any time after the child reaches age 10, the U. W. A. pays the insurance to the proper beneficiaries.

If the policyholder should pass away before his tenth birth anniversary, then the Association will pay his beneficiaries a smaller amount of insurance, determined by the age of the insured at death and by the face value of the policy.

The amount of the monthly dues for children in Juvenile Class T-20 is determined on the basis of age at entrance and the sum of his certificate.

When a member of this class reaches his 16th birth anniversary, he is transferred to the adult division. He is then required to make an additional 15-cent-a-month contribution to the Association's special funds until he completes twenty years of membership. With this he automatically acquires the right to draw from the Indigent Fund in the event of need and to vote on all questions affecting the U. W. A. affairs.

CASH SURRENDER AND LOAN VALUES, PAID-UP AND EXTENDED INSURANCE

After three years of membership the insured acquires the right to make use of cash surrender and loan provisions, and to paid-up and extended insurance—to such extent and for such time as determined by his age at admission and by the face value of his policy.

The subsequent tables indicate monthly dues for all ages and amounts of insurance available in

ного Забезпечення до десятого року прилежності члена і таблиці зворотів та позичок, Виплаченого та Продовженого Забезпечення на кожний вік життя, у грамоті на \$1,000.

Class T. These include tables of Death Benefit up to 10 years of age, cash surrender and loan values, paid-up and extended insurance for all ages, on the basis of a \$1,000 certificate.

ТАБЛИЧКА МІСЯЧНИХ ВКЛАДОК В ДИТЯЧИЙ КЛАСІ Т-20
MONTHLY RATES, JUVENILE CLASS T-20

Age	\$250.00	\$500.00	\$750.00	\$1,000.00
1	\$0.45	\$0.78	\$1.22	\$1.55
2	.46	.80	1.25	1.59
3	.47	.81	1.28	1.62
4	.48	.83	1.30	1.65
5	.48	.84	1.32	1.68
6	.49	.86	1.35	1.72
7	.50	.88	1.38	1.76
8	.52	.91	1.42	1.81
9	.53	.93	1.46	1.86
10	.54	.96	1.50	1.92
11	.55	.99	1.54	1.97
12	.57	1.02	1.58	2.03
13	.58	1.04	1.62	2.08
14	.60	1.07	1.67	2.14
15	.61	1.10	1.71	2.16

ТАБЛИЧКА ВИПЛАТ ПОСМЕРТНОГО ОБЕЗПЕЧЕННЯ В ДИТЯЧИЙ КЛАСІ Т-20 ДО ДЕСЯТОЇ РІЧНИЦІ
DEATH BENEFIT UNDER 10 YEARS OF AGE

Age	\$250.00	\$500.00	\$750.00	\$1,000.00
1	\$ 12.50	\$ 25.00	\$ 37.50	\$ 50.00
2	25.00	50.00	75.00	100.00
3	50.00	100.00	150.00	200.00
4	75.00	150.00	225.00	300.00
5	100.00	200.00	300.00	400.00
6	100.00	200.00	300.00	400.00
7	100.00	200.00	300.00	400.00
8	100.00	200.00	300.00	400.00
9	100.00	200.00	300.00	400.00
10	250.00	500.00	750.00	1,000.00

ТАБЛИЧКА ЗВОРОТІВ І ПОЗИЧОК В ДИТЯЧІЙ КЛАСІ Т-20 ДЛЯ
ГРАМОТИ НА \$1,000
CASH SURRENDER AND LOAN VALUES FOR \$1,000 CERTIFICATE,
JUVENILE CLASS T-20

Age	3 years	5 years	10 years	15 years	19 years
1	\$10.00	\$36.00	\$119.00	\$214.00	\$297.00
2	10.00	37.00	123.00	219.00	303.00
3	11.00	41.00	128.00	225.00	309.00
4	13.00	44.00	133.00	231.00	316.00
5	15.00	48.00	138.00	237.00	322.00
6	17.00	51.00	142.00	241.00	328.00
7	18.00	53.00	146.00	246.00	334.00
8	20.00	54.00	149.00	250.00	340.00
9	20.00	56.00	151.00	254.00	346.00
10	20.00	56.00	153.00	257.00	352.00
11	21.00	58.00	156.00	261.00	358.00
12	22.00	60.00	158.00	265.00	364.00
13	23.00	61.00	159.00	269.00	370.00
14	23.00	61.00	161.00	273.00	377.00
15	23.00	62.00	162.00	276.00	383.00

For \$250, \$500 or \$750 certificate cash surrender and loan values amounts to one-quarter, one-half or three-quarters of the sum indicated in the above table.

На граматах (полісах) на \$250, \$500 або \$750 звороти в готівці й позички є одна чверть, половина або три чвертини з суми яка подана в цій таблиці.

ТАБЛИЧКА ВИПЛАЧЕНОГО ОБЕЗПЕЧЕННЯ В ДИТЯЧІЙ КЛАСІ
Т-20 ДЛЯ ГРАМОТИ НА \$1,000
PAID UP BENEFIT FOR \$1,000 CERTIFICATE,
JUVENILE CLASS T-20

Age	3 years	5 years	10 years	15 years
1	\$39.00	\$150.00	\$458.00	\$718.00
2	39.00	155.00	460.00	719.00
3	44.00	166.00	465.00	722.00
4	51.00	176.00	470.00	723.00
5	59.00	187.00	475.00	724.00
6	65.00	196.00	477.00	724.00
7	71.00	197.00	477.00	723.00
8	76.00	197.00	476.00	721.00
9	73.00	196.00	473.00	719.00
10	71.00	194.00	469.00	716.00
11	73.00	196.00	467.00	714.00
12	75.00	196.00	463.00	712.00
13	75.00	194.00	459.00	709.00
14	75.00	192.00	455.00	707.00
15	74.00	188.00	450.00	704.00

For \$250, \$500 or \$750 certificate the paid up benefit amounts to one-quarter, one-half or three-quarters of the sum indicated in the above table.

На граматах (полісах) на \$250, \$500 або \$750 виплачене забезпечення є одна чверть, половина або три чвертини з суми яка подана в цій таблиці.

ТАБЛИЧКА ПРОДОВЖЕНОГО ОБЕЗПЕЧЕННЯ В ДИТЯЧИЙ
 КЛАСІ Т-20 ДЛЯ ГРАМОТИ НА \$1,000
 EXTENDED BENEFIT FOR \$1,000 CERTIFICATE,
 JUVENILE CLASS T-20

Age	3 years	5 years	10 years	15 years
	years days	years days	years days	years days
1	2—277	14—188	27— 16	41—153
2	3—155	14— 85	26—200	40—285
3	5—163	14— 58	26— 90	40— 92
4	6— 81	13—350	25—325	39—252
5	6—336	13—256	25—191	39— 41
6	7— 32	13—101	25— 15	38—174
7	6—356	12—277	24—184	37—294
8	6—232	12— 63	23—335	37— 37
9	6— 65	11—194	23—107	36—134
10	5—227	10—311	22—235	35—226
11	5—132	10—142	22— 60	34—348
12	5— 8	9—326	21—242	34— 98
13	4—231	9—143	21— 56	33—211
14	4— 90	8—330	20—236	32—323
15	3—322	8— 87	20— 61	32— 73

The period of extended benefit on all of the certificates as indicated in the above table is the same for all sums of benefit.

Час продовження безплатного забезпечення однаковий, без огляду на це на яку суму член забезпечений.

ЗАПИСУЙТЕ ДІТЕЙ ДО УКРАЇНСЬКОГО РОБІТНИЧОГО СОЮЗУ

Творить органічний зв'язок між нашим старшим поколінням, і тим молодим поколінням, яке виростає вже в Америці. Робіть так, щоб діти знали "хто вони", "яких батьків". Зв'язок дітей з українською організацією дасть їм почуття певності в собі, і зробить з них добрих громадян їхньої власної батьківщини, Америки або Канади.

Перечитайте уважно про нашу молодечу класу Е-20. Вона дає великі вигоди молодим людям, а одночасно прив'язує їх до нашої організації, яку створили батьки як приїхали до Америки, з метою творити нове життя.

Перечитайте уважно про нашу Молодечу Класу Т-20. Ця класа забезпечує молодих людей на все життя. Хлопець або дівчина, вписані до цієї класи, стоятимуть у зв'язку з Українським Робітничим Союзом, так довго як будуть жити. Наш Український Робітничий Союз дасть їм забезпечення, дасть їм почуття підпори у випадку потреби. Записуйте ваших дітей до Українського Робітничого Союзу. Записуйте їх до молодечої класи Т-20. Не забувайте, що зв'язок із своєю організацією дасть дітям вашим почуття приналежності до цієї американської української, або канадської української громади, з якої вони вийшли. Цей зв'язок дасть їм почуття традиції, дасть їм духовний ґрунт, на якому вони будуть могли провадити свою власну життєву боротьбу за свою власну кращу долю, й за кращу долю їхньої батьківщини, Америки або Канади. Людина, що ніде не належить, є самотна. А той хто належить до організації, та ще й своєї, має під собою ґрунт. Дайтеж вашим дітям ґрунт підноги. Записуйте їх до Українського Робітничого Союзу. Перечитайте уважно нашу класу Т-20. Вона дає великі вигоди молодим людям.

3 — ДИТЯЧА КЛАСА E-16

В Дитячій Класі E-16 можуть забезпечуватись діти членів Українського Робітничого Союзу від народження до 10 року життя. По 16 роковинах народження Забезпечені у цій Класі члени дістають готівкою повну суму Забезпечення. Висота місячної вкладки у цій Класі, а також висота самого Забезпечення, залежить від віку, в якому дитина приступила до У. Р. Союзу, як це показує таблиця.

Забезпечення, яке виплачує У. Р. Союз у цій Класі по 16 році життя, є \$100 або \$200, залежно від того, які платилось місячні вкладки.

У таблиці місячних вкладок об'єднано вкладки та Забезпечення на основі 100-долларової вартості грамоти. Так, дитина вписана в першому році життя, має платити аж до скінчення 16 року 55 центів місячної вкладки, дістаючи, по 16 році, \$100 готівкою. Колиб така дитина була забезпечена не на \$100, а на \$200, то платилаб \$1.10. Колиб сталося, що за той час дитина померла, то наприклад після першого року життя дитини — батьки її дісталиб \$10 по 4 році \$40; після скінчення 16 — повну суму Забезпечення, а то \$100. Забезпечуючись на \$200, усі ті суми подвійні.

Звороти в Дитячій Класі E-16

Плативши Забезпечення в цій Дитячій Класі шість літ свої вкладки, може відтак перестати платити й зажадати звороту частини вплаченої суми. Висота звороту залежить від віку, в якому дитину записалося до У. Р. Союзу, й від того, як довго вона була членом У. Р. Союзу. Звороти виплачується в річницю грамоти, так як показано в таблиці, що тут йде, на 100-долларові Забезпечення. При 200-долларових грамотах, звороти подвійні.

Як видно з Таблиці зворотів, дитина вписана до У. Р. Союзу, у першому році життя на

3. JUVENILE CLASS E-16

U. W. A. members with children under ten years of age have still another plan. According to the terms of this policy, the insured receives a cash endowment upon completing his 16th year.

The monthly premium rate is based upon age at the time of admission to the U. W. A., as indicated in the appropriate table.

The endowment payable upon the child's 16th birth anniversary—either \$100 or \$200—depends upon the amount of monthly dues paid.

The table indicates dues and insurance for a policy of \$100 value. Thus, for a child enrolled during his first year of life premiums are payable until he reaches age 16 at the rate of 55 cents per month. At the end of that period the child receives a cash endowment of \$100. If, however, insurance is procured for \$200, then the monthly premium is doubled, i. e., \$1.10. For example, in the case of a \$100 policy, parents of a child passing away after his first birth anniversary would receive \$10; after age 4—\$40; after age 10 and up to 16—the full sum of \$100. For a 200-dollar policy all these sums are doubled.

Cash Surrender in Juvenile Class E-16

After six full years of premiums for a child in this class are paid, the policy may be surrendered for part of the sum paid in. The amount of the settlement is based upon age at enrollment and upon the length of the membership period. These cash surrender values are payable on given anniversaries of the policy, as indicated in the table below—which is figured on the basis of a \$100 certificate. In the case of a \$200 certificate, these figures should be doubled.

As indicated, a \$100 policy procured before a child's first birth anniversary can be sur-

\$100, дістане \$40 звороту по 8 роках в У. Р. Союзі. Забезпечившись на \$200, дістане за такий час \$80. Трилітня дитина, по 8 роках, цебто як скінчиться їй 11 років, дістане \$52, або \$104, залежно від того чи була забезпечена на \$100 чи на \$200.

З цієї Дитячої Класи приймається Забезпечених у свій час до Клас Дорослих (Класи Е, Т, В-70, та В-85), без нового лікарського свідоцтва, й забезпечується їх на таку суму, на яку хто внесе свою аплікацію.

rendered for \$40 in cash after eight years. On a \$200 policy, in the same circumstances, the cash surrender value would be \$80. A three-year-old child, after eight years of membership, can have his policy surrendered for a payment of \$52 on a \$100 certificate, or \$104 on a \$200 basis.

Upon maturity of the policy at age 16, the member can be transferred to the adult division without submitting to a new medical examination. Such a member is free to choose any policy available for any amount issued.

ТАБЛИЧКА МІСЯЧНИХ ВКЛАДОК І ПОСМЕРТНОГО ОБЕЗПЕЧЕННЯ
В КЛАСІ Е-16

MONTHLY RATES AND DEATH BENEFITS CLASS E-16

AGE	Monthly Rates	Death Benefit
0	\$ .55	\$ 5.00
1	.59	10.00
2	.64	20.00
3	.69	30.00
4	.74	40.00
5	.81	50.00
6	.89	60.00
7	.99	70.00
8	1.11	80.00
9	1.26	90.00
10	1.47	Ultimate 100.00

ТАБЛИЧКА ЗВОРОТІВ ГОТІВКИ ВІД 6-ОЇ ДО 16-ОЇ РІЧНИЦІ

Age at Entry	CASH VALUE AT END OF YEAR										
	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
0	\$28	\$34	\$40	\$46	\$53	\$59	\$66	\$74	\$81	\$89	\$100
1	30	37	43	50	57	65	72	80	89	100	
2	33	40	47	55	63	71	79	88	100		
3	37	44	52	61	69	78	88	100			
4	41	49	58	67	77	87	100				
5	46	55	65	76	86	100					
6	52	63	74	85	100						
7	60	72	84	100							
8	69	83	100								
9	81	100									
10	100										

4 — ДИТЯЧА КЛАСА ОО

В Дитячій Класі ОО можуть забезпечуватись діти членів Українського Робітничого Союзу від народження до 16 року життя. Колиб сталося, що дитина померла, то У. Р. Союз виплачує спадкоємцям від \$50 до \$500, залежно від віку Забезпеченого. Місячна вкладка у цій Класі є всього 25 центів місячно. Грамота у цій Класі стає неважна в шістнадцяти роковини Забезпеченого. Вона не дає права на Сплачене або Продовжене Забезпечення, або на зворот готівкою.

Таблиця, що тут йде, показує висоту Забезпечення, залежно від віку Забезпеченого, яку виплачує Український Робітничий Союз спадкоємцям у випадку смерті Забезпеченого.

Коли дитина переписеться в дорослі члени до будькотрої класи обезпечення після шістнадцятого року життя, тоді дістає від У. Р. Союзу 20% звороту готівкою від всіх вплачених вкладок за час членства у дитячій департаменті і приймається його без лікарських оглядин.

4. JUVENILE CLASS OO

Children under 16 years of age are eligible for insurance under the U. W. A.'s final plan of juvenile security, Class OO. In the event of the child's death the U. W. A. pays lawful beneficiaries from \$50 to \$500, depending upon the age of the insured. Monthly premiums in this class cost no more than 25 cents. This policy, however, becomes void upon maturity, that is, when the insured reaches age 16. And it has no provisions for paid-up, extended insurance or cash surrender.

The table printed here specifies the amount of insurance payable to rightful beneficiaries in the event of the insured's death during any given year.

If the child, upon completing his 16th year, procures a policy in one of the adult classes, then 20% of the total dues paid for the Juvenile Class OO certificate is returnable in cash. Moreover, insurance in the adult division is issued to such a member without the formality of a medical examination.

ОБЕЗПЕЧЕННЯ В КЛАСІ ОО — BENEFIT IN CLASS OO МІСЯЧНА ВКЛАДКА 25 ц. — MONTHLY RATES 25c

Insurance Benefit Automatically Ceasing at Age 16
Amount of Benefit Payable at Age Next Birthday When Death Occurs

Age Next Birthday	Monthly Dues	Death Benefits
1	25c	\$ 50
2	25c	100
3	25c	150
4	25c	200
5	25c	300
6	25c	400
7	25c	400
8	25c	400
9	25c	400
10	25c	500
11	25c	500
12	25c	500
13	25c	500
14	25c	500
15	25c	500
16	25c	500

HOW TO ORGANIZE NEW ASSEMBLIES OF THE UKRAINIAN WORKINGMEN'S ASSOCIATION

1. First, it is imperative to become acquainted with the provisions of the Association's By-Laws.

2. Procure a sufficient number of application blanks from the Home Office before attempting to enroll new members.

3. If one or more U. W. A. assemblies already exist in a given locality, the Executive Board of the Association should be consulted about the establishment of a new chapter.

4. Next an organizational meeting of people interested in joining the organization should be called, and if five adult applicants are willing to enroll a new assembly can be established.

5. Explain the particulars of the U. W. A.'s aims and purposes, and the rights and duties of members.

6. Fill out the application blanks of all applicants willing to join.

7. The organizer of the new assembly should sign all of the applications in the space provided therefor; he shall thus be entitled to a special reward for each newly enrolled member.

8. The first monthly premium should be collected from all applicants.

9. Those who meet their first premium obligations can then elect from among themselves an assembly president, secretary and treasurer, decide upon the name of the assembly, and designate the time and place for monthly meetings.

10. The newly elected assembly officers should sign all applications, and together with the organizer see to it that the necessary medical examination is undergone by all applicants. All applications as well as particulars about the formation of the new assembly should then be transmitted to the Home Office of the U. W. A.

11. The collected premiums should be retained by the assembly's treasurer until the Home Office sends him an account for the new members.

12. Information desired by the Home Office about a newly formed assembly should include the following details: a list of members, their applications and accurate addresses, the names and addresses of all assembly officers.

Upon receipt of this data, the Executive Recording Secretary of the Home Office will dispatch a U. W. A. charter to the new assembly.

13. The new assembly, which must consist of at least five adult members, can also enroll children within its ranks.

INSTRUCTIONS TO ORGANIZERS

1. An Ukrainian Workingmen's Association organizer should make certain that every prospective member appears to be in good health, practices sober and worthy habits, does not attempt to conceal any sort of malady, and generally fits within the membership qualifications outlined in the Association's By-Laws.

2. An organizer should then explain to the prospect the various advantages of U. W. A. membership: insurance; rights to loans, cash surrender values, paid-up and extended insurance; assistance in the event of illness; subscription to the U. W. A. press organ; participation in the fraternal activities of a local lodge. In the case of juvenile policies, parents should be impressed with the low rate of the premiums and the high security which U. W. A. insurance entails.

3. When a prospect is convinced, the organizer should see to it that the application blank is filled out accurately and completely.

4. When application is filled the organizer should collect the first premium payment.

5. After the application is completed, the organizer should direct the applicant to a physician, who is required to answer questions on the application form. The doctor's bill should be mailed to the Home Office.

6. The completed application and the first premium payment should then be handed over to the secretary of the local assembly, who will transmit the application to the Home Office and deposit the first premium payment in his assembly's account until such time as the Home Office adds the new member's name to his assembly's monthly statement.

7. If for any valid reason an applicant is not admitted to membership, his first premium payments should be refunded promptly by the local assembly's treasurer or secretary.

8. While seeking to enroll members within the Ukrainian Workingmen's Association, the organizer must take special pains not to belittle, ridicule or otherwise criticize competitors or other fraternal associations similar to the U. W. A. The organizer will be doing his job well if he simply and convincingly explains the various advantages membership in our organization offers.

REWARDS TO ORGANIZERS

All organizers are entitled to special premiums for their efforts.

The amount of the award, in case of an adult enrollee, depends upon the value and type of policy sold.

These bonuses are payable to organizers in two quarterly instalments, that is, after the newly enrolled member has paid his third and sixth monthly premiums.

By an organizer is meant any U. W. A. member who gains a new member for the organization, fills out the applicant's membership blank and signs it himself in the space designated on the form.

If no organizer's signature appears in the space provided for it, the Home Office simply assumes that the new member joined the Association of his own will without prompting or effort on the part of an organizer.

During a special drive for members, which the U. W. A. conducts upon occasion, organizers can also win additional prizes, in accordance with the terms announced for the particular campaign.

Should you decide to join the Ukrainian Workingmen's Association, or to organize new members, write for further particulars to the Association's Home Office:

THE UKRAINIAN WORKINGMEN'S ASSOCIATION
524-26 Olive St., Scranton 10, Pa.

ВКАЗІВКИ ЯК ОРГАНІЗУВАТИ НОВІ ВІДДІЛИ ДО УКРАЇНСЬКОГО РОБІТНИЧОГО СОЮЗУ

1 — Треба докладно познайомитися з постановами статута У. Р. Союзу.

2 — Зажадати з Головної Канцелярії У. Р. Союзу, скільки треба членських апликацій.

3 — Коли в місцевості вже є відділ або відділи У. Р. Союзу, тоді треба раніше спитати дозволу від Виконавчого Комітету

У. Р. Союзу, чи можна закласти новий відділ чи ні.

4 — Скликати організаційні збори з тих людей, що хочуть вступити до У. Р. Союзу, і коли є бодай 5 охочих дорослих кандидатів на членів, заложити собі відділ.

5 — Пояснити точно на зборах ціль і завдання У. Р. Союзу, та

права й обов'язки, які мають члени організації.

6 — Виповнити для кандидатів аплікації задля прийняття у члени У. Р. Союзу.

7 — Організатор нового відділу підписується на всіх аплікаціях тих членів, з яких зав'язується відділ, у призначеній на це рубриці, і він дістане за кожного члена призначену премію.

8 — Зібрати від кандидатів у члени першу вкладку до У. Р. Союзу.

9 — Ті, що зложать першу вкладку, мають вибрати собі голову, секретаря й скарбника, ухвалити назву відділу, й назначити час і місце місячних зборів.

10 — Нововибраний уряд має підписати усі аплікації й разом з організатором мають подбати про те, щоб вони були виповнені лікарем, і мають це все разом з повідомленням про новий відділ переслати до Головної Канцелярії У. Р. Союзу.

11 — Зібрані гроші переходять у себе скарбник і їх висилається до Головної Канцелярії шойно після того, як відти прийде рахунок за всіх вписаних членів.

12 — У повідомленні про застосування нового відділу організатор і новий відділовий уряд мають подати назву новозаснованого відділу, спис членів, аплікації усіх членів з точними адресами, імена й адреси урядників.

Після отримання аплікацій Головний Рекордовий Секретар У. Р. Союзу виповнить і вишле новому відділові відділовий чартер У. Р. Союзу.

13 — До нового відділу з дорослих членів можна приймати також членів-дітей.

ВКАЗІВКИ ОРГАНІЗАТОРАМ

1 — Організатор Українського Робітничого Союзу повинен наперед придивитись, як людина, яку він хоче приєднати до У. Р. Союзу, є здорова, чи вона не запивається, чи чесна. та чи не

таїть якої недуги, і чи взагалі відповідає тим вимогам, які ставить до членів Статут У. Р. Союзу.

2 — Тоді організатор повинен кандидатів пояснити вигоди, які дає членові приналежність до Українського Робітничого Союзу: забезпечення, право на позички, звороти, виплачене та продовжене забезпечення, допомогу на випадок хвороби, свою газету, приналежність до місцевого відділу. Батькам треба пояснити низькі вкладки, а високе забезпечення, яке дається дітям.

3 — Коли кандидат згодиться приступити до Українського Робітничого Союзу, тоді організатор повинен пильно виписати його аплікацію, відповідаючи на всі поставлені в ній запити.

4 — Так від дорослого апліканта, як і від дитини, організатор зараз повинен зібрати першу вкладку.

5 — Виписавши аплікацію, організатор веде кандидата до лікаря, а цей вписує своє свідчення в аплікації. Лікарський огляд йде на кошт У. Р. Союзу; рахунок лікаря предкладається Головній Канцелярії.

6 — Першу вкладку нового члена, разом з виписаною від нього й від лікаря аплікацією, організатор передає секретареві свого відділу. Цей пересилає аплікацію до Головної Канцелярії, а гроші задержує у Відділовій Касі, аж одержить з Головної Канцелярії рахунок за нового члена.

7 — Колиб кандидат не був прийнятий до У. Р. Союзу, то касієр або писар відділу зверне йому його вкладку.

8 — Приєднуючи членів до Українського Робітничого Союзу, повинен організатор вважати, не зачіпати, не ганити й не критикувати інших заpomогових організацій. Зате, повинен він докладно пояснювати усі вигоди, які дає своїм членам наша організація, Український Робітничий Союз.

НАГОРОДИ ОРГАНІЗАТОРАМ

Організаторам, цебто таким членам У. Р. Союзу, які приєднують до організації нового дорослого члена або члена-дитину, виплачує У. Р. Союз відповідну нагороду.

Висота нагороди за дорослого члена залежить від того, на скільки він забезпечився, й від того, до якої Класи приступив.

Нагороди за членів виплачує Головна Канцелярія у двох кварталних ратах по тім як член заплатив до Головної Каси третю й шосту місячну вкладку.

За організатора вважається такий член У. Р. Союзу, який придбає громадянина або громадянку до нашої організації, випи-

ше аплікацію кандидата й сам підпишеться на відповіднім місці у тій аплікації.

Коли організатор на аплікації не підписаний, то вважається, що новий член приступив сам, без заходів організатора.

Підчас кампанії організатори дістають особні нагороди, й про це проголошується в органі Українського Робітничого Союзу.

Коли перечитаєте всі ці інформації про У. Р. Союз і після цього рішитесь вступити в його члени, та бути його організатором, тоді по дальші інформації і всі потрібні річі пишіть до Головної Канцелярії У. Р. Союзу, на таку адресу:

UKRAINIAN WORKINGMEN'S ASSOCIATION

524-26 Olive Street, Scranton 10, Pa.

СКАСУВАННЯ ПАНЩИНИ В РОСІЇ

В Московщині було кріпацтво ще з 12 століття. З 16 століття стали вводити панщину в Україні поляки. Нарешті, цариця Катерина закрипила всіх селян на Україні.

Селяни все бунтувалися проти панщини, а з якої половини 19-ого століття селянські повстання охопили всю Україну. Селяни відмовлялись робити на панів. Тоді цар Олександр II скликав панів до себе й сказав: "Ліпше скасуймо панщину згори, ніж має вона бути скасована здолу!"

4 березня, 1861, видано в Росії царський маніфест про скасування панщини. Селяни в Галичині були визволені зпід панщини ще в 1848, наслідком революції що була вибухла того року в Австрії.

СКАСУВАННЯ ПАНЩИНИ В ГАЛИЧИНІ

В 1848 по всій Західній Європі вибухла революція. Не минула вона й Австрії. Як набрала революція сили, цісар Фердинанд I скасував панщину. Сталось це 15 травня, 1848. На пам'ятку скасування панщини селяни ставили хрести, а коло них садили липи. Святкували день цей щороку.

ЯК РОБИТИ ПИСАНКИ

На писанці є аж кілька красок. А тому зварене яйце обмочують у розтопленім воску. Як віск застигне, то вишкробують його у тих місцях, де має лягти перша краска й пускають яйце у ту краску. Потім знову пускають яйце в розтоплений віск і знову вишкробують ті місця, де має лягти друга краска. І так роблять аж поки не покрийють яйце всіми красками, якими треба. Тоді пускають яйце в горячу воду, щоб розтопився віск, втирають сухою хусткою. Писанка вже готова.

ТАБЛИЦЯ МНОЖЕННЯ Й ДІЛЕННЯ

Коли хочеш помножити якенебудь число в горішнім рядочку (скажім, наприклад, 23) на якенебудь число у крайнім ліворучнім стовпчику (скажім, наприклад, 17), то гляди там де обидва ці рядочки перехрещуються (матимеш 391).

Котренебудь число у таблиці (скажім, наприклад, тесаме 391), поділене на число на вершку тогосамого стовпчика (23), дасть вислід (17) на самім кінчику, ліворуч.

Таксамо, те саме число (391), поділене на число (17) на самім краєчку зліва, дасть вислід (23) на самім верхечку стовпчика, — і так далі з усіми числами у таблиці.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	
2	4	6	8	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50	2
3	6	9	12	15	18	21	24	27	30	33	36	39	42	45	48	51	54	57	60	63	66	69	72	75	3
4	8	12	16	20	24	28	32	36	40	44	48	52	56	60	64	68	72	76	80	84	88	92	96	100	4
5	10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70	75	80	85	90	95	100	105	110	115	120	125	5
6	12	18	24	30	36	42	48	54	60	66	72	78	84	90	96	102	108	114	120	126	132	138	144	150	6
7	14	21	28	35	42	49	56	63	70	77	84	91	98	105	112	119	126	133	140	147	154	161	168	175	7
8	16	24	32	40	48	56	64	72	80	88	96	104	112	120	128	136	144	152	160	168	176	184	192	200	8
9	18	27	36	45	54	63	72	81	90	99	108	117	126	135	144	153	162	171	180	189	198	207	216	225	9
10	20	30	40	50	60	70	80	90	100	110	120	130	140	150	160	170	180	190	200	210	220	230	240	250	10
11	22	33	44	55	66	77	88	99	110	121	132	143	154	165	176	187	198	209	220	231	242	253	264	275	11
12	24	36	48	60	72	84	96	108	120	132	144	156	168	180	192	204	216	228	240	252	264	276	288	300	12
13	26	39	52	65	78	91	104	117	130	143	156	169	182	195	208	221	234	247	260	273	286	299	312	325	13
14	28	42	56	70	84	98	112	126	140	154	168	182	196	210	224	238	252	266	280	294	308	322	336	350	14
15	30	45	60	75	90	105	120	135	150	165	180	195	210	225	240	255	270	285	300	315	330	345	360	375	15
16	32	48	64	80	96	112	128	144	160	176	192	208	224	240	256	272	288	304	320	336	352	368	384	400	16
17	34	51	68	85	102	119	136	153	170	187	204	221	238	255	272	289	306	323	340	357	374	391	408	425	17
18	36	54	72	90	108	126	144	162	180	198	216	234	252	270	288	306	324	342	360	378	396	414	432	450	18
19	38	57	76	95	114	133	152	171	190	209	228	247	266	285	304	323	342	361	380	399	418	437	456	475	19
20	40	60	80	100	120	140	160	180	200	220	240	260	280	300	320	340	360	380	400	420	440	460	480	500	20
21	42	63	84	105	126	147	168	189	210	231	252	273	294	315	336	357	378	399	420	441	462	483	504	525	21
22	44	66	88	110	132	154	176	198	220	242	264	286	308	330	352	374	396	418	440	462	484	506	528	550	22
23	46	69	92	115	138	161	184	207	230	253	276	299	322	345	368	391	414	437	460	483	506	529	552	575	23
24	48	72	96	120	144	168	192	216	240	264	288	312	336	360	384	408	432	456	480	504	528	552	576	600	24
25	50	75	100	125	150	175	200	225	250	275	300	325	350	375	400	425	450	475	500	525	550	575	600	625	25
2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25		

СКІЛЬКИ МОВ НА СВІТІ?

Досі філологи ще не погодилися щодо того, скільки є на світі живих мов. Підраховувати їх нелегко, тому що багато з них так зближені одна до одної, що деякі мовознавці не вважають їх за самостійні. Одна з останніх статистик подає число таких мов на 2,796. Найважливіших мов є 860; з цього 48 припадає на Європу, 153 на Азію, 118 на Африку, 424 на Америку і 117 на океанські острови.

СКІЛЬКИ ЛЮДЕЙ ЗГИНУЛО У ВІЙНАХ

За обчисленням Ліги Націй згинуло в семилітній прусько-австрійській війні (1756-1763) 554,000 людей, у війнах з Наполеоном (1795-1815) 1,000,700, у кримській (російсько-турецькій) (1853-1856) війні 785,000, у війні за незалежність Злучених Держав Америки 700,000, в російсько-японській і балканській війні 108,000 людей. Але у всіх тих війнах разом згинуло багато менше людей, як в першій світовій війні, де згинуло від куль і хоріб аж 26,000,000.

СІМ ЧУДЕС ДАВНЬОГО СВІТУ

Піраміда Хеопса, в Єгипті, була 481 стіп висока, 756 стіп завширшки, й стільки завдовжки в основі. Тепер має 450 стіп заввишки, а у своїй основі 746 стіп завширшки і стільки завдовжки. Піраміди будовано в Єгипті яких 4,000-5,000 літ тому. Будовано їх з великих каменюк. Вираховано, що на саму піраміду Хеопса пішло яких 2,400,000 каменюк. Піраміда Гізе будована 3,000 літ перед Христом.

Сфінкс, коло Гізе, це великий кам'яний лев з людською головою. 150 стіп завдовжки, голова 30 стіп довга, лице 14 стіп широке. Лев той лежить. Від вершка голови до подици, на якій лев лежить, 70 стіп. Пісок засипав був Сфінкса, але потому його відкопали й почитували яко бога сонця. Згодом (100 літ перед Христом) римляни дали направити що було понижене часом. Пізніше, як прийшли до Єгипту араби, то стали почитувати Сфінкса, як "батька страху".

Повислі вавилонські садки. — Були ці садки коло Ріки Евфрату, в палаті царя Набухаднезара, 60 миль від нинішнього міста Багдаду. Садки ці висіли в повітрі — 75 до 300 стіп заввишки. Були засаджені квітками та невеличкими деревами. Були там водограї й столи, де можна було шось зїсти. Воду подавали з велитенської бочки, яка стояла на найвищій піднесенні, а відти стікала рурами до всіх тих садків. Садки були уладжені яких 600 літ перед Христом.

Храм Діани у Ефезі, в Малій Азії, на південь від Смирни, був збудований яких 500 літ перед Христом, греками-Йонійцями на підставі планів архitekта Хтизифона. Уся будова була з мармуру, 425 стіп завдовжки й 225 стіп завширшки, а дах стояв на 127 коломнах з білого парійського мармуру. Кожна коломна була 60 стіп заввишки й важила 150 тон. В 356 році перед Христом, Герострат, бажаючи щоб люди про нього памятали, підпалив той храм і так його знищив.

Образ Дій-Перуна Олимпського, в Олимпській долині, 12 миль від моря у Пелопонесі, у Греції, був збудований славним грецьким різбарем Фідієм 432 року перед Христом. Образ був цілий з мармуру, викладаний слоневою кістю, а вбрання було все із золота.

Фар Александрійський був збудований Птоломієм Філадельфом у 3-ім столітті перед Христом. Був це маяк з білого блискучого мармуру, який виставав 400 стіп над верхню води. Стояв на маленькім острові Фарі, біля міста Александрії, і здалека показував дорогу морякам. Фар простояв аж до 1375 року, а в тім році знищив його землетрус.

Родський колос, — була то така величезна мідяна статуя грецького бога Аполлона (Дажбога), що стояла при вступі до пристані на острові Роді, у Середземнім морі. Статуя була яких 110 стіп заввишки, а будовано її 12 літ. Нарешті, 280 року перед Христом, статуя була готова. Вона усіх вражала своєю красою та величезністю. Але 224 року перед Христом (56 літ потім як статую викинчено) страшний землетрус завалив її, й тепер з неї не залишилось нічого.

Інші визначні будови

Китайський мур, збудований яких 250 літ перед Христом, 2,550 миль завдовжки. На нім є 25,000 веж, а коло нього других 15,000 веж. Китаїці збудували той мур, сподіваючись мати спокій від напасників з півночі.

Цирк ("Ціркус Максимус") в Римі, будований 605 року перед Христом, царем Тарквіном, вміщав 385,000 глядачів. Тепер з цирку залишились самі руїни, але були спроби той цирк відбудувати.

Колісей у Римі, збудований цісарем Веспасіаном, а докінчений Доміціаном, 82 року. Це найбільший театр світу. Наполовину зруйнований стоїть він ще й досі на своїм старім місці. Колісей вміщав

яких 80,000 глядачів. У пивницях тримали диких звірів. Тисячі людей (в тім числі багато християн) загинули в тім театрі від хижих львів і тигрів. Колісей має форму кривого кола, 615 стіп завдовжки та 510 стіп завширшки. Мав 4 високі поверхи.

Аппієва Дорога, від якої рештки залишилися й досі, провадила з Риму до Капуї біля Неаполю, а відти до Бріндізі, на Адрійським морі. Була вся брукована великими каменюками й мала 360 миль завдовжки.

Храм у Карнаку, в Єгипті, будований 3,500 літ тому, вкривав собою 9 з половиною акрів площини.

Похила Вежа у Пізі, в Італії. Зачато її будувати 1173 року, а скінчено аж 1350 року. Грунт осівся, а через те вежа похилилась. Вежа 180 стіп висока, а похилилась у бік на 16 стіп. Так стоїть похиlena уже більш як 600 літ, бо почала була хилитися ще як її будували. Недавно роблено спроби скріпити грунт під вежею, заливаючи туди якийсь надто сильний цемент.

ПЛЕКАННЯ ВОЛОССЯ

Від довшого вже часу дається завважати в людей загальний занепад пишного буйного волосся. Рідко тепер здібати ті чудові коси, якими дівчата так вславлялись бувало.

Нема сумніву, що пишні коси це одна з найкращих оздоб жіночої вроди.

Щоправда, брак пишного волосся у жінок дається часом закрита штудерними зачісками, але все те що не природне, штучне, менче гарне, менче вартісне. Які чинники впливають на занепад волосся?

Ось-ці чотири найголовніші: (1) Одиччена кволість волосся; (2) загальний стан здоровля; (3) життя яке людина провадить; (4) нерегулярне дбаня про волосся.

Чинником засадничим є здоровля; давні невилічені хвороби, які нищать організм, наприклад короста, жіночі хвороби, анемія, уплави, загальне вичерпання, хвороби шкірні, нєвотвори на грудях, хвороби пошесні, нервові, затроєння — потягають за собою випадання волосся.

Загально знане явище, що по всіх хворобах гострих заразливих, наприклад після тифу, — по кожній взагалі недужі, яка вимагає довшого перебування в ліжку, — ослаблений організм тратить волосся цілими пасмами. Але також коли недуга проминає й організм направляєтьса, також і волосся знов приходить до норми.

Третім чинником, що впливає на поріст волосся, є життя яке провадить людина. Усі зміни душевні, терпіння, журба, перемучення, перепрацювання, брак сну, недостаточний відпочинок, брак руху, кєпське відживлення, негієнічне життя сексуальне, усе це причини які впливають на стан волосся.

Четвертий чинник найважніший, це відповідне плекання волосся. До плекання наперед належить чесання та миття волосся. Чесання повинно відбуватиса два рази денно, рано й у вечері. Рано треба чесати що найменше пять мінут твердою щіткою та гребенем з досить гострими зубами. Тут слід також до волосся добирати щітки й гребеня. Розчесавши пустити волосся свобідно найменше на 10 мінут, уможливити доступ повітря, а тоді уложити волосся, не вживаючи шпильок дротяних, а тільки рогових, у якнайменчій кількості. Другий раз увечері волосся розпустити на кілька мінут, тоді сплести у легкий вузол, без шпильок, не вживаючи чєпчиків нічних, найбільше що можна вжити то сіточку на волосся. Зачіску зміняти часто, щоб повертання волосся не було те саме. Ношеня штучних кіс, підкладок, стяжок, тяжких капелюхів, утруднює доступ повітря, а тому треба усього того оминати.

Прибори до чесання мити два рази на тиждень водою, з милом

і полоскати салом'яком. На приборках до чесання осідають вичесані з голови бактерії, а потому вчісується їх наново до волосся, якщо прибори не були помиті.

Особи, які працюють і не можуть посвятити багато часу рано, повинні ввечері зайнятись відповідним плеканням свого волосся. Плекання здорового волосся вимагає насамперед чистоти. Чистоту дістаємо через доплив свіжого повітря до шкіри на голові та через регулярне миття волосся.

Мити волосся раз на десять днів. Мити волосся найліпше тоді як береться купіль. Мити волосся у літній воді, найліпше в дощовій; як не можна дістати дощової води, то до звичайної води треба досипати ложку очищеної соди на мідницю літньої води. Краще не мити голову зимною водою, а надто у раптових зимних тушах. До миття волосся вживати доброго шампу.

Жінкам ліпше мити волосся на ніч. Після вмиття сушити, витираючи двома попередно загрітими рушниками. Після висушення розчесати щіткою та гребенем. За ніч волосся висхне. Можна на голову заложити сіточку, щоб волосся занадто не поплуталося. Чесати досить сильно, притискаючи гребінь і щітку. В той спосіб викликається відповідний масаж шкіри на голові, що сприяє зростові та зміцненню волосся. Тоді потягти волосся раз до-гори, а раз до-долу, що дає побажану руханку волосся. Такий масаж при здоровому волоссі робити бодай раз на 10 днів, цебто після кожного змиття голови. Миття волосся у барбера, при незастереженні відповідної чистоти, не є добре, а раптове чищення електричними приладами вважаємо за просто таки шкідливе, тому що потягає за собою ломання волосся, передчасне випадання та передчасну свиззну.

Щодо кручення волосся, то натурально це не є вказане, але часто естетична вимога перемагає гігієну. В таким разі вважаємо за потрібне порадити кручення як

найрідше і то залізком не дуже горячим.

Одним з найцікавіших чинників, що впливають на зріст волосся, є масаж шкіри на голові. Масаж слід робити при здоровому волоссі бодай раз на 10 днів, цебто після умиття голови. Научитись масажу річ дуже легка; по одній лекції у спеціаліста можна собі самій такий масаж робити. Позате наскільки можна тримати волосся розпущене (простоволосо). В літі на проході як найбільше ходити з непокритою головою, щоб уможливити доступ повітря.

Одначе не треба себе дурити, що єдино через регулярне плекання, волосся лихє і кволе можна зробити буйним та сильним. Тимчасом, тільки через плекання волосся можна волосся буйне і пишне захоронити від випадання. Волоссяж слабе можна тільки зміцнити та зменшити дальше його випадання.

Вичерпавши найголовніші засади плекання здорового волосся, переходимо до обговорення в дуже загальний спосіб хоріб волосся. Ми не маємо змоги тут представити усі хороби волосся. Бажалиб тільки згадати найчастіші та найбільш шкідливі. Окрім згаданих причин випадання волосся, як то одіичення, властивості індивідуальні волосся й цілого організму, стану здоров'я, способу життя, невідповідного плекання, переходимо до станів хоробливих шкіри на голові й самого волоса.

Найчастіша причина випадання волосся це порплі та затовщення шкіри на голові, а з того різні форми облісіння, отже облісіння може бути порплеве, передчасне, місцеве, старече, нервове, спорадичне, уразове.

До хороб паразитичних залічуємо розмаїтого роду грибицю — яку ствердити можна тільки мікроскопом. При кожному випаданні волосся треба шукати причини загальної та причини в самім волоссі.

Згадавши причини, слід їх усунути, а при відповідному плеканні волосся само прийде до нор-

ми. Нема чарівного ліку у формі масти або плину. Найліпшим доказом того є те, що чарівних засобів маємо аж забагато, але жаден не є ідеальний, як наприклад сировиця при дифтерії. Не дораджуємо жадного засобу чарівного, бо насамперед не знаємо його складників, а друге, кожний засіб, навіть найліпший, мусить пригодитись індивідуально. Не бачивши пацієнта, не знаючи причин випадання волосся, не можна сумлінно стосувати жадного засобу, тому що тойсамий засіб одному може допомогти, а другому зашкодити.

Бувають засоби "чудовні" на поріст волосся, які в собі мають бодай те, що нешкідливі. Знана загально анекдотка про масть, яка дісталась через помилку на побільшення грудей мужчини, а на поріст волосся — жінці. На щастя обі сторони не були покривджені, тому що обидві масті були нешкідливі. Та бувають засоби не-

патентовані, котрі можуть викликати загальне затроєння, запалення нирок, шкіри на голові, або навіть можуть викликати сліпоту.

Тому також, як би хто спостеріг, що волосся починає йому випадати, то повинен як найхутше удатись по пораду до лікаря, а той оцінить, який засіб має застосувати, чи теж масаж, проміні Рентгена, електрику. Аж тоді слід очікувати успіху лікування.

Щодо фарбування волосся, уважаємо його за шкідливе та не вигідне, тому що заходи ті треба повторяти що кілька тижнів. Однак є припадки передчасної сивизни, де треба відступити від тієї засади. В таких разі треба удаватись до найліпших спеціалістів, вибрати фарби дуже відомі, походження ростиного, а не мінерального. Не треба ніколи через ошадність самій фарбувати таними фарбами, бо можна важко розчаруватись, або навіть втратити зір і залишитися на все життя калікою. **В. К. У.**

Вступайте в члени Українського Робітничого Союзу!

КОРИСНІ ПОРАДИ

Проти молі добрі свіжо-друковані газети. Завивай такими газетами футра й інше убрання. Цей спосіб ліпший за канфору та за нафталіну.

Папір восковий від хліба дуже добрий на чищення **кухонної печі**.

Щоб не висихав **сир**, тримай його в полотні мачанім в оцті.

Жирні плями на білих полотняних черевиках усунеться, коли натреться плями хлороформом.

Посипавши **плями з чоколади** та з какао боровим квасом, і сполокавши у воді з саломяком (амонією), усунеш їх.

Як спариш собі руку, то найліпше зараз намастити білком. Перестане боліти, а рана як не отверта загоїться дуже хутко.

Як почепиш випрані фіранки на прутті від фіранок, то будуть рівні без прасування.

Зваривши **яйця на-твердо**, полий їх зимною водою.

Натерті покостом **підшви** обуви, тримаються два рази стільки.

Аркуш газети під сорочкою дає **більше тепла**, як вовняна спідна сорочка. Папером обвинені стопи тепло тримаються зимою.

Саджа з комина є дуже добрим погноєм на полуниці й суніці.

Сіллю кухонною найліпше гноїти шпараги пізно в осені або вчасно на весні, даючи жменю солі на квадратний метр землі.

Цигарничка найліпша з **вишні**, бо забирає в себе нікотину. Треба її міняти раз до місяця.

В помешканнях з **блощицями** відсувати ліжка від стін, щоб стін не дотикали, а блощиць винищити порошком або соляним квасом.

Стоноги у підлогах можна винищити, змиваючи підлогу гарячою водою з галуном.

ПОРАДИ НА ЗДОРОВ'Я

1. Ходи коло себе чисто. Чистота хоронить здоров'я, дає силу та бадьорість, боронить від зарази.

2. Як вмиваєшся рано, то вмивай не тільки руки й лице, але й шию, груди, плечі, аж до пояса.

3. Помий руки поки сідаєш до стола, щоб не заніс собі брудними руками зарази до шлунка.

4. Часто обмивайся горячою водою з милом.

5. Бери чисте білля по змозі щодня.

6. Пильнуй зубів. Чисти їх рано або радше як лягаєш спати, а найкраще рано і у вечері. Сполоскай зуби по їді. Від поспутих зубів починається розклад цілого організму.

7. Попсуєш собі очі, нових не купиш. Як починаєш недобачати, йди до лікаря, але доброго.

ВИПАДКИ НАГЛОСТИ

Коли станеться що кому, і міг би вмерти або тяжко захоріти, клич лікаря. Але в таких випадках, де найменча загайка грозилаб небезпекою, або що лікаря не можна булоб мати зараз, повинен кожен знати що й як робити. Хто хоче життя кому спасти або здоров'я, не давай, щоб біля хорого був гамір, галас, сльози й голо-сіння, але берись за діло. Посилаючи до лікаря, перекажи йому що саме сталося, щоб знав, що із собою принести.

Якби хто **зімлів**, — поклади хорого. Дай свіжого повітря. Порозчеплюй гузики, ковнір, пояс. Покропи лице зимною водою. Давай нюхати салом'як (амонію), хрін, гірчицю. Дай з водою крапель Валеріяна або Гофмана (15 крапель), чаю, або кави. Колиб не помагало треба викликати штучне дихання.

Якби хто **очадів**, внеси такого на свіже повітря. Скинь з нього, порозлюзної все що його тиснулоб. Обливай голову зимною водою, розтирай водою, оцтом. Прикладай гірчишники до рук, до ніг. Давай нюхати салом'як, натирай салом'яком (амонією) лоб, виски,

за вухами, під грудьми. Дай напитись кави. Вкінці, штучне дихання.

Якби хто **втопився**, вибери з носа, рота, пельки намул і пісок, коли е. Виклич штучне дихання. Натираючи, розгрівай цілого. Давай горячі оклади на живіт та під пахами. Дай левативу з теплої води з оцтом, милом, сіллю. Дай напитись кави, чаю, вина. Не гойдай, не тисни живота.

Якби хто **попівся**, — намасти попечене місце гліцериною або васелиною, посип те місце содою, порошком з рижу, картопляною мукою, прикладай компреси з льняного олію та вапняної води, половину на половину. Пухірі попрокоюй коло шкіри голкою.

Запалене **око** — витри ваткою, умоченою в олії, а тоді промий легким розчином борового квасу та кухонної солі. **Попішки горло**, пий олій, молоко, їж морозиво.

Якби хто **отруївся**, — дай на-самперед блювного, аж тоді давай протилік. Блювання викличеш лоскотанням піднебіння й горла, пальцем або гусячим пером; теплою водою у великій кількості; водою з милом, з льняним або конопляним олієм. Отроєною **квасами**, — давай пити вапняну воду, перепалену магнезію, товчену крейду, розчин соди; пити ковтаючи потрохи, але часто. Отроєною **алкоголем**, — обливай зимною водою, давай нюхати салом'як, давай пити салом'як, 5 до 8 крапель на склянку води; содові порошок, каву, чай. Колиб хто отруївся **гнилим мясом, рибю** і т. і., — виклич воніти, промивай шлунок; дай їсти юшку, грій хорого. Отроєною **грибами**, — дай пити юшку з дубової кори, блювне, левативу, каву, чай.

Грець (апоплексія), — поклади хорого до ліжка, напів лежачки; дай на голову леду, або зимних окладів, покропи груди водою, прикладай до литок та до рук гірчишників, давай левативу, на прочищення.

Дихавиця (астма), — давай нюхати салом'як, прикладай до литок гірчишники, натирай хорого щітками, давай кави.

Чорна хвороба (епілепсія), — на випадок переходу, — уклади хорого до постелі; звільни з одерж; застроми до рота ложку загорнену в полотню. Дай на голову леду. Дай переходові перейти самому, не переривай.

Кровотоки з носа: тримай голову вище, занеси трохи назад. На лоб, ніс, а також на спину дай зимний оклад з оцтом, дай вату до носа. — **Кровотоки з горла:** лежати спокійно; ковтати кусочки леду. Лід на груди. Випити ложечку кухонної солі з водою. Гріти ноги. — **Кровотоки з ран:** підніши, тримати в спокою ранену часть хорого. Завязати рану, стягнути туго місце вище рани. Помастити рану йодиною. — **Кровотоки шлункові:** спокійно лежати в ліжку, оберегатися всякої їди, компреси з леду, випити опійний препарат по 5 крапель. — **Кровотоки маточні:** як найбільший спокій; лід на груди й на серце; холодна їда.

Якби хто **потовкся**, — тримай в спокою потовчене місце, завяжи тісно. Як дуже болить, — дай леду.

Звихнувши руку, ногу, **розтягнувши** мускули, хрящі, **зірвавши** вязі, — спокій, лід. Клич лікаря.

Якби **вкусив** кого скажений пес, — висати рану, якщо в роті не порізано і неподряпано. Завяжи туго вище покусаного місця, припали рану розпаленим залізом або їдким калі, саломяком, карболкою. Клич лікаря, щоб щепив.

Штучне дихання: — Клади зімлого або обмерлого на спину, плечима вище (клади під голову й плечі звинену у сувій одерж), розціпи йому зуби. Вхопивши обидві руки хорого нижче ліктів, спокійно та рівномірно занось їх понад голову і так тримай яких дві секунди (повітря заходить до легенів); тоді повертай назад руки та притискай їх на 2 секунди до боків грудей (повітря виходить з легенів). Так треба робити, мірно й спокійно, часом годинами,

аж хіба не булoб жадної надії оживити ту людину.

Як кого покусалаб **гадюка**, — завяжи вище покусаного місця, туго. Висси кров з рани. Припали рану розпаленим залізом або щигаркою. Посилай до шпиталю.

Якби хто отруївся **грибами**, — то буде його млоіти, буде на воніти брати, буде його боліти в середині, будуть судороги, страта при томності, горячка, задуха. Виклич воніти, давай заки прийде лікар сильний чай, не давай жадних квасних трунків.

Якби хто затруївся **ягодами**, — виклич воніти, положи затроеного до лїжка, давай пити настоянку з чаю.

Якби хто затруївся **вином**, — давай на воніти, положи затроеного до лїжка, напувай кавою, грій йому ноги.

Якби кого ударив **грім**, — то зараз зроби йому штучне дихання. Як його де обпалило, то прикладай йому оклади із зимної води або з мішанини льняного олію та вапняної води, половину на половину.

Якби кого вдарило **сонце**, — перенеси зараз такого у затінок, положи його так, щоб голова лежала вище, здійми з нього одерж. Поклади на голову мокру хустку, мочи хустку раз-у-раз тай прикладай. Дай зимної води. Як йому тяжко дихати, роби штучне дихання. Добре дати гірчишник на груди й давати нюхати саломяк.

Якби хто **замерз**, — то звільни його одіння в холодній хаті, обережно порозтинавши одяг (але стягати одяг небезпечно, бо можна поломити крихкі ноги й руки замерзлого). Натрай його снігом, аж не зявиться в ньому гнучкість, а тоді виклич штучне дихання. Як зачне дихати, перенеси його до кімнати, поклади на лїжку, обгорни добре, дай напитися теплою чаю або кави.

Заморожені пальці, вуха або ніс, — натри снігом, а тоді намасти гусячим смальцем.

Чи Ви вписали цілу свою родину до Укр. Роб. Союзу?

ЯК ТРЕБА КВАСИТИ КАПУСТУ

Як квашення огірків, так квашення капусти дуже важна справа для господині. Цього не можемо легковажити собі, бо капуста це дуже здоровий, просто конечний корм для людей на зиму. І то не так варена, як сира. Якраз і сама квашена сира капуста й сік з неї утримує шлунок в порядку, дає такі цінні вітаміни. А що від квашення залежить добрий смак капусти, мусимо до цієї роботи взятись як найуважніше.

Найперше бочка. Не буде мати капуста доброго смаку, якщо дамо її у бочку, що воноє зіпсутою капустою ще з минулого року. Бочку треба відмочувати водою із содою, шурувати щіткою, парити, сіркувати.

Аж як маємо добру, чисту бочку, беремось до квашення. Мусимо ще постарати доброї шатківнички, щоб нам посікла капусту на волосок. Найперше капусту треба обчистити із зеленого листя, добре вимити, уважати, щоб за листком не сховалось ні трощечки якої гнилі, бо то нам зіпсувало цілу роботу.

Чи будемо додавати чого до капусти? Не конечно, але добре, коли дамо до бочки крім солі, жменю кмину. Дехто для запаху кидає десь-не-десь бобковий листок, дехто пересипає по трощечки січеної моркви чи буряка. Це все можна. Дехто пересипає цибулею, але не всі люблять, тому

краще вже додати свіжої, як будемо подавати їсти. Радимо на томісць перекладати січену капусту не тільки цілими головками на крижівки, але й яблуками. Квашені в капусті яблука мають дуже добрий смак, а й капуста на цім зискає. Правда, це забере більше місця, але варта придбати собі ще другу бочечку й зробити добрий запас тієї всієї квашенини... В зимі це буде не тільки смачне, але й дуже корисне для здоровля.

Січену капусту добре переминаємо руками в кориті з сіллю й аж тоді сильно втовкаємо в бочці. Солі береться в міру. Звичайно на три копи середньої величини капусти беруть 2 фунти солі, або на 200 фунтів капусти 2 до 3 фунти солі.

Всічену, втовчену в бочці капусту прикриваємо чистою шматкою, прикладаємо кружком і на нього даємо гніт. Юшка мусить виступити й вкрити капусту. Покушаємо її, чи в міру солоня. По кількох днях, як капуста зашумується, здіймаємо кружок і гніт, збираємо шуму й пробиваємо капусту в кількох місцях гострим, чистом патиком, аж до самого дна, щоб вийшла гіркість.

Коли капуста кваситься, що в теплій хаті триває 8 до 10 днів, найбільше 14, беремо до пивниці. Капусту треба чисто утримувати, часто чистити денце, шматку, каміння обмивати.

ЯК КВАСИТИ ОГІРКИ

Огірки брати свіжо зірвані, тверді неушкоджені і без плям. Із жовтих огірків не будуть добрі й тверді. Якщо не має часу квасити тогосамого дня, коли зірвали, покладіть на холод, або залийте студеною водою. Довше, як 12 годин, огірки перед квашенням не добре держати.

Свіжу бочку або від добрих торічних огірків вимити, залити водою, потім вичистити щіткою, випарити, ще раз добре вимити й тоді ужити до квашення. Поки

дамо огірки до бочки, добре перед тим дно й стіни натерти чісником (товченим). Чистенько виполоскати листя вишневого, дубового або з правдивого винограду чи порічок. Наготовити кропу, пару кавалків хрину, чіснику. Вимити огірки перекладати цим за кожною верствою. На споді й зверху має бути добра верства кропу й листя. Залити перевареною й остуженою водою, добре соленою.

На три копи середньої величи-

ни огірків дається 2 і пів фунта солі. Можна теж додати ще й ложку рівну салітри.

Щоб огірки не плісняли, кладуть також на 120-літрову бочку 4-5 дека (жменьку) чорної гірчиці, завязаної у платочку. В Америці дають між огірки чистенько обібрану моркву, яка квашена дуже смачна. Яблук не вільно додавати, бо огірки зіпсуються. Поркити кружком і дати тягар. Вода, а власне росіл, завжди мусить огірки, листя та кріп покривати. Якби було води замало, долити ропи. Найкраще квасити в малих бочвінках, й як до-

бре вкиснуть, бочку заднити й тримати в холоді (дехто тримає навіть у колодязі).

Коли одні огірки вийдуть, брати другу бочвінку. Ніколи не можна витягати огірок руками, тільки чистою деревляною ложкою. Як бочка не заднена, завжди треба пліснь, якби була, зчищувати й листям, кропом та роною (росолом) покривати.

Так, як огірки, квасимо зелені або трохи почервонілі помідори (помідори). Обчистити, обшкробати та намочити у воді кільканацять годин, а потім квасити.

ЯК ВИРОБЛЯТИ ВИНО

З усіляких овочів можна виробляти добрі вина. Для того роздавлюємо або перетираємо овоч, витискаємо відти сік. На жмаки наливаємо води й знову витискаємо та змішуємо з перше витисненим соком. Додаємо цукру, щоб солодке було, й вливаємо найліпших дріждей. На шийку сулії накладаємо мішечок з митим висушеним піском, щоб повітря не доходило до сулії. Ставимо сулію в тепломі місці. За 3 або 4 тижні бурхливе шумування покінчиться, й вино зачинає прояснюватися. Тоді через гумову рурку стягаємо вино до чистої сулії, й знову закриваємо мішечком з піском. Ще за 3 або 4 тижні вино очиститься, а тоді зливаємо його у пляшки й закорковуємо.

ЯК ДОВГО ЖИВУТЬ ПТИЦІ

Найдовше споміж птиць без сумніву живе лебідь. Є докази, що лебеді жили по триста літ. Після лебедя слідує ястріб. Були такі ястріби, що мали по 126 літ. Стількиж літ, або ще й більше, живе суп і орел. Так у 1710 році згинув орел, що в неволі прожив 104 роки, а вже передше на волі кілька літ. Білоголовий суп, якого зловили 1706 року, згинув у звіринці у Відні в 1824 р. Отже дожив поважного віку в неволі 118 літ. Також папуги живуть в неволі по сто і більше літ.

Таксамо як хижі птахи й папуги, переживають цілі покоління людей болотяні й водні птиці. Є порода таких гусей, що живуть

понад сто літ. Зазуля доживає також поважних літ. Одну зазулю в тійсамій околиці пізнавали по її зіпсованім голосі 32 роки. Дуже довго живе крук, бо були випадки до 106 літ. Про сорік є приміри, що живуть 20-25 літ у неволі. На волі без сумніву живуть ще довше.

Домашня курка живе 15 літ, індик 16, а голуб 10. Із досвідів звісно, що співучі птиці живуть 8-18 літ. Соловейко видержить у неволі найбільше 8 до 18 літ, а кіт 12 до 15 літ, але на волі далеко більше. Канарок у неволі живе 12 до 15 літ, але у своїй батьківщині, на Канарійських островах, доживає старшого віку.

Земле, моя всеплодючая мати! Сили що в твоїй живе глибині,
Краплю, щоб в бою сильніше стояти, дай і мені!
Дай теплоти, що розширює груди, чистить чуття і відновлює кров,
Що до людей безграничну будить, чисту любов!

Іван Франко

НАЙВИДАТНІШІ СВІТОВІ КОМПОЗИТОРИ

Йоган Себастьян Бах, — народився в Айзенах, Німеччина, 21 березня, 1685; помер в Липську 28 липня, 1750. Головні твори: Бранденбурські концерти (1721), Страсті Христові, за св. Матеєм (1729), та інші.

Людвик ван Бетовен, — народився в Бонні, 16 грудня, 1770, помер у Відні, 26 березня, 1827. Найголовніші твори: Мінует у G (1795), Місячна Соната, Опус 27, Нумер 2 (1802) Героїчна Симфонія (1804), П'ята Симфонія (1805).

Гектор Берліоз, — народився в Кот-Сен Андре, Франція, 11 грудня, 1803, помер в Парижі, 8 березня, 1869. Найголовніші твори: Фантастична Симфонія (1830), Увертура до Римського Карнавалу (1844), Прокляття Фавста (1946).

Жорж Бізе, — народився в Парижі 25 жовтня, 1838, помер в Буживаль, Франція, 3 червня, 1875. Найголовніші твори: Арлезіанка (1872), Кармен (1875).

Ернест Блок, — народився в Женеві, 24 липня, 1880. Найголовніші твори: Рапсодія Шеломо (1915), Америка (1926).

Йоганнес Брамс, — народився в Гамбургу, 7 травня, 1833, помер у Відні 3 квітня, 1897. Найголовніші твори: Колицька Пісня. Увертура до академічного свята (1880), Симфонія Нумер 4, у мінорнім Е (1884).

Антін Брукнер, — народився в Ансфелден, Австрія, 4 вересня, 1824, помер у Відні 11 жовтня, 1896. Найголовніші твори: Четверта Симфонія "Романтична" (1881), Тебе Бога Хвалим (1885).

Фредерик Шопен, — народився у Желязовій Волі, Польща, 22 лютого, 1810, помер в Парижі 17 жовтня, 1849. Найголовніші твори: Похоронний Марш, Революційна Студія, Валси, Ноктурни.

Клод Дебюссі, — народився в Сен Женмен-ан-Лей, Франція, 22 серпня, 1862, помер 25 березня, 1918, в Парижі. Найголовніші твори: Місячна Ніч (1890), Пополуднева забава фавна (1893), Море (1903).

Антонін Дворжак, — народився 8 вересня, 1841, в Нелагозевес, Чехія, помер 1 травня, 1904, у Празі. Найголовніші твори: Словянські танки (1878), Симфонія в мінорнім Е, "З Нового Світу" (1893), Гумореска (1894).

Цезар Франк, — народився у Лієжі, 10 грудня, 1822, помер в Парижі 8 листопада, 1890. Найголовніші твори: Роскоші (1879), Симфонічні варіації (1885), Симфонія в мінорнім Д (1886-88).

Криштоф Вілібалд Глюк, — народився 2 липня, 1714, в Ерасбах, Австрія, помер 15 листопада, 1787, у Відні. Найголовніші твори: Орфей та Евридика (1762), Алсеста (1767).

Едвард Гріг, — народився 15 червня, 1843, у Бергені, Норвегія, помер 9 вересня, 1907, у Бергені. Найголовніші твори: Я люблю тебе, Піяно Кончерто, в мінорнім А (1870), Пер Гінт (музика до драми Ібсена (1875)).

Юрій Фредерик Гендел, — народився в Галле, 23 лютого, 1685, помер в Лондоні, 14 квітня, 1759. Найголовніші твори: Музика води (1715), Ларго із "Ксеркса" (1738), Месія (1742).

Франц Йосиф Гайдн, — народився 31 березня, 1732, у Рорав, Австрія, помер у Відні, 27 березня, 1809. Найголовніші твори: Прощальна симфонія (1772), Несподівана симфонія (1791), Пташиний Квартет, Нумер 40, імперський гімн, 104 симфоній.

Енгелберт Гумпердінк, — народився 1 вересня, 1854, у Зігбург, Німеччина, помер 27 вересня, 1821, у Нойстреліц, Німеччина. Найголовніші твори: Гензел і Гретел (1893), Королівські Діти (1908).

Франц Ліст, — народився 22 жовтня, 1811, у Райдинг, на Угорщині, помер 31 липня, 1886, у Байройт, Німеччина. Найголовніші твори: Сон кохання (1850), Угорські рапсодії (1851-86), Прелюдії (1856).

Феликс Менделсон-Бартолді, — народився в Гамбургу, 3 лютого, 1809, помер 4 листопада, 1847, у Липську. Найголовніші твори: Сон Купальської Ночі (1826), Пісні без слів (1834-42), Концерто на скрипку (1844).

Модест Мусоргський, — народився 21 березня, 1839, у Карево, в Росії, помер в Петербурзі, 28 березня, 1881. Найголовніші твори: Борис Годунов (1869), Малюнки з вистави (1874), Пісня про блоху (1879).

Волфганг Амадеус Моцарт, — народився 27 січня, 1756, у Зальцбургу, помер 5 грудня, 1791, у Відні. Найголовніші твори: Весілля Фігаро (1786), Дон Джованні (1787), Симфонія “Юпітер” (1788).

Джакомо Пуччіні, — народився 22 грудня, 1822, у Лукка, Італія, помер 29 листопада, 1924, у Бруксели. Найголовніші твори: Богема (1896), Тоска (1900), Мадам Баттерфлай (1904).

Сергій Рахманінов, — народився 1 квітня, 1871, у Новгороді, Росія, помер 28 березня, 1943, у Лос Анжелес, Каліфорнія. Найголовніші твори: Прелюдія у мінорнім С (1893), Друге Піяно Концерто (1901), Рапсодія на тему Паганіні (1934).

Моріс Равель, — народився 7 березня, 1875, у Сибур, Піренеї, Франція, помер 28 грудня, 1937, в Парижі. Найголовніші твори: Водограї (1901), Дафніс та Хлоє (1909-11), Валс (1920), Болеро (1928).

Микола Римський-Корсаков, — народився 18 березня, 1844, у Новгороді, Росія, помер 21 червня, 1908, в Любленську, Росія. Найголовніші твори: Садко (1867), Шагеразда (1888), Золотий Півень (1907).

Джоаккіно Россіні, — народився 29 лютого, 1792, у Пезаро, Італія, помер 13 листопада, 1868, в Парижі. Найголовніші твори: Севільський Цилурик (1816), Вілгелм Тел (1829).

Шарл Каміл Сен-Саенс, — народився 9 жовтня, 1835, в Парижі, помер 16 грудня, 1921, в Алжирі. Найголовніші твори: Веретено (1871), Мертвецький Танець (1874), Самсон та Даліла (1877).

Франц Шуберт, — народився 31 січня, 1797, у Відні, помер 19 листопада, 1828, у Відні. Найголовніші твори: Подорожницька Фантазія (1822), Нескінчена симфонія (1822), Зимова Подорож (1827), Серенада.

Роберт Шуман, — народився 8 червня, 1810 року, у Цвікав, Німеччина, помер 29 липня, 1856, у Енденіх, Німеччина. Найголовніші твори: Мрії (1838), Два Гренадири (1840), Піяно Концерто (1845).

Дмитро Шостакович, — народився 25 вересня, 1906, в Петербурзі. Найголовніші твори: Перша Симфонія (1926), Балет Золотого Віку (1930), Сема Симфонія, “Ленінград” (1942).

Іван Сібеліус — народився 8 грудня, 1865, у Тавастегуз, Фінляндія. Найголовніші твори: Фінляндія (1899), Сумний валс (1903), Симфонія Нумер 4, в мінорнім А (1911).

Йоган Штраус, — народився 25 жовтня, 1825, у Відні, помер 3 червня, 1899, у Відні. Найголовніші твори: Блакитний Дунай (1867), Казки Віденського Лісу.

Ріхард Штраус, — народився 11 червня, 1864, у Мінхені, Німеччина. Найголовніші твори: Смерть та Преображення (1889), Розенкавалір (1911).

Ігор Стравінський, — народився 17 червня, 1882, у Росії. Найголовніші твори: Жар-Птиця (1910), Петрушка (1911), Веснянки (1913).

Петро Чайковський, — народився 7 травня, 1840, в Росії, помер 6 листопада, 1893, в Петербурзі. Найголовніші твори: Ромео й Джулетта (1870), Перше Піяно Концерто (1875), Патетична Симфонія (1893).

Джузеппе Верді, — народився 10 жовтня, 1813, у Ронколе, Італія, помер 27 січня, 1901, у Мілані, Італія. Найголовніші твори: Ріголетто (1851), Троваторе (1852), Травіата (1853), Аїда (1871).

Ріхард Вагнер, — народився 22 травня, 1813, у Липську, помер 13 лютого, 1883, у Венеції. Найголовніші твори: Логенгрін (1846-48), Цикль (1853-74), Трістан і Ізолда (1857-59), Парсіфал.

Карл Марія Фон Вебер, — народився 18 грудня, 1786, у Ойтин, Німеччина, помер 5 серпня, 1826, в Лондоні, Англія. Найголовніші твори: Запрошення до танку (1819), Стрілець (1820), Оберон (1826).

Жак Оффенбах, — народився в Келні 21 червня, 1819, у жидівській родині, студював і виріс в Парижі, став французьким композитором жартівливої опери ("опера буф"). Помер 5 жовтня, 1880, в Парижі. Найголовніші твори: "Орфей у Пеклі", "Велика Княгиня Герольштайнська", "Казки Гофмана".

Олександр Даргомижський, — народився 1813, в Росії, помер в 1869. Найголовніші твори: опери "Русалка", "Камяний Гість".

Артур Сімор Солливан, — народився в Лондоні 13 травня, 1842, помер в 1900. Солливан компонував популярні оперети до творів Вільяма Гілберта, з яких найголовніші: "Мікадо", "Пензанські пірати", "Йоланта".

Стівен Коллінс Фостер, — народився 4 липня, 1826, у Пеннсилвенії, помер в Нью Йорку 13 січня, 1864. Славний американський складач популярних пісень та балад "Май Олд Кентокі Говм", "О Блек Джов", "Своні Ривер" та інших.

Михайло Глінка, — народився у Смоленщині, на Білорусі, 2 червня, 1802, помер 2 лютого, 1857, підчас подорожі в Берліні. Студював в Італії. Найголовніші твори: опери "Життя за царя", "Руслан і Людмила". Глінка мав великий вплив на дальший розвиток російської музики.

Олександр Глазунов, — народився в Петербурзі 10 серпня, 1865, учень Римського Корсакова. Найголовніші твори, симфонічні поеми "Ліс", "Кремль", "Стенька Разін".

Шарл Франсуа Гуно, — народився 17 червня, 1818, в Парижі, помер в Сен Клу, 18 жовтня, 1893. Найголовніший твір опера "Фавст".

Руджєро Леонкавалло, — народився 1858 року в Неаполі, помер 9 серпня, 1919. Найголовніші твори: опера "Пальяччі", "Богема", "Заза".

Фридрих Сметана, — народився 2 березня, 1824, в Чехії, помер 12 травня, 1884. Найголовніший твір: опера "Продана Наречена".

Олександр Бородин, — народився 12 листопада, 1834, в Петербурзі, помер 28 лютого, 1887, в Петербурзі. Найголовніший твір: опера "Князь Ігор".

Гаєтано Доницетті, — народився 1798 року в Берігамо, в Італії, помер 1 квітня, 1848. Найголовніші твори: опери "Лучія ді Ламмермур", "Дон Паскале".

Генрих Венявський, — народився 10 липня, 1835, в Люблині, помер 31 березня, 1880, в Москві. Найголовніші твори: "Легенда", "Українські Шумки".

Антін Рубінштейн, — народився 28 листопада, 1829, на Поділлі, помер 20 листопада, 1894. Багато славних творів у всіх галузях музики.

Петро Маскані, — народився 7 грудня, 1863, у Ліворно, в Італії. Найголовніший твір: "Кавалерія Рустікана".

Франц Легар, — народився 30 квітня, 1870, на Угорщині. Найславніший твір: оперета "Весела Вдова".

Павло Марті Сарасате, — народився 10 березня, 1844, у Памплоні, Іспанія, помер 20 вересня, 1908, у Біарріці, у Франції. Солові композиції на еспанські теми.

Никола Паганіні, — народився 18 лютого, 1784, в Дженові, помер 17 травня, 1840, в Ніці, у Франції. Найславніший у світі скрипач. Композиції до скрипки.

Шарл Луї Тома, — народився 5 серпня, 1811, в Мец, у Франції. помер 12 лютого, 1896. Найголовніші твори: опера “Міньон”, “Франческа да Ріміні”.

Сергій Прокоф'єв, — народився 1891 року, в Україні. Оперн, балети, симфонії.

Арріго Бойто, — народився 24 лютого, 1842, в Падуї, Італія, помер 10 червня, 1918. Найголовніший твір: опера “Мефістофел”.

Джордж Гершвін, — народився 26 вересня, 1898, у Брукліні, помер 11 липня, 1937, у Голлівуді. Найголовніші твори: “Рапсодія ін блю”, “Американець в Парижі”, “Поргі і Бес.”

Лео Фал, — народився 1873, помер 1925. Найголовніші твори: оперети “Долярова княгиня”, “Стамбульська Троянда”.

Франсуа Сюппе, — народився 1820 р., помер 1895. Найголовніші твори: комічні опери “Десять дівчат без мужчин”, “Веселі хлопці”.

Жюль Еміл Масне, — народився у Монто, Франція, 12 травня, 1842, помер в Парижі 13 серпня, 1912. Найголовніші твори: опери “Манон”, “Таїс”.

Вінченцо Белліні, — народився 1 листопада, 1801, в Катанії, Сицилія, помер 24 вересня, 1935, коло Парижа, у Франції. Найголовніші твори: опери “Норма”, “Пуритани”.

Клим Філіберт Деліб, — народився 21 лютого, 1836, у Сен Жермен дю Вал, у Франції, помер 1891 р. Найголовніші твори: опера “Лакме”, балет “Силвія”.

Данило Франсуа Обер, — народився 29 січня, 1782, в Нормандії, Франції, помер 13 травня, 1871, в Парижі. Найголовніші твори: “Манон Леско”, “Фра Діаволо”.

Фридрих Фердинанд Флотов, — народився 27 квітня, 1812, в Мекленбургу, Німеччина, помер 24 січня, 1883, у Відні. Найголовніший твір: опера “Марта”.

Джакомо Меєрбер, — народився в Берліні, 5 вересня, 1791, помер 2 травня, 1863, в Парижі. Найголовніші твори: опери “Гугеноти”, “Африканка”.

Едуард Лало, — народився 27 січня, 1823, в Ліл, Франція, помер 23 квітня, 1892. Найголовніший твір: Еспанська симфонія.

Марія Луїджі Черубіні, — народився у Флоренції 14 вересня, 1760, помер 1842. Оперн та всілякі інші музичні твори. Мав великий вплив на Бетовена.

Жак Франсуа Галеві, — народився 27 травня, 1799, в Парижі, помер 17 березня, 1862, в Ніці. Найголовніший твір: опера “Жидівка”.

Джованні Згамбатті, — народився 28 травня, 1843, в Римі, помер 15 грудня, 1914, в Римі. Твори до фортепіано, симфонії, заупокійне богослуження.

Гнат Падеревський, — народився в Кам'янці, на Поділлі, року 1860, помер у Нью Йорку, 1940. Композиції до фортепіано, опера “Манру”.

Михайло Іполітов-Іванов, — народився 1859 року, в Росії. Оперн “Рут”, “Азра”, “Аез”, оркестрова симфонієтта, квартети, багато хорів, солових творів та дуетів.

Дімс Тейлор, американський композитор, родився в 1885, хоральні композиції, оркестральні суїти, оперн Пітер Іббетсон та інші.

Виктор Герберт, — народився в Ірландії в 1859, помер в Нью Йорку в 1924. Оперети “Ноті Марієтта”, “Ди Ред Милл”, “Бейбс ін Тойленд”.

НАЙВИДАТНІШІ УКРАЇНСЬКІ КОМПОЗИТОРИ

- Аркас Микола** (1852-1909), написав оперу "Катерина".
- Бажанський Порфір** (1836-1920), галицький композитор ("Олекса Довбуш", "Весілля").
- Барвінський Василь**, народився 1888 року у Львові. Написав "Українську Рапсодію", "Заповіт", багато фортепіянових творів та інші більші й менші композиції.
- Біликовський Іван** (1846-1922), "Гамалія", "Многая Літа", духовні пісні.
- Бортнянський Дмитро**, — народився у Глухові, на Чернігівщині в 1751, помер в 1825. Студював в Італії, пізніше був директором царської капелі. Написав багато церковних концертів, Службу Божу, та різні окремі церковні композиції. Крім того написав кілька опер, сонат, симфоній та інших музичних творів. Бортнянський, славний реформатор церковного співу східної церкви.
- Березовський Максим** (1745-1777), родом з Глухова, на Чернігівщині. Опера "Демон" та церковні хорові твори.
- Вахнянин Анатол** (1841-1908), галицький композитор (солові та хорові пісні, опера "Купало").
- Ведель Артем (1767-1806)**, — скомпонував 12 славних концертів, тріо "Покаянія отверзи ми двері" та багато інших церковних композицій.
- Вербицький Михайло (1815-1870)**, перший галицький композитор XIX, ст. Церковні твори, також "Ще не вмерла Україна" (слова Павла Чубинського), "Заповіт" (на слова Шевченка), "Підгір'яни".
- Воробкевич Сидір (Данило Млака)**, (1838-1903). Скомпонував світські та церковні музичні твори, пісні та співогри.
- Гайворонський Михайло**, народився в 1892 в Галичині, живе в Нью-Йорку. Композиції до стрілецьких пісень, гармонізації народних пісень.
- Гулак-Артемовський Семен**, (1813-1873), студював в Італії, пізніше був співаком імператорської опери в Петербурзі. Скомпонував оперету "Запорожець за Дунаєм", до якої лібретто написав М. Костомарів.
- Заремба Володислав** (1833-1892), родом з Поділля. Музика до "Кобзаря" Шевченка та до інших українських поетів. Популярні пісні "Повій, вітре, на Україну", "Стоїть гора високая".
- Колесса Філарет** (1871), галицький музичний етнограф і композитор, гармонізатор народних пісень.
- Кошиць Олександр**, народився в 1875 на Київщині, диригент Української Національної Капелі, композитор, гармонізатор українських народних пісень, помер в 1944 у Вінніпегу, Манитоба, Канада.
- Леонтович Микола (1877-1921)**, — гармонізація народних пісень та оригінальні композиції ("Моя пісня", "Легенди", й неокінчена опера "На Русалчин Великдень").
- Лисенко Микола** (1842-1912), музика до "Кобзаря" Шевченка, опери, оперети, дитячі опери, акомпаніменти до народних пісень. Лисенко зробив дуже важні студії над українськими народними піснями, й йому належить окреме місце в історії української музики.
- Людкевич Станислав**, народився в Галичині в 1879. Хорові й солові твори, також на фортепіан, симфонія "Кавказ", симфонічні поеми ("Каменярі", "Меланхолійний валс").
- Маркович Опанас** (1822-1867), написав музику до "Наталки Полтавки" Івана Котляревського.
- Матюк Віктор** (1852-1912), галицький композитор (солові та хорові твори).
- Ніщинський Петро** (1832-1896), композиції: "Козак Софрон", "Байда", "Вечорниці".

Нижанківський Остап (1862-1919), батько Нестора Нижанківського. Композиції: хори, дуети, гармонізації українських пісень.

Нижанківський Нестор, народився в 1893, у Галичині. Варіації, суїта, тріо для фортепіано, хори, солоспіви, полонез для оркестри.

Придаткевич Роман, народився в 1895 в Галичині, композиції на скрипку й гармонізації. Живе в Нью Йорку.

Ревуцький Лев, солоспіви, хори, симфонії, гармонізації українських народніх пісень.

Ревуцький Дмитро, гармонізатор історичних пісень, автор солоспівів на слова чужоземних поетів.

Рудницький Антін, народився 1902 в Бережанах, в Галичині, композиції й гармонізації українських народніх пісень, опера "Олекса Добиш". Живе в Америці.

Січинський Денис (1865-1909), родом з Галичини: автор багатьох популярних солоспівів, опери "Роксоляна" та композицій до оркестри.

Сокальський Петро (1832-1887), опери, солоспіви на слова Шевченка.

Стеценко Кирило (1881-1922), солоспіви, хорові композиції, дитячі опери, музика до театральних творів.

Турчанінів Петро (1779-1856). Церковні музичні твори.

Углицький Печеніга Павло, народився 1893 в Харківщині, працює в Нью Йорку. Солові і хорові твори, опера "Знахорка".

СЛАВНІ УКРАЇНСЬКІ СПІВАКИ

Алчевський І., тенор, народився в Харківщині, співав в ньюорській Метрополітан Опері.

Голинський Михайло, тенор, родом з Галичини. Виступав в операх в Європі. Тепер живе в Канаді.

Дідур Адам, бас, народився 1873, в Ляхівцях, повіт Богородчани, в Галичині. Багато співав в ньюорській Метрополітанській Опері, добре знаний в Європі і в Америці.

Крушельницька Саломея, сопрано, народилася в 1873 у Білій, повіт Тернопіль, в Галичині. Здобула собі світову славу своєю інтерпретацією ролі "Мадам Баттерфлай".

Литвиненко Марія, сопрано, народилася 1894 р. Оперова співачка на Радянській Україні (багато виступала в опері в Харкові).

Менцинський Модест, тенор, родом з Галичини (1876-1949), співак опер у Келні та у Стокгольмі.

Мишуга Олександр, ліричний тенор, народився в Галичині (1853-1922), співав в Росії, в Німеччині, в Польщі.

Сокіл Марія, родом з Катеринославщини, співала в Європі й Америці.

Любка Колесса, народилася 1904 р. у Львові. Здобула собі славу у столицях Європи своїми концертами на фортепіано. Живе в Канаді.

УКРАЇНСЬКА ПІСНЯ

"Сонце слави українського народу зайшло, але в українських піснях сходить ця слава, мов срібний місяць у літню ніч: відблеск величавого дня, що минув. . . ."

Боденштедт: "Славянські мелодії" — Штуттгарт 1845.

Фрідріх фон Боденштедт, німецький поет та етнограф (1819-1892) видав збірку українських дум і пісень у знаменитому, німецькому перекладі.

ПАМ'ЯТНИК НА МОГИЛІ ІВАНА ФРАНКА

Дня 28 травня, 1933, відслонено цей пам'ятник на могилі найбільшого поета Західної України, Івана Франка, на Личаківському цвинтарі у Львові. На відслонення прибуло більш як 30,000 українців і українок з цілого краю.

На знімці біля пам'ятника є його творець, Сергій Литвиненко.

КАМЕНЯРІ

Я бачив дивний сон. Немов передо мною
Безмірна та пуста і дика площина,
І я, прикований ланцюм залізним, стою
Під височенною гранітною скалою,
А далі тисячі таких самих, як я.
У кожного чоло життя і жаль порили,
І в оці кожного горить любови жар,
І руки в кожного ланці, мов гадь, обвили,
І плечі кожного додолу похилились,
Бо давить всіх один якийсь страшний тягар.
І в кожного в руках тяжкий залізний молот,
І голос сильний нам з гори, як грім, гремить:
"Лупайте цю скалу! Нехай ні жар ні холод
Не спинить вас! Зносіть і труд і спрагу й голод,
Бо вам призначено скалу оцю розбити".
І всі ми, як один, підняли вгору руки,
І тисяч молотів о камінь загуло,
І в тисячні боки розприскалися штуки
Та відривки скали; ми з силою розпуки
Раз-по-раз гримали о камяне чоло.
Мов водопаду рев, мов битви гук кривавий,
Так наші молоти греміли раз-у-раз;
І пядь за пядею ми землю здобували;
Хоч не одного там калічили ті скали,
Ми далі йшли, ніщо не спинювало нас.
І кожний з нас те знав, що слави нам не буде
Ні памяти в людей за цей кривавий труд,
Що аж тоді підуть по цій дорозі люди,
Як ми пробем її та вирівняєм всюди,
Як наші кости тут під нею зогниють.
Та слави людської зовсім ми не бажали,
Бо не герої ми і не багатирі.
Ні, ми невольники, хоч добровільно взяли
На себе пута. Ми рабами волі стали:
На шляху поступу ми лиш каменярі.
І всі ми вірили, що своїми руками
Розібемо скалу, роздробимо граніт;
Що кровю власною і власними кістками
Твердий змуруємо гостинець, і за нами
Прийде нове життя, добро нове у світ.
І знали ми, що там далеко, десь у світі,
Який ми кинули для праці, поту й пут,
За нами сльози льють мами, жінки і діти,
Що други й недруги гнівнії та сердиті
І нас і намір наш і діло те кленуть.
Ми знали це, і в нас нераз душа боліла,
І серце рвалося, і груди жаль стискав;
Та сльози ані жаль ні біль пекучий тіла
Ані прокляття нас не відтягли від діла,
І молота ніхто із рук не випускав.
Отак ми всі йдемо, в одну громаду скуті
Святою думкою, а молоти в руках.
Нехай прокляті ми і світом позабуті!
Ми ломимо скалу, рівняєм правді путі,
І шастя всіх прийде по наших аж кістках.

ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ Й РОБІТНИЧИЙ РУХ В КАНАДІ

(Короткий огляд канадійських партій і робітничого руху від часу
Конфедерації)

1. КОНСЕРВАТИВНА Й ЛІБЕРАЛЬНА ПАРТІЇ

Відколи Канада стала домінією (1867) і має центральний федеральний уряд, при державній кермі в Оттаві завсіди була консервативна або ліберальна партія, а часом коаліція з обидвох партій. Хоч назви цих партій відмінні, то в дійсності між ними нема основної програмової різниці. Беручи загально, ліберали стоять за нижчу тарифу в закордонній торгівлі, а консерватисти є за високу тарифу. Ліберали змагали до того, щоб Канада стала самостійною повноправною державою, а консерватисти були за тісніші звязки з Великою Британією. Ліберали були також перші у проповідуванні суспільних реформ, хоч не завсіди були перші в переведенні їх в життя. Але в однім консерватисти й ліберали згодні: вони обстоюють нинішню капіталістичну систему. Хоч назви партій (консервативна й ліберальна) є запозичені або перенесені з Англії, то в економічних справах канадійська консервативна партія відповідає приблизно республіканській партії у Злучених Державах, а ліберальна — демократичній.

Історія консервативної і ліберальної партії, що були на переміну при владі в Канаді, це властиво історія канадійських урядів від часу Конфедерації, або політична історія Канади. Тому більш доцільно переказувати ту історію у хронологічнім порядку, ніж говорити про кожну партію та її уряди зокрема.

Конфедерація й перший коаліційний уряд Домінії

В 1867 британський парламент ухвалив Акт Конфедерації, відомий як Бритиш Норт Америка Акт, що є сьогодні конституцією Канади. Цим актом Онтеріо, Квебек, Нова Скошія і Нью Бранзвик, що були тоді британськими північно-американськими провінціями, приступили до Конфедерації, відомої під назвою Домінія Канади. (Пізніше приступили інші провінції). У сформуванні коаліції з консервативної і ліберальної партії, що привела до створення Конфедерації, провідну роль відіграв консервативний провідник сер Джон А. Мекдоналд, якого вважають головним архітектором Конфедерації. В 1867 він став першим прем'єром Канади і склав перший домінійний уряд з консерватистів і лібералів. Але йому не вдалось затримати ту коаліцію на довгий час. Провідник лібералів Джордж Бравн, який пристав був до коаліції, створив опозицію до уряду Мекдоналда й на конвенції в Торонто 1868 потягнув більшість ліберальної партії за собою. Постепенно ліберали уступали з уряду Мекдоналда й в 1872 той уряд став цілком консервативний. Свою партію називав тоді Мекдоналд ліберально-консервативною ще від часу коаліції. В 1873 році Мекдоналд був примушений зрезигнувати, бо вийшло на яв, що капіталіст сер Гю Еллен, якому уряд дав пізніше концесію на будову тихоокеанської залізниці, пожертвував на виборчу кампанію консервативної партії 350,000 доларів. Але після виборів у 1878 Мекдоналд, на чолі консервативної партії, знову прийшов до влади й був прем'єром Канади аж до своєї смерті в 1891.

Перший ліберальний уряд

Після резигнації Мекдоналда, про яку була мова вище, Александер Мекензі створив у 1873 перший ліберальний уряд Канади. У виборах наступного року консервативна партія потерпіла велику поразку й уряд Мекензі залишився при владі до 1878. Він правив країною доволі ошатно, але прийшли роки тяжкої депресії. У виборах 1878 Мекдоналд вів кампанію за охороною канадійської індустрії й за високою тарифою, а Мекензі був проти високої тарифи. В результаті ліберальний уряд провалився і консервативна партія знову прийшла до влади. В 1880 році Мекензі уступив з провду ліберальної партії, й на його місце провідником став Едвард Блейк.

Чотири консервативні уряди за п'ять років

Після смерті Мекдоналда в консервативній партії не було досить сильного провідника, який міг би успішно керувати партією й урядом. Наслідком того від 1891 до 1896 Канада мала чотирих консервативних прем'єрів, і нарешті консервативна партія на довгий час була відсунена від влади. Цими прем'єрами були: сер Джан Дж. С. Еббот (16 червня, 1891 — 5 грудня, 1892), сер Джан О. Д. Тампсон (5 грудня, 1892 — 12 грудня, 1894), сер Мекензі Бавел (21 грудня, 1894 — 27 квітня, 1896) і сер Чарлз Таппер (1 травня, 1896 — 8 липня, 1896).

Шкільне питання в Манитобі й провал консерватистів

Головним питанням у виборах, які розписав Таппер у 1896 році, була справа сепаратних римо-католицьких шкіл в Манитобі. Французи мали там свої окремі школи під керівництвом католицького духовенства, але в 1890 році манитобська легіслатура скасувала їх. Тоді повстало домагання серед французів Манитоби й Квебеку, щоб доміняльний уряд примусив Манитобу привернути сепаратні школи.

Консервативна партія, яка спіралась тоді також на Квебек, хотіла придобитися французам. Отже Таппер рішив у 1896 внести законопроект, щоб примусити Манитобу привернути сепаратні школи, й з цим питанням пішов до виборів. Сер Вилфред Лоріє, француз із Квебеку й римо-католик, який у 1887 був вибраний провідником ліберальної опозиції в доміняльним парламенті на місце Блейка, найшовся в дуже трудні становищі. Як французові й католикові, йому тяжко було виступити проти привернення французьких шкіл у Манитобі. Отже він знайшов вихід у традиційній ліберальній доктрині про провінційні права. Лоріє обстоював, що Манитобі треба полишити вільну руку у вирішуванні її власних справ, без ніякого вмішування з боку доміняльного парламенту. Таке його становище показалось досить розумним. Провінція Квебек, маючи перший раз нагоду вибрати француза прем'єром Канади, голосувала за Лоріє навіть проти волі своїх єпископів. Англо-саксонській провінції також дали йому підтримку. Лише одна Манитоба голосувала проти нього. Таким чином консервативна партія потерпіла у виборах велику поразку й з резигнацією Таппера скінчилось її 18-літнє правління в доміні.

Ліберальний уряд Лоріє

Після цих виборів Вилфред Лоріє став прем'єром Канади в 1896 і був при владі 15 років. Лоріє безпереривно засідав у доміняльним парламенті 45 років і був провідником ліберальної партії й послом аж до своєї смерті в 1919. Його вважають одним з найбільших державних мужів Канади. Він був також одним з найкращих промовців, не лише у французській але й в англійській мові.

В наступних виборах у 1900, 1904 і 1908 р.р. ліберальна пар-

тія завжди діставала переважаючу більшість. Як причину успіху Лоріє подають те що він створив був сильний кабінет, який називали в той час "міністерством всіх талантів" та що незадовго, як він прийшов до влади, наступили роки великого добробуту в Канаді. Добробут в часті приписують його урядові, а саме його агресивній іміграційній політиці під керівництвом сера Клифорда Сифтона, завдяки якій залюднено порожні простори канадійського Заходу й поширено залізниці, що принесло до Канади наплив капіталу. Власне на ті роки припадає масова іміграція українців та інших європейців, що не були англо-саксонського походження.

Канада виборює свою державність

Як прем'єр Канади, Лоріє залишив глибокий вплив на історію країни. Та його найзамітніший вклад у розвиток Канади був по конституційній лінії. Хоч він був цілком лояльний до Великої Британії (загально відома його фраза: "Коли Британія є у війні, Канада є у війні"), проте він був здекларованим канадійським націоналістом. І Канада в дістності осягла державне становище під його проводом. Власне за його правління відкликано останні британські війська з Канади й канадійська міліція перестала бути під командою британського офіцера. За його правління започатковано формування канадійської військової флоти, й Канада взяла на себе відповідальність за оборону своїх берегів; і за його правління Канада набула право заключати окремі торговельні договори без ніякого вмішування з боку Британії. Його теорію, що Бритійська Імперія це "збір вільних держав", обстоювано на сесіях імперіальної конференції в Лондоні, де він успішно відбивав усі намагання наложити якенебудь обмеження на канадійську автономію.

Провал уряду Лоріє

В 1911 році уряд Лоріє підписав угоду із Злученими Державами про взаїмну торгівлю природними продуктами без мита й проголосив вибори. Консерватисти підняли крик, що скасування мита буде сприяти поширенню торгівлі на північ і на південь, замість на схід і на захід, та уневажнить велику частину досягнень Конфедерації й трансконтинентальних залізниць.

Виборча боротьба була дуже гостра. Консервативна опозиція висунула проти ліберального уряду навіть обвинувачення в нелояльності. Вона вказувала, що підписана угода може привести до політичного союзу із Злученими Державами. В додатку до того підносилися в Америці голоси, навіть в офіційних колах, які немовби то підтверджували аргументи консерватистів. Проти Лоріє створилася також опозиція серед самих французів під проводом Анрі Бураси, який давніше підтримував Лоріє, але потім зірвав з ним і започаткував націоналістичний рух у Квебеку. Наслідком того уряд Лоріє був побитий у виборах спільними силами консерватистів і квебекських націоналістів.

Консервативний уряд Бордена

Після виборів 1911 новий уряд створив сер Роберт Борден, який був вибраний провідником консервативної опозиції в парламенті 1901 на місце сера Чарлза Таппера. Борден взяв до свого кабінету пару французьких націоналістів, але незабаром вони уступили, й його уряд був консервативний.

В 1914 вибухла війна. Лоріє, як провідник ліберальної опозиції, проголосив партійне примиря і дав солідну підтримку воєнним заходам уряду. В 1917 наступила політична криза, коли число добровольців до армії зменшилось і Борден рішив запровадити примусову

військову службу. На це Лоріє не погодився і партійне примиря скінчилося. Але на цім питанні Борден дістав підтримку від великого числа лібералів англо-саксонців поза Квебеком і створив коаліційний уряд з консервативістів і лібералів, що є відомий в англійській мові як "Unionist Government."

У виборах 17 грудня, 1917, уряд Бордена дістав більшість у кожній провінції, за виїмком Квебеку, де ліберальна опозиція вибрала 62 послів, а уряд лише трох. Це створило розкол між Квебеком і рештою Канади, який мав вплив на дальшу політичну історію країни. За коаліційного уряду закінчилась успішно війна і з приходом мира відновилась партійна боротьба. Одно крило консервативістів почало домагатися повороту до стисло консервативного правління, а рівночасно почали уступати з уряду ліберали, так що після 1918 уряд Бордена став цілком консервативний. Після війни уряд став непопулярний, а також проти нього виступили організовано фермери, ще в 1918 (про що говориться докладніше в окремім розділі). В липні 1920 Борден уступив з прем'єра й цілком усунувся від активної політики.

Консервативний уряд Мієна

Після резигнації Бордена прем'єром Канади з рамені консервативної партії став Артур Мієн, який в уряді Бордена був спершу державним секретарем, а потім міністром внутрішніх справ. Скликано конвенцію прихильників уряду й змінено офіційну назву партії з "Unionist" на "National Liberal and Conservative Party", хоч вона в дійсності була лише консервативною партією. Це зроблено в надії, що нова назва буде притягати до партії всіх людей. Але нічого з того не вийшло. Мієн був при владі 18 місяців і у виборах 6 грудня 1921 його уряд потерпів велику поразку. Ліберали вибрали 117 послів, нова прогресивна партія (фермерська) 66, а консерватисти лише 50. Після виборів Мієн уступив з прем'єра, але залишився провідником консервативної опозиції в парламенті до 1926.

Перший уряд (ліберальний) прем'єра Кінга

Після смерті Лоріє провідником ліберальної партії вибрано на партійній конвенції в Оттаві 7 серпня, 1919, В. Л. Мекензі Кінга, який в кабінеті Лоріє був міністром праці. Коли Мієн уступив, Мекензі Кінг став перший раз прем'єром Канади 29 грудня, 1921. Але його ліберальний уряд мав у парламенті лише один голос більшості. Правда, він мав підтримку прогресивних послів, але та підтримка не була певна. Треба було надзвичайно вміло маневрувати, щоб уряд міг втриматися при владі. Всетаки в такій складній ситуації уряд проіснував майже чотири роки.

Та він не міг провести свою сильну лінію й розписав вибори на 29 жовтня, 1925. В результаті число ліберальних і прогресивних послів значно зменшилось, але всетаки вони становили в парламенті незначну більшість. Прем'єр Кінг не резигнував, рахуючи на підтримку прогресивних і незалежних послів. Парламент відкрито 7 січня, 1926, і до трох днів він заявився проти уряду одним голосом більшості, коли два чи три прогресивні послі не пішли з урядом. А 26 червня того року уряд остаточно втратив контролю у парламенті. Прем'єр Кінг пішов до генерал-губернатора, лорда Бинга, щоб дав свою згоду на розпущення парламенту й розписання нових виборів, але лорд Бинг відмовився. Тоді Кінг зрезигнував із своїм урядом і генерал-губернатор доручив Мієнові створити новий кабінет.

Мієн знову при владі на короткий час

Консервативний провідник Мієн створив новий уряд, але за кілька днів — 2 липня, 1926, — він був повалений у парламенті одним голосом більшості. Тоді розв'язано парламент і розписано вибори на 14 вересня, 1926. У виборчій кампанії головну роль грало т. зв. конституційне питання, яке видвигнув бувший прем'єр Кінг. Він настоював що неконституційний поступок генерал-губернатора, який відмовив ліберальному прем'єрові розв'язання парламенту, є “сьогодні найважливішим питанням в країні”, й що вибори мають вирішити, чи Канада залишиться самоуправною країною, чи буде зведена до стану колонії. Таке становище Кінга апелювало до більшості канадійців і в результаті ліберали вибрали 119 послів, а консерватисти лише 91. В додатку ліберали могли рахувати на підтримку прогресивних, фермерських, робітничих і незалежних послів, яких було 35.

Другий ліберальний уряд Кінга

Потерпівши поразку у виборах, Мієн негайно зрезигнував і ліберальний провідник Кінг створив свій другий уряд. Це припало на роки деякого добробуту в Канаді, але перед приходом других виборів розпочалась велика депресія в осені, 1929. Треба ще додати, що в 1926 Мієн зрезигнував також з провідника консервативної партії, й на партійній конвенції у Вінніпегу, у жовтні, 1927, провідником на його місце вибрано Р. Б. Бенета. Наступні вибори розписано на 28 липня, 1930. Бенет повів гостру кампанію проти ліберального уряду Кінга, обіцяючи зліквідувати безробіття й добути ринки для канадійських продуктів. Економічна криза і безробіття були власне причиною, що уряд Кінга провалився. У виборах консервативна партія під проводом Бенета дістала абсолютну більшість, вибравши 136 послів. Ліберали вибрали 89 послів, інші менші партії 18 (включаючи фермерських і робітничих), а також вибрано двох незалежних.

Консервативний уряд Бенета

Наслідком виборів уряд Кінга зрезигнував і прем'єром Канади став консервативний провідник Бенет. Але його уряд не зліквідував безробіття. Навпаки, воно ще сильно збільшилось. Зате Бенет завів табори (кемпи) для самотніх безробітних та примусові роботи при будові доріг. В консервативній партії наступив розкол. Г. Г. Стівенс, бувший міністр скарбу в консервативнім уряді, зірвав з Бенетом, виступив проти “великого бізнесу” (сам Бенет був мільонером) та створив окрему “реконструкційну” партію. А що економічне потоження в країні не поліпшувалось, тільки ще погіршувалось, і всі передвиборчі обіцянки Бенета показалися звичайною демагогією, то це вийшло тільки на користь ліберальній партії. Ця партія під вмілим проводом Кінга поступенно добувала втрачений ґрунт. В одній провінції за другою ліберали приходили до влади, аж мали у своїх руках усі провінції, за вїмком Алберти.

В таких обставинах було видно, що уряд Бенета в Оттаві також провалиться. Але він стояв при владі як можна найдовше, бо аж поверх п'ять років, хоч звичайно в нормальних часах уряди не дотягають навіть до п'ятих років і проголошують вибори.

При кінці свого правління Бенет почав виголошувати в радіо промови, в яких заповідав різні реформи, й деякі з них навіть його уряд ухвалив. Але все це, роблене в останній хвилині, викликало лише ще більше підозріння до нього. Широкий загал не повірив новим обіцянкам Бенета, який з консервативного реакціонера став нагло “радикалом”. Коли прийшли вибори 14 жовтня, 1935, консер-

вативна партія потерпіла найбільшу поразку у своїй історії. Вона вибрала лише 39 послів і 12 міністрів Бенета провалилися. Ліберали вибрали 171 послів і мали більшість з 97, над усіма партіями взятими разом.

Третій ліберальний уряд Кінга

Після виборів уряд Бенета уступив і 23 жовтня, 1935, ліберальний провідник Мекензі Кінг став третій раз прем'єром Канади. Його уряд з деякими змінами, що наступали в різні часи, є при владі й тепер, коли пишуться ці рядки (вересень, 1944). В 1938 році Бенет уступив з проводу консервативної партії, й його місце зайняв посол др. Р. Дж. Меніон.

За ліберального уряду Кінга, Канада перший раз як самостійна держава проголосила 10 вересня, 1939, війну гітлерівській Німеччині, йдучи за прикладом Великої Британії. Уряд мобілізував країну до війни й робив це в даних обставинах досить успішно. Але консервативна преса, використовуючи воєнну ситуацію, почала атакувати уряд за його воєнну програму, як неvistарчальну. Деякі з тих газет домагалися створення національного або коаліційного уряду. В такім дусі атакували уряд і деякі консервативні діячі. До крику консервативістів прилучував свій голос онтеріський прем'єр Мичел Гепборн, який хоч і називав себе лібералом, то в діячості, йшов на руку консервативній партії. В нападах на прем'єра Кінга та його уряд він навіть перевищував консервативістів. Нарешті, в січні 1940 Гепборн вніс в онтеріській легіслатурі резолюцію з доганою для федерального уряду, що він замало зроби́в старань для успішного ведення війни, причім особисто накидався на прем'єра Кінга. За резолюцію голосували одним фронтом ліберали (приклонники Гепборна) й консерватисти. Коли домініяльний парламент зібрався на сесію 25 січня, 1940, в троновій промові оповіщено, що відбудуться вибори, й парламент розпущено після 4-годинних напад. Була це найкоротша сесія в історії канадійського парламенту. Така була відповідь прем'єра Кінга на догану онтеріської легіслатури.

Вибори 1940 року одобрили рекорд Кінга

Вибори розписано на 26 березня, 1940. Консерватисти повели шалену кампанію проти уряду Кінга, домагаючися створення коаліційного міністерства. Др. Меніон і консервативні кандидати йшли до виборів навіть не під своєю партійною назвою, але під фірмою "Нешенал Говернмент" (національний уряд). Та не дивлячись на всі напади й домагання консервативістів, прем'єр Кінг рішуче відкидав усі пропозиції щодо створення коаліції. Він апелював до виборців, щоб дали йому мандат на дальше ведення війни, й дістав його. Виборці своїми голосами вповні одобрили воєнну політику уряду. Ліберали збільшили своє представництво в парламенті до 178 послів, а консерватисти знову вибрали тільки 39 представників. Решта послів припали на інші групи й партії. Консервативний провідник др. Меніон провалився у виборах і зрезигнував з проводу партії. Провідником консервативної опозиції в парламенті став посол Р. Б. Генсон, але формального провідника консервативна партія як така не мала.

Міен і Брекен провідниками консервативної партії

Є прийнятий звичай в Канаді, що провідник опозиційної партії засідає в парламенті, й є провідником офіційної опозиції. Та після резигнації Меніона цей стан змінився. Провідника консервативної партії вибрано аж в 1941 на партійній конференції, але він до парламенту не дістався. Цим провідником був Артур Міен, бувший прем'єр, якого уряд Бенета назначив 1932 сенатором. (У Канаді сена-

торів не вибирають, але їх назначує до смерті уряд). Щоб виконувати функцію провідника консервативної опозиції в парламенті, Мієн мусів бути перше послом. В доповняючих виборах у виборчій окрузі Савт Йорк (передмістя Торонта) Мієн кандидував на посаду й провалився. Правда, ліберальна партія не поставила проти нього свого кандидата, але він мав сильного противника в особі кандидата з партії Сі-Сі-Еф, який був вибраний. І по виборах консервативна преса закидала ліберальній партії, що вона неофіційно підтримувала кандидата Сі-Сі-Еф, щоб не допустити до вибору Мієна, який був би гострим критиком ліберального уряду в парламенті. В 1942 Мієн зрезигнував з провідника консервативної партії.

У грудні 1942, на краєвій конвенції консервативної партії у Вінніпегу, провідником партії вибрано Джана Брекена, який 20 років був прем'єром Манитоби. Тут треба зазначити, що Брекен навіть не був членом консервативної партії, й за свого життя перейшов досить оригінальну політичну еволюцію. З президента Манитобської Агрикультурної Колегії, який не належав до ніякої партії й зовсім не цікавився політикою, він став прем'єром прогресивного (фармерського) уряду в Манитобі, опісля його уряд дістав підтримку лібералів і назвав себе ліберально-прогресивним, а при кінці 1940 Брекен створив коаліційний уряд з партії ліберально-прогресивної, консервативної, Сі-Сі-Еф та суспільно-кредитової, і в січні наступного року та коаліція перемогла у провінційних виборах. Коли Брекенів запропоновано провід консервативної партії, він поставив умову, щоб партія називалася прогресивно-консервативна. На цю конвенцію погодились і консервативна партія ще раз змінила свою назву. Осьтак Брекен став провідником консервативної партії. Але й досі він не засідає в парламенті, хоч є партійним провідником уже близько два роки. Функцію провідника консервативної опозиції в парламенті далі виконував посол Генсон, а тепер виконує її вже від деякого часу посол Грейдон.

Впливи старих партій меншають

З усього вище сказаного бачимо, що ліберальна партія від самого початку має одну й тусаму назву, а консервативна партія змінювала свою назву кілька разів. Ліберальна партія вже 25 років має одного провідника, теперішнього прем'єра Кінга, а консервативна партія мала за той час Бордена, Мієна, Бенета, Меніона, знову Мієна й тепер має Брекена, а були часи, що партія була без провідника, або її провідник, як ось теперішній, не засідав у парламенті. Також за той час ліберальна партія була переважно при владі як в Оттаві, так і в окремих правліннях. Та в останніх роках меншають також впливи й ліберальної партії, а консервативна партія не піднімається із свого занепаду. Про це свідчать вибори, що відбулися в різних провінціях. В 1943 ліберальна партія втратила владу в Онтеріо, а 1944 у Саскачевані й Квебеку. Затримала лише владу 1944 в Нью Бранзвіку. Консервативна партія не втрачає влади у провінціях лише тому, що її там не має. Але, наприклад, у виборах в Саскачевані консервативна партія не вибрала ніодного посла. В Алберті консерватисти й ліберали не виступають більше у виборах. Вони злучилися разом і йдуть до виборів як "незалежні", але однаково не мають успіху. У Квебеку консервативна партія навіть не ставила кандидатів у провінційних виборах. Правда, в 1943 до влади в Онтеріо прийшов консервативний уряд, але не уряд меншини, й його існування не є запевнене. У провінційній легіслатурі є лише 38 консерватистів, а послів інших партій є 52. На місцях консервативної й ліберальної партії до влади в деяких провінціях приходять інші партії, про які буде мова далі.

2. ФАРМЕРСЬКИЙ ПОЛІТИЧНИЙ РУХ І ФАРМЕРСЬКІ УРЯДИ

Ще від 1910 фармерські організації у степових провінціях під назвою Грейн Гроверс Ассосіейшен виявляли щораз більше зацікавлення політичними справами. Але першу фармерську політичну організацію засновано в Онтеріо 1914 під назвою Юнайтед Фармерс оф Онтеріо. Пізніше, Юнайтед Фармерс повстали й у західних степових провінціях. На весні 1918 фармери убійшли в конфлікт з тодішнім воєнним урядом Бордена, домагаючись від нього звільнення фармерських синів від військової служби. Величезна депутація з 5,000 фармерів з'явилась 14 травня в Оттаві на побачення з урядом, але прем'єр Борден категорично відкинув фармерські домагання. Цей інцидент без сумніву мав значний вплив на дальшу політичну акцію фармерів. У провінційних виборах в Онтеріо 1919 фармери осягнули перемогу й створили перший фармерський уряд під проводом прем'єра Е. С. Друрі. Ця перемога в Онтеріо захопила фармерів вийти на федеральну політичну арену. В 1919 накреслено першу всекраєву фармерську платформу, щоб об'єднати й зміцнити фармерський політичний рух у цілій країні. На поклик Канадійської Ради Агрикультури відбулась у Вінніпегу в січні, 1920, конференція, на якій засновано національну прогресивну партію.. Коли парламент зібрався на весні того року на свою сесію, нова партія нараховувала в нім одинацять послів, і Т. Крірар, який в 1919 уступив з уряду Бордена, був вибраний її парламентарним провідником.

У федеральних виборах 1921, коли провалився консервативний уряд Мієна, в західних степових провінціях вийшов лише один консервативний посол у міській окрузі, а лібералів вибрано п'ять. Нова прогресивна партія (фармерська) вибрала в цих трох провінціях 37 послів. Разом з 24 послами, яких вибрали організовані фармери в Онтеріо, нова партія збільшила своє представництво у федеральній парламенті до 65 послів. Це була друга найбільша група в парламенті, хоч вона не творила офіційної опозиції, бо йшла переважно з ліберальним урядом, і в той сам час критикувала його. Але федеральна прогресивна партія не була досить здисциплінована як партійна організація, й не мала подостатком досвідчених провідників, отже не сповняла ролі успішного критика уряду, чого від неї, як нової радикальної партії, багато людей сподівалися. Крім цього, 1922 рік позначився зменшенням членства у фармерських організаціях, втратами для фармерських кооператив та різницями в opinii серед партійних провідників. У жовтні того року Крірар уступив з проводу національної прогресивної партії і на його місце провідником став посол Роберт Форк з Манитоби.

Це діялось на федеральній арені. В окремих провінціях фармерські партії прийшли до влади в Манитобі та в Алберті. В манитобських виборах 1922 перемогли фармери, які виступали під фірмою прогресивної партії. Але вони не мали відповідного провідника, щоб міг створити уряд провінції. Отже запросили на прем'єра Джана Брекена, президента Манитобської Агрикультурної Колегії, який не був вибраний послом, не належав до прогресивної партії, й навіть не голосував у виборах. Перших 10 років уряд Брекена називався прогресивний, а 1932 року він дістав підтримку від манитобських лібералів і назвав себе ліберально-прогресивним. Цей уряд існував до кінця 1940, коли Брекен створив коаліційний уряд з чотирох партій, що були заступлені в манитобській легіслатурі. В Алберті фармерський уряд не називав себе прогресивний, але був урядом Юнайтед Фармерс оф Алберта. Він був при владі аж до 1935 року, коли в інших провінціях фармерський політичний рух вже став слабший, або й цілком підував. В Онтеріо, де фармерських

послів разом з робітничими було лише 56 на всіх 110, уряд Друрі не мав великої сили й в наступних виборах 1923 він провалився й до влади у провінції знову прийшли консерватисти. Так що не у всіх трох провінціях був однаковий розвиток і упадок фермерських урядів. Але у всіх цих провінціях фермерські уряди проводили законодавство на користь фермерів, наскільки це лише було в їх силах.

Упадок фермерського уряду Друрі в Онтеріо був першим серйозним ударом для фермерського політичного руху. У федеральних виборах 1925 не лише зменшилось число ліберальних (урядових) послів із 118 на 101, але й великої поразки зазнала фермерська прогресивна партія. Лише в одній Алберті, Юнайтед Фармерс дістали більшість посольських місць, а в усіх західних провінціях представництво прогресивної партії до федерального парламенту змаліло до 23 послів.

Далі наступили роки страшної посухи й безробіття в західних провінціях. Особливо посуха тяжко відбилась на Саскачевані, де 100,000 людей жили з урядової допомоги, й де 150,000 штук худоби треба було перевести в більш урожайні околиці. Муніципали й провінції були без грошей і звертались за фінансовою допомогою до федерального уряду. Щоб зменшити адміністративні видатки, манитобський прем'єр Брекен пропонував в 1932 злучити Манитобу, Саскачеван і Алберту в одну адміністративну одиницю. І в тих роках тяжкої депресії й посухи фермерські організації на Заході знову почали ставити свої домагання до уряду та висувати нові політичні ключі, що нарешті привело, з одного боку, до об'єднання з робітничими партіями й створення Сі-Сі-Еф, а з другого, до повстання партії громадського кредиту в Алберті.

3. CO-OPERATIVE COMMONWEALTH FEDERATION (С С. F.) — КООПЕРАТИВНО-ДЕРЖАВНА ФЕДЕРАЦІЯ (СІ-СІ-ЕФ)

Ще перед першою світовою війною в Канаді існували соціалістичні партії, але вони не мали великого впливу. Соціал-Демократична Партія була федералістичною організацією, й до неї належали також імігранти з Центральної та Східної Європи. У склад цієї партії входила Українська Соціал-Демократична Партія. Соціалістична Партія Канади складалася з англо-саксонських робітників. Обидві ці партії були заборонені урядом, разом з іншими радикальними організаціями, при кінці війни в осені, 1918.

Політичний рух серед робітників

У травні, 1919, вибух у Вінніпегу генеральний страйк (розмір цієї статті не дозволяє ширше його описати), після якого наступив швидкий зріст робітничого політичного руху в тім місті. На місце заборонених соціалістичних партій, які мали свої відділи у Вінніпегу, повсталала Незалежна Партія Праці, що відразу добула собі тривкий ґрунт. У провінційних виборах в Манитобі наступного року вибрано з тієї партії 11 послів. До міської ради у Вінніпегу вибрано кілька років половину робітничих представників. Вибрано також робітничого посадника міста (мейора), спершу С. Дж. Фармера, а пізніше Джана Квіна, який був на тім становищі сім років і знову кандидує на мейора, коли пишуться ці рядки. Вінніпег вислав до федерального парламенту робітничого посла Дж. С. Вудсворта, який найбільше причинився до створення партії Сі-Сі-Еф, і був першим її провідником.

В інших провінціях також був помітний зріст політичного руху серед робітників. У той час як в деяких провінціях приходили до влади фермерські уряди (в Онтеріо в 1919, в Алберті 1920, в Манитобі 1922), робітничі партії вибирали своїх представників до провін-

ційних легіслатур. І так у Бритиш Колумбії вибрано 1920 до легіслатури чотирох послів з Федеративної Партії Праці. Пару років пізніше, на другім кінці країни, вибрано п'ятьох робітничих послів до повніційної легіслатури в Новій Скошії. В 1921 вибрано двох робітничих послів до федерального парламенту — Вудсворта з Виннипегу й Вилліама Ірвіна з Келгари, Алберта. Хоч робітники мали менчі успіхи у федеральних і провінційних виборах, як фармери, проте багато робітничих представників осягли перемогу у міських виборах по цілій країні.

Але ці початкові фармерські й робітничі політичні партії не мали відповідної програми. Вони були переважно рухами протесту й домагались лише деяких негайних користей для своїх груп. Тому ліберальній партії легко було розложити ці рухи вставленням відповідних обіцянок у свою власну платформу. Всетаки ці перші післявоєнні політичні партії залишили глибокий слід на дальшій політичній розвитуку Канади.

“Джинджер груп” у парламенті

На федеральній арені в Оттаві мала група фармерських послів з прогресивної партії, зложена переважно з албертійських представників, затримала свою незалежність. Її члени зробили угоду спільних виступів з двома робітничими послами, і так повстала відома в той час у федеральнім парламенті “Джинджер Груп” під спільним провідом Роберта Гардинера як фармерського речника, й Дж. С. Вудсворта як робітничого речника. В тій групі були Вилліам Ірвін, Егнес Мекфейл (тепер посолка онтерійської легіслатури з партії Сі-Сі-Еф), Е. Дж. Гарленд, Генрі Спенсер, і пізніше А. Гіпс та Енгус МекІнніс (тепер посол федерального парламенту з партії Сі-Сі-Еф). Посол Гіпс був вибраний перший раз до федерального парламенту з Виннипегу в 1925 і послував безпереривно до 1940 року. Деякий час він і Вудсворт були одинокі робітничі представники у парламенті. Посол МекІнніс, вибраний з Венкуверу, у Бритиш Колумбії, засідає в парламенті від 1930 року.

26 травня, 1932, в часі тяжкої депресії, фармерсько-робітнича група в парламенті збиралась під провідом Вудсворта, щоб обговорити справу сформування нової федерації для скоординування діяльності різних існуючих фармерських і робітничих партій. Фармерські й робітничі представники у групі з власного досвіду переконалися, що є не лише потреба, але й можливість кооперації між ними. Вони рішили поширити цю кооперацію по цілій країні.

Західна Робітнича Конференція

Подібні дискусії відбувалися в різних фармерських і робітничих партіях на Заході навіть дещо раніше. Таким чином повстало координуюче тіло відоме як Західна Робітнича Конференція, що складалась із Соціалістичної Партії Бритиш Колумбії, Канадійської Партії Праці й Домініяльної Партії Праці Алберти, Незалежної Партії Праці Саскачевану й Незалежної Партії Праці Манитоби. В 1931 Конференція рішила запросити представників фармерських груп. В 1932 конвенція Обєднаних Фармерів Алберти, що відбулась у січні, зробила подібне рішення кооперувати з робітниками. В літі того самого року робітнича партія у Саскачевані під провідом М. Дж. Колдвела, й фармери під провідом Джорджа Г. Вилліамса сформувала Саскачеванську Фармерсько-Робітничу Партію.

30 липня, 1932, Західна Робітнича Конференція збиралась в Келгари, Алберта. Першого серпня до робітничих делегатів прилучилися представники фармерів. Конференція для сформування всекраєвого народнього політичного руху розпочалась. Було присутних поєвер

100 делегатів, які заступали всі робітничі, соціалістичні 4 фермерські політичні організації з чотирох західних провінцій. Одна робітнича юнія була також заступлена, а саме Канадійське Братство Залізнодорожних Робітників. Були там і послы з "Джинджер Групи" в парламенті разом з фермерськими й робітничими послами провінційних легіслатур.

Конференція в Келгарі засновує федерацію

Зовсім природно, серед делегатів були великі різниці в поглядах на справу. Цеж була перша велика спроба в канадійській історії обєднати фермерів і міських людей в одну політичну партію під одним іменем і під одною програмою. Але після широкої всебічної дискусії прийшло до загального порозуміння в головних питаннях.

Резолюційний комітет під проводом М. Дж. Колдвела предложив начерк програми з 14 точок. Його основно передискутовано й однодушно прийнято як декларацію цілей партії, що має далі йти під дискусію. Прийняття остаточної платформи нової партії полишено для першої конвенції, що мала відбутись наступного року, коли її добре простудіюють всекраєва рада партії й усі організації що брали участь в конференції. Таким чином внутрішню демократію в Сі-Сі-Еф введено на самім початку.

Келгарська конференція рішила заснувати федерацію а не однопартійну партію. Вона рішила також підібрати назву, що відповідала б ідеї всенароднього руху. Ось тому й назва "Co-operative Commonwealth Federation." Це означає що партія має бути федерацією груп і клас, що працюють разом для досягнення кооперативної держави, або вповні демократичного суспільства в Канаді. Дуже швидко партія стала відома як С. С. Ф. від початкових букв у своїй англійській назві. Назначено тимчасову всекраєву раду й посла Вудсворта однодушно вибрано президентом партії.

Конвенція в Ріджайні прийняла програму

19 липня, 1933, відбулася в Ріджайні, Саскачеван, перша всекраєва конвенція Сі-Сі-Еф. Головною працею конвенції було прийняття партійної програми. Знову була довга й гостра дискусія над кожною точкою. Й остаточно прийнято "Ріджайнський Маніфест" (як офіційно названо програму партій) що є тепер одним з найславніших канадійських політичних документів. Маніфест залишається основною декларацією сісієфної філософії, хоч його загальні принципи поришено й вияснено пізнішим рішенням партії.

Партія Сі-Сі-Еф була продуктом депресії. Її програма є, соціалістична й змагає до планового господарства. Вона домагається соціалізації банків і головних індустрій, державної контролі над усією закордонною торгівлею, й здійснення широкої програми робітничого й соціального законодавства. Як заявив її теперішній провідник, посол М. Дж. Колдвел, на обіді в Нью Йорку, данім на його честь Лігою Індустріальної Демократії, 15 січня, 1944:

"Отже нашою метою є замінити теперішню капіталістичну систему, з її несправедливістю й нелюдністю, суспільним ладом, з якого визиск одної групи другою буде усунений і в яким господарське планування заступить нерегульоване приватне підприємства... Ми віримо твердо, що це може бути досягнене відповідною політичною акцією через вибір уряду, надхненого цими ідеалами й піддержаного більшістю народу. Ми не віримо у зміну насилою".

Хто такий Вудсворт

Свою появу на політичній арені Канади й свій зріст партія Сі-Сі-Еф може найбільше завдячити послові Вудсвортові, який був її активним провідником від самого початку до 18 травня, 1940, коли

він нагло захорував підчас засідання краєвої партійної ексекутиви і не прийшов більше до повного здоров'я. Коли він помер, 21 березня, 1942, не лише партія Сі-Сі-Еф, але й увесь працюючий народ Канади втратив у нім свого великого учителя, провідника й відважного борця за його інтереси.

Вудсворт народився в Онтеріо, 1874 року, і був канадійцем п'ятої генерації. Ходив до шкіл в Онтеріо й Манитобі. Йдучи слідом свого батька, він став методистським проповідником. Але в деяких питаннях він основно не годився із своєю церковною владою і зголосив свою резигнацію, якої не прийнято. Та значно пізніше, 1918 року, він знову вніс резигнацію. Він не вірив у війну і виступав проти конскрипції. Отже, він не міг погодитися на те, що його церква піддержувала війну. Цим разом його резигнацію прийнято.

В роках між своєю першою й другою резигнацією Вудсворт провадив Місію Всіх Людей у Вінніпегу, працював з українцями та іншими новими канадійцями, що поселилися на Заході, написав дві студії про їх проблеми, давав відчити по цілій країні, стояв на чолі Канадійської Ліги Добродійності, й пізніше Бюра Суспільного Дослідю, що його заснували три степові провінції. Одним словом, він працював з народом і для народу.

Працював як доковий робітник

В роках 1918-1921 Вудсворт брав безпосередню участь в боротьбі робітників. Коли він зрезигнував з проповідника, він опинився без засобів до життя з жінкою й 6 дітьми. Через рік він працював як доковий робітник у Венкувері й став активним членом юнії. Він допоміг зорганізувати Федеративну Партію Праці у Бритиш Колумбії і став одним з її провідних промовців та дописувачем до її органу *W. C. Federationist*. Це був початок його безпосередньої соціалістичної діяльності.

В 1919 році він вернувся до Вінніпегу саме в розгарі генерального страйку. негайно він став по стороні страйкарів і промовляв на великих масових зібраннях, що відбувалися щодня під голим небом в тодішнім Вікторія парку (сьогодні його вже нема). Пізніше він перебрав редакторство "Страйкового Бюлетеню"; коли його першого редактора арештовано. Пізніше й самого Вудсворта арештовано, але опісля обвинувачення проти нього відтягнуто. Власне після цього страйку, у федеральних виборах у грудні, 1921, вибрано Вудсворта послом до парламенту, де він заступав Північно-Центральний Вінніпег до самої смерті.

Через два десятиліття він був визначним народнім речником у парламенті. Безпощадно викривав несправедливість, де лише знав про неї. З його голосом рахувались, і його респектували всі, навіть його найбільші політичні противники. При своїх переконаннях і принципах він встояв до кінця. Коли вибухла теперішня війна, краєва рада Сі-Сі-Еф і партія по цілій країні заявили свою підтримку для війни. Вудсворт залишився непохитний у своїм пацифізмі, й хоч його товариші в раді й на парламентарнім кокусі висловили своє непогодження з ним, він зробив свою противоенну заяву в парламенті.

Як бачимо, Вудсворт не завагався сам один зайняти таке становище навіть тоді, коли це означало піти в розріз якраз із тим рухом, якого він був творцем. Але навіть передтим, як він промовляв того дня в парламенті, прем'єр Кінг сказав про нього:

"Є небагато людей в цім парламенті, для яких, з деякого погляду, я маю більший респект як до провідника Кооперативно-Державної Федерації. Я подивляю його в моїм серці, бо він нераз мав відвагу сказати, що лежало на його совісті, без огляду на те, що

може подумати про нього світ. Чоловік такого калібру є окрасою всякого парламенту”.

Зріст партії Сі-Сі-Еф

В останніх пару роках впливи партії Сі-Сі-Еф значно поширилися. Це виявилось особливо в доповняючих виборах до федерального парламенту й провінційних легіслатур, що відбулися за той час, та у провінційних виборах. Посол Стенлі Новлс, вибраний на місце пок. Вудсворта з північно-центрального Винніпегу, у промові в федеральнім парламенті 10 липня, 1944, зробив такий підсумок виборчих успіхів Сі-Сі-Еф.

В теперішнім парламенті, що був вибраний 1940 року, ліберали мають величезну більшість, а консерватисти мають чотири рази стільки послів, що Сі-Сі-Еф. Та в дев'ятох провінційних легіслатурах картина є відмінна. Шість цих легіслатур були вибрані від 1940, і в них ліберали мають 107 послів, консерватисти 78, а Сі-Сі-Еф — 105. У трох легіслатурах, вибраних недавно, а саме в Онтеріо, Принс Едвард Айленд і Саскачевані, є 40 ліберальних, 48 консервативних і 81 сісієфних послів. У 26 доповняючих виборах, федеральних і провінційних, що відбулися в останніх трох роках, ліберали вибрали 9 послів, партія Сі-Сі-Еф 9, манитобська коаліція 3, а консерватисти, прогресивна партія праці (давніше комуністична), Блок Популяр і партія громадського кредиту лише по одному посліві. (Доповняючі вибори відбуваються тоді, коли посол помре або зрезигнує).

Та найбільшими успіхами Сі-Сі-Еф, що примусили всіх рахуватися з нею як з політичною силою в Канаді, були останні провінційні вибори в Онтеріо й Саскачевані. У серпні, 1943, вибрано до онтерійської легіслатури 34 сісієфних послів і вони становлять там найбільшу групу по консервативній, яка має 38 послів і створила уряд провінції. Успіх цей тим замітніший, що в попередній легіслатурі Сі-Сі-Еф не мала ніодного посла. У червні, 1944, вибрано до саскачеванської легіслатури 47 послів з партії Сі-Сі-Еф і лише 5 з ліберальної партії, яка до того часу була при владі у провінції через довгі роки.

Перший провінційний уряд Сі-Сі-Еф

Осягнувши таку велику перемогу у виборах, Сі-Сі-Еф у Саскачевані створила перший провінційний робітничо-фермерський уряд в Канаді. Прем'єром провінції став Т. К. Даглес, бувший друкарський робітник і баптистський проповідник, який має лише 40 років. Одним з перших кроків нового уряду, який перебрав владу 10 липня, 1944, було зменшення платні міністрам з \$6,000 на \$5,000, річно та скасування додаткової платні, яку вони побирали як послі (по \$2,000 за сесію). Це наділі зменшення з \$8,000 на \$5,000.

На річній конвенції саскачеванської секції Сі-Сі-Еф, що відбулася в липні, 1944, новий прем'єр заявив що з перемогою партії в Саскачевані дійсна боротьба за встановлення кооперативної держави у провінції і в цілій Канаді щойно почалася. Він сказав, що нова система не може бути створена негайно, але мусть творитись поступенно. Сказав також, що “ми мусимо мати сильну газету й радіостанцію”, щоб переказувати правильно погляди “нашого руху” та політику уряду. Міністр природних багатств заявив на конвенції, що новий уряд Саскачевану має намір перебрати на власність провінції всі існуючі лінії електричної сили.

Пізніше, у вересні Даглес заявив, що уряд Саскачевану планує набуди й розвивати всі можливі природні багатства, перебрати ті підприємства, що є монополіями, та допомогти кооперативам роз-

вивати нові індустрії. Де не буде побажаним мати провінційну власність, уряд буде заохочувати муніципальну й кооперативну власність. Цей процес буде відбуватись поступово. За всі підприємства, перебрані урядом, муніципалом чи кооперативною організацією, буде виплачене винагородження відповідно до вложений грошей. В іншій заяві прем'єр сповістив, що на найближчій сесії легіслатури будуть внесені відповідні законопроекти про безплатне лікування й медичну службу, про пенсію для стариків і сліпих, про охорону фармів перед забранням їх моргеджовими компаніями на випадок неврожаю, а також законопроекти на користь робітників.

Робітничі юнії підтримують партію

Партію Сі-Сі-Еф підтримують робітники, організовані у трейд-юніях. Першою великою юнією, що вступила до партії в осені, 1938, була майнерська юнія в Новій Скошії (26 Дистрикт Юнайтед Майн Воркерс оф Америка). Відтоді багато інших юній вступили до партії, особливо в Онтеріо. У вересні, 1943, Канадійський Конгрес Праці, який включає канадійські відділи С. І. О. (Конгресу Індустріяльних Організацій), рекомендував своїм локальним юніям вступати до Сі-Сі-Еф, і для того створив Комітет Політичної Акції. Багато юній Американської Федерації Праці також належать до партії.

Новий провідник Колдвел

На місце Вудсворта краєвим провідником Сі-Сі-Еф став М. Дж. Колдвел, який народився в Англії і прибув до Канади молодим чоловіком. Він є також провідником сі-сі-ефної групи у федеральнім парламенті, що нараховує тепер 10 послів. Колдвел поселився на Заході як шкільний учитель і з часом став принципалом школи в Ріджайні, Саскачеван. Він був президентом і секретарем Федерації Канадійських Учителів. Брав участь в робітничім і соціалістичнім русі від кінця останньої війни. Через 10 років був членом міської ради в Ріджайні. Брав участь в організуванні Незалежної Партії Праці в Саскачевані й був одним з її головних урядовців. За його політичну діяльність шкільна рада звільнила його з посту принципала. Під натиском учителів вона була примушена змінити своє рішення, але Колдвел не вернувся більше учителювати.

У федеральних виборах 1935 його вибрано послом до парламенту. Того року його також назначено краєвим секретарем Сі-Сі-Еф, і він займав той пост до 1937, коли його вибрано краєвим головою партії. Після смерті Вудсворта парламентарна група вибрала Колдвела провідником, і на краєвій конвенції Сі-Сі-Еф в 1942 його провід одноголосно затверджено.

Навіть політичні противники мусять признати, що провід Сі-Сі-Еф спочиває тепер у спосібних і солідних руках.

4. "SOCIAL CREDIT" В АЛБЕРТІ

З усіх політичних рухів в Канаді найбільш оригінальний є Social Credit в Алберті, що його по українськи називають: **суспільний або громадський кредит**. Оригінальний він з оцих причин: 1) Його основником і провідником був не політичний діяч, але біблійний проповідник. 2) Таки в першій році своєї появи в Канаді він прийшов до влади в Алберті й є там при владі й досі. 3) Це рух майже виключно албертійський, а не загально канадійський. 4) Його провідник зробив перед виборами такі фантастичні обіцянки фінансового характеру, яких не відважилася зробити ніколи ніяка інша партія в Канаді, й це мабуть було одною з головних причин його успіху у виборах.

Творцем нової партії в Алберті, що офіційно назвала себе *Social Credit League* (Ліга Громадського Кредиту), був Вільям Ейбергарт, власник Пророчого Біблійного Інституту, де він проповідував, і директор вищої школи в місті Келгари. У виборах 22 серпня, 1935, партія громадського кредиту вибрала 56 послів до провінційної легіслатури, що складалася з 63 представників, і Ейбергарт став прем'єром провінції. Всі члени його уряду, як і всі послы нової партії, були перший раз вибрані до парламенту. У програмі партії стояло, що уряд буде виплачувати кожному дорослому мешканцеві провінції по \$25 місячно "громадської дивіденди". Це було в роках тяжкої депресії, якій не міг зарадити провінційний уряд, що має обмежені права й фінансові засоби. Отже виборці Алберти, відкинувши фермерський уряд, що був при владі у провінції 14 років, не повернули до старих партій (консервативної або ліберальної), але пішли за новими ключами й обіцянками громадського кредиту.

Ейбергарт перерахував теорію громадського кредиту, що її написав англієць, майор Клифорд Гю Даглес, п. н. "*Credit, Power and Democracy*," і на її основі намалював свій власний план суспільного ладу у виданій памфлеті. Треба тут зазначити, що Ейбергарт, ставши прем'єром, почав переводити в життя теорію громадського кредиту не згідно з вказівками й порадами Даглеса. Він навіть спростав Даглеса з Англії до Алберти, але вони не могли погодитися й Даглес вернувся домів.

Крім обіцяної місячної дивіденди в сумі \$25 для кожного дорослого мешканця, уряд Ейбергарта мав контролювати кредит і давати безпроцентові позички для продуцентів. Він мав випускати місячні книжки кредитової дивіденди на підвищу суму (\$25), визначувати ціну на сирі продукти й додавати по 10 проц. податку при їх продажі. Наприклад, коли пшениця є продана до млина, коли мукка є продана до пекарні, й коли хліб проданий до консумента. Експерти мали встановлювати "справедливу ціну", й тримати її на тому рівні. При допомозі якоїсь не вповні виясненої магіки мало наступити величезне збільшення в торгівлі, й кожний мав жити в добробуті наслідком створення нової покупної сили.

Коли Ейбергарт перебрав владу в часі великої економічної кризи, провінційна каса була порожня і довг провінції був великий. Албертійські бонди почали падати в ціні й їх викуп треба було завісити. Видатки уряду зменшено й наложено вищі податки. В 1936 Алберта не сплатила свого довгу, що був затягнений на бонди, й зменшила процент від бондів на половину. Негайно бонди впали 40 проц. на ринковій вартості. Федеральний уряд Бенета дав позичку провінції в сумі \$2,500,000, але цього було абсолютно замало, щоб поліпшити положення. Було ясно що уряд не може виплачувати обіцяні місячні дивіденди для всіх дорослих мешканців Алберти.

Ейбергарт обіцяв, що виплату дивіденд започаткується до 18 місяців. Ухвалено закон, що забороняв забирати фарми за довги, та не дозволяв кредиторам йти до суду, щоб стягнути довги. Коли суди визнали цей закон неконституційним, проголошено загальну мораторію, цебто припинення виплати довгів, що припадали на той час.

Ще на початку свого урядування Ейбергарт зірвав з майором Даглесом, теоретиком громадського кредиту. Пізніше він кинувся до іншої теорії. Видано книжочки із стемплями, видані як "сертифікати добробуту", вартості одного доляра. Кожний власник сертифікату мав наліпити кожної середі на свій сертифікат стемпель за одного цента, так що за два роки кожний сертифікат мав принести для провінційної каси \$1.04 з продажі стемплів. Цей "скрип", як загально називали сертифікат, видано як платню для безробітних за

роботу на дорогах і малу кількість видано цивільним службовцям провінції. Уряд сподівався, що цей план збільшить покупну силу мешканців, хоч сам він відмовився приймати свої власні сертифікати при плаченні податків. Вартість "скрипу" впала негайно й банки зовсім відмовилися приймати його. Щоб охоронити його вартість, провінційна каса мусіла викуплювати його раз на місяць, і остаточно майже усю кількість "скрипу" відтягнуто з обігу. Ухвалено закони для контролю бізнесу й торгівлі, але їх треба було замахати, коли суди визнали їх неконституційними.

Рух громадського кредиту найшовся в безнадійній суперечності й багато послідовників Ейбергарта закидали йому, що він зрадив справу реформи. Щоб рятувати положення, майора Даглеса й деяких його помічників знову запрошено до Алберти, але це мало малий успіх. В 1937 р. знову уневажнено закон, що вимагав "лайсенсу" (дозволу) для всіх банків. Конституційний спір між провінційним і федеральним урядами продовжався за прем'єра Кінга, так само як розпочався був за прем'єра Бенета. Роблено спроби усунути Ейбергарта від влади, але без успіху. Тоді багато законів, що були визнані неважними, ухвалено наново. Наложено податок на банкові резерви й албертійський сойм ухвалив пресовий закон, що накладав контролю на пресу. Усі ці закони у свою чергу були визнані домініяльним урядом неважними, або їх відмовився підписати заступник губернатора провінції, або їх проголосив неконституційними найвищий суд Канади.

Перебувши 18 місяців при владі й не сповнивши пороблених обіцянок, Ейбергарт апелював до албертійців, щоб дали йому ще шість місяців часу на здійснення його планів. Він далі гостро сперечався із своїми британськими дорадниками та з ліберальним урядом в Оттаві. В 1938 він обіцяв підняти життєвий рівень і забезпечити пересічний прихід в сумі \$1,500 річно, зменшити податки на половину, й виплачувати обіцяну дивіденду по \$25 місячно. Ейбергарт далі був при владі, але здійснення планів громадського кредиту не було ближче, як в той день, коли він покинув свій Пророчий Біблійний Інститут і виступив на політичну арену. Хоч ніхто не отримав своєї місячної дивіденди, всетаки багато людей вірили, що цей рух має добрі наміри й його потрібно для атакування фінансового капіталу, що тримав фермерів у своїх кігтях.

У других виборах 21 березня, 1940, уряд Ейбергарта добув лише 36 мандатів з усіх 57 і далі залишився при владі. Але цим разом кандидати громадського кредиту не отримали навіть половини відданих голосів, бо лише 43%. Консерватисти й ліберали, які злучились разом і виступали як "незалежні", вибрали 19 послів, отримавши 42% голосів. Був ще вибраний один робітничий та один ліберальний посол. Відтоді були доповняючі вибори в двох округах. В однім вибрано посла громадського кредиту, а у другім вийшов сі-сі-ефний кандидат Елмер Ропер, провідник партії Сі-Сі-Еф в Алберті. Після смерті Ейбергарта прем'єром провінції став Е. С. Менинг.

У 1944 стан партій у провінційнім соймі був такий: 35 послів громадського кредиту, 17 незалежних, 1 посол сі-сі-ефний, 1 незалежний громадського кредиту (що зірвав з урядом), 1 робітничий, 1 ліберальний, одне місце опорожнене.

У виборах 8 серпня, 1944, уряд громадського кредиту знов був перевибраний, досягнувши більшу перемогу як чотири роки тому. Цей раз вибрано 51 послів громадського кредиту, 3 незалежних, 2 сі-сі-ефних та одного кандидата ветеранів. Але партія громадського кредиту, що у своїх початках була дуже ліва, стала тепер цілком правою. У виборах її підтримували цим разом "незалежні", цебто консерватисти й ліберали, щоб лише не допустити до вибору кан-

дидатів Сі-Сі-Еф. (Кілька тижнів передтим партія Сі-Сі-Еф прийшла була до влади в сусідній провінції Саскачевані). Це відкрито признавали буржуазні газети, між ними впливовий ліберальний щоденник "Фрі Пресс" у Вінніпегу. А на другий день по виборах прем'єр Менінг заявив, що перемога його партії позначила "початок кінця державного соціалізму Сі-Сі-Еф як заміни старого порядку минулого". Всетаки кандидати Сі-Сі-Еф, хоч проти них виступали одним фронтом "незалежні" й громадський кредит, отримали 25% відданих голосів, а кандидати урядової партії дістали 54%. До успіху громадського кредиту у виборах причинилось також те, що його уряд, хоч не здійснив обіцянок Ейбергарта, добре провадив господарку у провінції.

5. ПАРТІЯ ЮНІОН НАСІОНАЛ У КВЕБЕКУ

Чисто французько-канадійською партією, обмеженою до провінції Квебеку, є партія Юніон Насіонал, що її по українськи називають Національний Союз або Національна Єдність. Творцем і провідником тієї партії, що існує від 1935 року, є колишній консерватист Моріс Діплесі. У провінційних виборах в серпні, 1936, провалився ліберальний уряд, що був при владі 40 років, і Діплесі став прем'єром Квебеку, маючи в легіслатурі 76 послів на всіх 90.

Діплесі обіцяв охороняти природні багатства провінції й заявився за перебрання гідро-електричних станцій на власність провінції, але їх ніколи не перебрав. За його режіму в деяких містах провінції фашистські групи почали робити вправи та висловлювати сильні антисемітські погляди. Діплесі почав обмежувати громадянські вольності й повів кампанію проти комунізму. Його партія Юніон Насіонал атакувала Англію й Злучені Держави та проповідувала задержання квебекських природних багатств для французьких канадійців. Діплесі особисто проголошував свою лояльність до конфедерації і британської корони, але одночасно поширював французький націоналізм. Він виступав також проти робітничих юній.

В 1937 ухвалено закон про слухну платню, що примушував до угод між робітниками й підприємцями та змагав до введення корпоративної держави. Закон не признавав колективного умовлювання, ані юнійного представництва в комісіях, створених для вирішування годин праці і платні індустріями й округами. Проти нового закону застрайкували навіть деякі католицькі синдикати у сталевих і текстильних індустріях. В 1938 ухвалено закон, що давав урядові право касувати й змінювати усі колективні угоди з робітниками без порозуміння із зацікавленими сторонами та визначувати платню й години праці. Діплесі нап'ятував Конгрес Індустріяльних Організацій і закрити шапу, а його комісія слушної платні почала настановляти мінімальну платню, піднявши платню нефахових робітників.

Уряд ставав шораз більш антидемократичний. Під проводом Аркана й інших фашистських організації зростали у членстві. Деякі з тих організацій та їхні тижневики виставляли свастику й антисемітизм швидко поширювався у Квебеку. Уряд Діплесі ухвалив у 1937 "ледлак ло" (колодковий закон), що давав генеральному правникові право замикати на колодку приміщення на не довше як рік, коли він уважав що їх уживано для цілей комуністичної пропаганди.

На 25 жовтня, 1939, Діплесі проголосив вибори у Квебеку, щоб дістати мандат проти деяких воєнних законів, наложених на французько-канадійську провінцію. Він закидав федеральному ліберальному урядові що ввів централізовану цензуру й диктатуру у Квебеку, й закликав до оборони провінційних прав. Тодішній федеральний міністр юстиції, Е. Лапуант, загально визнаний провідник кана-

дійських французів, і три інші федеральні міністри з Квебеку активно взяли участь у виборчій кампанії, щоб повалити Діплесі. Вони загрозили, що уступлять з уряду й полишать Квебек без представництва в Оттаві, якщо Діплесі знову прийде до влади. Рівночасно вони обіцяли канадійським французам, що не буде військової конскрипції для служби за морем. Результат був той що уряд Діплесі провалився у виборах і до влади у Квебеку знову прийшла ліберальна партія під проводом Годбу.

Теперішня війна скріпила націоналістичний рух у Квебеку. І коли проголошено провінційні вибори на 8 серпня, 1944, виборча кампанія була дуже гостра й дуже брудна. На виборчих вічах виголошувано антивоєнні й антибритійські промови, за які в інших провінціях булиб арештували промовців. Не дивлячись на те, що ліберальний уряд прем'єра Годбу був найбільш прогресивний в історії Квебеку, він перепав у виборах, і до влади у провінції знову прийшла партія Юніон Насіонал під проводом Діплесі.

Та перемога Діплесі була незначна. Його партія вибрала лише 47 послів на всіх 91, а всіх голосів отримала тільки 36%. Ліберальна партія, хоч провалилась, отримала 39% голосів, але вибрала лише 37 послів. Решта послів і голосів припадають на менчі партії. Діплесі вів кампанію під кличем привернення "провінційних прав", що їх нібито відступив був Годбу федеральному уряду в Оттаві. Покищо уряд Діплесі не зробив ще ніяких таких кроків, що нагадувалиб його правління з 1936-1939 рр.

ЗОДІЯК

Зодіак — слово грецьке, по нашому "звіринець". Стежка, якою нібито котиться сонце на протязі року помежи зорями, звється "екліптикою". Пояс 8 ступнів широкий по обох боках екліптики звється "Зодіаком". Починаючи з тієї точки на екліптиці, де перебуває сонце 21 березня ("весняне рівнодення"), а потім йдучи до сходу, "зодіак" поділено на 12 "знаків", кожний знак розтягається на 30 ступенів. Ці "знаки" мають, кожний, свою назву, що походить від того сузір'я, яке там є, або властиво яке там було 2,000 літ тому, коли грецький астроном Гіппарх уперше установив був "зодіак". Тому що точка рівнодення здовж екліптики все посувається назад, ("процесія рівноденнів"), то за 2,000 літ посунулась вона 30 ступенів, у сузір'я на захід від себе. Так що тепер "знак" барана міститься в сузір'ї риб, і т. і. "Зодіакові знаки" звуться:

1. Баран	} ВЕСНА	7. Вага	} ОСІНЬ
2. Тур		8. Скорпіон	
3. Близнята		9. Стрілець	
4. Рак	} ЛІТО	10. Козел	} ЗИМА
5. Лев		11. Водоноша	
6. Дівчина		12. Риби	

ЯК ПІЗНАТИ, ДЕ ПІВНІЧ, ДЕ ПІВДЕНЬ, і т. і.

На дереві, що стоїть відокремлено, листя густіше з півдня. На дереві, на скелі, на камінюках мох росте з півночі. Зимом, сніг наліпає на дереві та на скелях з північного боку. Вівтар української церкви все звернений на схід. Вночі, зоряний шлях на небі ("чумацький шлях") все простягається з півдня на північ.

Записуйтеся до Українського Робітничого Союзу.

О. О.

3 ІСТОРІЇ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ

І. ЧАСИ КИЇВСЬКОЇ І ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ (X-XIV СТОЛІТТЯ)

На протязі майже тисячі літ своєї історії Західна Україна (Галичина й Волинь) була тісно звязана з іншими землями, заселеними українським, російським і білоруським народом. На території Західної України жило кілька словянських племен: білі хорвати — на заході, дуліби (згодом бужани й волиняни) — на сході, на південному сході розташувалися улличі й тиверці, відтіснені в X столітті від Дніпра. Уже в перший період існування Київської держави західна частина східного словянства була тісно звязана з Києвом. Хорвати брали участь в поході Олега на Візантію в 907 році. Сусідні польські князі, користуючись віддаленістю тих земель від Києва, й усобицями між синами Святослава, пробували захопити ті землі (так звані Червенські міста). Але Володимир Великий в 981 році відбив від поляків ті міста (Перемишль, Червень та інші).

Проте польські загарбники не вгамувались. Використовуючи князівські усобиці в Києві, польські князі (а згодом королі) нераз в XI столітті намагались заволодіти західно-українськими землями, зокрема Галичиною. В 1018 році Болеслав I, підчас походу на Київ на допомогу князеві Святополкові Окаянному, захопив Червенські міста. Але Ярослав Мудрий в 1030-1031 роках відібрав від Польщі ті городи, які й залишилися надалі у складі Київської держави. Спроби Польщі знову захопити їх були невдалі.

У другій половині XI століття наступ польських феодалів на західно-українські землі зустрів рішучий опір з боку місцевих князів. У процесі феодального дроблення Київської держави Галичина відділилася в окреме князівство, де з кінця XI століття осіла старша лінія Ярославичів — Ростиславичі, правнуки Ярослава. В кінці XI століття там існували три князівства, тісно знязані між собою — Перемишльке, Звенигородське й Теробовльське. В той період західно-українські князівства стали заборолом Київської держави на заході, охороняючи руські землі від наступу Польщі й Угорщини. В тій боротьбі особливо визначились князі Василько й Володар Ростиславичі. Василько казав: "Возму землю Лядськую й мьщю землю Русьскую".

Особливого розцвіту досягла Галичина у XII столітті, при князях Володимирку Володаревичу (1144-1152) і сині його Ярославі Осмомислі (1152-1187). Містачись на важливих торговельних шляхах, що сполучали Центральну й Західну Європу з Києвом і Сходом, а з другого боку з Візантією (через Галичину йшов сухопутний торговельний шлях з Балтики до Чорного моря), і в той же час віддалена від страшних половецьких нападів, — Галичина у XII столітті перетворилася в багате сильне князівство.

Володимиркові вдалось обєднати у своїх руках всю Галичину. Він провадив активну зовнішню політику, якої метою було насамперед зміцнити міжнародне становище Галицького князівства. Спіраючись на свої союзи з Юрієм Долгоруким, Візантійською імперією і половцями, Володимирко намагався послабити впливи київських князів на Волині. Але головне в діяльності Володимира це була боротьба з навалюю Польщі й Угорщини на Русь. З тієї боротьби Галичина вийшла переможцем і навіть поширила свої кордони. Політику Володимирка успішно продовжував і його син Ярослав Осмомисл.

Процес феодального дроблення Київської держави сприяв виділенню окремих князівств, особливо більш віддалених від Київського центра. Галицькі князі з династії Ростиславичів бажали теж вийти зпід опіки великого князя київського. Але вони ніколи не забували про Київ, ніколи не поривали звязків з ним. Надто тісні були економічні (наприклад, коломийська сіль) і культурні звязки, що поєднували Київ з Галичиною, надто велика загроза була для Галичини з боку Польщі й Угорщини, надто тиснули на Наддніпрявля половці. Тільки у світлі найтіснішого звязку Галичини з Києвом (а згодом, з Владимир-Суздальським князівством) зрозумілий економічний і культурний розвиток Галицького князівства, збереження ним незалежності від Польщі й Угорщини, об'єднання його з Волиню в кінці XII століття в єдине **Галицько-Волинське князівство**, що стало найбільшим і наймогутнішим князівством на Україні.

Тільки в цьому звязку Галичини з усією Руською землею зрозумілий відомий заклик палкого патріота своєї батьківщини, автора "Слово о полку Ігореві" до Ярослава Осмомисла: "Галичкы Осмомысле Ярославе! Высоко селиши на своєм златокваннем столе, подпер горы угорскыи своими железными плъки, заступив королеви (угорському) путь, затворив Дунаю ворота, меча бремены через облаки, суды ряда до Дуная. Грозы твоя по землям текут; отворяеш Киеву врата: стреляши с отня злата стола салтаны за землями. Стреляй, господине, Кончака поганого кощея, за землю Рускую, за раны Игоревы буюго Святославича!" І справді, галицькі князі допомагали оборонити Руську землю від половецьких нападів.

В кінці XII століття, після смерті останнього представника династії Ростиславичів — Володимира (1187-1199), Угорщині на короткий час удалося захопити Галичину. Але це тільки прискорило об'єднання (1199) галицьких і волинських земель у руках волинського князя Романа Мстиславича (1170-1205). Так утворилося Галицько-Волинське князівство, яке існувало до середини XIV століття. Романові Мстиславичеві й синові його Данилеві Романовичеві (1219-1264) довелося витримати жорстоку навалу з боку Угорщини й Польщі, які намагались захопити Галичину. Підчас війни з Польщею загинув Роман Мстиславич (1205), і Галицько-Волинське князівство стало місцем боротьби різних претендентів, насамперед Угорщини і Польщі. В 1214 році Польща й Угорщина договорилися про розділ Галицько-Волинського князівства (так звана Спішська угода). Галичина була окупована угорцями; поляки захопили частину Волині. Але населення Галичини й Волині не схилило голови перед чужинецькими окупантами й розпочало боротьбу проти них. Боротьба ця затяглась, і аж в 1245 році під Ярославом Данило розгромив польсько-угорське військо.

Тимчасом на Русь насунула страшна гроза із сходу. В 1224 році зєднані сили руських князів і половців, де брало участь і галицьке військо, були розгромлені татаро-монголами, в битві на ріці Калці. В 1240 році татари захопили й зруйнували Київ (який тоді належав Данилові), а в 1241 році уже спустошили Волинь і Галичину. Данило Романович намагався організувати боротьбу проти татар, але даремне шукає підтримки на Заході, в 1259-1260 роках татари знову спустошили Галицько-Волинське князівство й примусили Данила відмовитись від дальшої боротьби.

Просте у другій половині XIII століття Галицько-Волинське князівство досягло свого найбільшого розвитку. Охоплюючи велику територію Галичини, Волині, Підляшшя (так звана Чорна Русь), Полісся, північної Київщини, — Галицько-Волинське князівство стало одною з найбільших держав Східної Європи. В 1263 році Данило Романович прийняв королівський титул. Один із синів Данила — Роман

дістав (правда, на короткий час) австрійський престіл. Другий — Шварно став у 1267 році князем Литви. Галицько-Волинські землі швидко відновили своє господарське й культурне життя після татарського погрому, й те князівство знову стало одною з найбагатших і найкультурніших країн Європи, об'єднуючи у своїм культурнім житті найкращі традиції Київської держави й Візантії з одного боку, а Західної Європи — з другого. З Галицько-Волинського князівства йшли культурні впливи на бідну й ще мало культурну Польщу.

В середині XIII століття Данило Романович заснував нове місто Львів, який згодом став політичним, економічним і культурним центром Західної України.

Недовго проіснувала держава Данила Романовича. Окружена з усіх боків ворогами, вона в середині XIV століття стала добычю Угорщини й Польщі (Галичина) й Литви (Волинь).

II. ЗАХІДНА УКРАЇНА В ЯРМІ ШЛЯХЕТСЬКОЇ ПОЛЬЩИ (XIV-XVIII СТОЛІТТЯ)

В 1340 році, після смерті останнього галицько-волинського князя Юрія П. Болеслава, польське військо вдерлося в Галичину, й розграбувало й підпало Львів. Але не одразу вдалось польському королеві Казимірові III заволодіти західно-українськими землями. Українське населення героїчно відбивалось від польської навали.

Аж в 1387 році Польщі вдалось остаточно закріпити за собою Галичину.

Почались довгі століття польського панського гніту. Шляхетська Польща встановила режим жорстокої колоніальної експлуатації, найтяжчого кріпосницького визиску, найбрутальнішого національно-релігійного гніту. Цей гніт тяжко відчувала українська людність і в місті й на селі.

Особливо тяжкого гніту — соціального й національного — зазнавало від польських панів селянство Західної України. Ще в XV столітті селянство Галичини й Західної Волині було покріпачене польською шляхтою. У XVI столітті відбувся інтенсивний процес захоплення селянських земель під панські фільварки, що мало своїм наслідком швидке зменшення загальної площі селянського землеволодіння, дроблення селянських наділів і збільшення числа малоземельного і безземельного селянства. Це полекшувало польській шляхті даліше покріпачення селянства. Протягом XVI століття панщина в Галичині збільшилась у шість разів. Крім того, західно-український селянин був обтяжений найрізноманітнішими повинностями й поборами на користь як феодала так і держави. А головне — все майно й життя його були в повній владі польського пана.

Польські пани хижачки нищили природні багатства Західної України. Вирубували або випалювали (на поташ) її ліси, виснажували залізни й соляні родовища. Наслідком цього був занепад уже в другій половині XVI століття ряду старих галузей промислу (наприклад, рудництва).

Якщо Польща, за висловом Енгелса, була "дворянська республіка, основана на експлуатації й гнобленні "селян", то на Західній Україні це позначилось як найбільше.

Так було до самого кінця існування старої шляхетської Польщі.

Але український народ на Західній Україні не пішов легко в ярмо польської шляхти. Різними способами — від боротьби на полі культури до збройних повстань проти шляхетської Польщі — українське міщанство й селянство відповідало на польско-шляхетський гніт. Навіть дивним здається, як у таких тяжких обставинах могло розвиватись українське культурне життя на Західній Україні. А тимчасом Львів став у XVI столітті одним з найважливіших центрів укра-

їнської культури. Діяльність Львівського братства (воно існувало вже у другій половині XV століття), зокрема його школи (гімназії), заснованої в 1586 році, й його друкарні (1587 р.), початок якої в 1573 році поклав великий першопечатник Іван Федорів, усе те мало величезне значення для всього українського народу. Треба підкреслити також, що Західна Україна — і в XIV, і в XVI, і в XVII, і в XVIII століттях, — крім найтісніших зв'язків з Наддніпрянською Україною, мала зв'язки і з Росією — економічні й культурні.

В тяжкі часи польської шляхетської неволі українське населення Західної України звертало свої очі на схід. Нерідко, не маючи змоги терпіти далі польський соціальний і національний гніт, українське населення Західної України втікало на схід. З цього погляду дуже цікава чолобитна міщан з Козельця (на Чернігівщині) царю Олексію Михайловичу 8. VIII, 1655 року, в якій вони писали: "Мы убогие граждане места Козельца, будучи извоєванные чрез те лета войною, сошли есмь до новоосаженного города Козельца, уходя от ляхов, чтоб есмь при вере своей православной были, а имянно изо Львова, с Перемышля, из Острога, с Константинова, и с Каменца Подольского, и из иных разных мест".

Але український народ на Західній Україні добре вмів боротися проти шляхетської Польщі також із зброєю в руках. Ми знаємо в Галичині й на Волині ряд селянських повстань, починаючи з великого повстання Мухи в 1490 році, й кінчаючи славною партизанською боротьбою західно-українських гайдамаків, так званих "опришків" у XVIII столітті, особливо повстання на чолі з Олексієм Довбушем в (1738-1745 роках).

Населення Західної України брало участь і в селянсько-козацьких повстаннях проти польської шляхти XVI-XVIII століть. Активну участь українське населення Західної України взяло у визвольній війні українського народу під проводом Богдана Хмельницького проти шляхетської Польщі в 1648-1654 роках.

Ще понад 100 років Західна Україна лишилась у складі шляхетської Польщі, під нечуваним панським гнітом. В 1700 році церковна унія запанувала скрізь у Галичині, а згодом і на Волині. В 1708 році Львівське братство теж перейшло в унію. Але коли українське міщанство в 1714 році прохало зривання у правах з польським, Львівський магістрат відповів, що "польський народ придбав собі панування зброєю і не думає зрікатися своїх прав на користь інших народів. Українці не заслужили на ласку, бо вони народ, невірний Польщі".

III. ПОЛЬСЬКО-АВСТРИЙСЬКИЙ ГНІТ (XVIII-XX СТОЛІТТЯ)

Але старій шляхетській Речі Посполитій приходили останні часи.

В 1772 році Австрія, посилаючись на "найсправедливіші" права угорської корони, захопила Галичину.

Спочатку російський уряд не згоджувався відступити Австрії Львів (він був тоді — з 1767 року — зайнятий російським військом), і Австрія готова була зретики своїх претенсій на нього. Але австрійській дипломатії вдалось таки виторгувати собі столицю Галичини, і 15 вересня 1772 року російське військо покинуло Львів, який і був зайнятий австрійським військом. Так почалось австрійське а точніше — австро-польське панування над Галичиною, яке тривало до 1918 р.

Перші кроки австрійської влади дали змогу українському населенню трохи відійти від польської шляхетської сваволі. Австрійський уряд в 70-их і 80-их роках XVIII століття видав кілька розпорядів які в дечому обмежували шляхетську владу над селянством. Разом з

тим у 80-их роках українська (руська) мова була визнана як "краєва народня й національна мова".

В 1784 році у Львові був заснований університет у складі чотирох факультетів, з німецькою й латинською мовою викладання, але деякі дисципліни викладалися з 1787 року українською (руською) мовою.

Та навіть ті незначні уступки українській людності викликали шалене виття з боку польської шляхти й духівництва. Під тиском польських панів австрійський уряд у 90-их роках, наляканий французькою революцією, остаточно став на шлях реакції, шлях соціально-го й національного гноблення українського народу.

Усі, навіть дрібні поліпшення стану українського селянства були скасовані. До самої середини XIX століття український селянин в Галичині стогнав у кріпацькому ярмі польського поміщика, підтримуваного австрійським урядом (в той час як у самій Польщі кріпацтво було скасоване ще на початку XIX століття, в часи так званого князівства Варшавського). Українське селянство обтяжене було панщиною і безконечними поборами на користь польського поміщика.

Наслідком жорстокої польської кріпосницької експлуатації й колоніальної політики австрійського уряду, Галичина в першій половині XIX століття перетворилася в одну з найвідсталіших країн Європи.

В 1842 році Галичина (разом з Буковиною), на яку припадало 28,7% населення всієї Австрії (без Угорщини, Трансильванії і "Військової границі"), мала менше як 5% загальної кількості промислових підприємств Австрії. Зате процент шинків у Галичині досягав тоді 19,6%. Щоб показати картину економічної відсталості Галичини, навіть порівнюючи з Україною в умовах царського гніту, досить сказати що в 1842 році в Галичині не було ще жадної парової машини, тоді як в Україні вони з'являлися ще з 20-их років.

В тому ж напрямку йшла й національна політика австрійського уряду. Ще в 1791 році був виданий розпорядок, за яким українські початкові (парохіальні) школи могли бути засновані тільки там де не було ні польської ні німецької школи. На початку XIX століття всі права української мови були скасовані. В 1805 році Львівський університет був переведений до Кракова, а коли він був в 1818 році повернутий до Львова, викладання "руською" мовою не відновилося. І не дивно. Ще в 1816 році австрійська урядова комісія, під впливом польських поміщиків і духівництва, визнала українську мову говіркою мови польської, недостойною вживання у школах, де вчать і діти "освічених людей". Навіть церковні книги передбачалося друкувати польським письмом, бо "не слід ради мужиків множити говірки й правописи".

Австрійський уряд тим лекше пішов назустріч домаганням польських поміщиків і ксьондзів, що він за всяку ціну хотів порвати ті звязки, які, всупереч усім перешкодам і заборонам, існували між українським населенням Галичини й Росії. В 1816 році галицька адміністрація доповідала австрійському урядові, що "Австрія не повинна бажати укріплення руського елементу у своїх межах через його єдиноплеменність з росіянами". У звязку з тим австрійський уряд в 1822 році заборонив привозити з Росії всякі книжки. В Галичині заборонено було видавати твори українських письменників з Росії, де вони, навіть в умовах миколаївської реакції, всетаки мали змогу виходити у світ. Так, у Галичині заборонені були твори Квітки-Основ'яненка, й вони могли з'явитись там аж в 1849 році, після скасування цензури.

Але палочному режимові Меттерніха прийшов кінець. Українське селянство в першій половині XIX століття не раз гостро виступало проти польських поміщиків. Так, в 1819 році селяни із Волі Якубо-

вої повстали проти поміщика. В 1824 році вибухли селянські рухи біля Скали, в 1832 р, в Нагуевичах і ряді інших сіл. В той період поширювався також партизанський рух селян-кріпаків проти панів.

В 1846 році в Галичині вибухло велике селянське повстання проти польських поміщиків. Наляканий тим повстанням і боячись дальшого розгортання революційного руху, австрійський уряд в 1848 році був примушений скасувати панщину в Галичині, хоч напівкріпосницькі рештки пережили й XIX століття, й саму Австрійську імперію, і з новою силою розквітли під крильцем "відродженої" польської держави.

Друга половина XIX століття мало змінила становище українського народу в Галичині. Соціальне й національне поневолення народніх мас в Галичині не зменшилось, а тільки змінило свої форми й методи. Величезним досягненням польського панства була нова австрійська конституція 1867 року, яка надала Галичині автономію. За тією конституцією, "всі народи держави рівноправні й кожний народ має невідемне право берегти й розвивати свою національність і мову". Але самоврядування Галичини опинилося в руках польського панства, якому австрійський уряд фактично передав усю владу над українською людністю. З 1871 року польські поміщики одержали особливу посаду "міністра без портфеля" у справах Галичини; яка, починаючи з Казимира Грохольського, була завжди в їх руках. Наслідком цього був дальший економічний занепад Галичини, зубожіння українського селянства, й гальмування розвитку української культури.

Це насамперед позначилось на дуже повільному розвитку галицького промислу. Досить навести такі цифри: в 1880 році на Галичину припадало лише 9.2% всіх промислових підприємств Австрії, в той час як населення Галичини становило 26.9% населення Австрії. Особливо помітно це в галузі великого промислу: на Галичину припадало тільки 4% продукції австрійського великого промислу. Навіть у головній галузі місцевого промислу — сільсько-господарській — Галичина щораз більше втрачала свої позиції. Якщо частка Галичини в горілчанім промислі Австрії в 1844 році становила 60%, то в 1874-1875 роках цей процент зменшився до 30%. Подібне явище мало місце у млинарським і цукрово-буяковим промислі, а це, знову таки, відбилося і на інших галузях виробництва (наприклад, на машинобудівнім промислі).

Трохи кращу картину дає, звичайно, гірничий промисл, головню добування нафти, який почався в Галичині (в Бориславі, коло Дрогобича) в 1846 році й зростає протягом другої половини XIX століття. В 70-их роках її добували в середньому на рік 20 тисяч тон, а в 1900 році, 342,000 тон.

Австрійський уряд свідомо затримував розвиток галицького промислу. Він обтяжував її порівнюючи більшими податками, різними способами обмежував дальший розвиток нафтового промислу, зокрема штучно сприяючи утворенню нафтоперегінних заводів у західних провінціях імперії. Нарешті, в тому напрямку діяли й залізничні тарифи.

Колоніальна політика австрійського уряду в Галичині позначилась і в галузі фінансів. Доходи державного скарбу Галичини значно перевищували видатки (в 1890 році, наприклад, понад 25%). До того політика польського панства скерована була на те, щоб більша частина видатків ішла на користь Західної (польської) Галичини.

В умовинах польського панського гніту занепадо і сільське господарство Галичини. Поруч із засиллям великого землеволодіння, що було здебільшого в руках польських поміщиків (Потоцьких, Сапіг, Чарторійських, Тарновських, Лянцкоронських та інших) існувала дріб-

на (селянська) земельна власність, яка в середині 80-их років майже вся „зійшла вже на той позем, який у виду ненастанної, а до того щораз грізнішої для нас конкурентної боротьби з боку різних елементів не можна назвати інакше, як тільки станом повільного замирання та банкрутування” (Іван Франко).

Сільське господарство залишалось на дуже низкому технічному рівні. Недивно, що Галичина, ця багата аграрна країна, примушена постійно довозити значну частину хліба. В той же час у сільському господарстві існував надлишок робочих рук (в середньому до 1,200,000 шороку).

Різні пережитки феодально-кріпосницьких відносин у сільському господарстві, безробіття, низка оплата праці, при значному поширенні натуральної оплати, — усе це дуже тяжко відбилося на становищі українського селянства, яке щораз більш убогло. За даними польського економіста Щепановського (1888 р.), річне споживання галицького жителя в еквіваленті збіжжя було 261 кг., тоді як в Угорщині 375 кг., в Німеччині 507 кг., а в Англії 670 кг.

Наслідком цього була велика смертність в Галичині, головно серед селянства. В 1875-1882 роках (роки коли не було холери) на Галичину припадало понад 1/3 померлих у всій Австрії, хоч населення Галичини становило менше як 1/6 частину (1:6½). Смертність зростала з року на рік, особливо у Східній Галичині. Сучасник (лікар Баржинський) писав, що „можна ріку Сян уважати границею значної різниці смертності між повітами західними і східними”.

Проте це аж ніяк не турбувало польських панів. Один з визначних польських діячів у Галичині, посол польського кола в австрійському парламенті, ксьондз Хотковський, казав у 1888 році: „Нехай бідні емігрують до Америки, якщо вони не матимуть достатньої кількості землі. Вистачить, коли одна чверть буде заможна, а решта — три чверті нехай гинуть, як черви в картоплі! Коли зідено картоплю, то й червів не стає”.

Росла еміграція з Галичини. Протягом 1900-1910 років емігрувало 478,000, — найбільше до Злучених Держав Америки, Канади, й частково до Бразилії.

Усе частіше виникали аграрні страйки, які особливо великого розміру набули в 1902 році.

Не декше було й становище промислових робітників. В 60-70 роках робочий день був 12 годин на добу; в 90-их роках він зменшений був до 11 годин. Але так було тільки у великій промислі. У дрібній промислі робочий день досягав 14-16 годин. Втім, 11-годинного робочого дня не додержувался й у великій промислі.

На ґрунті збільшення капіталістичного визиску в другій половині XIX століття зростав у Галичині робітничий рух.

Гніт польського панства над українським народом не обмежився лише соціально-економічною експлуатацією. Для польських поміщиків стали гаслом слова галицького польського історика Бельовського: „Визнати руський народ окремою національністю—значить прикласти бритву до польського горла”. За допомогою австрійського уряду польські пануючі кола в Галичині зробили все, щоб загальмувати розвиток української культури. Користуючися своїм керівним становищем в галицькому союмі і краєвій адміністрації (намісники Галичини з 1850 років майже виключно були з вищого польського панства — гр. А. Голуховський, гр. Андрій Потоцький, М. Бобржинський), нарешті, в австрійському уряді, — польські поміщики насамперед подбали про колонізацію школи. В лютім 1867 року австрійський уряд вживав заходів для колонізації Львівського університету. У червні того року імператор затвердив соймовий закон про запровадження польської мови як мови навчання у всіх школах Галичини.

В липні 1869 року, всупереч австрійській конституції, польська мова стала офіційна в усіх адміністративних і судових установах Галичини. В 1873 році в Львові заснували польську політехніку. Тогож року був затверджений закон, який остаточно віддав у польські руки всю справу народної освіти Галичини. Згодом польська мова була зроблена офіційною в діловодстві галицьких залізниць, почти й жандармерії. Так поступово Галичина перетворювалася в типову польську державу у складі Австрійської імперії.

Наслідки колонізаторської політики в Галичині були дуже шкідливі для розвитку української культури. В 1911 році на кожну тисячу людей польського населення початкову школу відвідувало 97 дітей, а на кожну 1000 українського населення — лише 57.

Ще тяжче було становище української середньої школи. В 1867 році всі гімназії Східної Галичини (крім трох) були перетворені у польські. В 1903-1904 навчальному році в Галичині із 49 гімназій і реальних шкіл— 43 були польські, 4 українські й 2 німецькі, причому у Східній Галичині одна польська середня школа припадала приблизно на 30,000 польського населення, а одна українська — на 820,000 українського, хоч у Східній Галичині українці становили 70%, а поляки лише 16½ всієї людності. Тимсамим більша частина (55%) українців у середніх школах Галичини училась чужою мовою.

Орган керівної польської партії “Przegląd Wszepolski” з приводу українських вимог щодо середньої школи писав: “Справедливість відносно українців є несправедливістю і навіть образою для польської справи”.

В 1911 році польських середніх шкіл було 76, тоді як українських лише 7; 3 школи були з мішаною (польсько-українською) мовою навчання:

Учительських семінарій було 31; з них польських 20, польсько-українських 7. Усі торговельні й промислові школи були польські.

На 10,000 населення припадало учнів:

	поляків	українців
В гімназіях	50,5	20,9
В реальних школах	7,0	0,9
В учительських семінаріях	13,5	3,8
В торговельних школах	1,9	0,1
У промислових школах	22,2	4,6

Особливе тяжке було становище вищої української школи. Всупереч численним обіцямкам австрійського уряду, Львівський університет був перетворений у польський. Правда, з 1848 року там були дві українські катедри (української мови й літератури, й одна з богословських), але скасування в 1871 році німецького викладання пішло на користь майже виключно полякам. Після кількох десятків років завзятої боротьби українці добули не більш 10 катедр. На ґрунті тієї боротьби викликали жорстокі сутички між українськими й польськими студентами, що переходили в справжні бійки. В 1901 році студенти українці масово покинули Львівський університет, в 1906 році сталися криваві сутички між студентами поляками і українцями. Нарешті, в 1908 році студент українець М. Січинський убив намісника Галичини — гр. А. Потоцького, запеклого колонізатора. Ця боротьба не була закінчена аж до кінця Австрійської монархії.

Український народ, перебуваючи в ярмі польського панства, платив йому відвертою ненавистю. Недаром один з мандрівників по Галичині (Ф. Лебединцев) в 1865 році відзначив, що у селян Західної України — “все так же как и у нас: хаты, риги, хлєвы, одежда, язък, походка, взгляд, выражение лица, маневра в язговоре — и ненависть к ляхам”.

Над усім цим економічним зубожінням, панською експлуатацією і національно-культурним гнобленням українського народу на Західній Україні вічною, невмирущою думкою піднялася свідомість глибокого братнього нерозривного зв'язку між Наддніпрянською й Наддніпрською Україною. Ця думка була властива широким народнім масам; її підтримували й кращі представники західної української інтелігенції, починаючи з Маркіяна Шашкевича, Івана Вагилевича й Якова Головацького. Перша відозва "Ради Народної Руської" 10 травня, 1848 року, виразно говорила про те що ми "русини галицькі належимо до великого руського народу". На "соборі вчених" у Львові, у жовтні, 1848 року, у промовах Якова Головацького й Миколи Устияновича зазначено було про єдність української мови в Галичині й на "золото-бережній Україні". Недивно що коли в 1859 році польський ставленник на галицькому намісництві гр. Голуховський запроєктував ввести латинську азбуку в українське письмо, західні українці рішуче відкинули той проект, який загрожував відірвати їх від братньої української літератури.

Великий вплив на розвиток західно-української культури мав Шевченко, який і після смерті залишився живим зв'язком між обома частинами України.

Відомі тісні зв'язки із Західною Україною П. Куліша, І. Нечуя-Левицького, О. Коняського, М. Старицького, Марка Вовчка, О. Стороженка, М. Костомарова, Ганни Барвінок, М. Лисенка й інших. Але безперечно найвидатнішими діячами які багато зробили для об'єднання української культури на заході й сході України, були Михайло Драгоманів і Іван Франко. Зокрема, Драгоманів багато зробив для зміцнення культурного зв'язку між передовими елементами тогочасної Росії й України, з одного боку, й Західної України з другого. Драгоманів із Женеви поширював у Галичині твори Пушкіна, Лермонтова, Белінського, Герцена. Чернишевського, Добролюбова та інших передових представників російської літератури.

За допомогою з Наддніпрської України в 1873 році було засноване в Львові Товариство імені Шевченка (згодом Наукове товариство імені Шевченка).

Підсилення колоніальної політики царизму, зокрема заборона української літературної мови в 1863 р. і особливо в 1876 р. ще збільшили значення Галичини для дальшого розвитку української культури.

В тяжкому стані застала Галичину світова імперіалістична війна (1914-1918 р.р.), що дуже зруйнувала народне господарство Галичини. Досить сказати що з усіх будівель на території Галичини підчас війни були зовсім знищені 500,000 (трьох астина). Особливо руїни зазнали гуральні й млини, а також нафтовий і деревообробний промисл. Втрати господарства Галичини підчас війни польський економіст Станіслав Рибницький (в 1918 році) оцінював на 900 мільонів австрійських корон.

Підчас війни австрійський уряд запровадив систему лютого терору щодо українців. За офіційними, звичайно дуже применшеними, даними австрійського уряду, було повішено й розстріляно до 36,000 українського населення Галичини.

Величезну роль в розвитку освіти, науки й культури на Україні відіграли університети — Харківський, заснований з ініціативи В. Каразіна в 1805 р., і Київський, що існував з 1834 р. З їх стін вийшло чимало видатних діячів української культури: визначний історик Костомарів, знаменитий лікар Іноземцев, математик Остроградський, мовознавець Потебня, славіст Срезневський та інші.

КУЛЬТУРА ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКОГО КНЯЗІВСТВА

Ставши після занепаду Києва політичним центром українських земель, Галицько-Волинське князівство відіграло значну роль в розвитку культури України. Продовжуючи культурні традиції Київської Русі, воно разом з тим посилювало звязки із Західною Європою. В Галицько-Волинському князівстві почали вживати латинську мову, що була в Західній Європі мовою офіційно-канцелярською й мовою дипломатичних зносин.

Найвидатніша пам'ятка оригінальної літератури Галицько-Волинського князівства — Галицько-Волинський Літопис, що є головним джерелом для вивчення історії України XIII століття. Він містить також факти про політичне життя на Заході. Автори літопису палкі патріоти своєї батьківщини. Стиль літопису в багатьох місцях відзначається високою поетичністю, що пояснюється не тільки поетичним хистом авторів, а й використанням ними багатої народної творчості, фольклору.

Церковно-словянська мова літературних пам'яток Галичини та Волині, як і інших українських земель, починаючи з XI й XII століття відбиває особливості української народної мови.

Поряд з літературною творчістю високого розвитку досягло галицько-волинське мистецтво. Літопис докладно розповідає про будівництво Данилом у Холмі церков, які були багато оздоблені іконами (з дорогим камінням і золотим бісером), стінописом, різьбою. В літописі згадується місцевий майстер, скульптор — “хитрець” Авдій, який брав участь у прикрашенні холмських церков.

Будівництву й прикрашенню церков багато уваги приділяв князь Володимир Василькович, про якого літопис говорить як про мистця. “книжника великого й філософа”. Володимир Василькович сам переписував і оздоблював мініатюрами книжки, малював ікони, розмалював стіни у церквах.

Мистецтво Галицько-Волинського князівства поєднувало візантійські й західні впливи. Романський стиль, що позначився в будівництві також і інших українських земель, найбільш помітний в архітектурі Галичини. Поряд з романським стилем у будівництві Галицько-Волинського князівства почав позначатися вплив готичного стилю.

Одним з найкращих зразків будівництва візантійсько-романського стилю є Пантелеймонівська церква у Галичі.

Серед різних галузей мистецтва Галицько-Волинського князівства, як і в Київській державі, велике значення мала ювелірна справа, що обслуговувала переважно розкішний побут князів і бояр, в руках яких зосереджувалось багато золота, срібла й коштовностей.

Була поширена в Галицько-Волинському князівстві також і музика. Зокрема, в літописі згадується про “словутного певца Митусу, древле за гордость не восхотевшу служити князю Данилу”.

Татарське ярмо, татарські походи затримували економічний і культурний розвиток Галичини й Волині, як і інших земель. Не зважаючи на це, культура Галицько-Волинського князівства досягла високого для того часу рівня розвитку. Політичний занепад Галицько-Волинського князівства мав дуже негативні наслідки як в дальшій історичній долі України, так і в розвитку її культури.

(“Нарис Історії України”, Академія Наук УРСР, Уфа, 1942).

КУЛЬТУРА КИЇВСЬКОЇ РУСІ

В XI-XII столітті в Київській Русі розвинулась висока для того часу культура, яка не поступалась перед культурою Західної Європи.

Разом з християнством у Київській Русі поширювалась письменність, занесена з Болгарії, на церковно-словянській мові. З часом ця мова змінювалась: книжники Київської Русі, переписуючи книги, вводили в неї свої мовні особливості, елементи народніх мов — української, великоруської, білоруської.

В кінці X і в XI столітті в Київській Русі стали виникати школи. В літопису ми знаходимо відомості про заснування шкіл князями Володимиром і Ярославом.

Оремі представники суспільства необмежувались елементарною грамотністю, а були “книголюбцями” й освіченими людьми. Про Ярослава Мудрого літопис розповідає, що він любив книги й багато читав; зібрав писців та перекладачів, які переклали з грецької на словянську мову й переписали багато книг. Є відомості, що Ярослав говорив латинською мовою, а його син Всеволод, батько Володимира Мономаха, знав п'ять іноземних мов.

Основним джерелом освіченості була перекладна византийська література. Ця література, не зважаючи на свій церковно-богословський напрям, розширювала кругозір, сприяла розвитку оригінальної літератури Київської Русі.

В оригінальній літературі, як і в перекладній, головне місце займали церковно-богословські твори (проповіді, повчання, “життя святих” і т. п.). Серед письменників-проповідників найвидатнішими були Іларіон, перший митрополит з руських (XI ст.), і Кирило, єпископ туровський (XII ст.), які залишили цікаві з літературного погляду проповіді. В творі “Слово о законі и благодати” Іларіон виявив свій високий патріотизм. Про Київську Русь він говорить так: “Не в поганій і не в невідомій землі вони були владиками (мова йде про князя Володимира та його попередників), а в Руській, яка відома й чутна в усіх кінцях землі”.

Зберігся ряд цікавих агіографічних творів (“Життя святих”): “Сказаніє” про Бориса й Гліба, яке є більше історичною повістю, ніж “житієм”; повість про початок Печерського монастиря; “Житіє Феодосія ігумена Печерського” — письменника й історика Нестора, монаха Києво-Печерського монастиря, та інші.

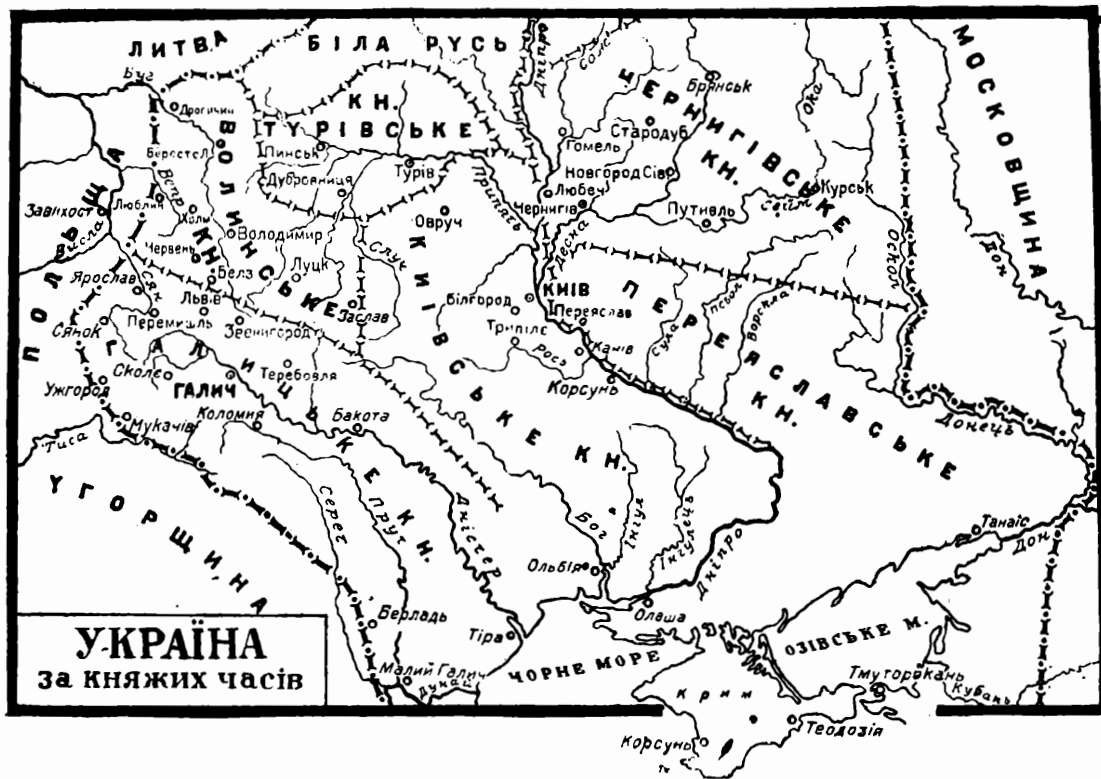
Окреме місце в оригінальній літературі Київської Русі займають літописи — визначне явище не тільки в староруській історичній і художній літературі, а й у світовій літературі цього типу.

Літописи становлять головне джерело для вивчення історії східних слов'ян. Вони подають багато прикладів героїчної боротьби наших доблесних предків проти іноземних нападів.

Найвидатнішим зразком поетичної творчості Київської Русі є “Слово о полку Игореве” (написане коло 1187 р.), яке щодо сили й різноманітності своєї художньої майстерності стоїть в одному ряді з найкращими зразками світової поезії. “Слово” оспівує похід новгород-сіверського князя Ігоря Святославовича на половців (1185). Автор цього героїчного твору палкий патріот; він глибоко сумує з приводу феодальної роздробленості Русі, що ослабляла її перед лицем зовнішніх ворогів, і закликає руських князів об'єднатись для боротьби проти половців.

Автор “Слова о полку Игореве” згадує видатного поета — співця Бояна, який жив у часи Ярослава.

Величезне багатство народної поезії Київської Русі дійшло до нас у билинах, які оспівали подвиги й пригоди легендарних багати-

рів. Образи богатирів розкривають перед нами силу й хоробрість східно-слов'янських народів. Їхню героїчну боротьбу проти іноземних вторгнень, непохитну стійкість у захисті своєї батьківщини.

Мистецтво Київської Русі XI-XII ст. також досягло високого рівня. Разом з християнством в Київській Русі появляється церковна кам'яна архітектура; фрески,*) мозаїка,**) іконний живопис.

За свідченням літопису, найдавніші церкви були збудовані й розписані грецькими майстрами.

Будовною пам'яткою церковної архітектури Київської Русі є Софійський собор у Києві, заснований, як відомо, князем Ярославом у 1037 р. В ньому збереглися мозаїчні настінні зображення і фрескові розписи світового значення.

Одночасно з Софійським собором у Києві був побудований знаменитий Спаський собор у Чернігові.

В середині XI століття церкви в Київській Русі починають будувати й розписувати місцеві майстри, які не поступалися перед грецькими майстрами. Місцеві майстри вносили зміни у візантійський стиль і розвивали свої оригінальні особливості в архітектурі. Разом з тим незабаром почали виявлятися і впливи західні.

В Київській Русі розвивалась і світська архітектура. Князі й бояри будували собі пишні, "золотоверхі" тереми (дерев'яні й кам'яні).

Книги в Київській Русі прикрашувались мініатюрами на візантійський і болгарський зразок. Вони являють собою велику цінність для вивчення культури й побуту тієї епохи. Найдавніші мініатюри вміщені в Остромировому євангелії (1056-1057 р.р.), переписаному в Києві дияконом Григорієм для новгородського посадника Остромира. Цікаві мініатюри "Ізборника" Святослава (1073 р.).

В Київській Русі розвивалась і скульптура. Чудовим зразком скульптури є оздоблений багатим і витонченим різьбленим орнаментом саркофаг Ярослава, що зберігався в Київському Софійському соборі.

Від Київської Русі найбільше збереглося предметів ювелірної справи. Різні золоті й срібні речі не тільки привозились, а й виготовлялись в Київській Русі, ювеліри якої були відомі далеко за її межами. Золоті й срібні вироби прикрашувались витонченою перегородчатою емаллю* і філігранню**.

В Київській Русі існував ще один вид мистецтва — музика. Пишні джерела й зображення на фресках свідчать про поширення в побуті народу, князів і бояр співів, танців, гри на бубнах, "сопелях", гусях та інших інструментах як струнних, так і духових. Появляються з Греції і Болгарії церковна музика й музична нотация, школи церковного співу (в Києві).

Культура Київської Русі мала великий вплив на дальший розвиток культур усіх трьох братських народів — українського, великоруського й білоруського, вона є їх спільною спадщиною.

*) Стінний живопис сухими фарбами по сирій штукатурці.

***) Зображення, складені з кольорових камінців або шматочків скла, вдавлених у штукатурку.

*) Золоті пластинки з візерунками з золотих перегородок, заповнені скловидною емаллю, стоплюваною на огні.

**) Найтонші золоті або срібні нитки, які утворюють візерунки на площині.

(“Нарис Історії України”, Академія Наук УРСР, Уфа, 1942).

Біда, коли вовк стає вівчарем, ведмідь ченцем, а лошак радником. Вибірай собі діло по серцю та вчись панувати над собою.

Гр. Сковорода

ВІЙНА НАРОДУ

НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНА ВІЙНА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ ПРОТИ ПОЛЬСЬКО-ШЛЯХЕТСЬКИХ ОКУПАНТІВ 1648-1654 Р.Р. ПРИЄДНАННЯ УКРАЇНИ ДО РОСІЇ

Після поразки повстає 1637-1638 р.р. гніт польсько-шляхетських окупантів в Україні став просто нестерпний. Здавалося, що український народ мусить загинути, втратити свою народність, культуру, мову й віру.

Але великий народ не скорився окупантам, а знов знайшов у собі сили для повстання. В 1648 році вибухла національно-визвольна, справедлива війна українського народу, на чолі якої став великий патріот своєї батьківщини, козацький сотник Богдан Хмельницький (народився в кінці XVI ст.), представник кращої частини козацької старшини, прогресивний діяч свого часу.

В кінці 1647 року Богдан Хмельницький з кількома десятками своїх однодумців рушив на низ Дніпра й почав там організовувати повстання. В січні 1648 року Хмельницький вигнав з Запорізької Січі урядовий гарнізон і був проголошений повстанцями гетьманом. В лютому він склав воєнний союз з кримським ханом Іслам-Гиреєм III. Польському гетьманові М. Потоцькому Богдан Хмельницький пред'явив ультимат, щоб польське військо залишило Україну.

У квітні почалися активні воєнні дії. Український народ з перших днів війни виявив надзвичайну мужність, презирство до смерті, відвагу, винахідливість. Реєстрові козаки, яких польський уряд хотів використати проти повстанців, також повстали, перебили прихильну до окупантів старшину й приєднались до Хмельницького. 6 травня під Жовтими Водами Хмельницький розгромив велике передове військо окупантів, яке налічувало кілька тисяч людей. Через кілька днів частини Хмельницького під Корсунем зустрілися з головною польською армією. Один козак навмисне потрапив у полон до ворога й там під тортурами дав перебільшені звістки про кількість військ Хмельницького. Керманічі польської армії у зв'язку з цим вирішили відступити від Корсуня. Козак Зарудний, який мав бути провідником цього війська, сповістив Хмельницького про шлях відходу поляків. Битва під Корсунем 16 травня кінчилась повним розгромом польської армії.

Після цієї блискучої перемоги, повстання проти окупантів з страшенною силою охопило все Подніпров'я і перекинулось у Галичину. Скрізь повставав народ, об'єднувався в загони, громив окупантів і їхніх посібників, впливався в частини Хмельницького. Ніякі мури, ніякі фортеці не могли врятувати гнобителів від народного гніву. На допомогу повстанцям, прибували загони укранців з Північної Буковини й Бесарабії.

Серед проводирів повстанців особливо виділявся в ті часи один з найближчих помічників Богдана Хмельницького — черкаський полковник Максим Кривонос, який в народній пам'яті зберігся під іменем Перебийноса. В липні Кривонос під Константиновом (на Волині) завдав тяжкої поразки багатотисячному війську, очолюваному одним з найкращих польських полководців, магнатом Єремією Вишневецьким.

Після перемог під Жовтими Водами та Корсунем Хмельницький проводив організацією війська для дальшої боротьби й почав відповідно до народних прагнень зносини з російським урядом про приєднання України до Росії.

13 вересня під Пилявцями (на північній Волині) Хмельницький дав генеральний бій знов організованій величезній польській армії.

Весь день кипіла битва. Сам Богдан на коні носився серед лав своїх бійців, збуджуючи в них бойовий дух. Нарешті, мужність українців і воєнний хист Хмельницького здобули перемогу, й польська армія мусіла відступити до свого табору, а вночі в безладді втекла.

Вісім тисяч добірної німецької піхоти, яка була в армії окупантів, намагались під час відступу вчинити опір українському війську, але були ущент розгромлені; лише коло сотні цих наймитів-грабіжників устигли врятуватися втечею, — решта ж була знищена.

Після цього Хмельницький зробив переможний похід під Львів і Замостя і в кінці 1648 року повернувся на Подніпров'я, до Києва, де був урочисто зустрінутий народом. В ці ж часи відбувались повстання проти шляхти в Білорусії й Польщі, при чому повстанці діяли в контакті з Хмельницьким.

Повернувшись на Подніпров'я, Хмельницький готується до дальшої війни. Він шле до Москви одно за другим посольства для переговорів про спільну війну з польськими панами й про приєднання України до Росії. Посланцям польського короля Яна Казимира III Хмельницький дає рішучу відсіч на їх спроби одірвати козаків від селян, направити українське військо на зовнішню війну. Більше того, Хмельницький підчас цих переговорів (в лютому 1649 р., в Переяславі) ставить питання про воззеднання українського народу в українській державі, в яку мають увійти й західно-українські землі з містами: Львів, Холм, Галич.

В 1649 році війна набула ще ширшого розмаху. Відповідно до настроїв українського народу, гетьман заявив королівському послу, що в цій війні “стіна з стіною вдариться, одна впаде, друга зостанеться”.

Керманічі польсько-шляхетського війська скаржились, що від полонених українців не можна добитися правди ніякими жорстокими муками.

Війна йшла переможно для України, але зрада кримського хана зірвала в цей час справу визволення українського народу. Коли у серпні військо Яна-Казимира було під Зборовом розгромлене й оточене з усіх боків, Іслам-Гирей III, одержавший від короля гроші й дозвіл брати в полон українців, не тільки уклад угоду з Яном-Казиміром, але, погрожуючи разом з поляками воювати Україну, примусив Хмельницького замиритися. Хоч за Зборівською угодою кількість реєстрових козаків була збільшена до сорока тисяч, але ж польська шляхта дістала право повертатися на Україну в свої маєтки, а влада гетьмана Хмельницького обмежувалась лише Київщиною, Чернігівщиною і Брацлавщиною.

Ця невдача не зламала волі українського народу. В кінці 1649 і весь 1650 рік на Україні палахкотіли повстання проти окупантів. З проводирів цих повстань особливо уславився народний герой, брацлавський полковник Данило Нечай. Хмельницький, готуючись до нової війни, разом з тим продовжує переговори про приєднання України до Росії.

На початку 1651 року польсько-шляхетське військо, без оголошення війни, рушило на Україну й несподівано напало в Краскому (на Поділлі) на козаків Нечая. Нечай загинув у бою смертю героя. Після цього військо окупантів кинулось під Вінницю, яку захищав народний герой, полковник Іван Богун. Майже два тижні тривали бої, які нарешті закінчились повним розгромом ворога. В ці ж часи біля Кракова, на Підгір'ї, вибухло повстання селян проти шляхти; на чолі селян стояв Костка Наперський, який діяв у контакті з Хмельницьким.

18-20 червня відбулась битва під Берестечком. 20, в день рішучого бою, кримський хан, не витримавши огню польської артиле-

рії, не тільки залишив з татарами поле битви, а й затримав у себе в полоні Хмельницького. Оточене з усіх боків козацьке військо хоробро оборонялось кілька днів. Нарешті, Богуну вдалося ціною великих втрат вивести козаків з оточення через непрохідні болота. В цей же час на Чернігівщині, під Ріпками, інше козацьке військо на чолі з полковником Мартином Небабою теж зазнало поразки. Програвши битву, мужній Небаба зійшов з коня і оборонявся піший. Коли його поранили в праву руку, він узяв шаблю в ліву руку й так бився, поки не загинув.

Визволившись з полону, Богдан Хмельницький знов організував боротьбу проти військ окупантів, які посувалися до серця України — Києва. Найближчим помічником гетьмана був Богун. Український народ вів партизанську боротьбу, нищив свої села й міста, щоб вони не дісталися ворогові, мужньо захищав кожну пядь рідної землі. Коли польське військо захопило Київ, мішани, з наказу Хмельницького, запалили місто, щоб викурити з нього ворога. Під тиском цього опору окупанти мусили відмовитися від свого плану повного поневолення України. У вересні під Білою Церквою була укладена тяжка для України угода, за якою кількість реєстрових козаків зменшувалась до двадцяти тисяч, шляхта мала право повертатися в Україну, й влада Хмельницького обмежувалась однією Київщиною.

В кінці 1651 і на початку 1652 року на Україні продовжувалась боротьба проти окупантів. Скрізь вибухали повстання.

В цей же час збільшується й переселення з Правобережжя та Лівобережжя, на Слободську Україну, де згодом виникають міста Острогжськ, Харків, Суми та інші.

Хмельницький з невтомкою енергією готував нову боротьбу проти окупантів. Нарешті, 21-22 травня 1652 року в битві під Батогом (Поділля) великий гетьман розгромив і знищив польсько-шляхетську армію; кілька тисяч найманої німецької піхоти цієї армії були знищені до одного чоловіка. Перемога під Батогом звільнила подніпров'я і Київ, "место столечное" України від влади окупантів.

Війна не припинялась і на протязі 1652-1653 року. Ввесь час Хмельницький вів переговори з російським урядом про приєднання України до Росії. Спроби Яна-Казимира підкорити Україну зазнали невдачі, завдяки мужності українського народу й війсьним талантам Хмельницького та його найближчих помічників, серед яких чільне місце належало Івану Богуну.

Уже шестий рік тривала війна за незалежність, честь, свободу батьківщини, десятки тисяч українців уже поклали свої молодечькі голови за Україну, тисячі загинули від пощестей, багато міст і сел було сплюндровано, не видно було кінця війні, але дух великого українського народу лишився незламаним. Захоплений в 1653 році поляками в полон, козацький сотник з гордістю казав, що на Україні "одно серце й одна воля у всіх" — воювати до того, поки або всім загинути, або винищити до ноги всіх ворогів.

Син Богдана Хмельницького Тиміш в осени 1653 року, під час воєнних дій в Молдавії, був тяжко поранений і помер. Коли старому гетьманові стало відомо про смерть Тимоша, він, за словами сучасника, дуже засмутився, але разом з тим і радів, що син його не потрапив живим в руки ворогів.

В кінці 1653 року Хмельницький оточив королівську армію під Жванцем, але й тут зрада хана Іслам-Гирея, який знову уклав сепаратну угоду з королем, урятувала польське військо від знищення.

Тепер прийшов час, коли перед російським урядом, відносини якого з Польщею загострились, стало нарешті питання про необ-

хідність приєднання України до Росії. Першого жовтня 1653 року земський собор у Москві ухвалив прийняти Україну під владу царя.

8 січня 1654 року на загальнонародній раді в Переяславі український народ в урочистій обстановці ухвалив приєднання України до Росії; це означало об'єднання двох народів, щоб, як гукав народ на раді: "Ми по веки вси едино были".

Оцінюючи цю подію, треба пам'ятати, що Україна приєднувала-ся тоді до Росії царської, де влада була в руках царизму, диктатури поміщиків-кріпосників. Царат гнобив основні маси російського народу й накладав колоніальний гніт на інші залежні від нього народи. Таку політику царат став провадити й у відношенні до України. Але в тодішніх конкретних історичних умовах перехід під владу царя був для України меншим лихом. Цим актом український народ урятувався від небезпеки бути поглинутим панською Польщею і султанською Туреччиною.

Після приєднання до Росії звязки українського й російського народів стали ще тісніші. Об'єднаними силами обидва великі народи боролись проти загальних експлуататорів (поміщиків, буржуазії), спільно обидва народи відбивали напад різних іноземних загарбників на землі нашої батьківщини.

В часи національно-визвольної війни оформилась і зміцніла українська держава, в склад якої входила більшість земель України.

Українська держава являла собою республіку козаків, яка з 1654 р. перебувала у васальній залежності від Росії. Повноправним станом на Україні вважалось козацтво. Воно було звільнене від державних податків і повинностей, крім військової, яку козацтво відбувало на власний кошт. Фактично пануючим класом в цій державі були феодали: козацька старшина, шляхта. На чолі держави стояв виборний гетьман. Україна поділялась на так звані полки, які були одночасно адміністративно-територіальними й військовими одиницями, з центром у великому місті, й поділялись на сотні. Кожний полк очолював полковник, а сотню — сотник.

Користуючись своєю владою, старшина почала наступ на народні маси. Визволившись від тяжкої польсько-шляхетської неволі, селянство тепер повинно було боротися проти старшин, яка намагалась відновити феодално-кріпосницькі порядки.

(“Нарис Історії України”, Академія Наук УРСР, Уфа, 1942).

ФРАНЦУЗ ПРО ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

“Ніколи ще не мали українці вождя, якого можна булоб порівняти з Богданом Хмельницьким. Розумний, освічений, далекозорий, розважний при нарадах, сміливий у бою, призвичаєний до найбільших невгод, байдужий для небезпеченств, невиспущий у вишукуванні засобів, захоплений побідою, витривалий в нещасті, величний своїм незломним характером, деколи строгий супроти ворогів, але все справедливий і зрівноважений, оце чоловік — справді Україні Богом даний. . . .”

М. Лязір, “Історія козаків”, Париж, 1814.

В 1819 появилася граматика української мови Павловського, що була початком роботи в галузі українського мовознавства. Для розвитку української мови багато зробили учені М. Максимович та І. Срезневський, які доводили, що українська мова є повноцінна самостійна мова.

ВЕЛИКІ ПРИРОДНІ БАГАТСТВА УКРАЇНИ

Замітною ознакою розміщення корисних копалин на Україні є вдале сполучення великих ресурсів високоякісної залізної руди, різноманітного вугілля, в тому числі й металургійного, та марганцевої руди. Родовища цих корисних копалин лежать поблизу одно від другого.

Сполучення в одному районі камяного вугілля, залізної руди та марганцю — рідке явище у світовій географії. Здебільшого буває, що одні країни мають залізо, але їм бракує камяного вугілля (Швеція, Іспанія) інші мають вугілля, але мусять ввозити залізну руду (Німеччина, Англія); в деяких країнах є камяне вугілля й залізна руда, але нема марганцю (Злучени Держави). Україна має одне, друге й третє.

Крім того, Україна відзначається і великими розмірами запасів вогнетривкої глини, флюсових вапняків, доломітів. Увесь цей важливий комплекс, що створює умови для розвитку металургії і вугледобування на Україні, доповнюється ще й сировиною, яка забезпечує можливість комбінування хемічного виробництва з указаними вище галузями важкої індустрії (сіль, гіпс, крейда, вапняки, вуглісті колчедани, мергель, фосфорити й ін.).

Україна розмірами ресурсів залізних руд, марганцю, каоліну, високоякісних вогнетривких глин, лускатого графіту, озокериту та інших корисних копалин займає одно з перших місць серед інших республік СРСР. По запасах залізної та марганцевої руди, каоліну, граніту, лабрадориту й деяких рідкіших елементів Україні належить перше місце у світі.

Найважливішим і найбільш вивченим залізнорудним районом є Криворізько-Кременчузький. Велику цінність Кривбаса становлять його "багаті руди", які по якості не мають рівних собі майже в цілому світі. Вони містять в середньому 60% заліза й відзначаються винятковою хімічною чистотою. Розвідані запаси багатих руд обчислюються тепер в пів біліона тон, тобто в 15 раз більше, ніж до жовтневої революції.

Запаси "бідних руд" (коло 30% заліза) колосальні: їх обчислюють зараз цифрою порядку 110 біліонів тон. По запасах заліза з урахуванням і бідних руд, які за кордоном широко використовуються, радянська Україна перевищує таку багату залізом країну як Злучені Держави.

Кременчузький залізнорудний район, недавно виявлений (1928), становить теж багате родовище залізної руди. Крім того, залізнорудні родовища є в Запорізький, Дніпропетровській, Одеській та інших областях.

Україна має великі ресурси марганцевої руди. Всесвітньо відомий Нікопольський марганцеворудний басейн, розташований між Дніпром та Інгульцем, біля Нікополя. Нікопольська руда містить в середньому коло 30% марганцю. Марганцеві руди виявлені ще й на Побужжі (Одеська область). Марганець становить необхідний компонент у виробництві чавуну, сталі, через що до нього спостерігається велика зацікавленість в усьому світі.

Україна багата великими ресурсами горючих копалин. Донбас — "всесоюзна кочегарка" — один з найважливіших вугільних районів СРСР.

Після революції межі вугільного Донбаса значно поширились на північ, захід і схід. На півдні Харківської області відкрито Петровське родовище камяного вугілля. Виявлення нових вугленосних площ становить одно з основних завдань проблеми "Великого Донбаса".

Значні поклади бурого вугілля розташовані в Дніпровському й Дністровському басейнах. Найголовніший буровугільний район — Олександрійський (Кіровоградська обл.). Це новий осередок паливної промисловості, а в майбутньому й хімічної, на базі бурого вугілля.

Нафта в УРСР залягає в Прикарпатському районі, що простягається вузькою смугою уздовж гір. Протягом двох п'ятиліток нафта знайдена також на площі Дніпровсько-Донецької западини. Роменське нафтове родовище введене в 1939 р. в експлуатацію.

Є ознаки нафтоносності й по інших районах УРСР (в районі Сиваша, на окраїнах Донбаса й ін.)

В енергетичному балансі України велике значення належить природним горючим газам. Прикарпатський газоносний район обіймає території Дрогобицької, Станіславської, частково Чернівецької і Львівської областей. Другим газоносним районом є Приозівський на півдні Запорізької області. Виявлені газоносні площі в деяких районах Донбаса.

Газ — найдешевше паливо; в Злучених Державах його по газопроводах передають на віддалі 2 тисяч і більше кілометрів. Газ становить цінну сировину для хемічної промисловості, широко використовується для побутових потреб, комунального господарства і т. п.

В північних, західних та центральних областях України маємо у великій кількості родовища торфу, в деяких районах є горючі сланці. Це важливі види місцевого палива.

Серед неметалічних копалин слід згадати каоліни. Запаси їх невичерпні. Перед війною Україна постачала каолін для паперової, фарфоро-фаянсової, резинової та інших галузей промисловості майже всього Союзу.

Україна дуже багата природними будівельними матеріалами — гранітом та іншими гірничими породами. Від українського Полісся до узбережжя Озівського моря (м. Маріюполь) простягається смуга кристалічного каменя — гранітів різних кольорів від світлосірого до чорного, лабрадоритів з чудовою грою фарб, діоритів, базальтів, пегматитів і ін.

По багатству й красі декоративного та облицьовального каменя Україна займає виняткове місце в СРСР. Україна постачала цей камінь монументальному будівництву — Москви, великих міст — Ленінграда, Києва, Харкова, Мінська і ін.

В південних і західних районах України розташовані родовища різноманітних вапняків. Тут є вапняки, придатні для цукро-бурякової, хемічної промисловості, для металургії і, нарешті, для будівництва. Найкращі південні міста — Одеса, Херсон, Миколаїв та інші збудовані з місцевого піляного каменю.

Сіль (камяна, солоні розсоли, самосадна), крейда, мергель, трепел, пісковики, кремій, вогнетривкі глини високої якості (Часов-Ярська, Катеринівська і ін.), калій, фосфорити, озокерит, мінеральні фарби, високоякісні піски — всі ці корисні копалини зустрічаються по багатьох районах України.

За останній час на Україні було знайдено цілий ряд родовищ рідкішних металів. В Сталінській області виявлено промислове родовище цирконію, гафнію, церію; в Запорізькій — родовище ніобію і танталу, в Житомирській — титану. В деяких районах виявлено молібден, уран, літій, берилій, ванадій, індій і ін. В Донбасі відоме Микитівське родовище ртуті. Є на Україні коштовні та напівкоштовні камені (топаз, гірський криштал, гранат, яшма, турмалін, пезо-кварц і ін.). Цей перелік мінеральних багатств України далеко не повний.

Багато з цих корисних копалин розташовано неглибоко від поверхні землі й їх добувають без допомоги дорогих підземних споруд.

Великі природні багатства України пояснюють, чому на протязі своєї довгої історії вона завжди була об'єктом зазіхань різних загарбників, агресорів.

Але головне багатство України — її героїчний народ, енергійний, працьовитий, упертий в роботі, народ, що палко любить свою батьківщину. Цей народ дав і дає багато героїв, знатних людей своєї вітчизни. Український народ відіграв і відіграє велику роль в справі освоєння різних районів Союзу, починаючи від Північного Кавказу (Кубань), Поволжя, Приуралля, Сибіру й кінчаючи Далеким Сходом.

Чимало українців живе поза межами України й Східного Союзу. Треба згадати про Закарпатську Україну, що входила до складу Австро-Угорщини, потім Чехо-Словаччини, а в 1938 р. була захоплена Угорщиною. Багато українців емігрувало ще до першої світової війни з Австро-Угорщини, з царської Росії до Канади, Злучених Держав, Південної Америки та інших країн.

(“Нарис Історії України”, Академія Наук УРСР, Уфа, 1942).

ЩО ТАКЕ ТУНДРА І ТАЙГА

Географічно Європа це тільки великий півострів Азії на заході, так як на сході південний півострів Індія. Але що Європа творить півострів радше без території Росії, так Європа й Індія це майже однакові півострови Азії.

Європу й Азію поділили тільки штучним визначенням границі яка йде здовж Уральських гір, ріки Урал, і Каспійського моря (озера). Однак природні смуги, що тягнуться через Європу й Азію, показують на природну одноцілість того одного континенту.

І так від північної Фінляндії, далі на північ і схід від Архангельська, в Росії (Московщині), і далі на схід здовж Крижаного моря уся північна Сибір аж до Тихого океану, а власне до морей Беринга й Охотського, це одна зона яку назвали по фінськи тундра.

Зараз на південь від тундри тягнеться друга довжезна європейсько-азійська лісова смуга, від північної України, Білорусі й Росії геть знову аж до Тихого океану, а власне до Охотського моря. А вже від східної Московщини й далі через величезні простори Сибірі це густі праліси які назвали москалі тайгою (тайга).

Знову на південь від тайги, від Дніпра в Україні, далі на схід, до ріки Урал і далі ще на схід, на південь від тайги є степи.

А на південь від степів, уже в Європі перед рікою Уралом, і далі за Уралом в Азії, в Туркестані, Монголії є пустиня.

Степи й пустиня більше відомі ширшому загалові, але тундра й тайга мало відомі.

Тундра — це замерзла пустинна сторона північної Росії й Сибірі. Там нема дерев, лише замерзле трясовиння й великі мохи. Лише подекуди можна подибати низенькі куці (чагарник). В часі довгої зими тундра вкрита снігами й ледами. Земля замерзає глибоко, а під час короткого літа лише зверху трохи розмерзається, а глибше остається замерзла все літо, й тоді температура там нижче 50° Фаренгейта. Живуть там олені.

Тайга — це густі непрохідні праліси які тягнуться головню через всю Сибір. Тайга займає значно більший простір як тундра. Це є шпилькові (шишкові) ліси. Земля під лісами багниста, підсоння там холодне й непривітне. Є там теж і врожайні долини, особливо на полудні, куди проходить залізниця.

В останніх десятиках літ прорубують тайгу та будують на Сибірі щораз то більше осель

УКРАЇНЦІ У ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ

ІСТОРИЧНО-ПОЛІТИЧНИЙ ПЕРЕГЛЯД ЗА 73 РОКИ

Юліян Бачинський був у Злучених Державах майже 40 років тому. Він був теж в Канаді. Студіював життя українських імігрантів щоб написати про це працю. І з початком 1914 появилась у Львові його більша праця про українців у Злучених Державах.

Він сказав що представив життя української іміграції у Злучених Державах від 1872, цебто від перших її зачатків, до 1914, отже за 42 роки. З того часу минуло 31 років, значить українська іміграція у Злучених Державах вже має 73 роки.

Юліян Бачинський завдав собі у тій праці багато труду щоб подати число українських імігрантів. На підставі старанних розслідів і обчислень він подав що в 1910 році усіх українців у Злучених Державах було 470,000. Це за його підрахунком було тоді стільки галицьких і закарпатських українців.

Значить що таке число українців у Злучених Державах виросло за 38 років.

З того часу минуло 35 років.

Який же стан українського населення тепер?

На це питання українці відповідають що "приблизно" від 800,000 до 1,000,000, або більше.

Число українців у Злучених Державах зросло, безперечно, й мабуть доволі приблизно булоб узяти число 470,000 з 1910 подвійно, значить що тепер українців тут є коло 940,000.

За цих 35 років усе населення Злучених Держав зросло тільки на третину (з 90 мільонів до 135 мільонів), але окремі національні групи що були молодими іміграціями, так як українці, зростали розмірно більше. Від 1910, до якого числив Бачинський, були 4 роки дуже численної української іміграції, а до того переважаюча більшість усієї української іміграції це були молоді люди (проти загалу, де була відповідна кількість старших), і теж українські родини, які коло 30-35 років тому щойно масово вінчалися, пропорціонально більше мали дітей, як давніші американці, що стверджує тепер процентове відношення у бранці. Отже крім значного приросту за 4 роки іміграції, був ще також пропорціонально більший природний приріст українського населення у Злучених Державах.

Тому здається що число 940,000 галицьких і закарпатських українців є настільки "консервативне", що без перебільшення можна його прийняти, а навіть сказати що "кругло" українців у Злучених Державах є тепер близько мільон.

Це число обіймає галичан і закарпатців.

Мабуть що закарпатських українців є трохи більше як галичан, але різниця не велика, може на яких 30,000. Також треба додати що українців з Великої України є у Злучених Державах дуже мало, усього кілька тисяч, а не десятки тисяч, як це нераз говорять і пишуть.

В Канаді уряд подбав про можливо як найдокладніші обчислення національних груп, й тому там із статистикою тепер легше. У нас ще нема такої статистики, а щодо українців то й так вийшлиб труднощі, тому що не багато, але дуже багато українців подають як свою національність і мову -- російську (в Канаді того майже нема, тому що тамошня українська іміграція новіша, майже із самої Східної Галичини, отже національно свідомі), дарма що національно російської (московської) іміграції у Злучених Державах цілком нема.

Російські статистики в Росії, які досліджувалиб еміграцію з Росії до Злучених Держав, моглиб найти правду.

Та правда сказалаб що перед першою світовою війною (після війни еміграції не було) емігрували до Злучених Держав переважно жиди з Польщі, Литви, України та Білорусі, а крім того у більшім числі поляки й литовці, а у меншім числі українці, білоруси, лотиші, естонці.

Але росіяни (москалі) цілком не емігрували до Злучених Держав. Лише деякі одиниці виїхали, одначе не з Московщини, тільки з Білорусі або з України, коли вони там жили й прилучились до емігрантів.

Корінних росіян (москалів) у Злучених Держав майже нема, хіба тих кілька тисяч офіцерів що після революції втікли до Царгороду і в 1922 приїхали до Злучених Держав.

Такий стан був тому що коли жиди, поляки й литовці масово емігрували до Злучених Держав, росіяни (москалі), українці і білоруси, за спонукою уряду, також масово емігрували на Туркестан і на Сибір та Зелений Клин.

Надвишка малоземельного населення була в цілій Росії, але тоді як одні національні групи емігрували на захід, так другі на схід.

А москалі емігрували на схід.

Отже статистики у Москві булиб зачудовані, колиб прочитали що не зважаючи на те, всеж у Злучених Державах є сотні тисяч "русских" (Russian), православних і греко-католиків, які подали російську (московську) мову як свою рідну.

І хіба найшовсяб хто у Москві що був довше у Злучених Державах і пізнав тутешні відносини, щоб пояснив правдивість в неясній статистиці.

Поправді — це українці, закарпатські й галицькі, через баламуту щодо свого національного імені, створили фікцію що у Злучених Державах є сотні тисяч росіян.

Московщина дістала цю статистику "в дарі" від українців, не жадаючи її, ані не потребуючи її.

Це є заплата неосвідомленого і бездержавного народу — державі чи нації яка той стан спричинила.

Тоді ще українці у Злучених Державах загально себе називали "русини", "руснаки", по англійськи "Russian", або "Rusnak", а навіть "галичани", "словаки" і т. п.

Так їх і записували урядово.

Це був знак і ствердження національної несвідомості.

Та українці не були єдині щодо цієї недостаті. Таксамо було й з іншими національними групами. Як литовці ненавидять поляків, а спершу багато з них подавали себе за поляків і з ними творили одну групу у Злучених Державах. Навіть жиди, які тисячліття тримаються своєї окремішності, приїздили до Америки національно несвідомі, й шойно тут жидівський загал, головню завдяки своїй пресі, національно освідомився й створив національну цілість з різних провінціальних жидівських груп (частинно цей провінціальний поділ остався ще й нині, але він вже не стоїть на перешкоді загально-національній цілості, в загальних організаціях та акціях).

Українська іміграція, чи українська національна (етнічна) група у Злучених Державах це вже не та що була на самих початках, цебто 73 роки тому, або й пізніше, ще яких 50 чи навіть і 40 років тому.

Більшість українців у Злучених Державах стала національно свідомою вже тут. частинно під впливом тутешньої освітньої акції, головню преси, а також під впливом старого краю.

Лише велика частина закарпатців і мале число лемків осталися далі "русинами", "руснаками", а навіть "русскими".

Це є еволюція за кілька десятків років. Поступ значний, але не повний.

Більший і повніший поступ в цім напрямі зробив Старий Край. Там національна несвідомість пропала.

І яка велика різниця булаб колиб еміграція з українських земель замість пів століття тому поплила тепер!!!

Нема сумніву що колиб це було можливе, й колиб українці могли масово емігрувати з України до Злучених Держав, тепер вони вже не творилиб фікції що сюди прибувають росіяни (москалі), але стверджувалиб правду що це українці.

На це є докази що коли вже перед другою світовою війною приїздили до Злучених Держав українці, вони вже були свідомі національно українці.

Та іміграція була вже менча, значно обмежена, але хто стрічав нових українських імігрантів, може ствердити цей великий поступ.

Не лише із Східної Галичини, з Лемківщини й України, але також з Карпатської України. До Нью Йорку, Філадельфії й інших міст приїздили із Закарпаття хлопці й дівчата, що яких 20 років тому родилися в Америці, й мали право повороту як американські громадяни. Вони училися в українських школах. Говорять правильно по українськи, і більшість їх (що не були збаламучені русофілами) це свідомі українці. Вони приходили до "угро-руських" громад, але не почувались так як дома, не почувались так як галичани в галицьких українських колоніях в Америці.

Українська іміграція у Злучених Державах має свій початок в 1872 році. Наперед іміграція йшла із Закарпаття, потім з Лемківщини, аж опісля із Східної Галичини.

Вже масово вона зачалася в 1877 році, й вона звилася свої осередки в північно-східній Пенсильвенії, в околиці твердого вугля, від Шенандо й Магоной Ситі на північ до Скрантону й Олифанту.

Їх спершу спроваджували головно агенти пенсильвенійських вуглевих компаній щоб зломити страйки.

Українські, неграмотні або малограмотні, селяни що їхали тоді до Пенсильвенії, не мали найменшого поняття про Злучені Держави, про тутешні відносини й установи, про страйк, а навіть спершу не знали, що це таке страйк.

Крім українців імігрували й інші національні групи, й наприклад словаки й поляки були в подібнім положенні.

Тому становище тих нових імігрантів, а зокрема українців, у північно-східній Пенсильвенії було багато трудніше як інших імігрантів.

Приходилось перебороти не лише труднощі нового краю, але також боротьбу із старшими зорганізованими (це були початки їхньої організації) майнерами, головно ірландцями.

Але це був також час коли американський народ з великим розмахом перейшов із стадії хліборобства до стадії промислової нації.

Від 1873 до 1893 індустрія поступила надзвичайно швидко у Злучених Державах.

Поширення території Злучених Держав аж до Пацифіку, розбудова залізниць, добування вугля, нафти, продукція заліза й сталі, багато винаходів та улпшень — усе те незвичайно поживило зріст індустрії в Америці.

По всіх містах виростали фабрики. Люди покидали фарми і йшли масово працювати у містах.

Європа, де була велика надвишка малоземельних, безземельних, зле платних робітників або безробітних, одним словом бідного населення — також додала багато нових імігрантів до американської фабричної маси.

У Злучених Державах малі фарми занепадали, а міста швидко росли щодо числа населення.

Чужинецькі групи, які вже прибували до тих міст, збирались у свої окремі національні кола, й жили так відокремлено на окремих вулицях, чи навіть окремих благах.

Американцям це не сподобалося. Вони вважали що ті відокремлені групи є відсталі, ведуть нижчий рівень (стандарт) життя, й через те трудніше їх американізувати, а навіть вони роблять конкуренцію американським робітникам що мають вищий рівень життя.

Знову ті національні групи, живучи по змозі вкупі, старались зберігти свою мову, свої установи, традицію, культурні цінності, щоб не зірвати із своїми одноплемінними націями в старому краю.

Поза те вони не противились раціональній американізації. Вони вивчали мову, установи, звичаї, піднімали свій життєвий рівень, дітей радо давали до тутешніх шкіл, дбали щоб вони стали дійсними й добрими американцями, й щоб їм краще жилося як їхнім батькам, емігрантам з хліборобського краю відсталого щодо матеріяльного поступу й модерних вигід життя.

В періоді часу від першої до другої світової війни українці у Злучених Державах зробили великий поступ.

Старша генерація (імігранти) заамериканізувалися. Вони не тільки стали громадянами цієї републики, але пізнали тутешній край, зжилися з народом, перейняли його способи й вимоги життя, пізнали його соціальні змагання й організації та приймають в них участь. Розселюються поза свої обмежені квартали, й загалом живуть на американській життєвій стопі.

Одначе притім вони не лише не покидають свого українського, але його розвивають, скріпляють, утривають.

Українці у Злучених Державах це на 85% робітники (15% малі бізнесмени, фермери, професіоналісти). Отже й як робітники вони теж зробили великий поступ. Вони разом з усім американським робітництвом прийняли участь у праці, заходах і боротьбі за права зорганізованого робітника. І разом з масою американських робітників належать до юній та користають з прав робітничих організацій, добутих колективною боротьбою, й признаних американськими законами.

Продукція американського робітника сьогодні найвища у світі. Рахують що американський майнер добуває в такімсамім часі 4 рази стільки вугля що британський, й що загалом продукція американського робітника за останніх 15 років піднялась на приблизно 50%.

Щодо свідомості, освіти, фахового вишколення, організації й індустріяльної продуктивності американський робітник сьогодні стоїть високо. Тепер нові закони дають йому ще й охорону та частинну безпеку на час безробіття. А та безпека буде з часом ще краща, ще повніша.

Таксамо й український робітник у Злучених Державах добув те заслужене становище, яке було хіба мрією у старім краю, або й тут, в Америці, коли він сюди приїхав.

Молоде українське покоління, або друга генерація, вже відмінна від своїх батьків.

Вона має ще родинну любов до батьків українців, вона привязана ще до своїх церков, шкіл, установ, мови, традиції, навіть до своїх страв, до української громади, до товаришів і товаришок, ще вінчається із своїми (рахують що українських подруж, значить що молода й молодий українці, в останніх роках було приблизно на 50%, а других 50% це вже мішані подружжя), але поза те ця друга українська генерація вже американська.

Вони вже не є сини батьків що працюють на рілі, але переважно фабричних чи майнерських робітників. І рідний край їхній тут, де вони родилися, отже любов їх є не до рілі, не до сіл, не

до старого краю, але до міст чи місточок, до тих вулиць і товариства, де вони жили, до цілого краю, до Америки.

І тут у них є ще роздвоєння, хоч може менче як у батьків.

Родинне, церковне, громадське й гуртове товариське життя тягне їх до українського, а шкільне, товариське із школи, з праці, з робіток, праця, бізнес тягнуть його до американського життя.

Також змагання до кращого життя й окруження тягне його до життя американського. Українська дитина знає що свій рідний "форенерський квартал" бідний, що також правда що є й інші такі "квартали", таксамо бідні або ще бідніші, але що поза тими кварталами є також і краще життя, що інші люди живуть далеко краще, вигідніше, на передмістях, де мають окремі хати, більш свіжого повітря й природи. Отже перше діти батьків насилу витягають із старих запалих "кварталів" за місто, а потім самі, особливо як повинчаються, йдуть туди. Там вони вже більше зживаються з американським життям і більш американізуються.

Третя генерація, їхні діти, а внуки перших імігрантів, уже повніші американці. Ті вже виховані більш серед американської атмосфери, з повними вимогами американського життєвого рівня.

Та це не значить щоб третя генерація вже цілком забула свій український рід. Тільки до неї треба вже цілком інакше підходити. Тут українці моглиб дати й щось нового, але також чимало моглиб навчитись від старших ніж українська іміграцій.

Щодо американського патріотизму як першої так і другої української генерації у Злучених Державах, то про це нема найменшого сумніву. Всі вони щирі й добрі американські патріоти. Українці вояки у збройних силах Злучених Держав, списуються у війні на всіх фронтах, як найкраще.

Зрештою, про це не було жадного сумніву ніколи, бо українці з давен-давна, з давньої славної традиції, свободолюбний, демократичний народ, і де найшли свободу, як у Злучених Державах і в Канаді, там завзято ставали до оборони свобод цього краю.

Надаром, вже Юліян Бачинський, у згаданій праці, писав що якби прийшлося покласти голову, так ті українці що тут народилися, поклалиб її не за український народ і Україну, але за свій рідний край — Америку.

Коли українців у Злучених Державах є майже один мільон, так це на все населення Злучених Держав, на 135,000,000 душ є дуже мало, яких понад 0.6%, або 6 душ на тисячу.

Але такий малий край як Східна Галичина, з Лемківщиною й Закарпаттям, дали Америці велике число імігрантів.

Українців у Східній Галичині з Лемківщиною є понад 3,500,000. а українців на Карпатській Україні й Словаччині несповна мільон.

Отже коли Східна Галичина з Лемківщиною дала коло 450,000 імігрантів, а Карпатська Україна, з українською часткою Словаччини, близько 500,000, то Галичина дала коло 12% свого населення, а Закарпаття, коло 33%.

Зокрема лемки дали найбільший процент імігрантів. Мабуть не буде перебільшене число, яке іноді подавали, що половина лемків є дома, а половина в Америці (разом коло пів мільона).

Та восьма частина найбільшого хліборобського населення з Галичини й третя частина хліборобського населення Закарпаття — доказали чуда в Америці. Що можнаб раціонально сподіватися що може зробити неграмотний або малограмотний хлібороб — у чужім краю, з іншою мовою, культурою, установами, не на селі але у великім, чи хочби й малім місті, з високо розвинутою матеріальною культурою?

Мігби песиміст сказати, що нічого або дуже мало.

А тепер розгляньте що зробив той бідний малограмотний український хлібороб, чи хліборобський робітник.

Він добув тут, на американській землі освіту. Він тут на чужій землі став свідомим національно українцем.

Він пристосувався до тутешньої праці, і став добрим фаховим zorganizованим робітником.

Він живвся з тутешнім життям, став американцем, виховав дітей на американців.

Створив і збудував українські установи, українську матеріальну й культурну силу.

Помагає й старому краю.

Неодин українець, чи не одна українка, що приїхали до Америки неграмотні, тут вже навчилися читати й писати по українськи, але також і по англійськи. В Америці пізнали й Україну й Америку.

Сьогодні є численні й гарно загосподарені українські громади у стеях Пенсилвенії (найбільше), Нью Йорк, Нью Джерзи, Коннетикат, а далі в Мессечусетс, Огайо, Ілліной, Мишиген та інших.

Це є виріст за 73 роки. Це є поступ і осяг українського імігранта, з дому хлібороба.

Колиб сьогодні з України приїхав українець до Злучених Держав, то тут найшовби сотки більших і менчих міст, де є гарно організовані українські громади, й він перш усього усюди там приїхав би до своїх.

Старий імігрант

В 20-их роках XIX століття в одному з поміщицьких архівів був знайдений рукопис історії України невідомого автора, під назвою "История Русов". Спочатку вона поширювалася в рукописних списках. В 1846 "Историю Русов" видав славіст О. Бодянский, який вважав її автором архієпископа Кониського. "История Русов" збуджувала інтерес до героїчного минулого українського народу, до його боротьби за свою незалежність.

Невідомий автор "История Русов" гаряче обстоював необхідність створення самостійної української держави, в той же час підкреслював добровільність приєднання України до Росії в 1654 і близькість українського та російського народу. Ідеалом державного устрою на Україні "История Русов" вважає автономну гетьманщину XVII - XVIII ст.

"История Русов" мала величезне значення в розвитку української історичної науки. Її вплив відчувається в багатьох працях українських істориків. Вона вплинула також на творчість Шевченка, Рилеєва, Пушкіна, Гоголя.

В 1827 в Москві вийшов з друку скомпонований М. Максимовичем збірник під назвою "Малороссийские песни", в якому вміщено було 129 українських народних пісень. Збірником дуже зацікавилися в Росії і закордоном; він мав широкий відгук в Галичині. З великим інтересом поставились до нього Пушкін і Гоголь.

Вміщені в цьому й в інших збірниках пісні та оповідання яскраво відображали життя і боротьбу українського народу протягом кількох століть.

Композитори Алябев і М. Маркевич поклали на ноти й надрукували ряд українських пісень. Великий російський композитор Глінка також цікавився українськими піснями.

УКРАЇНЦІ В КАНАДІ

Історія українських осель в Канаді це вельми інтесна хоча й широка тема, що жде ще на свого літописця. Щоб облекшити працю тому майбутньому історикові, ми повинніб подбати, щоб заохалось якнайбільш матеріялів, зокрема споминів самих піонерів що один за одним переходять у вічність. Записувати спогади старих поселенців й висилати їх до української преси або до різних світських і духовних культурних осередків на переховок в архівах, це обовязок усіх інтелігентних одиниць свідомих ваги цієї справи. У вузких рамцях календарної статті ми можемо дати лише короткий огляд цієї історії, торкнути лише вершків речей, як каже римський поет Вергілій.

Українська іміграція до Канади зачалася в останнім десятилітті минулого століття. Першими поселенцями, як пише "Пропамятна Книга", видана в 1941 році Єпископським Ординаріятном Української Католицької Церкви в Канаді, були Василь Елиняк і Іван Пилипівський із села Небилова, калуського повіту, в Галичині, що прибули до Канади в 1891 і осіли біля місцевості Чипман, у провінції Алберта. Здається взагалі, що зразу зачали прибувати наші поселенці до Алберти, хоч вона найдаліше висунена на захід, а щойно потім до Саскачевану й Манитоби.

Іміграційна хвиля, зразу слаба, зачала згодом захоплювати чимраз більше наших людей, заохочених добрими вістками, так що коли в 1902 приїхали до Канади перші українські місіонарі, о.о. Василіяни, монреальський денник "Ля Пресс" писав у своїм привіті для них, що в західних степових провінціях чекає на них приблизно 60,000 українців. А Роберт Іґленд, автор кількох творів про колонізацію Канади, пише у своїй книжці "Colonization of Western Canada", виданій в Лондоні в 1936, що поміж 1891 і 1914 приїхало до Канади разом коло 170,000 українців. Першим українським священником, що загостив на короткий час до Канади в 1896, був о. Нестор Дмитрів із Злучених Держав, а перша українська греко-католицька церква була побудована в 1897, в місцевості Стар, в Алберті.

Життя перших українських поселенців у Канаді було невимовно важке. Осівши переважно на так званих "говмстедах", далеко від залізниці, у диковині, вони мусіли зводити героїчну боротьбу із силами природи. А що майже всі приїхали без грошей, на літо мужчини йшли робити при будові залізниць, оставляючи всю господарку в руках жінок. Як пише Сидір Лоточинський у своїх коротеньких спогадах в "Будучності Нації", платня при залізниці була тоді \$1.25 за десять годин праці, з чого компанія обтягала 50 центів за їду й нічліг. Отже виробив 25 робучих днів, заробив \$18.00 аа місяць. Так було аж до 1902, коли залізнична компанія підвищила платню до \$1.45 денно. Також дозволено робітникам варити собі їду, що збільшило їх ошадності, бо артикули поживи були дуже дешеві. За ті тяжко запрацьовані гроші новий імігрант купував в осені волі, корову, свині а також необхідне господарське зняряддя.

Добрий образ труднощів, які мусіли поборювати перші поселенці-піоніри, дав недавно в однім канадійським часописі Микола Кольба, фармер із Гадашвил у Манитобі, котрий приїхав до Канади в 1904. Він взяв так званий "говмстед", цебто безплатну державну землю, яких 24 милі на південь від Гвайтмавт.

Послухаймо, як йому та другим його землякам жилось там в початках:

"Осів я на землю, але то тільки ніби на землю, бо вдійсності не було землі, лише багно, каміння, й мабуть від сотворення світу ру-

кою неткнений праліс. А той праліс такий замашистий, що як треба було на підвалини під церкву, то ми мусіли розрізувати наздовж по половині й ще матеріял був загрубий до будови.

Надійшла весна досить нагла й тепла. Як стопився лід і сніг, аж тоді люди, котрі заїхали зимою сюди, розчарувалися. А було чого, бо зимові дороги що ними заїхали, розплились до непізнання. А як треба було кому до містечка Гвайтмавт, то йшов понад саму ріку, таку круту і зигзаковату, що на одну милю робив ногами три або чотири, а часом за годину ходу приходив на тесаме місце відки вийшов. Люди, котрі були більш боязливі, або може обережніші, чи мудріші, а притім засібніші, полишали ту "обіцяну землю", а бідніші, нерозважні, або завзяті, остались на місці, в надії що з часом поліпшиться. Я належав до тих "завзятих" і лишився на місці в тім дочаснім чистищі.

Через зиму наготовив я матеріялу на будову, а тимчасом мешкав в одного доброго чоловіка, якого жінка ще була у Старім Краю.

Вчасно весною побудував я хату, стайню, викопав криницю з доброю водою. Але як розглянувся ліпше, то мусів те все лишити й перебратися в інше місце. Було то в 1906 перед косовицею, не

Українська хата на албертійськiм підгір'ю

тямлю, котрого дня. Зложив я з поспіхом стіни, а сподіваючись великої тучі, накрив гиллям і у вечері забрав до неї челядь, в надії що на другий день накошу трави і вкрию, так як треба. Але як в ночі зірвалась туча, як почав лити зливний дощ, лямпа, що світилась, розтряслась від гуку грому, а ми всі покулені сиділи під столиком, котрий був накритий одним ярдом церати. Так просиділи ми до ранку у воді, що налилась через лихе накриття й підплила ще з надвору на яких 12 цалів.

Вранці вияснилось, але обсушитись не було де, бо гилля було сире й мокре, і сірники змокрили. Я сушив себе тим, що грівся коло рубання лісу, а діти й жінка тим, що зчаста обертались до сонця.

По скінченню нашої "палати" взявся я до кошення і роблення сіна. А сіно робити — це моя спеціальність.

Кожного дня я накошував по дві тоні, а жінка на другий чи на третій день грабили до копиць. Як вже мали коло сто копиць (рахувалось їх десять на одну тону), тоді зносили ми ті копиці, так як

санітарні відділи ранених або мертвих до купи і складали до стиртів. Зносили, тому що возити не було чим, а хочби й було чим, то в багно, де робилось сіно, волів загнати було неможливо.

Так через кілька років нас двох наробляли 30 до 50 тон сіна. А мали ми в тім велику полекшу, що була при нас жінчина мама, яка доглядала дітей і варила їсти. Жінка, бувало, видоїть увечері корови, а я врубаю дров на ранок і не лягаємо, але падаємо з утоми, де попаде та просто завмираємо до ранку. З великою натугою і поспіхом треба кінчити сіно, бо треба їхати на захід між заможних фермерів, щоб заробити щось на одяжу для себе й челяді.

А була ще одна недостача. Виорати кусок корчів, чи привезти щось із міста, то на всіх поселенців була до обслуги всього одна пара волів і дрантивий віз.

Пускатися в дорогу, то треба мати з собою косу, сокиру, рикаль, дріт, цвяхи, накривала, й різні смавовила від бомків та комарів, а в запас ще й мотузя й відро. З тою караваною йде цілий загін людей. Більша партія йде вперед і рубає дерево. Грубше кидає на слід по різних потоках, а дрібне наверх. Друга партія йде попри віз, бо часом треба й волів рятувати, як зарвуться глибоко в багно, то треба тягнути воза. Люди йдуть з караваною й перед нею в надії, що кинуть з міста на віз хоч по пів мішка муки та хоч по 20 фунтів пориджу. Десь так за тиждень вертаються до дому помучені до непритомности. Властитель каравани не відмовлявся покласти всім бажаячим на свій віз той дар Божий. По відпочинку і накормленні волів, рушали в ім'я Боже до своїх жилищ, в надії що на другий день привезуть той неоцінений скарб межі челядь на заспокоєння шлунків хоч на короткий час. Але та надія дуже часто зраджувала, а дійсність таки просто кпила собі з них.

Колесниця не дуже то журилася, що добрі люди понакладали повно вантажу, але воли не так то радо рушали з місця. Експедитори то просьбою, то лайкою таки примушували їх до тягнення. Неодин з присутних радів, що добрий крамар навіть щось йому покредитував, а іншим здавалося, що вертаються з далекої півночі з повними міхами золота.

Але не довго гостила у них та утіха. Може за чверть милі треба було з тої каравани забирати свою власність на плечі й відносити десь на сухе місце та вертатись назад до каравани. Хто мав чоботи з довгими холявами аж по пахи, відпинав волів, чіплав довгого мотузя за роги, подавав один кінець тим, що щасливо перейшли на другий бік, і з голосним криком виводили, чи радше витягали з баюри помучених волів, за котрими лишалося велике болотяне корито. А воза то вже легше витягнути, бо й воли поможуть, доки можуть. І так що пару сот кроків відбувалися такі "жарти". Бувало й таке, що пасажери заберуть своє добро на плечі і понесуть додому, а каравану лишають на гру долі й природи, яка любить пожартувати з бідноти. Лише ті що їм найближче, лишаються при каравані. Котрі понесли на плечах свої вантажі, то вже давно дома й насолоджуються овочами, мовби принесеними з обіцяної землі, пливучої молоком і медом. А ті, що осталися при караванві, ще "їдуть".

Перед нами на столі доволі товста вязанка пожовквих рукописів, що осталися в нашім посіданні з пресового контексту, проголошеного ще десь в 1939 чи 1931 у Західній Канаді. Ми мали намір подавати їх поступенно до відома читачів нашого часопису, але політична завірюха, спричинена відомою депресією, перебила наші плани. Тема контексту звучала "Мої переживання в Канаді". Цікаво обертати тепер знову ті картки, записані тяжкими фермерськими руками, що в простій але ширій і досадній спосіб змальовують

життя українських піонерів у Канаді. Є там нарікання на сили природи, особливо на гостру канадійську зиму, на брак духовної обслуги, на шахрайські земельні спілки, що видурювали гроші від недосвідчених імігрантів і на лісових контракторів, що постійно недоплачували робітникам під різними викрутками. Дехто згадує катастрофічний мороз, що серед літа, бо з серпня, 1907. знищив більшість плодів у степовій Канаді. Є між дописувачами й поети, що вязаною мовою описують свої колишні піонерські злидні.

От що прим. пише Гриць Булат із Конджуринг Крік, в Алберті, про свої початки в Канаді.

Поїхав я в ліси, гори, зелені долини. Вже не бачу біля себе любої родини. Впросився я до фермера за сам "борт" робити. Бо краще так ніж голодним по світу ходити. Прийняв мене до роботи, дав сокиру в руки, каже мені в ліс манджати та рубати буки. Збудив мене ранісенько, ще сонце не сходить. А та стара чорна відьма по хаті вже ходить. І пішов я дуже рано ліса корчувати. Піт ми очі заливає, нема що снідати. Не снідав я, не обїдав, нікого небачу. Сів я собі під осику тай жалісно плачу.

Але не самі лише нарікання находить читач у тих спогадах. Противно, переважають там саме описи успіхів, побід нам усякими противностями, повні радості й вдовolenня що їх нам дає справді творча діяльність. І з усіх стрічок пробивається шира й глибока любов до Канади, що як мати пригорнула злидених вигнанців долі й дала їм дві речі про які від тисячі літ усе мріяв український чорнороб — Землю й Волю!

Перша світова війна спинила на довший час наплив українських імігрантів до Канади, а разом принесла для тих, що вже тут осіли, нові непередбачені терпіння. Як бувші "австрійки" вони стали через ніч "ворожими чужинцями", зачалися переслідування, доноси й приблизно 8,000 українців опинились за дротом, у концентраційних таборах. Годі винувати за це тодішніх нечисленних провідників, бо й вони самі не мали ще досить часу зорієнтуватися в цілком новім положенні. Це проста ціна, яку кожний мусить платити за всяку науку. Тимчасом, без огляду на світові події відбувалася безупинно консолідація відносин, канадійські українці зачали запускати корінь в нову почву, ставати справжніми громадянами нової прибраної батьківщини. І коли в самих початках українські парубки по містах, зіпсовані несподіваними заробітками, здобували собі часто сумну славу своїми безглуздими пиятиками та бійками, згодом наступило отверезіння. Зачали доростати діти, й разом із тим будилось почуття відповідальності й людської гідності. Народ споважнів а неграмотні дикуни опинились поза скобками суспільності. Як завважав один англо-саксонець, що вернувся до Винніпегу після війни по довгій неприсутності: "Десь поділись усі неспокойні "галишени" а остались тільки статочні українці. І це справді щастя що назва "українець стала в Канаді популярною шойно після першої світової війни, бо нові українці не потребували брати на себе відповідальності за недобрі вчинки колишніх зелених, буйних "галицінів"!

Цей благородний процес консолідації й культурної асиміляції набрав особливого розмаху після закінчення першої світової війни, коли счезли всі военні обмеження й заборони. Українська Канада покрилась сіткою нових організацій, читалень, народніх домів, за-помогових братств, а старі, вже існуючі зачали більше розростатись і кріпшати.

Вірні своїм вікомим хліборобським традиціям, українці в Канаді осіли переважно на ріллі. Подиву гідне, як скоро вони підхопили

американську машинну техніку та з дрібних рільників, що уживають примітивного ручного знаряддя, перемирилися на модерних масових продуцентів пшениці й іншого хліборобського добра І сьогодні ще український хлібороб є найкращим представником українського народу в Канаді, але природний процес різничення довів до того що нині нема попросту ділянки людської діяльності, в якій українці в Канаді не малиб своїх представників. Особливо численно представляється класа професіоналістів, лікарів, адвокатів, дентистів, антикарів, яка безупинно росте. Українських учителів нараховують на кілька тисяч, а останнім часом появляється чимраз більше українців у провінційній і федеральній державній службі. Українські норски тішаються популярністю по всіх шпиталях, ви найдете українців між комерційними пілотами, гірничими та іншими інжинірами, й між радіовими артистами. Навіть такі незвичайні зайняття як треперство або проспектування мають своїх досвідних українських представників. А теперішнє воєнне зусилля витворило нові численні кадри високо кваліфікованих фабричних робітників і робітниць різного роду. Одним словом, у свобідній демократичній атмосфері Канади український народний геній находить собі щораз то інше поле діяльності, всюди добуваючи успіх. З перспективи коротенького півстоліття бачиться ясно трагедію цього незвичайно талановитого й амбітного народу, якому вороги планово цілими віками не давали розвиватись культурно й економічно.

Особливо замітний поступ, який зробили канадійські українці на всіх ділянках бизнесового життя. Коли зразу лише малі крамничі артикулів поживи й мішаних товарів виростали по колоніях і містах, сьогодні українці захопили вже найрізномродніші галузі комерції й промислу. Є тут свої ремісники різної масти, будівники, виробники вудженни на велику скалю, фабриканти солодких напиків і вина, власники цілих ланцюхів ресторанів, готелів і туристичних таборів, комерційні городники й садівники. Є свої гуртівні різного роду, є й цвітучі кооперативні підприємства. Є навіть фабриканти автобусів і автомобілових буд.

Гаряче бажання канадійських українців добути вищу освіту давно вже звернуло на себе увагу канадійських виховників. Др. Волтер Моррей, президент Саскачеванського університету, пишучи на цю тему в 1929 у поважнім журналі "Queen's Quarterly" сказав що поселенці з континентальної Європи привязують далеко більшу вагу до добуття вищої освіти, як їхні співгороджани канадійського й британського походження. "Амбіція дітей і батьків у відношенні до тих дітей, щоб скінчити високу школу, учительський семінар або університет, є подиву гідна. Серед деяких груп та амбіція нагадує історію славних шкіл старої Скотландії. Українці зокрема виказують найбільшу амбіцію. В деяких муніципалах секретарі мають університетську освіту. В хаті одного з них найдено знамениту збірку нових книжок наукового змісту, що булаб гордістю кожного поступового професора університету". Стільки видатний канадійський педагог. Таким робом родяться кадри нової канадійської української інтелігенції, яка покликана перейняти згодом провід народу. Але про це пізніше.

Нова післявоєнна іміграція додала канадійським українцям свіжої крові й скріпила їхнє національне почуття тому що між новими поселенцями найшлося багато активних учасників у недавнім змаганні українського народу до державної самостійності. У звязку з цим повстало багато нових організацій побудованих на різних європейських ідеологіях, як гетьманська, націоналістична й У. Н. Р. Розвинувся теж сильно комуністичний рух, згуртований довкола Ро-

бітничих Домів. Ідеологічна боротьба заповнила шпальти часописів, доводячи іноді й до фізичних сутичок.

В цілім тім феноменальнім розвитку українського суспільства в Канаді відіграла видатну ролу українська греко-католицька церква. Від самого початку, коли перші українські місіонарі завітали до Канади, вони стали не лише релігійними провідниками й сторожами християнської моралі, але zarazом ширителями освіти й національної свідомості. Ту місію церква сповняє й сьогодні. На жаль, брак тут місця, щоб переповісти бодай поверховно важніші досягнення української церкви в Канаді, й тому радимо цікавим прочитати собі згадану "Пропамятну Книгу Поселення Українського Народу в Канаді", видану в 1941 єпископським ординаріатом. Українські народні й вищі школи релігійного характеру, захоронки для дітей, шпиталі, монастирі, а передівсім прекрасні церкви в українським стилі й злучені з ними культурно-освітні інституції, це видимі пам'ятники цієї невсипучої, муравлиної праці наших церковних діячів, а зокрема канадійських Василян. Як багато ці останні цікавляться також історією українського життя в Канаді, свідчить факт, що саме заходом Василян появилася недавно колірова фільма під назвою *New Home in the*

Публична Школа в українській оселі в Західній Канаді

West, що змальовує життя українських піонерів на Заході й поступ досягнений ними в новішій часі. Матеріалів до тієї фільми, яку повинні побачити всі українці на цьому континенті, достарчив молодий, в Канаді роджений священник, о. Лесюк.

Роля православної церкви в Канаді значно менча, раз тому що подавляюча більшість канадійських українців це галичани греко-католики, а теж тому що через довгий час православ'я було контроловане виключно різними російськими й буцім-російськими єпископами та місіями. Щойно в 1918 започатковано в Канаді українську православну церкву, але факт, що основники тієї церкви були греко-католики й шукали собі приклонників головно серед греко-католиків, спричинив довголітню, завзяту релігійну боротьбу, що вплинула некорисно на розвиток українського життя. Сьогодні, після чвертьстоліття її існування, розбурхані хвилі релігійних пристрастей притихли зовсім, і українська православна церква добула собі право громадянства серед української суспільності. Для неї отворяється

вдячне поле діяльності серед численних православних громад в Канаді, що до сьогодні остаються під юрисдикцією російських єпископів різної шерсті й є заразом гніздами дивачного, передпотопоного москвофільства. За приєднання тих громад до українського православного пня українська православна церква добулаб собі признання з боку всіх свідомих громадян.

Трудно писати про українську Канаду, не згадавши української преси. За останніх 50 літ появилсь чимало українських часописів в Канаді, що відіграли менчу або більшу ролю у своїм середовищі, одначе лише кілька старих органів заховались до нинішнього часу. До них прилучились нові, що репрезентують різні напрямки української політичної й релігійної думки. Сьогодні приблизно 16 різних публікації в українській мові обслуґує тутешню читаючу публику. Передові органи української преси завсіди старались держатись на вищій етичній рівні й причинились зокрема до піднесення національної свідомості своїх читачів і до скріплення організаційного життя. Вони й сьогодні успішно продовжують цю діяльність із дуже малими виїтками. Головна їх хоба та що все ще замало звертають уваги на суто канадійські справи, від розвитку яких у першій мірі залежатиме доля грядучих поколінь. Дається теж відчутти брак літературних і суспільно-наукових журналів, хоч були спроби й на цьому полі.

З пресою тісно вяжеться політика. Це найслабша сторона нашого життя в Канаді. Через те що українська преса й громадські діячі в минулому завсіди звертали більше уваги на українські справи в Європі, а теж на релігійні міжусобиці, канадійська політика була занедбана, а наші політичні здобутки й політичні впливи остаються невдоволяючі до сьогодні, коли порівняти їх з нашими осягненнями в інших ділянках канадійського життя, й коли взяти під увагу нашу чисельність і факти існування великих українських осередків. На щастя, молодше в Канаді роджене або бодай виховане покоління зачинає звертати щораз більшу увагу на цю переважну справу, й це дає підставу до більш рожевої оцінки нашого політичного майбутнього. Але вже тепер засідає по кількох українців у провінційних соймах Алберти, Саскачевану й Манитоби, а у федеральнім парламенті теж є один український представник. Це добрий початок.

Наскільки йде про українську робітничу класу в Канаді, у відрізненні від фермерів та інших звань, то треба ствердити, що крім комуністичної організації, яка має цілком своєрідне обличчя й є для більшості неприемлива, других суто робітничих організацій у Канаді нема. Були раніш різні спроби започаткувати серед українців поміркований соціалістично-робітничий рух, існували окремі робітничі часописи але тривалого успіху вони не мали. Українські робітники належать тут, нарівні з другими громадянами, до різних церковних, культурно-освітних заповогових організацій, і не стараються виступати як окрема класа. Та здається що із зростом юнійного руху, а зокрема тісно з тим рухом звязаної нової робітничої партії Сі-Сі-Еф, що вже тепер прямує щоб добути владу в Оттаві, українські робітники візьмуть більшу участь в загальнім робітничім русі. Уже тепер багато є признак що так воно буде.

Друга світова війна, у відрізненні від першої застала вже канадійських українців вповні приготованих. Українська молодь зачала масово вступати до канадійської армії, флоти й повітряних сил, і сьогодні кількадесят тисяч українських юнаків борються на різних фронтах за свою нову батьківщину й за підставові права людини й багато з них уже поклали своє життя. Яке велике було одушевлення української молоді з вибухом війни, свідчить те що ~~наприкінці~~ з

Саскачевані українці дали процентово більш військових добровольців як котра-небудь інша народність. Ця маніфестація лояльності й патріотизму підняла високо всіх українців в очах урядових кол і всього загалу Канади. Рядом з цим всі українські групи за виїмком комуністів, заснували спільне репрезентаційне тіло під назвою "Комітету Українців Канади" для піддержання канадійських воєнних зусиль і для оборони інтересів українського народу в Європі. Комуністична група щойно після вступлення СРСР до війни організувала власний "Комітет Канадських Українців", який розвиває живу діяльність збірку для жертв війни на Україні. З причин ідеологічного характеру співпраця обох цих комітетів навіть на добродійному полі виявилась неможливою.

Цікаве явище що не зважаючи на географічне сусідство, взаємини поміж українцями Канади і Злучених Держав остались досі неймовірно слабкі, дарма що багато молодих канадійських українців осіли в минулому у різних американських осередках, і часто грають там провідну ролю. Це справді жалюгідне, тому що українці обох цих країв моглиб спільно багато зробити як на полі української

Українська фермерська хата в Саскачевані

культури так і в справах міжнародного характеру. Тому слід широк привітати недавнє рішення передових українсько-американських за-помогових товариств, між тим саме й **Українського Робітничого Союзу**, поширити свою діяльність на Канаду. Ця праця безумовно причиниться до тісного наближення поміж американськими й канадійськими українцями, з великою користю для обох сторін.

Канадійська Україна росте й кріпшає безупинно. Старше покоління здало з почесною трудний іспит канадійських піонерів, добуваючи собі признание з боку видатних канадійських дослідників іміграційного питання. В цікавій книжці "Канадійські Українці" (The Ukrainian Canadians), виданій іще в 1931, Роберт Г. Янг писав таке про своїх українських співгромадян: "Кожний хто стрічав цих новіших піонерів нашого краю, а зокрема знає з особистого досвіду їхні героїчні зусилля в боротьбі з труднощами первісної господарки серед гушавини північно-західної Канади, мусів набути почуття

певності, що вони є всілі відповіді найкращим ідеалам канадійського громадянства”.

А Роберт Інґленд у згаданій вже книжці про колонізацію Західної Канади ось яке блискуче свідoctво виставляє українцям: “Ми знаємо сьогодні досить, щоб оцінити як слід прикмети, що їх найкращі представники українського народу принесли із собою до Канади, й це є певне що коли в найближчих десятиліттях пошириться історія Західної Канади, на почесній сторінці знайдеться високе місце для досягнень українського народу”.

На цій самій основі має йти далі українське життя в Канаді. На наших очах родиться нова канадійсько-українська суспільність, провід якої переймає поступово нова тут роджена інтелігенція яка хоч має багато зрозуміння й сентименту для українських справ у Європі, але рядом з цим кладе головний натиск на українське життя в Канаді, на канадійську дійсність. Це може не подобатись декому із старших імігрантів, але так воно є й уже тепер можна передбачити, що згодом усі українські організації, основані на різних європейських ідеологіях, уступлять місця суто канадійським угрупованням. Це закон життя. Канадійські українці невимовно щасливі й горді, що найшли тут за морем таку багату свободу батьківщину, й не дивниця що при святочних нагодах вони з такою ширістю співають канадійський національний гімн, що говорить про любов до цього краю, про духа сильного мов скеля й про волю, якої кожний син є сторожем. Під охороною британського прапора й суто демократичного державного ладу, їм усміхається тут світла будучність.

Слід би ще сказати про число українців у Канаді.

Відомо що найбільш в Канаді є українці на фармах, у степових провінціях Манитобі, Саскечавані, й Алберті.

Кілько є українців у Канаді? Списи населення різних років різні давали про це відповіді, а завжди не точні. В минулих переписах треба було шукати українців також під рубриками русинів, галіціанів, буковинців, поляків, австрійків, росіян і румунів. В останньому часі ця справа дещо покращала, як наслідком зросту свідомості канадійських українців, так і наслідком удішення метод статистичних. Згідно з останнім державним переписом з 1941 в Канаді живе 305.929 осіб, що подали своє “расове походження” як українське, а 313.273 осіб, що подали свою рідну мову як українську. За віроповіданням цифра осіб “української раси” розпадається на 190,484 греко-католиків, 88,874 православних різних церков, і 15,730 протестантів. Решта, яких 10,000, це дрібні сектанти або безвірні.

Відповідаючи на питання, кілько є властиво українців в Канаді, скажемо що 313,273, але додамо, що крім цієї офіційної цифри можнаб ще легко найти додаткових 20,000 до 30,000 українців поміж росіянами, румунами, поляками, австріяками, тощо, так що ця цифра буде близька 350,000.

В. Б.

В 1876 цар Олександр II підписав в Емсі (Німеччина), де він перебував на курорті, указ, яким заборонялося ввозити з закордону книжки українською мовою, ставити в театрах українські пєси й друкувати тексти до музики. Дозволялося друкувати українською мовою лише історичні документи й пам'ятки, а також белетристичні твори. “Південно-західний відділ Російського географічного товариства” був закритий.

Переслідування української культури шим не обмежились. Царський уряд намагався задушити всяке проявлення національної культури, проводив політику насильного “обрусіння” неросійських національностей. Царизм виступав як кат неросійських народів:

УКРАЇНСЬКА ІМІГРАЦІЯ В ПІВДЕННІЙ АМЕРИЦІ

Дехто з наших людей приймає, що українців у різних краях Південної Америки буде від 100,000 до 250,000 душ. Точних даних про українську імміграцію там нема, але на основі інформації з чужих джерел можна сміло прийняти, що українців у Південній Америці буде коло 160,000 душ. Не треба забувати, що в імміграційних урядах українців записували як австрійців, поляків, румунів, росіян і навіть чехословаків. Тому власне урядово їх тяжко почислити, але чужі люди, які в останніх роках цікавилися українською імміграцією у Південній Америці, кажуть що наших людей можна найти навіть в найбільш відсталих, глухих частях Південної Америки.

БРАЗИЛІЯ

До Бразилії українці заїхали найскорше. Перші українські іммігранти прибули туди ще в 1895 році і поселилися в найбільш бідніших степах, Парані і Санта Катарині. Були це галицькі селяни й робітники, яких економічна нужда вигнала з рідного краю шукати щастя на чужині. На початку вони бідували і багато їх погинуло, але завдяки тяжкій праці й організації власного господарства та родинного життя, у Бразилії сьогодні є великі і багаті українські колонії.

Друга фаза української імміграції до Бразилії припадає на роки 1907 - 1914. У тім часі, перед першою світовою війною, наші люди вибирались до Бразилії в такім великим числі, що польські дідиці в Галичині робили серйозні заходи припинити виїзд українських селян закордон, бо боялися що не буде кому обробляти панські лани. У тих роках поклали українські колонії в Ітапарі, Іваї, Гонсалвесі, Жуніорі, Вера Іварані, Каразіньо, Круз Машадо і Новій Галісії.

У Бразилії українців є понад 100,000.

В тих самих роках осілись українці у Прудентополісі, Куритібі, Іважувірі, Антоніо Канділо, Порто Уніон, Легру і Жангаді. Українські колонії у згаданих місцевостях росли й розвивались дуже скоро, так що, наприклад, нині у Прудентополісі, й поближких селах українців рахують на яких 15,000 душ. Там є українські інституції, товариства, донедавна виходила українська газета. Є там монастир оо. Василіян, були українські школи.

По світовій війні українська імміграція до Бразилії обновилася. Приїздили вже українці не тільки з Галичини, але й з Волині, Полісся і з Бесарабії. Поляки й румуни не давали нашим людям жити, й вони мусіли вибиратись у світ за очі. Післявоєнна імміграція до Бразилії складалась уже не лиш із затурканих, горем прибитих українських селян, але й з людей котрі пережили потрясаючі воєнні події, перебули соціально й національно революцію на рідних землях. Вони не могли знести силою накиненого їм польського й румунського ярма.

Післявоєнна українська імміграція збудила українські колонії Бразилії до нового життя. В 1922 році професор Петро Карманський заснував Український Союз у Бразилії й почав видавати тижневу газету "Український Хлібороб". Його заходом збудовано в Порто Уніон гарний двоповерховий дім, в яким містилась редакція, адміністрація й українська школа. По українських колоніях закипіла народня праця: віча, збори, наради, концерти, представлення. Почали організувати школи, народні доми, кооперативи. Але так довго не було. Бразилія край католицький і церква ще має великий вплив на поведінку своїх вірних. Вона контролює їх життя до тієї міри, що без згоди священника не можна починати ніякої громадської роботи, а ко-

ли хто відважиться на таку, без апробати духовних отців, то нещасна йому година.

На цім власне тлі між поступовою частиною українського громадянства, під проводом проф. Карманського, і оо. Василянми почалась непереривна боротьба, яка скінчилася тим що Карманський покинув народню працю й пішов фермерувати. Василяни перемогли світську інтелігенцію, й вона з часом також пішла слідами Карманського. Молоді студенти, що перед кількома роками запалили українську колонію до нароньї праці, зневірилися і пішли на хліб заробляти. Опанувавши португальську мову, дехто перейшов іспит і став учителювати, а решта пішла на працю у фабриках або на ріллі. Народ лишився без проводу, громадська праця занепадала, й заснований Карманським Союз почав розлітатися.

Чим займаються наші імігранти у Бразилії?

Можна сміло сказати, що 80% українських людей у Бразилії займається хліборобством. Сіють жито, пшеницю, кукурузу, фасолю, маниоку. Давніше ще управляли ерва мате, цебто бразилійський чай, але тепер уже мало хто це робить. У стеїтї Сао Павло українці мають більші плантації кави, рижу, рицини. Хто не управляє ріллі, то працює при будові й направи залізних доріг, на тартаках або в лісах. У містах наші люди працюють в готелях, ресторанах, клюбах. Звичайно виконують найменше поплатну працю й наслідком того бідують. Фахівців між нашими мало, хіба уже з молодшого покоління, яке знає португальську мову й має нагоду навчитися професії. Молодь береться до купецтва, працює у промислі, й виконує більш поплатну працю. Жінки у більшості працюють на фермах.

Щодо організаційного життя, то воно тепер гейби завмерло. Все контролюють оо. Василяни. Заснований Карманським Союз

зійшов нінащо, а католики центральної світської організації не мають. У Бразилії є вісім українських католицьких церков, шіснацять каплиць, шістьдесять початкових шкіл, з яких десять є під управою Сестер Служебниць. Але що саме тепер з ними сталося, годі сказати.

Два роки тому, бразилійський уряд заборонив прилюдно послуговуватись чужою мовою й видавати нею газети. Тепер у церкві, школі й на прилюдних зібраннях імігранти мусять уживати виключно португальської мови. Хто португальської мови не вміє, то для такого чоловіка це кара Божа.

Прибувши недавно з Бразилії до Злучених Держав українська дівчина оповідала авторові цієї статті, що старше українське покоління на фермах майже цілком не розуміє португальської мови, і коли першої неділі після заборони вживання чужої мови у Бразилії, український священник почав говорити у церкві проповідь по португальськи, то старші люди так розплакалися, що він не міг скінчити. Казали, що втікали від переслідуваня за море, а воно й там їх найшло. Українські газети, "Праця" у Прудентополісі, "Хлібороб" в Куритибі, і "Зоря", також уже перестали виходити. Молодь зібралась видавати українську газету португальською мовою, але чи така вийшла — не знати. Може бути, що ні. бо інтелігентних українських сил ще у Бразилії не багато. Є кілька студентів університету, коло пятнацять священників, такеж саме число учителів і те все.

Як заборона вживання чужої мови не буде скоро знесена, то українська іміграція у Бразилії буде для нас пропаща. Старші імігранти вимруть, молодь засмілюється, і по українцях в Бразилії слід застигне.

АРГЕНТИНА

Українська іміграція до Аргентини почалася ще 1900 року. Перші прибули туди галиччани і їв-

мацького повіту, й поселились на території Місіонес, біля бразилійської границі. Там нині є найбільша й найбагатша українська колонія. За товмачанами приїздили й другі українські робітники, які поселювались у Трес Капонес, Лас Тунас, Пікада Галіціана, Сан Хосе, Дос Арожос, Пікада Гварані, Обера. В цих місцевостях сьогодні всюди є українські інституції, церкви, народні доми, є українські торговці, ремісники, професіоналісти.

Пізніше українські імігранти спинялись і шукали праці по містах, у Буенос Айрес, Россаріо, Санта Фе. Не знаючи еспанської мови, вони наймались до найпростішої, а тимсамим до найтяжчої й малоплатної праці. Головно у портах, при будові домів, у готелях та ресторанах. На провінцію виїздили наші люди до праці на залізних дорогах, на тартаках і фармах. Жінки наймались до хатної праці в багатих людей, або в готелях.

Передвоєнної української іміграції в Аргентині нараховують коло 20,000 душ. Переважно галичани й холмцаки. Після війни, коли іміграція до Канади й Америки була обмежена, Аргентина приймала українців дуже радо. А вони їхали до неї, як з рукава. Уже не лише галичани але й воляняки, бо Польша усіх однаково душила. Нині в Аргентині буде найменше 50,000 українців. Багато вже підробились, загосподарились, й живуть зовсім не зле. Головно рільники, бо наш чоловік чується на землі, як риба у воді. А до того ще на своїй власній.

Більші українські колонії в Аргентині знаходяться в Місіонес, Чако, Кордобі і Буенос Айрес. В Чако, так як в Місіонес, наші люди займаються рільництвом і живуть збитою масою у місцевостях Ляс Бреньяс, Авія Терай, Саєнс Пеня, Маскота, Пампа дель Інферно, Віжа Бертет, Віжа Ангеля і Ресістенція. В цих місцевостях є філії Просвіти, драматичні товариства, читальні. Є вже

кілька українських більших торговців.

У Кордобі українці живуть у столиці тої самої назви і в місцевості Ля Фолда. Мають там свої товариства Взаїмна Поміч і Сокіл. У провінції Санта Фе, українці є в Росаріо, Санта Фе і Сан Карло Суд. Багато мають свої власні доми, бизнеси, і беруть активну участь в народній праці. В Росаріо мають дім Просвіти, драматичний гурток і бібліотеку.

Найкраще українці зорганізовані в Буенос Айрес і передмістях — Док Суд, Валентин Алсіна і Пінейро. Їх там живе дуже багато, і мають чисельні організації. В Буенос Айрес є осідок товариства Просвіта, Відродження, і кількох поступових товариств — імені Шевченка, Лисенка, Будучність та Комітету Допомоги Батьківщині.

Найбільш чисельною українською організацією в Аргентині є Просвіта. Вона вже існує двацять років і має трицять філій. Двацятьпять в Аргентині, три у Парагваї і дві в Уругваї. Шість мають свої власні доми, вісімнадцять мають хори, драматичні гуртки, бібліотеки. Загальне майно Просвіти рахують на 100,000 пез. Вона видає тижневу газету "Українське Слово", й щороку календар.

Друга націоналістична організація в Буенос Айрес — це Відродження. Націоналісти видають тижневик "Наш Клич", й щороку уладжують свято в честь Євгена Коновальця. Великого впливу серед наших людей націоналісти в Аргентині не мають.

Є теж мала група державників-монархістів. Вони піддержують політику генерала Скоропадського у Берліні, й кажуть що будують незалежну, суверенну Україну. Провідником гетьманців в Аргентині є А. Білопольський. В 1939 році він видавав в Буенос Айрес консервативний журнальчик "Плуг та Меч", а тепер видає тижневик "Перелом". Усі три націоналістичні українські газе-

ш в Аргентині гостро виступають проти СРСР.

Донедавна в Буенос Айрес виходив поступовий тижневик "Світло". Він критикував політику українських націоналістів. Та "Світло" уже не виходить, бо як аргентинські генерали зробили в минулим році державний переворот і перебрали у свої руки владу, то всі поступові газети й організації закрили.

А як українці в Аргентині ставляться до політики свого прибраного краю? Беруть участь у громадському житті аргентинського суспільства, чи ні? Мають своїх послів і радних, чи ні?

На ці питання тепер тяжко відповісти, бо в Аргентині панує кліка генералів і демократичний устрій уже більше не існує. Але давніше, то наші люди, головню молода генерація, брали активну участь в політичному житті Аргентини. Може не в такім розумінні як роблять українці в Канаді або у Злучених Державах, але брали все одно. Наприклад, в Апостолес був свого часу українець посадником, а тепер є два українські радні. В деяких колоніях українці є шкільними радними, і менчими державними урядовцями. З нашими людьми біда в тім, що їх провідники забагато цікавляться так званою "високою" політикою і міжнародними справами, а пекучими, місцевими питаннями — самі робітники мусять клопотати собі голову.

Але молода українська генерація в Аргентині уже дає собі раду без імпортованих провід-

ників, і треба надіятися, що як впаде теперішня диктатура і буде привернений демократичний лад, то наші люди в Аргентині будуть брати в управі краю таку-саму участь, як роблять українці у Злучених Державах.

ПАРАГВАЙ Й УРУГВАЙ

В Парагваї й Уругваї буде наших людей коло 10,000 душ. В Парагваї більше, в Уругваї менше. До Парагваю виїхало багато українців з Аргентини в часі економічної кризи, а пізніше прибували люди з краю. Поселилися в Енкарнаціон, Сан Хуан, Фрам, Богданівка, Капітан Міранда, Нова Волинь, і Грусупукай. Майже усі займаються управою збіжжя, тютюну, овочів.

Щодо організацій, то в Енкарнаціоні є філія Просвіти, рідна школа, драматичний гурток і хор. На Богданівші і в Сан Хуан також. В Парагваї є кілька наших професіоналістів, лікарів, інженерів.

В Уругваї українських людей найменше. Вони скупчилися в Монтевідео і працюють переважно в порті й фабричних заводах, готелях і клубах. Розуміється, що найбільше галичан, які прибули туди після першої світової війни, десь в 1925 і 1926 роках. Мають кілька українських товариств, хор і драматичний гурток.

Оце все, що можна про українську іміграцію в Південній Америці сказати. Тепер відти є мало відомостей і тяжко взнати, що там тепер роблять.

С. М.

Під владою шляхетської Польщі українське селянство було остаточно закріпачене. 3-й Литовський статут (1588 р.) ще більш поширив права шляхти й остаточно оформив кріпосне право на селян. Серед інших країн того часу Польща виділялась особливо жорстоким ігнобленням селян.

Уже в кінці XVI століття в багатьох місцях України панщина доходить до трох і більше днів на тиждень. Зростали також натуральні й грошові "датки", посилювалась влада панів над селянами. Таксамо під владою Польщі було жахливе становище й українського населення по містах і місточках.

ТЕРИТОРІЯ І НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

В 1921, після Рижського договору, у склад України входили:

Східна Волинь, Чернігівщина без 4 повітів які влучено до Гомельської губернії, Київщина, Поділля, Харківщина, Полтавщина, Донецчина, Катеринославщина й Одещина.

Кримський півострів тоді теж влучено від України, як кримську автономну совітську республіку, але приділено до України Таганрогську округу й частини Донецької й Черкаської округи Донської області.

Тоді Україна адміністративно була поділена на 9 губерній. Її територію рахували на 408,000 квадратних верстов (1/21 частина поверхні всієї Європи), а населення всього на 26 мільонів.

З того часу, за 24 роки вийшли зміни щодо території й населення України.

В 1939 й 1940, коли Совітський Союз зайняв українські землі що були 20 років під Польщею й під Румунією, їх майже всі прилучено до України. Лише Полісся було прилучене до Білорусі.

За близько 20 років зросло було населення совітської України, а коли прилучено до України Галичину й Волинь, а потім північну Буковину й північні південні округи Бесарабії, значно збільшилась і територія і населення України.

В літі, 1941, німецькі нацисти напали на Совітський Союз і на протязі 2-3 років українські землі були під німецькою окупацією.

Тепер же вони вже звільнені, й совітська Україна знову творить цілість у границях 1940 і 1941 року.

Границі совітської України тепер є означені на півночі, сході та півдні, але ще не є означені на заході.

На заході вважається прийнятою лінія Керзона з 1920, однак вона ще не є усталена, але більш окреслена загальною. Сказано тільки що в Галичині має йти на захід від Львова, а на схід від Перемишля. Це значить що Україна стратилаб кілька повітів у Галичині на заході, й далі Лемківщину, а на північ від Галичини Холмщину.

Однак совітська Україна, а таксамо й совітська Білорусь, підписали з польським комітетом національного визволення договір про виміну населення. Власне тепер вже зачалась виміна національних груп. Українці покидають землі на захід від лінії Керзона, й переносяться на Україну. Перша група приїхала до Херсону, над Чорним морем. А знову поляки покидають Львів та інші сторони українських земель на схід від лінії Керзона, й переносяться до Польщі.

Так вийде що на Україні не буде поляків, або лишиться дуже мало, а таксамо і в Польщі не буде українців, або лишиться мало.

Це в майбутньому може зарадити проти границних спорів.

Коли вже війна скінчиться, й границі України будуть усталені, а також буде переведений новий список населення (цензус), аж тоді можна буде подати точно й докладно, яка є територія Совітської України, й кілько в Україні населення, українського й національних меншин.

Покищо можна подати тільки приблизні обчислення, на підставі звідомлень з Москви.

Ті звідомлення подають що тепер совітська Україна займає **202,540 квадратних миль простору, й має 42,272,943 населення.**

Це значить що Україна сьогодні щодо простору й числа населення приблизно така як Франція.

Через здуку Галичини і Буковини з Україною її границі досягли Карпат і Чехословаччини, а через прилучення південної Беса-

Карта совітської України з 1941 року

рабі з Україною, продовжилось її чорноморське побережжя на південний захід на яких 65 миль до північного рукава устя Дунаю.

Тепер Україна займає долішній біг тієї великої європейської ріки Дунаю на яких 100 миль довжини, аж до її устя до Чорного моря, що в майбутньому може мати велике торговельне й політичне значіння, у взаєминах України з Балканом і Центральною Європою.

До совітської України не належить уся територія, заселена у більшості українським народом.

Ще на півночі Полісся належить до Білорусі, а далі на північний схід полудневі часті Курщини й Вороніжчини, які є українські, належать до Росії.

Далі на полудневий схід ще є український край Кубань, і великі кількості українського населення в інших округах Північного Кавказу, а на півдні на Чорному морі півострів Крим, де є значна українська меншина, але це є татарська автономна республіка, хоч татар там усього лише 25% населення.

Однак як в Україні є кілька автономних областей та округ, таксамо й українці у згаданих районах можуть організувати свої національні області, округи, а навіть громади, й мати місцеву самоуправу, свої школи й установи.

УКРАЇНЦІ В РОСІЇ

(В європейській та азійській Росії)

До Росії, або російської совітської федеративної соціалістичної республіки (РСФСР), належить крім європейських земель також Сибір.

Рахують що тепер простір Росії є 6,322,350 квадратних миль, а населення 114,337,428.

З того статистика подає 7.8% українців.

Це значить що в Росії, цебто на тих землях що творять європейську російську республіку, і на Сибірі є коло 8,000,000 українців.

У цім є вже й Зелений Клин, цебто Примор'я, над рікою Амуром і Тихим океаном, де українці в більшості.

Покищо нема ще окремих обчислень українського населення на окремих землях що складають російську федеративну республіку.

Окрему автономну республіку творить в Азії країна що давніше називалась Туркестан, а тепер називається Казахстан.

Ця велика країна, на схід від Каспійського моря (озера), за новою статистикою, має 1,059,700 квадратних миль простору й 6,458,175 населення.

У тім подають 13.2% українського населення, значить близько мільон.

ЕТНОГРАФІЧНА МАПА УКРАЇНИ

(Сторона 229)

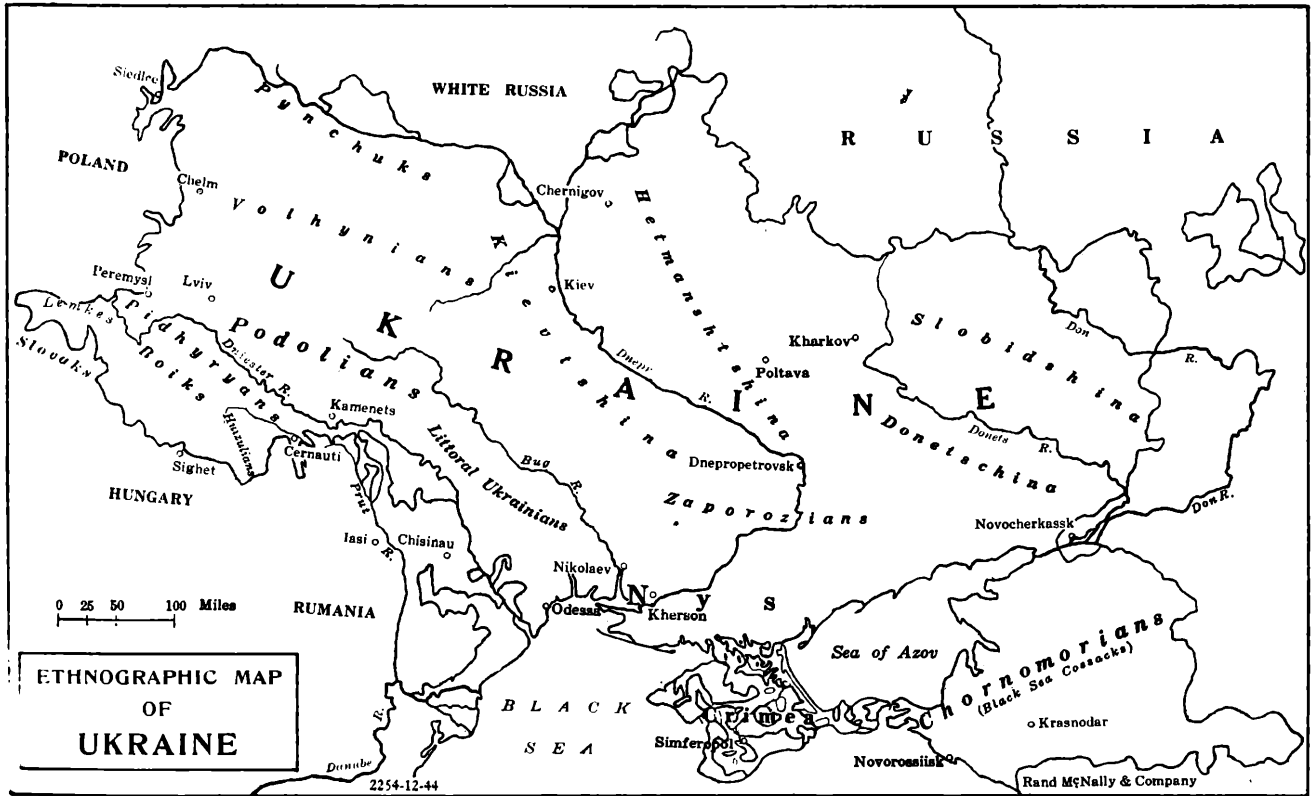
- Ця етнографічна карта України показує, як далеко сягає українське населення збитою масою, яке живе там на заході й північному заході від тисячліть, а на окраїнах північного сходу, сходу, й південного сходу від століть.

Карта також показує окремі українські землі; на заході українські говіркові групи (наріччя); а на полудні й на північному Кавказі козацькі поселення.

В Україні є окремі національні совіти російські, білоруські, молдованські, грецькі, жидівські, болгарські, чеські, польські.

В Росії (РСФСР) є 150 національних (етнічних) груп і 3,000 національних (етнічних) совітів.

**ETHNOGRAPHIC MAP
OF
UKRAINE**

2254-12-44

Rand McNally & Company

Етнографічна карта України

ПОЛІССЯ

Поліська країна, цебто Полісся, це той шмат землі, що простягається на північ від Волині, між Волиню і Білорусью, й між ріками Бугом і Десною. Буг це західна границя, а Десна це східна.

Це країна, майже вся від півночі на полудне й від заходу на схід укрита багнами, болотами й стоячими водами — озерцями й ставищами, та попережегована тихими річками й ріками. Це країна, що справді вже не є озером, але ще й не є правдивою сушею. Найбільш болотяна країна в Європі. З півночі й полудня поверхня Полісся знижається, ніби спадає, до середини, а середньою пливе ріка Припять, із заходу на схід, бо таксамо та ціла поліська низина спадає до сходу, аж до Дніпра, куди впадає Припять. Припять пливе тихо й поволі та майже прямо, а подорозі поглиблюють її ще такі допливи: з півночі річки: Піна, Ясьолда, Лань, Случ і Птич, а з полудня: Турія, Стохід, Стир з Івкою, Горинь, Уборть, Славечна, Уж.

Поміж величезними, безкраїми багнами і болотами вириваються тут і там вивищені простори, заселені й надаються на деяку управу, хоча це здебільша пісок, нав'язана глина та попільняк. А мочарі і болота вкриті то лісами то сіножатями, то луками-пасовищами, то лозиною й рокитиною, то знов тут і там просторі торфовища, попере-тикані дрібним і кволім сосновим заростом. Серед болот і торфовищ майже не видно людського життя, ні доріг, ні стежок. Трапляється теж багато менчих та більших озер.

Весною й дощовим літом ріки виллюють і тоді ціла країна ніби велике озеро, хоч і так із села до села можна здебільша дістатись тільки човном, а часом і в селі з хати до хати тільки човном.

Поліщуки займаються головню випасом худоби, риболовлею, рубанням і сплавлюванням дерева та ловецтвом, а також працюють при витопі торфових руд. Деякий заробіток є при осушуванні болот, що триває вже з 60 літ та йде дуже пиняво. В Пинську (над сплавною рікою Пиною) є гарбарні, тартаки, фабрика сірників та всяка обрібка дерева. Біля Пинська де лучиться з Припятью, два великі водні канали: дніпро-німанський і дніпро-бузький.

Подібно, як між поліською рослинністю — завдяки особливим приметам цієї країни — є й особливі рослини, яких нема на інших землях, так і заховались там ще такі звірі як зубри, лосі, вовки, бобр, також є птахи, всяке водяне птацтво.

Населення країни, у своїй перевазі українці-поліщуки.

Поліщуки — гарні люди, звичайно середнього росту, кремезні, круглолиці, чорняві й здорові, хоча живуть у підсонні не дуже пригожій. Одягаються в чорну або буру свитку, коротку "куртку", червоний пояс, ходять у чоботах або личаках. Жінки ходять у вишиваних довгих сорочках, спідницях та синіх або червоних куртах. Хати деревляні, обістя просторі, чисті. Живуть селами, присілками й окремими хуторами. Поліщуки зберегли у своїй мові, в одежі та в житті, звичаях і думках багато старовинного, прадідівського.

ДОПОВНЕННЯ

(Українські композитори)

У доповненні до українських композиторів на сторінках 165 і 166, додаємо ще двох галицьких українських композиторів.

Ярослав Вінцовський (Ярославенко), народився 1888 у Галичині. Композиції до стрілецьких пісень, сокольський гимн, багато маршів.

Осип Кишакевич, народився у Галичині в 1872, хори з оркестрою, кантати на свята Шевченка й Котляревського, багато церковних пісень, кроки.

BILL OF RIGHTS

(The ten original amendments to the Constitution of the United States, in force since December 15, 1791)

ARTICLE I

Congress shall make no law respecting an establishment of religion, or prohibiting the free exercise thereof; or abridging the freedom of speech or of the press; or the right of the people peaceably to assemble and to petition the Government for a redress of grievance.

ARTICLE II

A well-regulated militia being necessary to the security of a free State, the right of the people to keep and bear arms shall not be infringed.

ARTICLE III

No soldier shall, in time of peace, be quartered in any house without the consent of the owner, nor in time of war but in a manner to be prescribed by law.

ARTICLE IV

The right of the people to be secure in their persons, houses, papers, and effects, against unreasonable searches and seizures, shall not be violated, and no warrants shall issue but upon probable cause, supported by oath or affirmation, and particularly describing the place to be searched, and the persons or things to be seized.

ARTICLE V

No person shall be held to answer for a capital or other infamous crime unless on a presentment or indictment of a Grand Jury, except in cases arising in the land or naval forces, or in the militia, when in actual service, in time of war or public danger; nor shall any person be subject for the same offense to be twice put in jeopardy of life or limb; nor shall be compelled in any criminal case to be a witness against himself, nor be deprived of life, liberty, or property, without due process of law; nor shall private property be taken for public use without just compensation.

ARTICLE VI

In all criminal prosecutions, the accused shall enjoy the right to a speedy and public trial, by an impartial jury of the State and district wherein the crime shall have been committed, which districts shall have been previously ascertained by law, and to be informed of the nature and cause of the accusation; to be confronted with the witnesses against him; to have compulsory process for obtaining witnesses in his favor, and to have the assistance of counsel for his defense.

ARTICLE VII

In suits at common law, where the value in controversy shall exceed twenty dollars, the right of trial by jury shall be preserved, and no fact tried by a jury shall be otherwise re-examined in any court of the United States than according to the rules of the common law.

ARTICLE VIII

Excessive bail shall not be required, nor excessive fines imposed, nor cruel and unusual punishments inflicted.

ARTICLE IX

The enumeration in the Constitution of certain rights shall not be construed to deny or disparage others retained by the people.

ARTICLE X

The powers not delegated to the United States by the Constitution, nor prohibited by it to the States, are reserved to the States respectively, or to the people

THE FOUR FREEDOMS

President Roosevelt, in an address to Congress (Jan. 6, 1941) said:

In the future days, which we seek to make secure, we look forward for a world founded upon four essential freedoms.

The first is freedom of speech and expression—everywhere in the world.

The second is freedom of every person to worship God in his own way—everywhere in the world.

The third is freedom from want—which, translated into world terms, means economic understandings which will secure to every nation a healthy peaceful life for its inhabitants—everywhere in the world.

The fourth is freedom from fear—which, translated into world terms, means a worldwide reduction of armaments to such a point and in such a thorough fashion that no nation will be in a position to commit an act of aggression against any neighbor—anywhere in the world.

THE ATLANTIC CHARTER

President Franklin D. Roosevelt and Prime Minister Winston Churchill met "Somewhere on the Atlantic" early in August, 1941, and issued a joint declaration of the peace aims of the United States and Great Britain—The Atlantic Charter. The official statement issued in Washington on August 14, 1941, said:

The President of the United States and the Prime Minister, Mr. Churchill, representing His Majesty's Government in the United Kingdom, have met at sea.

The President and the Prime Minister have had several conferences. They have considered the dangers to world civilization arising from the policies of military domination by conquest upon which the Hitlerite government of Germany and other governments associated therewith have embarked, and have made clear the steps which their countries are respectively taking for their safety in the face of these dangers.

They have agreed upon the following joint declaration:

The President of the United States of America and the Prime Minister, Mr. Churchill, representing His Majesty's Government in the United Kingdom, being met together, deem it right to make known certain common principles in the national policies of their respective countries on which they base their hopes for a better future for the world.

FIRST, their countries seek no aggrandizement, territorial or other;

SECOND, they desire to see no territorial changes that do not accord with the freely expressed wishes of the peoples concerned;

THIRD, they respect the right of all peoples to choose the form of government under which they will live; and they wish to see sovereign rights and self-government restored to those who have been forcibly deprived of them;

FOURTH, they will endeavor, with due respect for their existing obligations, to further the enjoyment by all States, great or small, victor or vanquished, of access, on equal terms, to the trade and to the raw materials of the world which are needed for their economic prosperity;

FIFTH, they desire to bring about the fullest collaboration between all nations in the economic field with the object of securing, for all, improved labor standards, economic adjustment and social security;

SIXTH, after the final destruction of the Nazi tyranny, they hope to see established a peace which will afford to all nations the means of dwelling in safety within their own boundaries, and which will afford assurance that all the men in all the lands may live out their lives in freedom from fear and want;

SEVENTH, such a peace should enable all men to traverse the high seas and oceans without hindrance;

EIGHTH, they believe that all of the nations of the world, for realistic as well as spiritual reasons, must come to the abandonment of the use of force. Since no future peace can be maintained if land, sea or air armaments continue to be employed by nations which threaten, or may threaten, aggression outside of their frontiers, they believe, pending the establishment of a wider and permanent system of general security, that the disarmament of such nations is essential. They will likewise aid and encourage all other practicable measures which will lighten for peace-loving peoples the crushing burden of armaments.

FRANKLIN D. ROOSEVELT
WINSTON CHURCHILL

Declaration by the United Nations

All 26 countries at war with one or more of the Axis powers pledged themselves (Jan. 1, 1942) in Washington in a "Declaration by the United Nations" not to make a separate armistice or peace and to employ full military or economic resources against the enemy each is fighting. The signatory powers to the Declaration are the United States, United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, Union of Socialist Soviet Republics, China, Australia, Belgium, Canada, Costa Rica, Cuba, Czechoslovakia, Dominican Republic, El Salvador, Greece, Guatemala, Haiti, Honduras, India, Luxemburg, the Netherlands, New Zealand, Nicaragua, Norway, Panama, Poland, South Africa and Yugoslavia, Mexico, the Philippines, and other nations joined later.

These governments "having subscribed to a common program of purposes and principles embodied in the joint declaration of the President of the United States of America and the Prime Minister of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland dated Aug. 14, 1941, known as the Atlantic Charter, being convinced that complete victory over their enemies is essential to defend life, liberty, independence and religious freedom, and to preserve human rights and justice in their own lands as well as in other lands, and that they are now engaged in a common struggle against savage and brutal forces seeking to subjugate the world, declare:

"(1) Each government pledges itself to employ its full resources, military or economic, against those members of the Tripartite Pact and its adherents with which such government is at war.

"(2) Each government pledges itself to cooperate with the governments signatory hereto and not to make a separate armistice or peace with the enemies."

THE CASABLANCA CONFERENCE

President Franklin D. Roosevelt and Prime Minister Winston Churchill closed at Casablanca, French Morocco (Jan. 24, 1943), a ten-day conference in which they planned a United Nations offensive aimed at what the President called the "unconditional surrender" of the Axis powers. Virtually the entire war staffs of both nations participated in the discussions. There follows the text of the official communique on the conference:

The President of the United States and the Prime Minister of Great Britain have been in conference near Casablanca since Jan. 14.

For ten days the combined staffs have been in constant session, meeting two or three times a day and recording progress at intervals to the President and Prime Minister.

The entire field of the war was surveyed throughout the world, and all resources were marshaled for a more intense prosecution of the war by sea, land, and air.

Nothing like this prolonged discussion between two allies has ever taken place before. Complete agreement was reached between the leaders of the two countries and their respective staffs upon war plans

and enterprises to be undertaken during the campaigns of 1943 against Germany, Italy and Japan with a view to drawing the utmost advantage from the favorable turn of events at the close of 1942.

Premier Stalin was invited to meet the President and Prime Minister, in which case the meeting would have been held very much farther to the east.

Premier Stalin has been fully informed of the military proposals.

The President and Prime Minister have been in communication with Generalissimo Chiang Kai-shek. They have informed him of the measures which they are undertaking to assist him in China's magnificent and unrelaxing struggle for the common cause.

The occasion of the meeting between the President and Prime Minister made it opportune to invite General Giraud (General Henri Honore Giraud, High Commissioner of French Africa) to confer with the Combined Chiefs of Staff and to arrange for a meeting between him and General de Gaulle (General Charles de Gaulle, Fighting French Commander). The two generals have been in close consultations.

The President and Prime Minister and their combined staffs, having completed their plans for the offensive campaigns of 1943, have now separated in order to put them into active and concerted execution.

At a press conference at the close of the sessions the President outlined the objectives as follows:

1—To maintain the initiative obtained in the closing days of 1942 and to extend it.

2—To dispatch all aid to the Russian front with the objectives of whittling down German manpower and munitions.

3—To send assistance to the Chinese armies.

4—To unite the French in a war against the Axis.

The President called the sessions the "unconditional surrender" conference.

THE MOSCOW CONFERENCE

The conference of foreign secretaries of the United States of America, Mr. Cordell Hull; of the United Kingdom, Mr. Anthony Eden; and of the Soviet Union, Mr. V. M. Molotov; took place at Moscow from the 19th to 30th of October, 1943. There were twelve meetings.

The agenda included all questions submitted for discussion by the three governments. Some of the questions called for final decisions, and these were taken. On other questions, after discussion, decisions of principle were taken. These questions were referred for detailed consideration to commissions specially set up for the purpose, or reserved for treatment through diplomatic channels.

In the first place there were frank and exhaustive discussions of the measures to be taken to shorten the war against Germany and her satellites in Europe.

Second only to the importance of hastening the end of the war was the recognition by the three governments that it was essential in their own national interests and in the interest of all peace-loving nations to continue the present close collaboration and cooperation in the conduct of the war into the period following the end of hostilities, and that only in this way could peace be maintained and the political, economic, and social welfare of their peoples fully promoted.

This conviction is expressed in a declaration in which the Chinese government joined during the conference and which was signed by the three Foreign Secretaries and the Chinese Ambassador in Moscow on behalf of their governments. This declaration provides for even closer collaboration in the prosecution of the war and in all matters pertaining

to the surrender and disarmament of the enemies with which the four countries are respectively at war. It set forth the principles upon which the four governments agree that a broad system of international cooperation and security should be based. Provision is made for the inclusion of all other peace-loving nations, great and small, in this system.

The conference agreed to set up machinery for insuring the closest cooperation between the three governments in the examination of European questions arising as the war develops. For this purpose the conference decided to establish in London a European Advisory Commission to study these questions and to make joint recommendations to the three governments.

The conference also agreed to establish an Advisory Council for matters relating to Italy, to be composed, in the first instance, of representatives of their three governments and of the French Committee of National Liberation. Provision is made for addition to this council of representatives of Greece and Yugoslavia in view of their special interests arising out of aggressions of Fascist Italy upon their territory during the present war.

The three foreign secretaries considered it appropriate to reaffirm, by a declaration, the attitude of the Allied governments in favor of the restoration of democracy in Italy.

The three Foreign Secretaries declared it to be the purpose of their governments to restore the independence of Austria. At the same time they reminded Austria that in the final settlement, account will be taken of efforts that Austria may make toward its own liberation.

Joint Four-Nation Declaration

The governments of the United States of America, United Kingdom, the Soviet Union and China jointly declare:

1. That their united action, pledged for the prosecution of the war against their respective enemies, will be continued for the organization and maintenance of peace and security.

2. That those of them at war with a common enemy will act together in all matters relating to the surrender and disarmament of the enemy.

3. That they will take all measures deemed by them to be necessary to provide against any violation of the terms imposed upon the enemy.

4. That they recognize the necessity of establishing at the earliest practicable date a general international organization, based on the principle of the sovereign equality of all peace-loving states, and open to membership by all such states, large and small, for the maintenance of international peace and security.

5. That for the purpose of maintaining international peace and security pending the re-establishment of law and order and the inauguration of a system of general security, they will consult with one another and, as occasion requires, with other members of the United Nations, with a view to joint action on behalf of the community of nations.

6. That after the termination of hostilities they will not employ their military forces within the territories of other states except for the purposes envisaged in this declaration and after joint consultation.

7. That they will confer and cooperate with one another and with other members of the United Nations to bring about a practicable general agreement with respect to the regulation of armaments in the post-war period.

Statement on Atrocities

Signed by President Roosevelt, Prime Minister Churchill and Premier Stalin

Accordingly, the aforesaid three Allied powers, speaking in the interests of the thirty-two United Nations, hereby solemnly declare and give full warning of their declaration as follows

At the time of granting of any armistice to any government which may be set up in Germany, those German officers and men and members of the Nazi party who have been responsible for or have taken a consenting part in the above atrocities, massacres and executions will be sent back to the countries in which their abominable deeds were done in order that they may be judged and punished accordingly to the laws of these liberated countries and of free governments which will be erected therein. Lists will be compiled in all possible detail from all these countries, having regard especially to invaded parts of the Soviet Union, to Poland and Czechoslovakia, to Yugoslavia and Greece including Crete and other islands, to Norway, Denmark, Netherlands, Belgium, Luxemburg, France and Italy.

Thus, Germans who take part in wholesale shooting of Polish officers or in the execution of French, Dutch, Belgian or Norwegian hostages or of Cretan peasants, or who have shared in slaughters inflicted on the people of Poland or in territories of the Soviet Union which are now being swept clear of the enemy, will know they will be brought back to the scene of their crimes and judged on the spot by the peoples whom they have outraged.

Let those who have hitherto not imbued their hands with innocent blood beware lest they join the ranks of the guilty, for most assuredly the three Allied powers will pursue them to the uttermost ends of the earth and will deliver them to their accusers in order that justice may be done.

The above declaration is without prejudice to the case of German criminals, whose offenses have no particular geographical localization and who will be punished by joint decision of the governments of the Allies.

• THE QUEBEC CONFERENCE

President Franklin D. Roosevelt and Prime Minister Winston Churchill ended on August 24, 1943, at Quebec, Canada, a conference and this joint statement was issued:

The Anglo-American war conference which opened at Quebec on Aug. 11 under the hospitable auspices of the Canadian Government has now concluded its work.

The whole field of world operations has been surveyed in the light of the many gratifying events which have taken place since the meeting of the President and the Prime Minister in Washington at the end of May and the necessary decisions have been taken to provide for the forward actions of the Fleets, Armies and Air Forces of the two nations.

Considering that these forces are intermingled in continuous action against the enemy in several quarters of the globe, it is indispensable that entire unity of aim and method should be maintained at the summit of the war direction.

Further conferences will be needed probably at shorter intervals than before, as the war effort of the United States and the British Commonwealth and Empire against the enemy spreads and deepens.

It would not be helpful to the fighting troops to make any announcements of the decisions which have been reached. These can only emerge in action.

It may, however, be stated that the military discussions of the Chiefs of Staff turned very largely upon the war against Japan and the bringing of effective aid to China. Mr. T. V. Soong, representing the Generalissimo Chiang Kai-shek, was a party to the discussions. Agreement was also reached upon the political issues underlying or arising out of the military operations.

Consideration has been given during the conference to the question of relations with the French Committee of Liberation, and it is understood that an announcement by a number of Governments will be made in the latter part of the week.

THE CAIRO CONFERENCE

President Franklin D. Roosevelt, Prime Minister Winston Churchill and Generalissimo Chiang Kai-shek met in Cairo, Egypt, November 22-26, 1943. After the conference the following communique was issued:

The several military missions have agreed upon future military operations against Japan.

The three great Allies are fighting this war to restrain and punish the aggression of Japan.

They covet no gain for themselves and have no thought of territorial expansion.

It is their purpose that Japan shall be stripped of all the islands in the Pacific which she has seized or occupied since the beginning of the first World War in 1914, and that all the territories Japan has stolen from the Chinese, such as Manchuria, Formosa and the Pescadores, shall be restored to the Republic of China.

Japan will also be expelled from all other territories which she has taken by violence and greed.

The aforesaid three great powers, mindful of the enslavement of the people of Korea, are determined that in due course Korea shall become free and independent.

With these objects in view, the three Allies, in harmony with Japan, will continue to persevere in the serious and prolonged operations necessary to procure the unconditional surrender of Japan.

THE TEHRAN CONFERENCE

Premier Stalin, President Roosevelt and Prime Minister Churchill met in Teheran, Persia (Nov. 26-Dec. 2, 1943) and issued this declaration:

We express our determination that our nations shall work together in the war and in the peace that will follow.

As to the war, our military staffs have joined in our round-table discussions and we have concerted our plans for the destruction of the German forces. We have reached complete agreement as to the scope and timing of operations which will be undertaken from the east, west and south. The common understanding which we have here reached guarantees that victory will be ours.

And as to the peace, we are sure that our concord will make it an enduring peace. We recognize fully the supreme responsibility resting upon us and all the United Nations to make a peace which will command good will from the overwhelming masses of the peoples of the world and banish the scourge and terror of war for many generations.

With our diplomatic advisers we have surveyed the problems of the future. We shall seek the cooperation and active participation of all nations, large and small, whose peoples in heart and in mind are dedicated, as are our own peoples, to the elimination of tyranny and slavery, oppression and intolerance. We will welcome them as they may choose to come into the world family of democratic nations.

No power on earth can prevent our destroying the German armies by land, their U-boats by sea, and their war plants from the air. Our attacks will be relentless and increasing.

Emerging from these friendly conferences we look with confidence to the day when all the peoples of the world may live free lives untouched by tyranny and according to their varying desires and their own conscience.

We came here with hope and determination. We leave here friends in fact, in spirit, and in purpose.

Signed at Teheran, Dec. 1, 1943.

ROOSEVELT STALIN CHURCHILL

ЗРІСТ І ПРАЦЯ УКРАЇНСЬКОГО РОБІТНИЧОГО СОЮЗУ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНСЬКИМ РОБІТНИЧИМ СОЮЗІ

1910

Для оснування Українського Робітничого Союзу (тоді Руського Народного Союзу) в 1910 році були дві причини й потреби. Перша, щоб українські люди імігранти які прибували із старого краю до Америки, без знання англійської мови та звичаїв та наймались до найбільш небезпечних робіт в яких траплялись різні випадки, мали де заасекуруватися, щоб в разі випадку смерті не треба було ходити хата від хати й колектувати пожертви на похоронні кошти. Друге, щоб мати свою світську українську братську запомогово-асекраційну організацію з рівними правами для всіх, у якій мігби стати членом кожний українець чи українка, не зважаючи на те, якого вони політичного переконання чи релігійного вірування.

Це були ті дві найголовніші причини й потреби задля яких основано У. Р. Союз. На самім початку при організуванні У. Р. Союзу приступило до нього коло 1,500 членів, а господарка в ньому почалася з \$1.80 в його касі.

ПРИ СКЛАДАННІ ПЕРШОГО СОЮЗОВОГО СТАТУТА ПОСТАНОВЛЕНЕ ВИПАДАТИ В НЬОМУ ЩО ОРГАНІЗАЦІЯ МАЄ ТАКІ ЦІЛЛІ:

1 — Помагати своїм членам, їхнім дітям і родинам в випадках нещастя, слабості й смерті, даючи їм посмертне забезпечення, можливість забезпечитись на старість, допомогу у слабості, бідності й нездатності до праці, товариську поміч і розраду.

2 — Поширювати серед своїх членів просвіту й творити їхню солідарність, організованість та взаїмну поміч.

3 — Поширювати громадянську освіту серед українців в Америці взагалі, й старатися щоб вони були добрими свідомими громадянами цього краю.

4 — Давати всяку можливу моральну й матеріальну піддержку українському працюючому народові у його визвольній боротьбі у рідному краю.

ЯКІ ВВЕДЕНО ТОДІ ПОЛІСИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ?

Тому що тоді в 1910 році обставини були інакші як нині, й як вже сказано, що наші люди приїздили сюди без знання англійської мови, без більшого фахового вишколу, й наймались на найбільш небезпечну працю, у майнах, фабриках, на залізницях, у залізних гутах, при будові каналів і доріг, у лісах при рубанні дерева й т. д., і за свою працю одержували найнижчу заплату, й тому що більшість наших людей усе носилися з думкою як найскорішого повороту додому на рідну землю, у своє село чи містечко, й що бажанням їх було обезпечуватись лише на короткий час, рішено ввести поліси (грамоти) забезпечення лише від смерті, без жадних привилеїв на звороти у готівці, позички, виплаченого або безплатного продовження забезпечення, й з найдешевшими місячними членськими вкладками.

З самого початку введено плачення членських місячних вкладок за системою так званого "розмету". Цебто, місячний розклад членських вкладок до організації розраховувано, залежно від того скільки членів померло в організації кожного місяця. Наприклад, звичайна членська місячна вкладка була \$1.25 за одну тисячу доларів забезпечення, з тим розрахунком, чи передбаченням що на протязі біжу-

ВИКОНАВЧИЙ КОМІТЕТ У. Р. СОЮЗУ

Петро Дучак
голова Українського Робітничого Союзу

Методій Бадан
1-ий заступник голови

Михайло Дорощ
2-ий заступник голови

чого місяця можуть умерти два члени й організація має виплатити їхнім спадкоємцям не більш як дві тисячі доларів як їх забезпечення. Колиж померли три члени, тоді та місячна вкладка уже була піднята на \$1.50. А колиб були померли чотири члени на протязі одного місяця, то та вкладка уже була піднята на наступний місяць до \$1.75. Колиж після того місяця померло знову лише передбачене число, два члени, то та членська місячна вкладка знову спаладала до \$1.25.

Отже, з тією так званою "розметовою" системою забезпечення, себто з тією системою плачення місячних членських вкладок і поліс забезпечення наш У. Р. Союз проіснував від 1910 до 1917 року.

ВИКОНАВЧИЙ КОМІТЕТ У. Р. СОЮЗУ

Степан Корпан
секретар-скарбник

Теодор Минник
рекордовий секретар

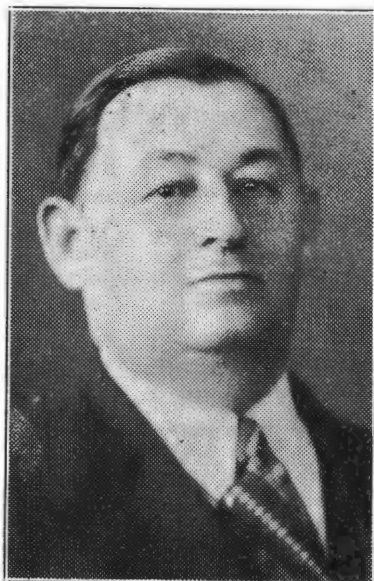

1917

Та через першу світову війну що тривала від 1914 до 1918. й окупацію новою Польшею наших рідних земель Східної Галичини, відки приїхало найбільше членів нашої організації, плани повороту додому для наших людей зовсім змінилися. Замість вертатись додому, чоловіки почали спроваджувати сюди до Америки своїх жінок і дітей, і майже всі рішлись остатися тут в Америці на стало, та зробити з цієї країни свою другу прибрану батьківщину.

Через зміну тих планів, наші люди почали більшим числом ставати членами своїх українських запомогово-асекраційних організацій, а між ними й нашого У. Р. Союзу й стали більш ним інтересуватись як передтим. В тойсам час, убувшись вже тут, обзнайомив-

КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ У. Р. СОЮЗУ

Іван Матейко
голова Контрольної Комісії

Петро Грудзінський
рекордовий секретар Контрольної Комісії

Степан Чеканський
фінансовий секретар Контрольної Комісії

шись зо звичаями та підучившись вже й трохи англійської мови, члени нашої організації почали домагатись більш певного та сталого забезпечення, і сталих певних членських місячних оплат за такі забезпечення.

Отже на домагання самих членів організації, також на жадання стейтових асекураційних властей, а теж з уваги на конкуренцію приватних асекураційних компаній, які почали посилати своїх агентів щоб асекурувати наших людей на більш модерні й корисні поліси забезпечення, рішено тоді ввести й в нашої організації табличку забезпечення з плаченням вкладок від літ, від віку членів. Значить, таку що коли кандидат чоловік чи жінка записався у члени У. Р. Союзу й був молодий віком, то такий платив меншу вкладку за своє обезпечення. Колиж кандидат був старший віком, то платив більшу місячну вкладку за таке саме й на таку саму суму забезпечення.

І з початком 1917 року почався перепис членів нашої організації з так званої "розметової" системи, на систему забезпечення з плаченням вкладок від літ, від віку кандидата при вступі до організації, яка то вкладка вже оставала все однакова кожного місяця, без різнити кілько членів на протязі котрого небудь місяця померало.

Та тут також, щоб членські оплати за асекурацію були як найнижчі, рішено дати членам поліси забезпечення в так названих класах, W, M, і J, але далше без привилеїв, без прав на звороти у готівці, позичок, виплаченого або безплатного продовження забезпечення, колиб член після трох чи більш років членства рішився перестати далше бути членом організації.

З "розметової" системи на табличку забезпечення з плаченням членських вкладок від літ, від віку, зараз переписались добровільно майже всі члени організації. Осталось коло 600 членів які відказались від такого перепису, й на їх грамоти зятягнуено довг, так званий "лін", який при смерті члена обтягається з нарослими відсотками від суми забезпечення члена. Класу забезпечення тих членів названо буквою "Л".

На річному засіданні Головної Ради в 1930 році ухвалено, щоб усім тим членам що мають такі "ліни" на своїх полісах, дати нагоду на протязі двох літ викупити їх без відсотків. Велика частина членів класи "Л" з того скористали, й свій довг заплатили.

На 9-й Головній Конвенції що відбулась у Скрантоні, Па., 1937, зроблено далшу полекшу для тих членів, і ухвалено що хто з членів класи "Л" що ще у ній осталися, переписеться на нове забезпечення класи E-85, то бузе мати дарований довг і відсотки, й при переписі одержить чисту полісу на повну суму свого забезпечення. З тієї ухвали також скористало значне число членів класи "Л". Хто далі ще остався у цій класі й помре, тоді від суми його забезпечення відтягається той довг, "лін", з нарослими відсотками які тепер уже перевищують первісну суму довгу зятягнуеного на полісу в 1917 або 1918. Таких членів у тій класі "Л" У. Р. Союз має ще тепер 20.

1918

В 1918 році загальним голосуванням усіх членів ухвалено нову назву організації "Український Робітничий Союз".

Також в тім році в часі великої пошесті "інфлуенци" в У. Р. Союзі померло коло 100 членів, що були забезпеченні приблизно на \$100,000. З причини такого великого числа померших членів і виплати такої високої суми забезпечення, тоді коли організація була ще молода й не так дуже фінансово сильна, члени згодились добровільно платити на протязі трох місяців надзвичайні вкладки по \$1.50 мі-

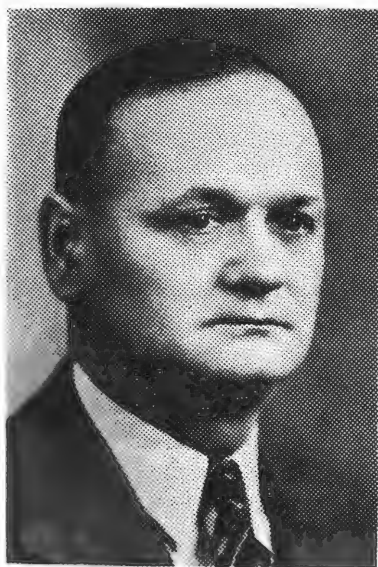
ЧЛЕНИ ГОЛОВНОЇ РАДИ У. Р. СОЮЗУ

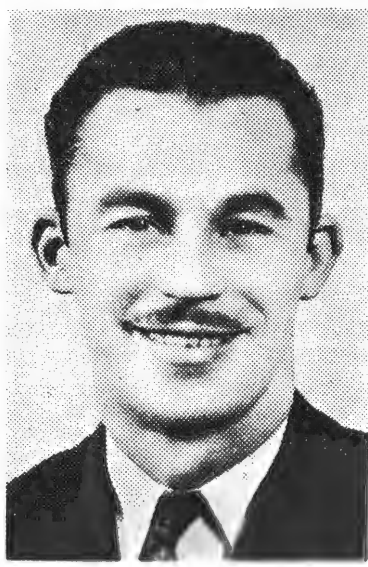
Олекса Смик

Олекса Галелюк

Степан Ковалишин

Олег Хрына

сячно, й цим забезпечили її даліше успішне існування і в ній своє власне забезпечення та своїх спадкоємців.

В тім самім році із заогово-асекураційної організації "Гайдамаки" перейшло коло 700 людей до нашої організації, й стали членами Українського Робітничого Союзу.

1926

В жовтні 1926, згідно з ухвалою Шестої Головної Конвенції яка відбулась у травні, 1925, в Боффало, Н. Й., введено в У. Р. Союзі дві нові модерні поліси забезпечення для нових членів, 20-літню платну класу Т, і 20-літню зворотну класу Е, твенті ірс пеймент лайф, енд. твенті ірс ендавмент) з висотою суми асекурації від 500 до 2,000 долярів, і з правом після трьох років членства на звороти у готівці, на позички, та на виплачене або безплатне продовження забезпечення.

ЧЛЕНИ ГОЛОВНОЇ РАДИ У. Р. СОЮЗУ

Катерина Доманьчук

Катерина Сьома-Османд

1934

Згідно з ухвалою Головної Ради на Річному Засіданні що відбулось у травні, 1934, у серпні того року введено нову дитячу полісу, класу Е-16, для забезпечення дітей від народження до 16-го року життя, й на суми 100 або 200 долярів, яка то сума є платна у готівці в 16-му році життя дитини члена. До цієї класи можна записувати дітей від народження, і лише до 10-го року життя.

1935

Також згідно з ухвалою Головної Ради на річному засіданні що відбулось у травні, 1934, введено дві нові модерні поліси забезпечення клас В-70 і В-85, для забезпечення старших членів у віці 16-го до

ЧЛЕНИ ГОЛОВНОЇ РАДИ У. Р. СОЮЗУ

Дмитро Старощак

Степан Добридень

Михайло Завінський
заступник радного Д. Старощака

Степан Пилипчук
заступник радного Степана Добриденя

55-го року життя, які є зворотні у готівці в 70-му або 85-му році життя (ендавмент ет 70 ор 85), на які можна забезпечуватись від 250 до 1,000 доларів.

1938

Згідно з ухвалою Дев'ятої Головної Конвенції з травня, 1937, що відбулась у Скрентоні, Па., почавши з вереснем 1938 зроблено перепис членів з поліс забезпечення клас W, M, L і J до класи E-85 з плаченням вкладок від віку і з правом на звороти в готівці, позички та виплачене або безплатне продовження забезпечення. І з 8,200 членів на давньому роді забезпечень на протязі одного року переписались на новий рід забезпечень коло 7,000 членів. На давніх родах забезпечень у класі W, M, L і J з кінцем жовтня, 1944, У. Р. Союз має ще 387 членів.

1940

Згідно з ухвалою Головної Ради на річному засіданні у травні, 1939, в місяці січні, 1940, введено нову дитячу полісу забезпечення класу "E-20", зворотну в готівці після 20 років членства (твенті ірс ендавмент), на яку можна записувати дітей від народження до 15 років життя, й на суми забезпечення від 250 до 1000 доларів.

1942

Згідно з ухвалою Головної Ради на річному засіданні у травні, 1940, у січні, 1942, введено дальші дві нові модерні дитячі поліси забезпечення, 20-літню платну (твенті ірс пеймент лайф) класу "T-20", і полісу на забезпечення лише до 16-го року життя з 25-центовою місячною вкладкою, класу "OO". На першу з них можна записувати дітей від народження до 15-го року життя, й на суми від 250 до 1000 доларів забезпечення, а на другу також можна записувати дітей у члени від народження до 15-го року життя, але тільки на суму 500 доларів забезпечення.

ЯКІ ТЕПЕР Є ПОЛІСИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНСЬКИМ РОБІТНИЧИМ СОЮЗІ?

Тепер У. Р. Союз має чотири модерні поліси забезпечення для дорослих членів так звані класи: E, T, B-70 і B-85; і чотири для дітей класи: E-20, T-20, E-16 і OO.

Усі чотири поліси дорослих членів клас E, T, B-70 і B-85, і дві поліси дитячі клас E-20 і T-20, мають після трох років членства звороти у готівці, позички, виплачене або безплатне продовження забезпечення, якби член після трох років перестав бути членом організації й відійшов. Також на усі ті згадані поліси У. Р. Союз кожного року рішає й виплачує річні дивіденди членам.

Дитяча поліса класи E-16 дає право на звороти у готівці після 6-го року членства, а при другій полісі класи OO при переході в дорослі члени у 16-му році життя У. Р. Союз дає дітям членам 20 відсотків як зворотне від вплачених за час їх членства вкладок до каси У. Р. Союзу.

З уваги на високий стан майна Українського Робітничого Союзу яке цього року у 34-ту річницю перейшло \$3,000,000.00, оцінка членських поліс з кінцем грудня, 1943, є на 162.1%, і є найвища в історії організації від її заснування. Передбачена смертність членів У. Р. Союзу за 1943 рік була тільки на 75.6%.

Наша братська допомогово-асекураційна організація Український Робітничий Союз своїм високим станом в порівнанні до числа членів, дає своїм членам у Злучених Державах і Канаді певне забезпечення. Те забезпечення є тому таке певне, бо майно У. Р. Союзу багато більше як вимагають асекураційні власті в Америці й Канаді для такого асекураційного інтересу.

Українці в Америці й Канаді що запишуться у члени У. Р. Союзу, можуть бути певні, що коли станеться у їхній родині яке нещастя, коли член помре, то організація прийде з належною помічю, й спадкоємці члена одержать належну повну суму забезпечення на яку член був асекурований.

Також з уваги на поважну надвишку в майні У. Р. Союзу, рішено уже на протязі минулих п'ятих років виплатити дивіденду членам, дорослим і дітям, що належать до організації три повні календарні роки (від початку січня до кінця грудня) або довше, у висоті одномісячної вкладки, на всі поліси нових родів забезпечень у класах: Е, Т, В-70, В-85, Е-20 і Т-20.

І теж з уваги на ту значну надвишку в майні й високої оцінки членських поліс в У. Р. Союзі, рішено покищо не вводити воєнних застережень у поліси членів нашої організації, але виплачувати забезпечення у повній сумі по членах вояках що тепер у військовій службі Америки й Канади, коли такий стратить життя на війні.

ЧЛЕНСТВО В УКРАЇНСЬКІМ РОБІТНИЧИМ СОЮЗІ

При організуванні Українського Робітничого Союзу стали його членами коло 1,500 наших людей.

У березні, 1929, У. Р. Союз мав найбільше число членів в історії його існування, а саме 16,246. В часі депресії де люди тисячами втрачали заробітну працю, на протязі років, 1929-1940 У. Р. Союз стратив 4,117 членів. Але від грудня, 1940, дотепер, цебто до кінця жовтня, 1944, У. Р. Союз відзискав уже назад 2,041 членів, і тепер дальше й постійно зростає також у числі членів.

З кінцем грудня, 1940, згідно із зложеними звітами на останній десятій конвенції, У. Р. Союз мав 10,476 дорослих членів і 1,653 дітей членів, разом 12,129. Від конвенції до тепер У. Р. Союз зріс на 1,284 дорослих членів і на 757 членів дітей, і з кінцем 31 жовтня, 1944, уже мав разом усіх членів 14,170. Надвишка за три роки й дев'ять місяців є 2,041 членів. З кінцем грудня, 1943, усі члени були асекуровані в У. Р. Союзі на суму \$9,873,208.00.

ЗАВВАГИ ПРО ПРАЦЮ Й ДЕЯКІ ЗМІНИ ВІД МИНУЛОЇ ДЕСЯТОЇ ГОЛОВНОЇ КОНВЕНЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО РОБІТНИЧОГО СОЮЗУ ДО ТЕПЕР

З днем 14 жовтня, 1941, ухвалою Виконавчого Комітету рішено виступити з Конгресового Комітету Українців в Америці.

У травні, 1942, на річному засіданні Головної Ради рішено перемінити видавання Народної Волі на тижневик.

В липні, 1942, У. Р. Союз перервав видання журналу місячника "Юкрейнієн Лайф", яке видавав на протязі 2 років і 7 місяців.

У жовтні, 1942, видано новий статут У. Р. Союзу, поправлений і прийнятий на 10 Головній Конвенції що відбулася в Рочестер, Н. Й., у травні, 1941.

В роках 1943 і 1944 рішено видавати стінний календар, який був розісланий членам організації даром.

На річному засіданні Головної Ради у травні, 1944, ухвалено дати з каси У. Р. Союзу \$2,000 на поміч потерпівшим від війни в Україні.

На тімсамім річнім засіданні Головної Ради ухвалено видати 35-ту річницю існування Українського Робітничого Союзу оцей Алманах.

ТЕОДОР МИНИК,

Головний Рекордовий Секретар У. Р. Союзу

СИЛА Й ЗНАЧІННЯ У. Р. СОЮЗУ

Український Робітничий Союз є свого роду фінансовою організацією яка веде свій асекураційний інтерес між українськими людьми у Злучених Державах і Канаді поперех 34 роки, й за той час виплатила всі свої асекураційні й добродійні зобовязання коло трох мільонів доларів і виросла у поважну сильну й певну установу.

Таблиця яка подана на другій сторінці, показує як Союзове майно зростало кожного року, й на яку суму випис маєток за 34 роки. З цієї таблиці можна бачити, що У. Р. Союз є поважне асекураційно-запомагове товариство, в яким може забезпечитись кожна українська родина у Злучених Державах і Канаді.

Інтерес У. Р. Союзу й організаційні справи взагалі, провадять його урядники вибрані поміж делегатів на конвенціях які відбуваються що чотири роки. Для точного ведення організаційних справ головні урядники мають статут організації. Статут У. Р. Союзу постановляє що усі звіти з ухвал Конвенції, Головної Ради, Виконавчого Комітету, й Контрольної Комісії мають бути записані у книгах протоколів і мають бути проголошені в органі У. Р. Союзу. Головні урядники придержуються в організаційнім діловодстві статута й проголошують в органі усі протоколи з Головних Конвенцій, Головних Рад, Виконавчих Комітетів і Контрольних Комісій. Кожного місяця проголошують рекордовий і фінансовий звіт, щоб члени знали про стан своєї організації.

Ведення організаційних справ вибраними на Конвенціях урядниками, це є демократична форма правління. У. Р. Союз має таку форму правління від початку свого заснування, й це мабуть один з найважливіших чинників що причинився до такого поважного зросту в його майні за останніх 34 роки існування.

\$3,134,733.22 доларів це поважна сума грошей для організації яка нараховує 14,170 членів з кінцем жовтня, 1944. Оцінка членських грамот (поліс) в У. Р. Союзі з кінцем грудня, 1943, визнана асекураційними властями на 162%, а це значить, що на 62% було більше резерви в касі У. Р. Союзу на покриття асекураційних зобовязань, ніж цього вимагають асекураційні власті від братських організацій.

У. Р. Союз фінансово стоїть між тими братськими запомаговими організаціями у Злучених Державах і Канаді які стоять на першій місці, й через те він заслугує на підперття з боку українського громадянства.

Крім чисто-асекураційного інтересу, У. Р. Союз виконує також деяку культурно-освітню й гуманітарну працю між своїми членами, й взагалі між українцями у Злучених Державах і Канаді. У. Р. Союз видає постійно газету "Народну Волю" для своїх членів; видавав давніше, й дальше видає різного роду книжки, брошури, календарі для своїх членів, і загалом для українських громадян. Займався давніше й займається й тепер різними збірками на поміч українцям що потерпіли від війни й післявоєнного лихоліття в Україні; потерпівшим від повені й посухи; збирав поміч політичним в'язням що томилась невинно по тюрмах наших віковічних ворогів; збирав і давав від себе датки на різні просвітні видавництва, тут і в старому краю, які чимало причинилися до поширення освіти між українцями. За таку громадську працю яку У. Р. Союз виконував давніше й виконує й тепер, він заслугує на піддержку серед українського громадянства.

Читайте у цій книжці про зріст майна У. Р. Союзу, й про його громадську та організаційну працю між українськими людьми тут на американській землі і в старому краю, а після прочитання запитайте себе, чи варта Вам і Вашій родині вступити у члени У. Р. Союзу.

Ми надіємося, що Ви переконаєтесь самі, й теж переконаєте свою родину, що варта бути членами У. Р. Союзу. І Ви ними будете!

ЗІСТАВЛЕННЯ І ЗРІСТ ФОНДІВ У. Р. СОЮЗУ ЗА РОКАМИ ВІД І ЛИСТОПАДА 1910 Р. ДО 31 ЖОВТНЯ 1944 Р. (РІВНО 34 РОКИ).

РІК	Дитяча Секція	Департамент Старших Членів	РАЗОМ	Зріст фондів У. Р. Союзу за роками
1910, 2 м.	\$ 56.75	\$ 2,189.39	\$ 2,246.14	\$ 2,246.14
1911	590.01	6,503.28	7,093.29	4,847.15
1912	1,311.85	18,944.13	20,255.98	13,162.69
1913	2,431.30	24,505.07	26,936.37	6,680.39
1914	3,606.08	37,935.68	41,541.76	14,605.39
1915	5,290.62	42,768.96	48,059.58	6,517.82
1916	6,224.80	67,169.35	73,394.15	25,334.57
1917	7,940.64	127,012.07	134,952.71	61,558.56
1918	9,568.20	172,385.36	181,953.56	47,000.85
1919	12,178.89	218,430.22	230,609.11	48,655.55
1920	15,182.75	265,381.95	280,564.70	49,955.59
1921	19,045.91	313,252.65	332,298.56	51,733.86
1922	23,733.23	357,681.24	381,414.47	49,115.91
1923	29,439.03	440,409.33	469,848.36	83,433.89
1924	35,298.24	518,128.86	553,427.10	83,578.74
1925	40,352.34	618,047.10	658,399.44	104,972.34
1926	50,838.32	701,018.43	751,856.75	93,457.31
1927	63,010.96	838,561.67	901,572.63	149,715.88
1928	72,912.95	961,810.75	1,034,723.70	133,151.07
1929	89,040.14	1,063,573.46	1,152,613.60	117,889.90
1930	107,502.07	1,221,739.77	1,329,241.84	176,628.24
1931	121,105.94	1,326,689.65	1,447,795.59	118,553.75
1932	133,965.72	1,441,494.04	1,575,459.76	127,664.17
1933	144,616.30	1,528,235.36	1,672,851.66	97,391.90
1934	152,915.18	1,635,175.04	1,788,090.22	115,238.56
1935	154,562.76	1,767,984.49	1,922,547.25	134,457.03
1936	164,084.70	1,898,786.38	2,062,871.08	140,323.83
1937	173,860.90	1,999,463.60	2,173,324.50	110,453.42
1938	190,836.72	2,102,616.98	2,293,453.70	120,129.20
1939	203,534.90	2,258,541.20	2,462,076.10	168,622.40
1940	211,397.03	2,382,421.15	2,593,818.18	131,742.08
1941	220,254.64	2,448,704.66	2,668,959.30	75,141.12
1942	231,131.21	2,610,212.15	2,841,343.36	172,384.06
1943	252,477.04	2,798,588.68	3,051,065.72	209,722.36
1944, 10 м.	268,607.59	2,963,944.92	3,232,552.51	181,486.79
Разом	\$268,607.59	\$2,963,944.92	\$3,232,552.51	\$3,232,552.51

Маєток У. Р. Союзу — Департамент Старших Членів \$2,963,944.92
 Маєток У. Р. Союзу — Дитяча Секція 268,607.59

Разом \$3,232,552.51
 Фонд спадкоємців У. Р. Союзу 97,819.29

Власний маєток У. Р. Союзу з кінцем 31 жовтня 1944 р. \$3,134,733.22

СТЕПАН КОРПАН
 Головний Секретар-Скарбник У. Р. Союзу

ПРАЦЕЮ РОЗВИНЕНО ДАЛЬШЕ У. Р. СОЮЗ

Ми вже поступили вперед в У. Р. Союзі, бо зрозуміли що ми вже американці й живіємо в модерній країні, де праця є відповідно розподілена, й виконують її фахівці.

Колись можна було на зборах сказати: Прийдіть на другу неділю й впишіться у члени, і певне що без труду були нові члени. Говорили щоб давніші члени приводили на збори відділів кандидатів на нових членів. І так діставали їх. Знайомі знайомих тягнули. А потім всі платили рівний "розмет" і не було великого труду.

Але нині вже не те. Нині У. Р. Союз вже має 8 поліс різного роду, для старших і для дітей. Ті поліси, чи сертифікати, не є вже такі прості. Вони є досить складні. Їх треба знати, й вияснити, добре вияснити кандидатів на члена.

Треба вияснити старшим, бо вони вже також американці чи канадійці, й знають що то є життєва асекурація. А ще більше треба вияснити молодим, бо до них уже більш заходять агенти американських асекурацій та їм поліси добре вияснюють, і пропонують такі що для них найкращі. Отже молоді вже цю справу знають, асекурацію розуміють, й їм власне треба наші грамоти добре вияснити, треба їх як слід для них вибрати, щоб їх задоволити.

Отже треба це діло добре знати щоб грамоту "продати". А це може знати лише той що тільки цєю справою займається; що для неї посвятився.

Безперечно що вияснення грамот то ще не все. Коли кандидати мають вписатись до української заповомогової організації, так вони хочуть знати, чому. Отже треба їм також описати нашу організацію, її історію, її працю, й успіхи у праці.

Те що фонди У. Р. Союзу стоять так знаменито що оцінка грамот є на 162%, помагає у праці організатора дуже багато.

А також помагає й те що У. Р. Союз й його орган "Народна Воля" мають чистий рекорд в українській політиці.

І це ще не все.

Вже на річнім засіданні Головної Ради У. Р. Союзу 16 травня. 1944, у Скрентоні сказав я що організатор У. Р. Союзу, поза те що має організувати нових членів, мусить також полагоджувати й інші організаційні справи, й тому я зазначив що був би за те щоб конвенція включила головних організаторів в головний уряд, так щоб вони могли бути присутні на річних засіданнях і брати участь в дискусіях та рішеннях для добра й розвитку організації, бо вони мають найбільші звязки з членами на місцях, й їхні інформації стали б корисні в нарадах Головної Ради.

Головні організатори є неначе висланцями й представниками уряду до членів, і тому ті організатори що вже кілька років працюють для організації й виказали успіх, не задля них але ради організації повинні входити у склад Головної Ради. Вони перекажуть Головній Раді про відносини на місцях, а знову відділам і членам зможуть подати кращі інформації, якщо будуть брати участь у праці уряду безпосередню. Треба ствердити що так дивляться члени й так вони ставляться до організаторів.

Місцеві урядники їм помагають, з ними співпрацюють, і на цім місці треба їм за це дати шире признання. Без них наша праця булаб дуже трудна, або й неможлива.

Докладні звіти про мою працю були і будуть подані окремо. Тут на це не місце. Я тільки скажу що я працював у Злучених Дер-

жавах і в Канаді. Успіх був, тому що я посвятився лише цій праці, й нічим більше не займаюся. Успіх був і тому що є щира кооперація з боку наших членів і загалом українських громадян.

Таксамо як досі мусимо працювати й далі, бо лише фахова праця, розділ праці, забезпечить успіх і дальший гарний розвиток У. Р. Союзу.

Я рад би щоб наша організація мала не двох, але й 10, головних організаторів, але досвід і пізнання терену на місцях, у Злучених Державах і Канаді, каже мені що це не станеться, що це дуже трудно дістати фахових організаторів. Тому покищо не рахуймо на багато головних організаторів. Але їм дуже багато можуть допомогти місцеві організатори, й на тих ми повинні й мусимо рахувати.

Їхня праця, їхня кооперація з головними організаторами і з головним урядом, запевнить дальший розвиток нашої організації яку збудували свідомі українські робітники у Злучених Державах, а яка є сьогодні і гордістю й надією українських робітників і їхніх дітей в Америці й Канаді.

ПЕТРО ГРУДЗІНСЬКИЙ

Головний організатор і член Контрольної Комісії

СОВІТСЬКА БІЛОРУСЬ

Найновіша статистика подає що білоруська совітська республіка займає 89,300 квадратних миль території, а населення має 10,525,511.

Перед війною совітська Білорусь мала 7,500,000 населення, але тепер одержала ще 3,000,000 населення після прилучення до неї західної Білорусі й Полісся, що були під Польщею коло 20 років.

У західній Білорусі було коло 2,000,000 білорусів, а на Поліссі коло 1,000,000 українців полішуків.

Так, значить, тепер у Білорусі є мільон українців, або майже 10% всього населення.

МОНГОЛО-ТАТАРСЬКА НАВАЛА

На початку XIII століття один з монгольських ханів Темучін обєднав під своєю владою монголо-татарські племена і був проголошений на курултаї (збори старшин племен) Чингіс-ханом, тобто самодержавним володарем, великим ханом. Укріпившись в Монголії, Чингіс-хан почав свої великі завоювання.

В 1223 р. на річці Калці (впадає в Озівське море) монголи розгромили об'єднані сили руських князів і половців. Потім монголи повернули назад і пішли з причорноморських степів в Азію.

Однак, завоювання Східної Європи вже увійшло в плани монгольських ханів. В 1236 р. внук Чингіс-хана, Батий, з величезним військом рушив у Східну Європу й напав спочатку на Поволжя. Протягом 1237-1237 р., монголо-татари спустошили великоруські землі. Були збудрені Рязань, Коломна, Москва, Владимир, Суздаль та інші міста. Розрізнені князівські ополчення, не зважаючи на всю свою хоробрість і мужність, не могли встояти перед монголо-татарськими полчищами.

В 1239 р. Батий почав завойовувати лівобережні українські землі, а в грудні 1240 перейшов Дніпро і обложив Київ.

Кияни на чолі з воеводою Дмитром одчайдушно оборонялись, але не могли відбити татар. Київ був узятий і спустошений. Воевода Дмитро, поранений підчас оборони міста, попав у полон, але Батий залишив його живим "мужества ради его".

Взявши Київ, Батий рушив на Волинь і Галичину, а відти в Угорщину, Польщу й Чехію. В Галичині і на Волині було зруйновано багато міст.

МИНУЛЕ Й МАЙБУТНЄ У. Р. СОЮЗУ

За 34 роки свого існування Український Робітничий Союз виріс із маленької обмеженої громадки в одну з найповажніших та найпотужніших українських інституцій у Злучених Державах Америки. Пора вже раз спинитись думкою й розібрати, що сприяло зростові нашого У. Р. Союзу; як це сталося що він так виріс; що зробило його тим, чим він є сьогодні.

Адже багато організацій за той час народилися і вмерли. Багато з них, погрівавши рік або два, або може й п'ять або десять й перестали існувати, не проявивши тої живучості, яку проявив наш Український Робітничий Союз.

Щось то було в тім нашій У. Р. Союзі, що дало йому силу перебути ті довгі роки, перебути всілякі труднощі, — й не тільки перебути, але, перебувши, кожний раз ступити наперед і стати дужчим, як попередно.

Як ми розберемо головні причини зросту Українського Робітничого Союзу в минулому, то будемо знати, що нам треба робити в майбутньому, щоб У. Р. Союз ріс і розвивався й надалі так само справно, як він розвивався за 34 роки свого минулого існування.

Від самого свого заснування в 1910 році, Український Робітничий Союз був не тільки за допомогою установою, але також і установою для духового життя. Забезпечитись може собі людина у якійнебудь допомогівій інституції, своїй або чужій. Але ті, хто заснував Український Робітничий Союз, мали на думці об'єднати наших людей не тільки для взаємної допомоги, але також і для спільного духового життя. Бажали вони згуртувати українців поступової думки, незалежно від церковної приналежності, — щоб кожен знав, що він є членом громади яка змагає до кращого ладу на світі.

Ця поступова думка, що лежала в самій основі заложеного в 1910 році Українського Робітничого Союзу, дала тим першим основоположникам святий запал до праці. Один одного тягнув до У. Р. Союзу, а той знову що його були приєднали, притягав ще новіших членів. А наслідком тієї спільної й ревної праці У. Р. Союз розростається, і з маленької громадки людей, якою він був на початку, ставав щораз то поважнішою українською народньою установою у Злучених Державах.

Як уже виріс У. Р. Союз в поважну народню установу, то його члени завсіди відчували що вони репрезентують поступовий дух серед українського суспільства в Америці. Іншими словами, та первіс-

Григорій Перчак,
Головний організатор У. Р. Союзу

на думка, яку покладено в основі нашого У. Р. Союзу, не завмерла ніколи; вона все жевріла у серцях членів У. Р. Союзу; вона все давала їм віру в якийсь вище призначення своєї організації; давала їм запал до дальшої праці; казала їм боронити честі й гідності свого Українського Робітничого Союзу.

Як ми поглянемо на минуле нашого У. Р. Союзу, то справді можемо пишатись, тим що та наша організація зробила — не тільки тут в Америці, але також на користь Рідного Краю, з якого ми вийшли. Полишивши на боці мільони посмертного забезпечення, яке У. Р. Союз виплатив по своїх членах як інституція чисто запомогова, мусимо згадати про ті суми грошей які У. Р. Союз дав на поширення свідомості серед наших українських громадян в Америці, а також про ті тисячі, які було переслано до Старого Краю для поширення освіти й для підмоги нашим старокраєвим установам. Оглядаючись на ту діяльність 34 років, можемо широко сказати, що ми щось зробили, що ми не надаремне існували, що У. Р. Союз наш залишив свій корисний слід в житті українського народу, як тут в Америці, так і там на нашій рідній Україні.

Але життя не стоїть. Усе йде вперед. Навіть найдужчий мусить йти наперед, бо інакше життя пережене його й він лишиться позаду. Так є з кожною людиною, й таксамо з кожною установою. Організація не повинна застоюватись. Стати на місці, це значить починати умірати. Навіть найбільша організація, якщо вона стане н місці, тимсамим показує що вже зачинає занепадати.

Тому, не маємо права й ми, члени Українського Робітничого Союзу, потішатись думкою що — перебувши 34 роки — виресли ми у велику українську установу, — колиб у тойсам час, — ми не думали про те що нам робити, щоб та наша організація росла й розвивалась далше, таксамо справно, таксамо бадьоро, як це вона робила протягом минулих 34 років. Розібравши причини зросту нашої організації за минулий час, мусимо старатись накреслити план дальшого її розвою, щоб найближчі роки були свідками ще дужчого зросту, ще більшого розвіту й зміцнення цієї нашої народньої установи, й щоб за других 34 роки віднині не казали люди що от, мовляв, була собі добра організація, але ті люди що дістали її у спадку, не знали як повести її вперед.

Майбутнє нашої організації, нашого Українського Робітничого Союзу, буде залежати від двох причин. Перше, чи впадемо ми, теперішні її члени, захоронити непогаслий той яркий вогонь поступової думки, який горів при самім заснуванні нашого У. Р. Союзу, тай не вгас аж до нинішнього дня. Як буде вогонь той горіти, як не дамо ми йому згаснути, то будуть поступові українці, й їх діти, прибігати до нас таксамо як приходили вони до нас на протязі минулих 34 років. А якщо, через недбалство наше далиб ми тому вогневі згаснути, так підуть люди куди інде

Друга річ, від якої залежатиме наш дальший зріст, це справа організаціїна. З найліпшим запалом з найбільшою доброю волею справа наша не піде наперед, якщо ми не потрапимо розв'язати ті завдання організаціїні, які нам тепер, після 34 років існування, стають виразні й ясні.

Як була організація маленька, так кожен робив усяку роботу. Так як в маленькій родинній майстерні, на кожного припадає то яка то така робота, й треба всяку таку роботу робити кожному. Але як діло розростеться, то вже так не можна. Треба вводити якийсь плановий поділ праці. Чи бачив хто, щоб на фабриках, на великих промислових закладах, кожен робив що попало? На великих промислових закладах кожному призначено роботу якусь особіну, й ту по-

винен він робити, задля добра усіх. Один полягає на другім. А з того виходить великий вислід загальний.

Таксамо є і з такою установою як наша. На початку, як вже ми тут казали, кожен був і організатор, і голова відділу, а може ще й редактор. Так як у маленькім ресторані, кожен він і кухар, він і посуду миє, він же відбирає й гроші. Той час ми вже перебули. Вже нема і в нас щоб всі робили всякі роботи. Вже маємо в нашім Українськім Робітничім Союзі досить таки великий поділ праці. Маємо виборних урядовців, призначених кожний на якесь особнє діло. Але такий поділ праці, який маємо, й який виробився за тих 34 роки нашого життя, уже не вистарчає, а надто він позаду на полі організаційнім.

Уже загально прийнято, що кожний добрий член У. Р. Союзу повинен бути також і свого роду організатором, цебто повинен старатися, щоб організація зростала, а тому повинен приєднувати, скільки мога, усе нових і нових членів. Це річ цілком природна, й це кожний активний член У. Р. Союзу завсіди робить. Але треба взяти під увагу що звичайний член нашого У. Р. Союзу, — організації, яка складається з робітників, — не може, або негоден, присвятити такій організаційній справі надто багато свого часу. Може він це робити хіба лише прихатцем, як має вільну яку хвилину від тієї праці, що його тримає при житті.

Це провідники Українського Робітничого Союзу зрозуміли уже давно. А тому, за прикладом інших запомогових установ як своїх так і чужих, почали вводити платних організаторів, таких які моглиб присвятити весь свій час одній тій роботі, а саме приєднуванню нових членів до нашого У. Р. Союзу.

Число таких організаторів є покищо дуже обмежене, а тому й поступ у приєднуванні нових членів далеко повільніший ніж міг би бути. Та нема найменшого сумніву, що прийшла вже та пора, де нашому У. Р. Союзові треба буде зупинитись над цією справою, таксамо поважно як це свого часу зробила кожна американська асекураційна інституція. Без належного розв'язання цієї справи, У. Р. Союз зачне застоюватися, а відтак мігби лишатись позаду.

Є такі що люблять говорити, нібито "уже зорганізовано усіх українців, яких можна було зорганізувати". Ті хто так говорить, не знають правдивого стану речі. Як зраховати усіх українців приналежних до українських інституцій всілякого роду, то може, з бідою, набереться їх на яких сімдесят тисяч. Тим часом, кожен знає, що українців у самій тільки Америці (не рахуючи Канади) є коло мільона, а в тім половина галичан. Беремо це число, бо на нього пристають майже всі. Іншими словами, зорганізованих українців є ще дуже мало.

Поле до організації лежить перед нами широке й незміряне. Кожна українська установа ще моглаб рости й рости, колиб вона узялась до діла організації, так як це роблять питомі американські установи, що до своїх послуг тримають осібних сталих організаторів. А як подумати про нове покоління, яке виросло тут в Америці, то стане кожному українцеві що майбутнє перед нами велике й необмежене.

Українські батьки повиводили в люди своїх дітей, а ці діти вже починають вінчатися, і багато з них уже повинчались, а серед них прихильність до українського роду, з якого вийшли, є велика, й щира. Треба знайти дорогу, треба вишукати якби то перекинути міст від того старшого покоління, яке створило нашу організацію, до того молодого, яке тут виросло. Тоді, разом з зростом нашої молоді, нашого племені у цім краю, буде рости й наша українська організація. Над цим завданням організаційним повинні дума-

ти всі члени Українського Робітничого Союзу, таксамо як ті що засновували цей У. Р. Союз 34 роки тому, думали над тими важними завданнями життя. Якби вони, ті перші основоположники, не розв'язали були тих питань які стояли перед ними, то нині, 34 роки потому, не стоялаб наша організація так як вона стоїть тепер, — як одна з найперших українських інституцій в Америці. Таксамо повинні й ми, в чийх руках спочиває тепер доля нашого У. Р. Союзу, знайти розв'язку на ті питання, які настирливо стукають до нас. Тоді, 34 роки віднині, хтось подякує й нам, так як сьогодні дякуємо ми тим хто 34 роки тому заснував наш У. Р. Союз на тривких добрих підвалинах, на яких У. Р. Союз так славно розвинувся.

ГРИГОРИЙ ПЕРЧАК

ОРИ Й СПІВАЙ, ТИ ВЕЛИТНЮ ЗАБУТИЙ

В устах тужливий спів, в руках чепіги плуга —
Так бачу я його;

Нестаток, і тяжла робота, і натуга
Зорали зморщинами чоло.

Той наймит — наш народ, що поту лле потоки
Над нивою чужою.

Все серцем молодий, думками все високий,
Хоч топтаний судьбою.

Своєї доленьки він довгі жде століття,
І панщини ярмо тверде.

Та в серці, хоч і як недолею прибитим,
Надія кращая живе —

Так часто під скали тяжезної гранітом
Нора холодна бе.

Лиш в казці золотій, мов привид сну чудовий,
Він бачить доленьку свою,

І тягне свій тягар, понурий і суровий,
Волочить день по дню.

В століттях нагніту його лиш рятувала
Любов до рідних нив;

Нераз дітей його тьма-тьменна погигала,
Та все він пережив.

З любовю тою він, мов велитень той давній,
Непоборимий син землі,

Що, хоч повалений, опять міцний і славний,
Вставав у боротьбі.

Байдуже, для кого — співаючи, він оре
Плідний, широкий лан;

Байдуже, що він сам терпить і нужду й горе,
А веселиться пан.

Ори, ори й співай, ти велитню закутий
В недолі й тьмі ярмо!

Пропаде пітьма й гніт, опадуть з тебе пута,
І ярма всі ми порвемо!

Не даром ти в біді, пригноблений врагами,
Про силу духа все співав,

Не даром ти козак чарівними устами
Його побіду величав.

Він побідить, порве шкарлющі пересуду
І вольний власний лан —

Ти знов оратимеш — властивець свого труду,
І в власнім краю сам свій пан!

З М І С Т

Сторона:

Календар на 1945	5
Старий і новий календар	7
Календарієм	9-20
Календар 1946-1950	21-30
Так званий постійний календар	31
Що діялось у світі (за 4,000 років)	33-38
Сім літ другої світової війни	39-55
Український історичний календар	56-63
Табеля української літератури	63-64
Президенти Злучених Держав	65
З Нью Йорку до пристаней світу	66-67
Населення й простір країв	69-72
Населення головних міст	73-74
U. S. A., States, Cities	75-87
Земля	89
Україна й українці	91-92
Північна й Південна Америка, Європа, Африка, Австралія, Азія, з 6 мапами	95-108
Український Робітничий Союз, по українськи й англійськи	109-151
Плекання волосся	154-156
Корисні поради	156-159
Найвидатніші світові композитори	161-164
Найвидатніші українські композитори	165-166
Каменярі Франка, й пам'ятник на його гробі	167-168
Політичні партії в Канаді	169-186
З історії Західної України	187-195
Культура Галицько-Волинського Князівства	196
Культура Київської Русі, мапа з княжих часів	197-199
Війна народу	200-203
Великі природні багатства України	204-206
Українці у Злучених Державах	207-212
Українці в Канаді	213-221
Українська іміграція в Південній Америці	222-225
Територія й населення України, з двома мапами	266-229
Полісся	230
Bill of Rights	231
The Four Freedoms, The Atlantic Charter, International Conferences at Washington, Casablanca, Moscow, Quebec, Cairo, Teheran	232-237
Зріст і праця У. Р. Союзу, знімки членів Головної Ради Українського Робітничого Союзу	238-247
Сила й значіння У. Р. Союзу	248-249
Працею розвинемо дальше У. Р. Союз	250-251
Минуле й майбутнє У. Р. Союзу	252-255
Ори й співай, ти велитню забутий, Івана Франка	255
Зміст	256

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ДІТЕЙ В УКРАЇНСЬКІМ РОБІТНИЧІМ СОЮЗІ

1. Класа E-20 (Twenty Year Endowment): Можна забезпечувати дітей від уродження до 15 року життя, на суми 250, 500, 750 і 1,000 доларів, платних у готівці після 20 років від дня вступу. Коли дитина помре, скінчивши 10 років життя, тоді спадкоємці дістануть повну суму забезпечення. За дітей нижче 10 років життя, виплачується посмертне після таблички забезпечення.

2. Класа T-20 (Twenty Year Payment Life): Таке саме забезпечення як у класі E-20, лише з тою різницею що після 20 років член перестає платити даліше свої членські вкладки, й остається забезпечений аж до смерті. В обидвох тих класах, E і T, після трох років є вже звороти у готівці (кеш велю) і виплачене або безплатне продовження забезпечення.

Коли дитина доросте до 16-го року життя, його автоматично переписується до департаменту дорослих членів, тоді він починає платити 15 або 30 центів на фонди резервовий, бідних, конвенційний, і пресовий, і від того часу набуває права дорослого члена.

3. Класа E-16 (Endowment at Age 16): Можна забезпечувати дітей від уродження до 10-го року життя на 100 або 200 доларів. Вразі смерті, родичі дитини дістають суму, згідно з табелькою забезпечення. Коли дитина доживе до 16-го року життя, то при переході до дорослих членів дістає повну суму забезпечення в готівці.

4. Класа OO (Term to Age 16 Certificate): В цій класі можна забезпечувати дітей від уродження до 15-го року життя за 25 ц. місячної вкладки. Обезпечення від 50 до 500 доларів. Вразі смерті дитини, родичі дістають суму згідно за табелькою забезпечення.

У цій класі при переході до дорослих членів в 16-му році життя, діти одержують 20 процент звороту від виплачених вкладок за час свого членства.

Адреса Головної Канцелярії У. Р. Союзу:
UKRAINIAN WORKINGMEN'S ASSOCIATION
524-26 Olive St., Scranton 10, Pa.

Власний Дім Українського Робітничого Союзу

**ФОНДИ У. Р. СОЮЗУ З КІНЦЕМ ЖОВТНЯ 1944 РОКУ
СТАН ЧИННИЙ:**

	Дитяча Секція	Департамент Старших Членів	РАЗОМ
Готівка	\$ 12,985.72	\$ 108,007.39	\$ 120,993.11
Бонди	249,189.06	2,557,871.87	2,806,860.93
Стаки	3,556.25	50,127.67	53,683.92
Моргеджі	2,876.56	47,600.00	50,476.56
Позички членам		114,972.19	114,972.19
Інвентар		6,670.41	6,670.41
Друкарня		28,895.39	28,895.39
Дім У. Р. Союзу		50,000.00	50,000.00
Разом	\$268,607.59	\$2,963,944.92	\$3,232,552.51

СТАН ДОВЖНИЙ

	Дитяча Секція	Департамент Старших Членів	РАЗОМ
Фонд помертний	\$240,561.67	\$2,381,212.73	\$2,621,774.40
Фонд адміністраційний	2,679.98	90,754.59	93,434.57
Фонд резервовий	24,748.77	328,147.58	352,896.35
Фонд шкільний	617.17		617.17
Фонд бідних		25,835.29	25,835.29
Фонд народно-безробітних ..		4,273.70	4,273.70
Фонд рентовий		12,062.17	12,062.17
Фонд конвенційний		23,839.57	23,839.57
Фонд спадкоємців		97,819.29	97,819.29
Разом	\$268,607.59	\$2,963,944.92	\$3,232,552.51